

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

142. Birleşim

8 . 7 . 1965 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	193	
2. — Gelen kâğıtlar	193:194	
3. — Yoklama	194	
4. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları.	194	
1. — Geçici Komisyon Başkanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun, İş Kanunu tasarının öncelikle görüşülmesine dair önergesi. (1/693, 2/623)	194:195	
2. — Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu ile Ordu Milletvekili Ferda Güleyin, Kurtuluş Savaşında aldığı yara dolayısıyla halen malûl bulunan Yedek Süvari Yüzbaşı İskender Kırmacı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi (2/802)	195	
3. — Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi Âli Aksoy'un, Amasya Gümüşhacıköy ilçesi Hacıyahya mahallesi 92/5 hanede mukim Mustafaoğlu 1314 doğumlu Ali Rıza Aheri'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi. (2/557)	195	
4. — Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, 506 sayılı Kanunun 118 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi (2/846)	195	
5. — Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Tarım kredi kooperatifleri Kanununa bazı maddelerin eklenmesine ve bu kanunun bir maddesinin kaldırılmasına dair kanun tasarısının öncelikle görüşülmesi hakkında önergesi. (1/369)	195:196	
6. — Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, 1493 sayılı Ordu İkramesi Kanununa bir madde eklenmesi hakkında kanun tasarısının öncelikle görüşülmesine dair önergesi (1/487)	196	

7. — Dilekçe Karma Komisyonu Başkanvekili Reşat Özarda'nın, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No. lu Askerî Mahkemesince mahkûm edilen 67 eski Kara Harb Okulu öğrencisinin affı hakkında kanun tasarısının öncelikle görüşülmesine dair önergesi (1/859)

196

5. — Görüşülen işler

196

1. — Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve İmar ve İskân, İçişleri ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/706) (S. Sayısı : 865)

196,250 :253

2. — Çanakkale Milletvekili Şefik İnan ile Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu'nun, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce 11 Ağustos 1325 (1909) tarihli Askerî Tekâüt ve İstifa Kanunu ve tadilatı ile, 11 Haziran 1930 tarihli ve 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt Kanunu ve tadilatı gereğince kendilerine emekli, âdi mâlûl, vazife mâlûlü, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanların aldıkları aylıklarının ayarlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/599) (S. Sayısı : 938 ve 938 e 1 nei ek)

196 :214

3. — Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/715) (S. Sayısı : 990)

214 :226,254 :257

4. — Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Plân ko-

misyonları raporları (1/457) (S. Sayısı : 365)

226 :228

5. — Cumhuriyet Senatosu Bolu üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/525) (S. Sayısı : 567)

228 :239

6. — Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/821) (S. Sayısı : 1019)

239 :240

7. — Bolu ilinin Mengen kazası Pazar köy nüfusuna kayıtlı Alioğlu Hayriye'den doğma 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in cezalarının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/864) (S. Sayısı : 1025)

240 :244

8. — Gaziantep ilinin Kürkeüler mahallesi nüfusunda kayıtlı ve halen aynı mahallede oturur Münevver'den doğma, 1340 doğumlu Mehmetoğlu Ahmet Ulak'ın hapse tahvil edilmiş olan bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/819) (S. Sayısı : 1020)

244

9. — Ağır hapse ve müebbeten âmme hizmetlerinden mahrumiyet cezasına mahkûm Coşkun Coşkuner'in, affına dair kanun tasarısı (1/672) (S. Sayısı : 1018)

244 :247

10. — Antalya Milletvekili Nihat Su'nun, mahkûm Alioğlu Ali Kurna'nın affı hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/782) (S. Sayısı : 1000)

247 :248

11. — Senirkent kazasının Yassıviran köyü halkından Mehmetoğlu Emine'den doğma 1322 doğumlu Ahmet Ateş'in mahkûm olduğu cezasının affına dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/512) (S. Sayısı : 1005)

248 :249

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Silâhlı Kuvvetlerde görevli muvazzaf tabip, diş tabibi ve eczacılara tazminat verilmesi hakkındaki kanun tasarısı üzerinde Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişikliklere dair Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporunun kabul olunması üzerine tasarının kanunlaştığı bildirildi.

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı kabul olundu.

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının maddeleri kabul olundu. Tümünün gelecek birleşimde açık oya sunulacağı bildirildi.

Siyasi Partiler Kanunu tasarısında Cumhuriyet Senatosunda yapılan değişiklikler hak-

kindaki Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu görüşülerek benimsenmiyen maddelerin Cumhuriyet Senatosunun ve Millet Meclisinin ilgili komisyonlarından seçilecek 5 er kişiden kurulacak bir Karma Komisyona gönderilmesi kabul olundu.

Orman Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı kabul edildi.

8 . 7 . 1965 Perşembe günü saat 14.30 da yapılacak olan Birleşik Toplatıdan sonra toplanılmak üzere (Saat 20.00 de) Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Nurettin Ok

Kâtip
Amasya
Nevzat Şener

Kâtip
Malatya
Nurettin Akyurt

2. — GELEN KÂĞITLAR

Cumhuriyet Senatosundan gelen işler

1. — Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi ve bu kanunlara bâzı hükümler eklenmesi hakkında kanun tasarısı (M. Meclisi 1/841, C. Senatosu 1/561) (M. Meclisi S. Sayısı: 975, C. Senatosu S. Sayısı: 654) (Millet Meclisi Adalet, İçişleri ve Anayasa Komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon)

Teklifler

2. — Cumhuriyet Senatosu idare Âmirlerinin, 1965 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/3) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi. (2/879) (Karma Bütçe Komisyonuna)

3. — Yozgat Milletvekili Veli Uyar'ın, 17 . 7 . 1964 tarih ve 509 numaralı Tapulama Kanununun 70 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi. (2/880) (İçişleri, Adalet ve Plân komisyonlarına)

Raporlar

4. — İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın, 2836 sayılı Kanununun 22 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı hakkındaki

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişikliklere dair Millet Meclisi Plân Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 2/527; Cumhuriyet Senatosu 2/156) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı: 807 ye 1 nci ek; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı: 642)

5. — Vakıflar Genel Müdürlüğü görev ve kuruluşu hakkında Kanuna bir ek ve bir geçici madde eklenmesine ve bu kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (1/863) (Gündeme) (S. Sayısı: 1039)

6. — Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz'ın, 265 sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Turizm ve Tanıtma ve Plân komisyonları raporları. (2/858) (Gündeme) (S. Sayısı: 1040)

7. — Kars Milletvekili Hasan Erdoğan ve 6 arkadaşının, 506 sayılı Kanununun 118 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Sağlık ve Sosyal, Çalışma ve Plân komisyonları raporları. (2/846) (Gündeme) (S. Sayısı: 1041)

8. — Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu ile Ordu Milletvekili Ferda Güley'in, Kurtuluş Savaşında aldığı yara dolayısıyla halen mâlûl bulunan Yedek Süvari Yüzbaşı İskender Kırmaç'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (2/802) (Gündeme) (S. Sayısı: 1042)

9. — Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi Âli Aksoy'un, Amasya Gümüşhacıköyü ilçesi Hacıyahya mahallesi 92/5 hanede mukim Mustafaoğlu 1314 doğumlu Ali Rıza Alıcı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân Komisyonları raporları (2/557) (S. Sayısı: 1043) (Gündeme)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14,35

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : Nevzat Şener (Amasya), Süreyya Öner (Siirt)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 142 nci Birleşimini açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Millet Meclisi birleşimi için yoklama yapılacak. Sayın üyeler ışıklar yandıktan sonra lütfen beyaz düğmelere bassınlar. Milletvekili arkadaşlar lütfen salonu terk etmesinler. Millet Meclisi için yoklama muamelesi başlayacak.

Lûtfen sayın üyeler beyaz düğmelere bassınlar.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Yoklama muamelesi bitmiştir. Müzakereler için gerekli çoğunluk mevcuttur, müzakereye başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Başkanlık Divanınca müzakere edilmiş ve öncelik arz eden bâzı işlerin gündeme alınmasına dair önergeler var, okutuyorum.

1. — *Geçici Komisyon Başkanı Sadık Tekin Müftüoğlu'nun, iş kanunu tasarısının öncelikle görüşülmesine dair önergesi. (1/693, 2/623)*

Millet Meclisi Yüksek Riyasetliğine

Dünkü celsede gündeme alınması takarrür etmiş bulunan Deniz İş Kanunu birçok hükümler bakımından - bhusus 37 nci maddesinde zikredilen geçici ücretin tesbiti İş Kanununun 33 ncu maddesi hükmü gereğince tesbit olunur. - Anakanun bulunan İş Kanunun görüş-

şüp kabulü ile tatbikatta işçiye bir fayda getirebilir.

Bu sebeple 20 . 6 . 1965 tarihli tavrında ifade edildiği üzere iş kanunu tasarısının gündeme alınması ve bu tasarının kanun teklifi yönünden Deniz İş Kanunundan daha önce görüşülmesini rica ederim. Saygılarımla.

Geçici Komisyon Başkanı
Zonguldak

Sadık Tekin Müftüoğlu

BAŞKAN — Başkanlık Divanımız öncelikle görüşülen işler arasına alınmasını uygun mütalâa etmiştir. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edil-

miştir. Gündemin öncelikle görüşülecek işleri arasına ithal edilecektir.

2. — *Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu ile Ordu Milletvekili Ferda Güley'in, Kurtuluş Savaşında aldığı yara dolayısıyla halen mâlûl bulunan Yedek Süvari Yüzbaşı İskender Kırmacı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi (2/802)*

BAŞKAN — Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu ile Ordu Milletvekili Ferda Güley'in, Kurtuluş Savaşına iştirak eden yedek Süvari Yüzbaşı İskender Kırmacı'ya vatani hizmet tertibinden maaş tahsisine dair kanun teklifinin gündeme alınarak öncelik, ivedilik ve gündemdeki bütün işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe ve Plân Komisyonu
Başkanı
Aydın
İsmet Sezgin

BAŞKAN — Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Öncelikle görüşülmesi gereken işler arasına alınmıştır.

3. — *Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Cumhuriyet Senatosu Çanakkale üyesi Âli Aksoy'un, Amasya - Gümüşhacı köy ilçesi Hacı Yahya mahallesi 92/5 hanede mukim Mustafaoğlu 1314 doğumlu Ali Rıza Alıcı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi. (2/557)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Çanakkale üyesi Âli Aksoy'un Amasya - Gümüşhacı köy ilçesi Hacı Yahya mahallesi 92/5 hanede mukim Mustafaoğlu 1314 doğumlu Ali Rıza Alıcı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifinin gündeme alınarak öncelik, ivedilik ve gündemdeki bütün işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

diğer gündemdeki bütün işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe ve Plân Komisyonu
Başkanı
Aydın
İsmet Sezgin

BAŞKAN — Başkanlık Divanımız yalnızca öncelikle görüşülmesi hususunu müspet mütalâa etmiştir. Öncelikle görüşülmesi hususunu oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gereği iera edilecektir.

4. — *Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, 506 sayılı Kanununun 118 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin öncelikle görüşülmesine dair önergesi. (2/846)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına
Gündemde bulunan 506 sayılı Kanununun 118 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin önemine binaen diğer işlere takdimen ve müstaceliyetle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe Plân Komisyonu Başkanı
Aydın
İsmet Sezgin

BAŞKAN — Başkanlık Divanımız bunun da gündeme alınmasını uygun mütalâa etmiştir. Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir. Gereği iera edilecektir.

5. — *Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, Tarım kredi kooperatifleri Kanununa bâzı maddelerin eklenmesine ve bu kanunun bir maddesinin kaldırılmasına dair kanun tasarısının öncelikle görüşülmesi hakkında önergesi. (1/369)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemde bulunan 536 sıra sayılı Tarım Kredi kooperatifleri Kanununa bâzı maddelerin eklenmesine ve bu kanunun bir maddesinin kaldırılmasına dair kanun tasarısının ehemmiyeti

ne binaen öncelik ve ivedilikle bütün işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı
Aydın
İsmet Sezgin

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — *Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı İsmet Sezgin'in, 1493 sayılı Ordu İkramesi Kanununa bir madde eklenmesi hakkında kanun tasarısının öncelikle görüşülmesine dair önergesi (1/487)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemde bulunan 1493 sayılı «Ordu İkramesi Kanununa bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı»nın önemine binaen diğer işlere takdimen ve müstaceliyetle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe Plân Komisyonu Başkanı
Aydın
İsmet Sezgin

BAŞKAN — Başkanlık Divanımız bunun da öncelikle görüşülecek işler arasına gündeme ithalini müspet mütalâa etmiştir. Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

7. — *Dilekçe Karma Komisyonu Başkanvekili Reşat Özarda'nın, Ankara Sıkıyönetim Ko-*

mutanlığı 2 no. lu Askerî Mahkemesince mahkûm edilen 67 eski Kara Harb Okulu öğrencisinin affı hakkında kanun tasarısının öncelikle görüşülmesine dair önergesi (1/859)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1035 sıra sayılı taşıyan (Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No. lu Askerî Mahkemesince mahkûm edilen 67 eski Kara Harb Okulu öğrencisinin affı) hakkındaki kanun tasarısının, mevkuhiyet ve mahkûmiyetlerinin iki seneyi aşan bir süredenberi devam etmekte olması, afları Yüce Meclise kabul edildiği takdirde önümüzdeki ders yılında çeşitli Fakülte'lere kayıdolunabilme imkânlarının sağlanması ve Meclislerin yakında tatile girmeleri gerekli bulunduğuna göre tasarının bu devrede kanunlaşmasının sağlayacağı faydalar göz önünde bulundurularak bu tasarının öncelik ve ivedilikle ve diğer bütün işlere takdimen ve tercihan görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Dilekçe Karma Komisyonu
Başkanvekili
Aydın
Reşat Özarda

BAŞKAN — Başkanlık Divanımız gündemin öncelikle görüşülen işleri kısmına alınması hususunu uygun mütalâa etmemiştir. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gündeme alınacaktır. Öncelikle görüşülecek işler arasına ithal edilecektir.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Umumi hayata müessir âfetler dolaşısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve İmar ve İskân İçişleri ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/706) (S. Sayısı : 865)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, çünkü birleşimde bu tasarı üzerindeki müzakereleri ikmâl etmiş bulunmakta idik. Bu kanun tasarısının açık oylama işlemi kalmıştı. Şimdi bu

kanun tasarısının açık oya konması işlemi yapılacaktır. Müsaade ederseniz oylama işlemi kupaları gezdirmek suretiyle yapacağız. Kupaları gezdiriniz.

Arkadaşlarımız açık oylama işlemi devam ettiği bir sırada gündemin ikinci maddesine geçiyoruz.

2. — *Çanakkale Milletvekili Şefik İnan ile Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu'nun, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce 11 Ağustos 1925 (1909) tarihli Askerî Tekait*

ve İstifa Kanunu ile Memurini Mülkiye Tekaiüt Kanunu ve tadilatı ile, 11 Haziran 1930 tarihli ve 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekaiüt Kanunu ve tadilatı gereğince kendilerine emekli, âdi mâlûl, vazife mâlûlû, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanların aldıkları aylıklarının ayarlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/599) (S. Sayısı : 938 ve 938 e 1 nci ek) (1)

BAŞKAN — Tasarı üzerindeki müzakereye başlıyoruz.

Lütfen bu kanun ile ilgili komisyon yerini alsın.

Sayın Sezgin, Komisyon adına. Hükümet adına Hasan Şükrü Adal Hükümet adına yetkilisiniz değil mi efendim?

DEVLET PERSONEL DAİRESİ BAŞKANI HASAN ŞÜKRÜ ADAL — Evet.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bu kanunun daha önceki birleşimlerde görüşmesi yapılmış ve maddelere geçildiği bir sırada komisyon tarafından yapılan bir talep üzerine tasarı maddeler itibariyle geri alınmıştı. Bunun üzerine Hükümet ayrıca hazırlamış olduğu bir tasarıyı Meclise tevdi etmiş ve komisyon tarafından incelenmiş bulunan bu tasarı daha önce hazırlanmış bulunan teklifle birlikte mütalâa edilerek tasarı, Hükümetten gelen tasarıyla görüşülmesi komisyon tarafından öngörülmüş bulunmaktadır. Şimdi bir usulî nokta bakımından daha önce bu kanunun tümü üzerinde görüşme cereyan etmiş olmasına rağmen, gelen tasarıyla yeni hükümler vaz'etmesi bakımından tasarıyla tümü üzerinde de görüşme cereyan edebilecek bir durumdadır. Bu bakımdan tasarıyla tümü üzerinde söz alan arkadaşları işaret ediyorum. Sayın Şefik İnan, Sayın Hilmi İncesulu, Sayın Reşit Ülker, Sayın Vahyi Özarar, Sayın Hilmi Baydur, Sayın Aziz Zeytinoğlu, söz almışlardır. Buyurun Sayın Şefik İnan,

(1) 938 e 1 nci ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

938 S. Sayılı basmayazı 1 . 7 . 1965 tarihli 138 nci birleşim tutanağı sonuna eklidir.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkanım, bu teklifin maddelerine geçilmişti.

BAŞKAN — Maddelere geçilmiş olmasına rağmen yeni gelen tasarı yeni bir hüviyettedir. Tasarıyla sahibi değişmiştir. Daha önce teklif sahipleri tarafından verilmiş bulunan kanun teklif görüşülmüş, maddelere geçilmiş olduğu bir sırada Hükümet yeni bir tasarı ile gelmiştir. Onun için üzerinde görüşmek üyelerin hakkıdır.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Hükümetten gelmedi Sayın Başkan, Bütçe Komisyonu olarak bizden geldi Hükümetin tasarıyla üzerinde bazı değişiklikler yaparak biz getirdik.

BAŞKAN — Her neyse Beyefendi. Tasarıyla değişmiş vaziyettedir. Bu tasarıyla tümü üzerinde görüşmek milletvekillerinin hakkıdır. Buyurun Sayın İnan.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar, bizim personel nizamımız içinde ötedenberi devam etmekte olan, bir eski emekli bir de yeni emekli tefriki vardır. Bu, emeklilik konusunun değişik tarihlerde, değişik kanunlara tabi tutulmasının bir neticesi olduğu gibi emeklilik kanunu ile, maaş kanunları arasındaki irtibattan ileri gelmektedir. Zaman zaman maaş kanunları değişir, barem dereceleri ve tutarları değişir, böylece devamlı surette eski emekli, yeni emekli tefrikleri yeniden tekrar tekrar yaratılır.

Ve böylece Devlet emektarları arasında bir adaletsizlik ortaya çıkar. Bu adaletsizlik bugüne kadar devam etmiştir. Ancak, eski emekli derken şimdi tavsibinize, tetkikinize sunulmuş bulunan kanunda bahis konusu olan bilhassa 1950 tarihine kadar olan emeklilerdir. Ondan 1950 den itibaren şu anda yürürlükte bulunan Emeklilik Kanunu caridir; ondan öncekiler için eski Emekli Kanunu caridir. Ve 1950 den geriye doğru gittikçe ne kadar 950 den geriye doğru eski tarihlerde emekliye sevk edilmiş varsa 1950 den sonrakilerle olan farklar büyümüş ve adaletsizlik artmıştır.

Bu duruma bir çare bulmak gerekiyordu. Bendeniz gerek Senato kürsüsünden, gerek bu kürsüden Birinci Koalisyonun Maliye Bakanı

olarak bu adaletsizliğe bir çare bulunması gerektiğini, bir çare bulunacağını arz etmiştim. O günden beri bu konu üzerinde meşgul olmuşumdur. Nihayet memleketin malî kudretini de göz önüne alarak sayın arkadaşım Hilmi İncesulu ile birlikte bir tasarı hazırlayarak 19 ay önce Yüksek Meclise sunduk. Bu tasarıyı ilk komisyonda, hava ile ödildiği ilk komisyon olan Maliye Komisyonunda görüşülmesi sırasında Personel Kanununa muvazi olarak yeni bir emeklilik kanununun hazırlanması bahis konusu olduğu, çalışmaların başladığı, binaenaleyh, yeni Emekliler Kanunu ile bu durumların ortadan kalkacağı Hükümet temsilcileri tarafından beyan edildi. Fakat tasarıyı gereğinin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, eski emekliler dediğimiz kategori bu çok yaşlı gruplardır. Bunların âdeta daha fazla beklemeye maddi imkânları kalmamıştır mülâhazasıyla tasarı komisyonda savunuldu. Nihayet komisyonda kabul edildi, sonra Plân Komisyonuna geldi. Oradan da geçti. Bu safhasında iken Üçüncü Koalisyon zamanında Personel Dairemiz tarafından bu konu üzerinde hazırlanmış bulunan tasarıda son günlerde Meclise geldi. Ve Sayın İncesulu arkadaşımızla birlikte hazırladığımız tasarı ile şu anda Hükümet tasarısı ile birleşmiş bulunuyor. Gerek şahsan tasarı, gerekse Hilmi İncesulu arkadaşımızla sunduğumuz teklifin hedefi; mevcut adaletsizliği tashih etmekten ibarettir. Her iki tasarıyı da mucip sebepleri etrafına yazılıdır. Eminim ki, okudunuz. Bendeniz bu mucip sebeplere, tarih yapıklarından çıkardığım bir yazıyı mucip sebep olarak okumak suretiyle ilâve edeceğim. Okuyacağım yazı 1923 yılının Ağustos ayında yazılmıştır. Yani İstiklâl Savaşı kazanılmış, Lozan Sulhü imza edilmiş, fakat henüz Cumhuriyet ilân edilmemiş. O tarihte yazılmış bir yazı Yazının başlığı «Kurban». Müsaadenizle bunu okuyacağım :

«Kurban

Yirmisinden otuzuna kadar bu nesle ancak kurban ismi yaşayabilir. Bu neslin çocukları Türkiye'nin hiçbir iyi gününü görmediler. Bu nesil zelzele içinde gözünü açtı. Yangın, harb, kital ve kara sefalet ile çevrilmiş bir harabenin kuru taşları üzerinde büyüdü.

Mazideki bütün mesuliyetlerin cezasını o çekti. Ve İstikbalin mesuliyetini o üstüne aldı. Otuz yaşına kadar saçına ak düşmemiş gence rasgele-

mezsiniz. Birçoğunun vücudu ölüm nefesi ile ürpermiş, birçoğunun vücudu nemli siper topraklarında çürümüş, birçoğu her biri başka bir harbden alınmış, yara veya illet taşıyor. Bu neslin cezsiz ölmüş olanları yaşayanlarından çoktur. Anadolu mezarlarında, sonra bugünkü Türkiye hudutlarının ötesinde yüz binlerce genç cesedi toprağa karıştı.

Yıkılan onların üstüne yıkıldı. Kurtarılanı o kurtardı. Bu cehennem içinde kendi bir harabeye döndü.

Mazinin hiçbir güzel gününü görmeyen bu nesil, kendi hazırladığı istikbalin de hiçbir tadını tatmayacaktır. Ölmüş olanlar zaferi görmedikleri gibi, güzel istikbal başkalarının olacaktır.

Açaba bir gün bu neslin büyük kurbanlığını anlayabilenler çıkacak mı?

Falih Rıfkı»

Muhterem arkadaşlar, bu her iki tasarıyı mucip sebebi büyük yazarımızın 1923 Ağustosunda yazdığı bu yazıda ifadesini bulmuştur. Bu kanunlardan birinin veya diğerinin kabulü suretiyle yapılacak iş o kurbanlardan hâlâ sağ kalmış olanları hatırlamak ve sosyal adaletin yerine getirilmesini sağlamaktan ibaret olacaktır.

Şimdi arkadaşlarım, tasarıların tetkikinden anlaşılacağı üzere iki değişik sistemle bu derde deva bulunmak istenmiştir. Ancak bendenizin ve Hilmi İncesulu arkadaşımızın teklifleri tedrici bir intibak esasına dayanmakta idi. Üçüncü Koalisyon Hükümeti zamanında Personel Dairemizin hazırladığı ve şimdi önümüze gelmiş olan tasarı ile bir taban tesbit edilmektedir. Şu anda eski emekliler dediklerimizin - hattâ yeni tasarı 1950 den sonrakileri de içine almaktadır - aylık tutarı 250 liradan aşağı olan bütün dul, yetim, emekli maaşlarını 250 lira olarak tesbit etmektedir. Evvelece Sosyal Sigortalar Kanunu ile tesbit edilen tavana muvazidir, malî portesi gereğede yazılıdır. Kanun teklifçisi olarak bu son tasarıya iltihak ediyoruz. Ancak bir takrir veriyoruz, bununla bu mekanizmanın 1 Eylül 1965 ten itibaren uygulanmasını istiyoruz. Çünkü elimizdeki ikinci tasarıda bu mekanizmanın uygulanması 1966 malî yılının başına tâlik edilmiştir. Biz bu şartla, birinci tasarıyı sahipleri olarak bu şartla, 1 Eylül 1965 te uygulanması şartıyla iltihak ediyoruz diğer tasarıya. Çünkü arkadaşlarım 1 Eylül 1965 emekli, dul ve yetim aylıklarının

üçüncü aylıklarının verileceği aydır. Hiç değilse, bu üçüncü aylıklarını alırken, yeni nizam üzerinden aylıklarını alsınlar. Gerekçelerinde izah edilen rakamları gözden geçirecek olursanız bu emekli, dul ve yetimler çok yaşlıdırlar. Onların içinde Meşrutiyet Devrinin emeklileri de vardır. Cumhuriyet Devrinin ilk yıllarının emeklileri vardır. 1930 tarihli Emekli Kanunu ile emekliye çıkmış olanlar vardır, çok yaşlı insanlardır. Hepsi maddi sıkıntı içindedirler. Artık beklemeye ne tahammülleri ne de vakitleri kalmamıştır. Önergemizi kabul buyurduğunuz takdirde - bunlara kurbanlar diyorum, yazının başlığını kullanıyorum. - bu kurbanların haklarını bir an önce teslim edeceğiz. Hepinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, konuşmaların beşer dakika ile tahdit edilmesini isteyen bir önerge gelmiştir. Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemdeki mevcut işlerin çokluğu ve zamanın azlığı göz önünde bulundurularak bugünkü müzakerelerde konuşmaların 5 er dakika olarak tahdidedilmesini arz ve teklif ederim.

Aydın
Reşat Özarda

BAŞKAN — Sayın Özarda yalnız önergenizde bugünkü müzakerelerde kaydı mevcut. Bugünkü müzakerelerin sonuna kadar ne şekilde vaziyetler hâsıl olacağı belli değildir. Bu kanunun devamı olarak mı değiştirmek istiyorsunuz?

REŞAT ÖZARDA (Aydın) — Evet efendim.

BAŞKAN — Bu kanunun devamı olarak değişmektedir. Önergeyi bu şekliyle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın İncesulu, lütfen beş dakika ile ayarlayınız.

HİLMİ İNCESULU (Çorum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, sayın arkadaşım Şefik İnan'ın bahsettiği gibi eski emeklilerin durumunun ıslahı maksadıyla vermiş olduğumuz kanun teklifinden sonra getirilmiş olan tasarıya iltihak ediyoruz. Ve gerek evvelki hükümetlerde ve gerekse hali hazırdaki Hükümette bu tasarının ihtiva ettiği espriyi kavrayarak Parlâmentoya intikal etmesini sağlıyan Maliye Bakanına ve Maliye erkânına teşekkür ederim.

Çok muhterem arkadaşlarım, bu tasarı ile te-

sis edilmesi lâzımgelen adaleti sağlarken nazarı itibara alınması lâzımgelen hususları hakikaten iyi mülâhaza etmemiz icab ediyor. Mevcut tasarı portesi itibariyle bizim teklifimizin çok üstündedir. Hazineye ve Emekli Sandığına yüklediği miktar küçümsenecek gibi değildir. Bununla beraber tasarının 2 nci maddesinin, yürürlük maddesinin, 1966 malî yıl başından itibaren başlamasına gönlümüz bir türlü razı olamadı. Sebabi de teklifimizde müşahede buyurulacağı gibi, yaş grupları itibariyle yapılan tasnifte gerek emeklilerin ve gerekse dul ve yetimlerin çok ileri durumda olması, 60 - 90 yaş arasında bulunanların çoğunluğu teşkil etmiş olması dolayısıyla kendilerine bahşedeceğiniz bu âtîfetin filhalkıka malî portesi Maliye Bakanımıza sıkıntı verecek miktarda olacaktır ve Maliye Bakanımızı yeni imkân bulmaya sevk edebilecektir. Bununla beraber hiç olmazsa iki aylık devresi, yani altı ay evvel bunun yürürlüğe girmesini özlemekteyiz. Bu maksatla da bir taktir takdim etmiş bulunuyoruz, iltifatınızı istirham ederim.

Muhterem arkadaşlarım, bu mevzuun halledilmesi hakikaten zaruret halindedir. Şöyle ki. Devlete aynı kategorilerde hizmet etmiş eski emeklilerle yeni emeklilerin eline geçen paraların miktarlarının ayrı ayrı olduğu gibi bir meseleyi de nazarı dikkatinize arz etmek isterim. Eski emeklilerin emekli oldukları zamanki paranın değeriyle zaman içerisindeki paranın değerinde vâkı olan değişmelerin bu emeklilere çektiği sıkıntıları mülâhaza etmemiz ve buna biran evvel tedbir bulmamız lâzımdır. Bu arada demin de arz ettiğim yürürlük maddesinin altı ay evvel alınması; yani Maliye Vekilimizi malî portesi bakımından vazifesinde bir miktar sıkıntıya sokmasına rağmen bu yürürlüğün 1966 yılına değil, kanunun çıktığını takilmeden Ekim ayından itibaren veya 30 Eylül tarihinden itibaren kabulünün, tesis edeceğimiz içtimai adalet bakımından da ve yaş grupları itibariyle bilhassa tasarıdaki mucip sebeplerdeki yaş grupları tablosunu tetkik buyurduğunuz zaman bir zaruret olduğunu teslim edeceğimiz inancındayım. Bu tashihle bu tasarı hakikaten arzu edilen iyi bir durumu ihdas edecektir. Kabulünüz iyi bir iş olacaktır ve içtimai adaletin tesisinde eski emeklilere âtîfetiniz dolayısıyla onlar size minnettar olacaktır. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Reşit Ülker.

Açık oylamada oyunu kullanmayan arkadaşlarımız lütfen oylarını kullansınlar.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, yıllardan beri Devlete hizmet ederek «emeklilik» payesine erişmiş olanlarla, bu mutlu kişilerin dul ve yetimlerine, bir lütuf ve âtifet olarak değil, bir hak olarak verilmekte olan aylıkların birbirinden çok farklı ve eşitliği yok edecek derecede adaletsiz olduğundan şikâyet edilmektedir.

Aynı Türk Devletine hizmet etmiş olanların ayrı ayrı muamelelere tabi tutulması ve aynı durumda bulunan ve aynı görevi yapmış olanların ayrı, ayrı aylık alması kamu vicdanını ağır bir şekilde yaralamakta, Devlete hizmet inancını kökünden sarsmakta idi.

Bu haksızlıkların düzeltilmesi için açılan haklı ve bitmek ve tükenmek bilmiyen savaş Devlet inancını kemirmekte ve Devlete hizmet edenlerin bir kısmının sefalet içinde bir hayat sürmelerini bu vâhım hali bir kat daha ağırlaştırmakta idi. Bir emekli bana aylığımı sırf bu acı verici halleri görmemek için 10 gün geç almakta olduğunu samimiyetle açıklamıştır. Bankaya gitmiyor o vaziyeti görmemek için.

Bugün emekli dul ve yetimler tarih bakımından üç gruba ayrılmış ve gruplar içinde de ayrıntılar mevcudolmuştur. Bu devreler 1909 - 1930, 1930 - 1950 ve 1950 den bugüne kadar gelen devrelerdir.

1909 tarihinden itibaren başlayan şikâyetler 1930 tarihli ve 1683 sayılı, «Askerî ve Mülki Tekâüt Kanunu» ile dindirilmek istenmiştir. Yürürlükte olan Askerî Tekâüt Kanunu ve Memurini Mülkiye Tekâüt kanunları bunların ekleri ve diğer tekaüt kanunlarının yarattığı dağınıklık bütün aylık ve emeklilik işleri bir tek kanuna bağlanmıştır. Zamanına göre daha ileri bir sistem ve genel olarak daha fazla miktarda aylık bağlanması sağlanmıştır. 1949 senesine kadar 37 defa değişiklik gören bu kanundan da şikâyet edilmiş ve nihayet 8 Haziran 1949 tarihinde 5434 sayılı Emekli Sandığı kabul edilmiş 1.1.1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla emeklilik işleri bir düzen altına alınmış, tüzel kişiliğe sahip ve modern esaslara göre kurulan ve çalışan «Emekli Sandığı» Müessesesi kurulmuştur. Bu kanunla ilga edilen hükümlere göre

eski kanunlar zamanında bağlanmış olan emekli, dul ve yetim aylıkları da bu kanunun 40 - 53 ncu maddeleriyle prensibolarak Emekli Sandığına göre emsallerine bağlanan aylık derecesine çıkarılmışsa da eski ve yeni kanunlara hâkim olan prensiplerin ayrı olmasından ve malî düşüncelerden dolayı gene istenilen eşitlik ve adalet sağlanmamıştır. Hele sonradan 6241 sayılı Kanun gibi bazı kanunlarla çeşitli durumlarda olanlara çeşitli yüzdeler oranında zam yapılması gerçekte adalete yaklaşmakla beraber şahıslar tek tek düşünülüğünde daha büyük eşitsizlik ortaya çıkmıştır.

Kişiler olarak birçok hak sahibi ve bu hak sahiplerine katılan kalem sahipleri bu büyük adaletsizliği ortadan kaldırmak için yıllarca durmadan dinlenmeden savaşımlardır. Türkiye Eski Muharipler Cemiyetinin ve Türkiye Harb Mâlûlleri Cemiyetinin, Sivil Emekliler Derneğinin ve daha birçok kuruluşların katıldığı uzun bir mücadele neticesinde bu konuda T. B. M. M. ne kanun teklifleri ve yazılı sorular verilmiştir. Artvin Milletvekili Kemal Balta'nın 26 . 11 . 1957 tarihli teklifi kanunlaşmamıştır. Temsilciler Meclisi Üyesi Ethem Boransü'nün aynı konudaki yazılı sorusuna da ilgili bakanlıkça kanun üzerinde çalışmalar yapılmakta olduğu yolunda cevap verilmiştir.

Nihayet 1961 seçimlerinde C. H. P. seçim beyannamesinde bu konuyu açık bir şekilde ele alarak şu beyanda bulunmuştur.

«Emekli, dul ve yetimlerin hakları emniyet altında bulundurulacak, bu konuda mağduriyet ve ıstırap kaynağı olan adaletsizlikler giderilmesine çalışılacaktır.»

Seçim beyannamesindeki bu vaitten güce alan Çanakkale Milletvekili Şefik İnan ve Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu 21 . 10 . 1963 tarihinde bu konuda Millet Meclisine bir kanun teklifi vermişlerdir. Bu yerinde teklif 27.1.1965 te Maliye Komisyonundan ve 5.4.1965 te de Bütçe ve Plân Komisyonundan kabul edilerek öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere Millet Meclisi Genel Kuruluna gönderilmiş, 21 . 4 . 1965 tarihinde gündeme girmiştir. Bütün partilere mensup milletvekillerinin üzerinde birleştikleri bu kanunun diğer işlere takdimen görüşülmesi de teklif edilmiş ve nihayet şu anda bu kanun huzuruza gelmiştir. Yalnız bendenizin tas-

vibedemediğim bir nokta bu kanunun tekrar komisyona alınarak bir Hükümet tasarısı haline gelmesidir. Bu noktada burada Hükümet görüşlerini bildirir ve madde tadilleri şeklinde bunu yapabiliirdi. Kanunun bütün millete hayırlı ve uğurlu olmasını saygılarımla dilerim.

BAŞKAN — Sayın Özarar buyurun. Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlarımız lütfen kullansınlar.

VAHYİ ÖZARAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, bu memlekete yıllarca hizmet etmiş büyük bir emekli kütlesinin muhtelif tarihlerde çıkan maaş ve emekli kanunları muvacehesinde ayrı ayrı gruplar içinde mütalâa edilmesi bu kütle arasında büyük bir üzüntü ve ıstırap kaynağı olmaktadır. Zaman zaman bu emeklilerin maaşlarına hayat pahalılığına intibak maksadiyle bir miktar zam yapılmışsa da bu da hiçbir zaman bugünkü ihtiyacı karşılamaktan çok uzak bulunmaktadır. Büyük bir hizmet yılından sonra emekli olan bu arkadaşlar üç ayda bir maaşlarını alırken eski emekli, yeni emekli tefriki karşısında büyük ıstırap duymakta ve onların birbirleri arasında, birbirlerine karşı âdeta bir kırgınlık, bir mahcupiyet içinde buldukları da bir vâkıdır. Bu farkı kısmen izale eden bu kanunu Yüce Meclise getiren değerli arkadaşlarıma teşekkür eder ve bu kanunun lehinde olduğumu Muhterem Heyetinize arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Baydur.

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Şefik İnan, Sayın Hilmi İncesulu'nun 1909 ve 1930 tarihli kanunlarla kendilerine emekli maaşı bağlanmış emekli, âdi mâlûl, vazife mâlûl, dul ve yetim maaşı bağlanmış olanların aldıkları aylıkların ayarlanması hakkındaki kanun teklifi ve bu mevzudaki Plân Komisyonu ve Hükümet teklifi üzerinde konuşuyoruz.

Gereğede etraflı şekilde ifade edildiği gibi bu kanun 184 811 şahsı değil o kadar aileyi alâkadar etmektedir. Teknik teferruata girmesizin söylemek icabeder ki, yirmi, otuz sene zarfında kıymetlerde ve onun neticesi olan hayat seviyesinde de o kadar değişiklikler ve yükselmeler olmuştur ki, az gelirli vatandaşlar, işçiler emekli maaşı alanlar, mahdut gelirli ve az

maaşlı memurlar büyük sıkıntı içinde kalmışlar ve kalmaktadırlar.

Bütün çeşitli zamlara rağmen emekli, dul ve yetimler arasındaki farklar giderilememiştir. Çalışan memurlarla muvazi ve paralel bir vaziyet temin edilememiştir. Asıl mühim olan gerek memur ve gerekse emeklilerde asgari hayat standardı denilen alt sınır teminidir. Bu sosyal ihtiyaç Garp memleketlerinde çok sene evvel yerine getirilmiştir. Bu kanun bu ihtiyacı temin gayesinde. Bu rakam 250 liradır. Gönül arzu ederdi ki, bu aded biraz daha yüksek olsun. Fakat memleketin malî vaziyetinin müsaadesizliği dolayısıyla ancak bu kadar mümkün olduğu görülmektedir. Maamafih bu kanunla Başbakanlığa Personel Heyetinin mütalâası alınmak suretiyle artırabilmek salâhiyeti de verilmektedir. Sayın Hükümetin gösterdiği anlayış dolayısıyla memnuniyetimizi ifade etmek isterim. Diğer bir temennimiz bu kanunun bir an evvel tatbikidir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Zeytinoğlu.

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ bugün Hükümetin müşkül durumuna rağmen, her yıl 126 milyon lira gibi bütçeye bir külfet katan ve fakat pek çok muhtarip vatandaşlarımızın ıstıraplarını hafifletecek olan asker ve sivil emekli, dul ve yetim vatandaşlarımızın ıstıraplarını hafifletecek olan bu kanunu getirdiğinden dolayı Hükümetimize şükranlarımı arz ederim.

Arkadaşlar, bu kanun bilhassa üç nokta üzerinde tekâsüf etmektedir :

1. 1950 den evvel emekliler, ki hakikaten en mustarip vatandaşlarımızdır. Hattâ içlerinde bizim bugün hayatımızı yaşatan ve bu memleketi kurtaran İstiklâl Savaşı mücahitleri de dâhil olmak üzere onların dul ve yetimleri de dâhil olmak üzeredir.

2. 1950 den sonra kısmen ıstırapları hafifletilen emeklilerimiz.

3. Bugünkü durumda olan emeklilerimiz.

İşte bu tasarı ile ıstıraplar kısmen hafifletilmektedir.

Bilhassa nazarı dikkati celbeden alt sınırın tesbitidir. Bu çok yerinde bir kaidedir, 250 liradır. Yine bir maddesine göre Vekiller Heyeti memleketteki hayat şartlarına göre bu ikiyüzelli lira sınırı yükseltebilecektir ki, bu hakikaten ye-

rinde bir kaidedir. Arkadaşlarım, yalnız bunun ikinci maddesinde bu tasarıya ödemenin başlangıcı 1966 malî yılını göstermektedir. Başlangıçta da arz ettiğim gibi hakikaten müşkül durumda olan Hükümetimiz biraz daha fedakârlık ederek bu başlangıç tarihinin bundan sonra emekli maaşları verilecek olan bir Ekim tarihine getirirse, bu külfete katlamırsa hakikaten büyük bir ıstıraba merhem olacak, yarayı sarmış olacaktır. Bendeniz bu hususta bir önerge takdim ediyorum. Bu başlangıç tarihinin 1 . 10 . 1965 tarihinde olması için, tasvip buyurulmasını hürmetlerimle arz ederim ve Hükümeti tekrar bu tasarıdan dolayı tebrik ederim.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Efendim, görüşüm ifade edildi, önergem vardır, onunla iktifa ediyorum. Konuşmaktan vazgeçtim.

BAŞKAN — Önergeniz var, onunla iktifa ediyor, vazgeçiyorsunuz. Başka söz isteyen? Yok.

Komisyon adına Sayın Sezgin.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, tasarı üzerinde bundan önceki oturumlarda Bütçe ve Plân Komisyonu olarak fikirlerimizi açıklık ve kesinlikle belirtmiştik. Bu kanun tasarısı vesilesiyle kürsüye çıkan ve görüşen değerli arkadaşlarımız; İnan, İncesulu, Özarar, Ülker, Zeytinoğlu ve diğer arkadaşlarımız emekli vatandaşlarla olan ilgili görüşlerini ifade ederek Hükümet tasarısının lehinde konuştular. Ve sadece tasarıya ikinci maddesinin yani yürürlük maddesinin 1966 malî yılından alınarak 1 Ekim 1965 tarihine verilmesi noktası üzerinde durdular.

Sevgili arkadaşlar, bundan önceki oturumda da ifade etmiştim. Bu tasarıdan 184 bin küsur emekli, dul ve yetim vatandaş istifade edecektir. Yani 184 bin küsur dosya çıkarılacak, incelenecek, gözden geçirilecek ve yeni çıkarılan kanuna göre yeniden bu dosyalar düzenlenecektir. 184 bin dosyanın elden geçirilmesi, gözden geçirilmesi, incelenmesi için lüzumlu zamanın 1 Ekim 1965 tarihine kadar yetişemeyeceği çok açık bir gerçektir. Esasen değerli arkadaşlarımız, görüşen arkadaşlarımız kanun tasarısını tetkik etmişlerdir muhakkak. Geçici ikinci maddede: «Yükseltmeye esas olacak rütbe, kadro ünvanı ve derece eşitlikleri; özel, teadül ve kuruluş kanunları hükümleri,

eşitlikleri bulunamayanlar için görevlerin nitelikleriyle geçici 1 nci maddede gösterilen tarihlereki benzerleri, göz önünde bulundurulmak suretiyle, Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı ve ilgili kurumların birlikte hazırlıyacakları teklif üzerine, Devlet Personel Heyetinin istişari kararı alınarak, Bakanlar Kurulunca takdir ve tesbit olunur.» denilmektedir.

Yani, Personel Dairesinin, Maliye Bakanlığının, ilgili kurumların ve Emekli Sandığı Kurumundan seçilecek heyetlerin müştereken yapacakları çalışmalar ve hazırlıkların, Sayın İncesulu ve Sayın İnan arkadaşlarımız benim kadar bilirler, bu iki aylık müddete nasıl sığacağını burada Sayın İnan'ın söylemeleri gerekirdi.

Şimdi Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı olarak şu anda tasarıya sözcülüğünü yapan bir arkadaşımız olarak çok güç bir vazifede bulunduğumu söyleyebilirim.

Çok değerli arkadaşlarımın, memlekette 184 bin emeklinin biran önce Hükümet tasarısı ile refaha kavuşmasa bile, eline biraz daha fazla para geçmesini temin edecek olan önergeyi verdikten sonra benim Bütçe Komisyonu Sözcüsü olarak, arkadaşlarımızın 184 bin emeklinin ellerine biran evvel para geçmesini sağlayacak önergesinin aleyhinde konuşmam gerçekten güçtür. Bu güçlüğü bile bile Komisyonumuzun görüşlerini gerek teknik, gerek malî yönden izaha gayret edeceğim. Biraz önce de ifade ettiğim gibi 184 bin emekli, dul ve yetimi ilgilendiren bu tasarı kanunlaştığı takdirde 184 bin dosya ele alınacak, incelenecek ve bunlar, biraz evvel geçici 2 nci maddede okuduğum hudutlar içinde heyetler teşekkül edecek ve bu heyetler ayrımlar yapacaklar, hazırlıyacaklar ve bütün bunlar - emekli işlerinin ne kadar komplike bir iş olduğunu burada konuşan sayın arkadaşlarımız bilirler - 1 Ekim 1965 e yetişecek. Teknik bakımdan buna imkân olmadığını Komisyon adına konuşan bendeniz ve bu tasarıyı hazırlayan Devlet Personel Dairesi ilgilileri ve T. C. Emekli Sandığı ilgilileri ifade ettiler.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet, emekli, dul ve yetimlerin maddi durumlarını daha iyiyeye götürmeyi öngören tasarısı ile 126 milyon 732 bin 252 liralık malî portesi olan bir tasarıyı getirmiştir. Yani, bu kanun kabul edildiği takdirde 184 bin emekliye bir yılda 126 milyon

732 bin 252 lira miktarında fazla bir para ödenecektir ve bu da biraz evvel ifade ettiğim gibi büyük teknik imkânsızlıklar sebebiyle, 1966 malî yılı başından itibaren yürürlüğe girecektir. Yani arkadaşlarımızın vermiş oldukları önergeller kabul edildiği takdirde ondan beş ay sonra. Bu beş aylık zaman içerisinde, bu beş aylık erken ödemenin meydana getireceği malî yük 52 milyon 731 820 Türk lirasıdır. 1965 yılının bütçe imkânları malûmdur. Ürgüplü Hükümeti, 3 neü İnönü Hükümetinin bütçesini aynen uygulamaya mecbur bir bütçe getirmiş ve bu bütçeyi uygulamak zorunda kalmıştır. Bu bütçe imkânları muvaceshinde 1965 yılının ekonomik ve malî durumu siyasi durumlarla dikkat nazara alındığı takdirde 52 milyon küsur liralık bir malî yükün bütçeyi rahmedar edeceğini söylemek zorundayım. Çok değerli arkadaşlarımızın, «Efendim, çok fakir, çok muhtaç, yıllarını Devlet hizmetine veren emekli vatandaşlarımıza verilecek bu para bütçeye malî bir yük getirmez.» nevinden birtakım sözler söylemeleri mümkün olabilir. Fakat Devlet bütçelerinin, özellikle bütçelerimizin emekli vatandaşlarımızın bütçelerinden farkı olmadığını da söylemek zorundayım. Bütçe ve Plân Komisyonu olarak biz, arkadaşlarımızın tümünün lehinde olduğuna inandığımız bu tasarrımın Komisyonumuzdan geçtiği şekilde kabul edilmesinde zaruret gördüğümüzü ifade ederim. Pek değerli arkadaşlarımızın Komisyondan geçen metne oy vermelerini hassaten istirham ederim. Değerli arkadaşlarımızı hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç, buyurun.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; Sayın Bütçe ve Plân Komisyonu Reisi arkadaşım, Başkan arkadaşım eğer yürürlük noktasında mütalâa serd etmemiş olsaydı daha evvel söylediğim gibi sözümden vazgeçmiştim. Ancak kıymetli Başkan bize iki sebeple yürürlük müddetinin illâ 1966 malî yılına bırakılmasını teklif ettiler, ısrar ettiler. Arkadaşlar, iki sebep ortaya koydular. İki sebep de, Bütçe Komisyonunun çok kıymetli Başkanı arkadaşım müsamaha etsinler, iki sebep de bizim takririmizin reddini icabettirecek mahiyette değildir. Başkan arkadaşımız dediler ki; 180 bin dosya elden geçecektir. Arkadaşlar, Devlet hayatında hele banka sistemiyle çalışan

Emekli Sandığı her bakanlığın bu hususta mevcudolan teşkilâtını beraber çalıştırılırsa 180 bin dosyanın elden geçmesi için bu bizim takririmizde teklif ettiğimiz, Temmuz, Ağustos, Eylül ayları 90 gün, çoktan kâfidir. Binaenaleyh esas sebep, bunu ileri sürdüklerine göre, bizim ricamız bu hususta Hükümet koordine bir çalışma yapsın, her vekâletin bu hususta hazır olan teknik personelini beraber çalıştırsın, bu 180 bin dosyayı halletsin. Görüyorsunuz ki, asıl sebep ortadan kalkıyor. Dikkat ederseniz Başkan, yürürlük maddesinin Marta bırakılması ısrarını evvelâ teknik sebebe bıraktı. Bu teknik sebep artık yirmineci asırda nâmütenahi makina, Devlet kadrosunda nâmütenahi memurlar olduğuna göre bunun yapılamıyacağını iddia etmek mümkün değildir, bir.

Gelelim elli milyon lira civarında beş aylık Devlet bütçesine yapacağı tesire. Arkadaşlar, muhterem milletvekilleri açıkça ısrar ettiler, bu tasarı yeni bir ödenek verilmesi tasarısı değildir. Devlet adaletiyle kabili telif olmıyan, hele yeni Anayasamızın sosyal Devlet ilkesine ve sosyal adalet prensiplerine Devlet eliyle uymıyan bir mevzuun tashihi mahiyetindedir. Tashih keyfiyetleri zaman tanımaz. Kaldı ki, muhterem Bütçe Komisyonu Sözcüsü bilirler, bu nevi tasarılar, hattâ bu derece zaruri olmıyan tasarılar çıktı ki, ısrarlarını bu tasarıya getirmeleri, çok hürmetim olan genç yaşında bize hakikaten istidat olduğunu gösteren Başkanın bu tashih işinde; 50 milyon portesi vardır, bunun bütçe vaziyetini biliyorsunuz, gelecek senenin Martına bırakınız, diye fikir dermeyan etmemeli idi. Niçin? Orta yerde Emekli Sandığı müessesesi vardır. Emekli Sandığı ile Hazine hesap sahibidir. Hazine, Emekli Sandığı ile hesabını yürütmek suretiyle Emekli Sandığının imkânlarından dahi bu 50 milyonu karşılayabilir.

Gelelim asıl psikolojik noktaya : Arkadaşlar, bu 180 bin dosyanın sahiplerinin artık çoğu son nefeslerini yaşamakta olan insanlarla birtakım masum yetimlerden ibarettir. Onlara bu havadisi o kadar verdi ki bu Meclis, herbirisi, her gün Millet Meclisinden çıkacak haksızlığın telâfisi kararını bekliyor.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç, bir dakikanız kaldı, lütfen bağlayınız.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Onun için çok rica ederim, kıymetli Bütçe Komisyonu Başkanından, psikolojik şartlar müsait değildir, 180 bin kişi intizar halindedir. Neyin intizarı? Devlet eliyle yapılan bir adaletsizliğin düzeltilmesi intizarı halindedir.

2. Bu nevi bütçeye yük yükleyen o kadar tasarı Meclisten çıkmıştır ki, bu 50 milyon lira onun içerisinde hiç kabır.

3. Emekli Sandığı ile Hazine hesaplamak suretiyle bu 50 milyonu gelecek senenin bütçesinin imkânları içine intikal ettirmek gibi bir hesabı imkâna sahiptir.

Onun için Sayın Başkandan rica ediyorum, en çok ısrar ettiği teknik sebep vârit değildir. Eğer Türkiye Hükümeti yüz seksen bin kişinin dosyasını üç ayda elden geçirme imkânına sahip değilse Hükümet olma kudretine de sahip değildir. Onun için teknik sebep de vârit değildir. Malî sebep dermeyanı haksızlıktır. Meclisten bunun gibi çok tasarı geçmiştir. Onun için müsamaha etsinler, şu psikolojik hatayı, sosyal hatayı, adaletsizliği telâfi edelim. Son nefesinde ümit bekliyen vatandaşlara yeni bir kırgınlık vermek gibi haksız bir karar almıyalım. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi gelmiştir, Sayın Selâhaddin Güven, Sayın Ali Dizman, Sayın İncesulu, Sayın Özal sıradadır.

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Müzakerenin kifayeti ni arz ederim.

Ankara
İsmail Genç

BAŞKAN — Yeterlik aleyhinde buyurun Sayın Özal.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, şimdi konuşan Sayın Tahtakiliç'in cevap bekliyen soruları olmuştur. Bu lüzumu komisyonun Sayın Başkanı da hissetmiştir. Müzakerelerin kifayetinın kabul edilmiş olması takdirinde açıklanması gereken birçok hususlar yeteri kadar oy kullanmaya müsait bir hale gelmemiş bulunacaktırlar. Bu sebeple müzakerelerin kifayetinın aleyhinde oy kullanmanızı istirham ediyorum.

Esasen, Sayın Komisyon Başkanı, Komisyonun Sözcülüğünü yapan arkadaşımız, söz istediğine göre, bendeniz de istirham ediyorum, emeklilerin adaletsiz durumunu ortadan kaldırmaya çalışın çok değerli iki arkadaşımızın kanunun tekliflerini daha da ıslah etmek, daha iyi bir hale getirmek maksadiyle Hükümetin alelacele hazırladığını muhtelif vesilelerle ve tekrarlar halinde ifade etmiş olmasına, emeklilere biraz daha imkânı, adaletsizliği bir derece daha kaldırmaya çalışacak olan bu tasarrımın, arkadaşlarımızın tekliflerinin yerini almasına Komisyonun gayret ettiğini gördük. Bunun...

BAŞKAN — Esasa girmeyiniz, yalnız yeterliğin aleyhinde konuşunuz lütfen.

RÜŞTÜ ÖZAL (Devamla) — Efendim, aleyhinde olduğum ikinci noktayı daha ifade etmiye çalışıyorum. Tasarrımın üstünlüklerinden bahsettiler, oylarımızın bu istikamette kullanılmasına dikkat ettiler. Bu sebepten dolayı teklif uzun zaman Mecliste kalmış ve bir neticeye ulaşamamıştır. Ancak Sayın Sözcü bu defa da emeklilere bir miktar fazla imkân tanıyalım derken müddeti çok uzaklara atması sebebiyle bu Hükümetin getirdiğini ifade ettiği fazla imkân ortadan büsbütün kalkmaktadır. Sayın Sözcünün konuşmalarında lütfen şu hususları da açıklamasını da rica edeceğim : Bu bir defaya mahsus olmak üzere 50 milyon liralık farka mukabil eğer Hükümetin getirdiği fazlalık varsa, fazla bir ödeme temin edilecek ise bunun devam edeceğini düşünerek bu 50 milyon lira üzerinde niçin durulduğunu lütfen ifade buyursunlar, reyimizi de kullanmak bakımından. Ben kifayetin aleyhindeyim. Bu şekilde oy kullanılmasını da arkadaşlarımdan rica edeceğim.

BAŞKAN — Kifayet önergesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kifayet önergesi kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi de vardır. İvedilikle görüşülmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum.

**Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu-
na ek ve geçici maddeler eklenmesi hakkında
Kanun**

MADDE 1. — 8 . 6 . 1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

EK MADDE — Çeşitli emekli kanunlarına göre bağlanmış ve bağlanacak olan emekli, âdi mâlûllük veya vazife mâlûllüğü aylıklarının alt sınırı 250 liradır. Bu alt sınır, memleketin ekonomik durumu, genel geçim şartları ve malî imkânları göz önünde bulundurulmak ve Başbakanlık Devlet Personel Heyetinin istişari kararı alınmak suretiyle, Bakanlar Kurulunca artırılabilir.

Dul ve yetim aylıklarının toplamı alt sınırdan aşağı olamaz. Aylık alan tek kişi de olsa bu hüküm uygulanır.

Vazife mâlûlü erlerle, bunların dul ve yetimleri de aynı haklardan faydalanırlar.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz isteyenler?.. Buyurun Sayın İncesulu.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkanım, birinci madde 3 tane geçici maddeden ibarettir. Tümünün birden okutulması gerekmez mi? Bundan önceki teamül böyledi.

BAŞKAN — Birinci madde yalnız üç geçici maddeden ibaretse tümünün birden okutulması lâzımdır. Peki efendim.

GEÇİCİ MADDE 1. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunundan önceki hükümlere göre bağlanan ve aynı kanunun geçici maddeleri uyarınca % 60 zam yapılmış veya yükseltilmiş olan emekli, âdi mâlûllük, vazife mâlûllüğü veya dul ve yetim aylıkları 1 . 1 . 1950 tarihindeki (Subay ve askerî memurlarda 17 . 3 . 1950 tarihli ve 5609 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki) rütbesi, kadro unvanı, derecesi, fiilî ve itibari hizmet süresi aynı olanlara o tarihlerde bağlanması gereken aylık miktarlarına yükseltilir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Yükseltmeye esas olacak rütbe, kadro unvanı ve derece eşitlikleri; özel, teadül ve kuruluş kanunları hükümleri, eşitlikleri bulunamayanlar için, görevlerin nitelikleriyle geçici 1 nci maddede gösterilen tarih-

lerdeki benzerleri göz önünde bulundurulmak suretiyle, Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı ve ilgili kurumların birlikte hazırlıya-cakları teklif üzerine, Devlet Personel Heyetinin istişari kararı alınarak, Bakanlar Kurulunca takdir ve tesbit olunur.

Yükseltmeler, ilgililerin bağlı oldukları kurumlarca veya sandıklarca yapılır. Yükseltmelerde 5434 sayılı Kanun ve daha önceki kanunlarla yapılan zamlar ödenmez.

Ancak, 1.1.1950 tarihinden sonra 27.2.1959 tarihli ve 7236 sayılı, 28.2.1961 tarihli ve 279 sayılı, 25.1.1962 tarihli ve 5 sayılı kanunlarla yapılan zamlar eklenir.

Şu kadar ki, 7236 sayılı Kanunla % 100 oranının üstünde yapılan zamlar nazara alınmaz.

Yukarıdaki hükümlere göre düzeltilecek aylıklar halen alınmakta olan aylık miktarından daha az olamaz.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun uygulanmasına ait belgelerin incelenmesi, işlemlerinin tamamlanarak, ödemenin zamanında yapılabilmesinin sağlanması maksadıyla uygulanacak usulle, çalışma saatleri dışında görevlendirilecek personele ve Sayıştay mensuplarına verilecek fazla çalışma ücretleri ilgili kurumların bütçelerinden (emekli, dul ve yetim aylık ve ödenekleri bölümünden) karşılanmak üzere, Bakanlar Kurulunca tesbit olunur.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, müsaade buyurursanız bu maddenin birinci madde olarak telâkki edilmesi ve birinci madde üzerinde müzakerelerin cereyanını ıera ettirelim. Onu takiben bir mesele müteaddit fıkradan ibaret ise ayrı ayrı reyeye konulması mümkündür. Bu bakımdan birinci madde üzerinde görüşmeler bittikten sonra bu birinci madde numarasını ihtiva eden maddeyle diğer geçici maddeleri ayrı ayrı oylayalım.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Bu mülâhaza dünkü oylamaya taban tabana zıt. Zira dün Âfetler Kanununda, birinci madde 26 ayrı maddeden müteşekkildi ve bu 26 madde ayrı ayrı oylanmıştı. O tatbikatla, bu mülâhazanız tamamen birbirine zıt.

BAŞKAN — Beyefendi, Heyeti Umumiye bir mesele müteaddit fıkradan ibaretse bu fıkraların ayrı ayrı görüşülüp, ayrı ayrı oya konmasını istiyebileceği gibi, bir maddede mündemig

olan bütün geçici maddelerin ve fıkraların da birlikte mütalâasını uygun görebilir. Bu Heyeti Umumiyenin bileceği bir iş. Bendeniz de bunu Riyaset olarak bildiriyorum. İsterse arkadaşlarımız bunu ayrı ayrı müzakere edip, ayrı ayrı oya koyar. İsterse bir bütün halinde maddenin tümü hakkında oya koyabilir. Bunu arz etmek istedim.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Tüziik madde madde okunur, der.

BAŞKAN — Madde değil, efendim. Birinci madde içinde bulunan muhtelif geçici maddelerdir. Heyeti Umumiye birinci madde olarak tüm madde telâkki eder, geçici maddeleri de kapsar mahiyette görüşmenin cereyanına karar verir veya ayrı ayrı oylanmasını intaceder.

Buyurun İncesulu.

HİLMİ İNCESULU (Çorum) — Sayın Başkanım, tensibederseniz tüm olarak konuşmayıalım.

BAŞKAN — Buyurun efendim. Birinci madde üzerinde görüşelim.

HİLMİ İNCESULU (Çorum) - Muhterem Başkan, Kanunun heyeti umumiyesi üzerinde konuşan değerli Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanımız Sayın İsmet Sezgin'in konuşmalarına 1 nei maddenin geçici üçüncü fıkrası kâfi bir cevap teşkil ediyor. Organizasyonu teksif etmek suretiyle teknik mahzurların hepsini izale etmek mümkündür. Kaldı ki, ben bu vesile ile şu rakamları 1 nei maddenin kapsamına girdiği için arz etmeyi faydalı buluyorum. Bir defa 1965 yılı başındaki emekli, dul ve yetimlerin miktarı 184 811 kişi. Esasen bu kanunun kapsamına giren ve Emekli Sandığını ilgilendirenler elimizdeki tasarının beşinci sayfasında görüldüğü üzere, 23 713 kişidir. Mütebaki kısmı için de bizim tasarıda arz ettiğimiz gibi yaş gruplarında görüleceği üzere 49 635 i rütbelidir. Bunların gerek 1909, gerek 1930, gerekse 5430 sayılı Kanunla rütbelerinin karşılarını kolayca tesbit etmek imkân vardır. Zorluk çıkarabileceklerin adedi yine bizim teklifimizin üçüncü sayfasında görüleceği üzere 20 bin küsurdur. Kaldı ki, bu emeklilerden 49 635 i askerî emeklilerdir. 60 yaş ile 90 yaş arasında bulunmaktadır. 17 775 kişi de 60 yaş ile 90 yaş arasında bulunmaktadır ki, 60 yaşla 90 yaş arasındakilerin toplamı 67 bin kişi yapmaktadır. Bunların intizare tahammülleri olmasa gerektir. Takdir sizlerindir.

İncelenecek dosyaların haemı karşısında yapılacak işi ve alınacak tedbiri birinci maddenin muvakkat üçüncü fıkrası gayet iyi bir şekilde organize etmektedir. İkinci madde üzerinde söz alıp heyeti umumiyesindeki istinhamlarımı tekrar edeceğim için bunu bilgi olarak Heyeti Umumiyenize sunmayı faydalı gördüm. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, İktüzüğün 108 nei maddesi, «Müzakere edilen bir madde müteaddit mesele veya fıkralardan mürekkep ise bunların birbirinden tefrikiyle ayrı ayrı reyeye konmaları teklif olunmakta muktezası ifa olunur demektir. Buna göre biz 1 nei maddeyi şimdiye kadar bir teklif vukubulmadığı cihetle tümünden müzakere ediyoruz. Ancak arkadaşlarımız eğer bu geçici maddelerin ayrı ayrı reyeye konmalarını bir teklifle Riyasete bildirirlerse Yüce Heyetin oyu ile bu mesele halledilir ve ayrı ayrı reyeye konmaları mümkündür.

1 nei madde üzerinde başka söz istiyen?.. Yok. 1 nei madde ile ilgili bir değişiklik önergesi de mevcut değil. Şimdiye kadar bu müteaddit geçici maddeleri ihtiva eden bu maddenin geçici maddelerinin ayrı ayrı oylanmasına ait bir teklif de gelmemiştir. Bu suretle 1 nei maddeyi okunan ve yazılan şekliyle tümü itibariyle oyunuza sunuyorum; kabul edenler... Kabul etmeyenler... 1 nei madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun gereğince yapılacak yükseltme ve ayarlamalara ait ödemeler kanunun yayımını takibeden mali yıl başından, diğer hükümler yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde söz isteyenler, Sayın Güven, Sayın İncesulu, Sayın Zeytinoglu ve Sayın Kabadayı'dır. Buyurun Sayın Güven.

SELÂHATTİN GÜVEN (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım, bu ikinci madde Yüce Parlâmentonun üzerinde durduğu anamaddedir. Sayın Hükümet, kanun teklifi sahibi arkadaşlarımızın tekliflerini son derecede müspet mütalâa etmiş iyi bir çalışma ile çok daha geniş imkânları sağlayan bir kanun halinde Yüce Meclise sunmuş. Ancak, Yüce Meclis bütün kanatları ile bu ikinci madde üzerinde titizlikle durduğunu kanunun tümü üzerindeki müzakerelerde göstermiş bulunuyor. Mesele bir finansman ve para mese-

lesi, bir de teknik yönü ile Sayın Komisyon Başkanı İsmet Sezgin Beyefendinin bahsettikleri gibi bu dosyaların hazırlanıp, muayyen zamanda meydana getirilmesi meselesidir. Bendenizin şahsi kanaatime göre Hükümetin getirmiş olduğu bu kadar güzel, bu kadar titizlikle hazırlanmış olan bir kanunu 1966 yılına itmekle bir gölge düşürmiyelim. Bunun esbabı mucibesi, sonderece kuvvetli bir esbabı mucibesi vardır. O da şu: Bu önemini nazara aldığımızda 186 bin kişinin hemen hemen üçte biri çok yaşlıdır, büyük fedakârlıklar, hizmetler vermiş kişilerdir. Osmanlı Devrinden itibaren Türk vatanının bugünkü haline gelmesine büyük hizmetler temin etmişlerdir. Önümüzde geçecek beş ay sonra belki bunların hemen üçte biri, Allah uzun ömür versin, belki yarısı üful edecek, ölecektir. O zaman bu kanunu sadece mezar taşlarında yafta haline getirmekten başka çaremiz kalmaz. Öyle ise ben derim ki, miktar, evet 52 milyon lira, küçümsenecek bir rakam değil bu. Sayın İsmet Sezgin bu 52 milyonun bütçeyi rahnedar edeceğini söylediler. Doğru... Ama ben de diyorum ki, bu 52 milyon zamanında vermezsek bu kimselerin kalbleri, vicdanları, hakları, hukuku ve Anayasa rahnedar edemiş olacaktır. Ehemmi mühimme tercih meselesidir. Yüce Parlâmento, zannediyorum ki, bunun beş ay daha evvel verilmesine taraftardır. Öyle ise Sayın Hükümet lütfetsinler bu 52 milyonu şuradan, veya buradan, hattâ ben o kadar ileri gidiyorum ki, gözünü kapayarak bütçenin her hangi bir faslına parmağını bassın ve oradan kessin. Veya başka bir gelir sağlasın. Bu çok mühim. Arkadaşlarım, hepimiz bilirsiniz Parlâmentonun bu devreye başladığından itibaren bu kişiler bunu bekler, bekler, bekler. Artık son ümidini ve son nefesini dahi bunun çıkmasına bağlamış insanlar vardır. Onun için lütfetsin Sayın Komisyon ve Sayın Hükümet bu hususta Parlâmentonun bu arzusunu ve yaşlı kişilerin bu arzusunu yerine getirsinler. Teknik mahzur mevzu bahis değildir. Zaten birinci maddede dikkatinizi çekmiştir. Fazla mesai vermek suretiyle temin edilmesi mümkün olabileceği gibi üç ayda yetişmezse, beş ayda yetişir. Ama üç ay sonra yani malî yılın bitimine 5 ay kala istihkak sahibi olursa, zararı yok, bir ay daha geç almış olur. Normal, otomatikman maaşını alır da bir ay veya iki ay sonra farkı alabilir. Bunun...

BAŞKAN — Sayın Güven lütfen bağlayınız. SELÂHATTIN GÜVEN (Devamla) — Bunun için Hükümetten tekrar rica ediyorum. Bu kadar güzel, bu kadar emek ve anlayışla getirdiği bu kanunu gölgelemiyelim. Bunun beş ay evvel alınmasında çok büyük menfaatler vardır. Çok gönül ferahlatıcı sebepler vardır. Viedani insani tarafları vardır. Lütfetsinler, kabul etsinler. Sebeplerini bendeniz pek mâkul bulamadım. Bu istikamette rey kullanacağımı arz eder, hepimizi hürmele selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın İncesulu buyurun.

HİLMİ İNCESULU (Çorum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; benden evvel konuşan Sayın Selâhattin Güven söylenebilecek en güzel sözleri söylediler. Ben tekrar sayın Bütçe ve Plân Komisyonu Reisimize şu hususu arz ediyorum. Tetkik edilecek dosya o kadar çok değildir. 1 nei maddenin geçici 3 neü maddesine göre kurulacak düzen bunu kolaylıkla başarmaya imkân vermektedir. Esasen gelip Hükümet adına Sayın Maliye Bakanı bu kürsüden bir muhalefet etmediklerine göre Bütçe ve Plân Komisyonu olarak ısrar etmesinler. Hakikaten Sayın Selâhattin Güven'in dediği gibi bu kanunu gölgelemeden yürürlük tarihini 1 Mart 1966 dan, 1 Ekim 1965 e almak suretiyle kanunu çıkaralım. Böylelikle bizden beklenen büyük hizmetlerden birisini daha yapmış oluruz. Sayın Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanından ısrar etmemesini istirham ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Zeytinoğlu. AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, tümü üzerindeki konuşamda da arz ettiğim veçhile, hakikaten çok yerinde bir kanun ile gelen Hükümet bir ufak fedakârlığı da bu maddede yürürlük maddesindeki, malî yıl başından itibaren yürürlüğe koymaktadır. Yürürlük tarihini malî yılbaşından yani Marttan sonra demektedir, Marttan başlar demektedir. Verdiğim bir önerge ile bunu 1 Eylül'den itibaren şekline getirmek suretiyle bundan sonra verilecek emekli maaşlarına esas teşkil eden 1 Eylül olarak teklif etmiş bulunuyorum. Aziz Komisyon Başkanımızın da dediği gibi benim hesabıma göre, bu 50 milyon da tutmuyor. Çünkü yekûnu 126 milyon olduğuna göre, bunun her üç ayda bir dörtte biri ki, yüzde 60 ı bunun Hazine tarafından

ödendiğine göre, yüzde 60 ı da 75 milyon küsur ediyor. Bunu da dörde taksim edersek her üç ayda bir 18 milyon eder. Biz iki defa daha evvel ödeme istediğimize göe, teklif ettiğimiz miktar 36 milyondur. Onun için Sayın Hükümetten ve sözcüden istirham ediyorum. Bunlar daha evvel arz ettiğim gibi İstiklâl Savaşından dahi kalan dul ve yetimler. Bize bu vatani bağışlayan, canlarını veren dul ve yetimler için, o zamandan kalan emekliler için bu fedakârlığa katlanalım, ne mümkünse yapalım. Bunların formaliteleri ikmal edilebilir. Olmadığı takdirde Hükümet yeni bir formül bulabilir. 1 Eylülde 18 milyon, 1 Martta tekrar 18 milyon, bunun portresi 36 milyon liradır, 12 nei ayda 50 milyon değildir. Onun için ikinci maddedeki yürürlük kısmının 1 Eylül olarak kabulünü arz ve istirham ediyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Kabadayı, buyurun.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, hepimizin bildiği gibi bu eski emekliler Türkiye Cumhuriyetinin doğuş, kuruluş ve bugünlere gelişinde büyük hizmetleri olan ve bu hizmetlere canlarıyla, kanlarıyla maddi, mânevi hizmetleri katılmış olanlar ile bunların hayatta bulunan dul ve yetimlerine aittir. Bu kanunu kabul etmekle büyük hizmet yaptınız. Fakat bunu karşılamak büyük gelir meselesidir. Komisyon Sözcüsü arkadaşımız da bu hususu belirttiler. Onun için ben şöyle bir teklifte bulunuyorum. Bunların yetmişbeş yaşını dolduran ve yukarı yaşta olanlarına hemen kanunun yayımı tarihinden itibaren kabulünü, diğerlerinin maddede olduğu gibi kabulü şekliyle bir formül getirmiş bulunuyorum. Kabul edilmesini hassaten istirham ederim. Yaşı 75 i doldurmuş olanlara kanunun yayımı tarihinden itibaren, ödemeye geçilmesi ve diğerlerini kanunda teklif edildiği şekilde kabulünü arz ve teklif ediyorum. Efendim, ben de istiyorum, keşke olsun hepsine verelim. Can ve gönülden istiyorum. Fakat verecek olan Maliye ve Hazinesin durumu birçok müşkülâtı ortaya atmaktadır, üzerinde durduğumuz husus bu. Verilmeme güçlüğü var ise, tümünden reddedilecekse hiç olmazsa 75 yaşını doldurmuş olanlar hemen faydalansınlar, düşüncesiyle bu teklifi yapmış bulunuyorum. Ama Maliyenin, Hazinesin takati varsa hepsine birden versin, febiha kabul ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Başka söz isteyen? Yok. Komisyonunun bir diyeceği var mı?

Buyurun Komisyon adına Sayın Sezgin.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANINI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; Sayın Özal'ı aradım, Sayın Özel arkadaşımız aklımızdan geçmiyen, düşünmediğimiz, hiçbir zaman düşünmiyeceğimiz bir nokta üzerinde durdular. Gayretlerimiz hiçbir şekil ve surette Sayın İnan ve Sayın İncesulu arkadaşlarımızın 19 ay önce Millet Meclisine sundukları kanun teklifini törpülemek değil, memleketimizdeki emekli, dul ve yetim vatandaşların günün ekonomik şartlarına uygun olarak geçinmelerini sağlamaktır. Ve Sayın Özal arkadaşımız ve diğer arkadaşlarımızın bunu böylece bilmelerini istirham edeceğim. Bunu söylememizden maksadımız Sayın İnan ve Sayın İncesulu arkadaşlarımızın kanun teklifi ile Hükümetin tasarısı arasındaki farkı belirtmektir. Hükümet tasarısı, arkadaşlarımızın kanun tekliflerine nazaran daha yenilikler, daha kolaylıklar ve emekli, dul ve yetim vatandaşlarımıza daha fazla imkânlar getirmektedir. Nitekim benden önce Sayın Şefik İnan bu hususu çok açık olarak ifade ettiler.

Muhterem arkadaşlarım; biraz önce de ifade ettim, gerçekten Komisyon olarak güç bir durumdayız. Güç bir işin savunmasını yapmak zorunda kalıyoruz. Şimdi arkadaşlarımız gerçekten çok güzel bir üslup içerisinde emekli, dul ve yetim vatandaşlarımızı savunuyorlar. Ben Sayın İnan'dan, Sayın Tahtakılıç'tan, Sayın İncesulu'dan emekli vatandaşlarımızı savundukları kadar bu memleketin bütçelerini de savunmak zorunda bulduklarını müsaadenizle kendilerine arz etmek mecburiyetindeyim. Biraz önce de ifade ettim, sadece emekliler değil, biz burada Bütçe ve Plân Komisyonu olarak karşımıza 184 000 emekli aldığımız gibi karşımıza hâkim ve savcı vatandaşlarımızı da almak suretiyle onların ödeneklerinin maaşları üzerinden değil kadroları üzerinden verilmesinin, karşımıza 5 000 hâkimi almak suretiyle, savunmasını yapmışızdır ve Sayın İnan ve Sayın Tahtakılıç arkadaşlarımız da bunu görmüşlerdir. Biz Bütçe ve Plân Komisyonu olarak vazifemizi yapıyoruz. Bizim de yüreğimiz Sayın Salâhattin Güven, Sayın İnan, Sayın Tahtakılıç ve Sayın İncesulu arkadaşlarımız

gibi emeklilerin biran önce terfi etmeleri için çarpılmaktadır, en iyi niyetlerle çarpılmaktadır. O kadar iyi niyetlerle çarpılmaktadır ki, Bütçe ve Plân Komisyonunda 19 ay bekleyen, Sayın İnan ve Sayın İncesulu arkadaşlarımızın tekliflerini Bütçe ve Plân Komisyonu Başkanı olduğumuz günün ertesi günü kanunu komisyon gündemine almış ve bunu çıkarmışızdır. (Soldan, bravo, sesleri) Şimdi bunda Sayın Önal ve diğer arkadaşlarımızdan meseleyi bir başka yöne getirmemelerini bilhassa istirham ederim. Bunu Parlâmento istiyor arkadaşlar. Sayın Özal arkadaşımızın dediği gibi Hükümet Sayın İnan ve Sayın İncesulu arkadaşlarımızın tekliflerini gölgelemek için bir an evvel çıkarmaya çalıştıkları bir tasarı değildir. Bu büyük bir emek mahsulüdür. 1963 senesinde personel reformunu münasebetiyle hazırlanan komisyonda ilk çalışmaları başlamıştır, bunun. Aceleye getirilen, iki arkadaşımızın kanun teklifinin önüne geçmek için alelacele yeni Hükümet tarafından hazırlanan bir kanun teklifi değildir. Bunu da arkadaşlarımızın böylece bilmelerini isterim.

Muhterem arkadaşlar; teknik imkân yok dedik, teknik imkân mevcut değildir, dedik. Sayın Tahtakılıç «Temmuz, Ağustos, Eylül ayları vardır, bunlar yeter» dediler. Hele Sayın Aziz Zeytinoglu arkadaşımızın teklifi kabul edildiği takdirde 1 Eylül olacak, ne zaman yapılacak bu? 184 bin dosyada hâlâ ısrar ediyorum. Ne zaman incelenecek bu 184 000 dosya? Sayın Tahtakılıç arkadaşımız Temmuz, Ağustos, Eylül ayları vardır, diyorlar. Bugün Temmuzun 8 i beyefendiler. Temmuzun 16 sında Meclislerin tatil olacağına dair bir karar alınmış olduğuna göre Resmî Gazetede yayınlanması Temmuzun 20 sinden sonraya gelir. Hazırlık için de iki aylık bir zaman kalır. Üçüncü maddede fazla mesai ücreti verilmesini ileri sürdüler Sayın İncesulu arkadaşımız. Sayın İncesulu arkadaşımızın geçici 3 ncü maddeyi ileri sürmeleri benim teknik bakımından imkân yok dememi doğrulamaktan daha önemlidir. Eğer Hükümet bunu 3 ayda yapamazsa Hükümet değildir anlamına gelen bir şey böyledir. Muhterem üstadım bunu sadece Hükümet yapmıyacak, bunu ilgililer yapacak, bunu Emekli Sandığı Tahsis Dairesinden 3 - 5 kişi yapacak. Ve diyor

ki, yine diğer kurumlarda çalışanlar da buraya gelecekler, onlar da çalışacaklardır. Devlet Personel Dairesinden, Maliye Vekâletinden, Emekli Sandığından ve Emekli Sandığının dışındaki sandık ve benzeri kurumlardan gelip çalışacaklar. Biraz evvel de söylediğim gibi Temmuz ayını saymadığımız takdirde bu dosyaların iki ay içinde incelenmesi imkânsızdır. Sayın İncesulu arkadaşımız 23 000 dosya diyor, bu sadece Emekli Sandığındaki dosyalardır. Bunun dışında sadece 250 lira olarak kabul edilen tabana göre 79 bin aded daha dosya vardır. 79 bin aded dosyayı kabul ettiğiniz takdirde yine 102 bin dosya olur. 102 bin dosyanın dışında bir 59 bin dosya daha vardır. Bu, tabanı 250 liranın dışında bu kanundan istifade edecek olan kişilerin dosyalarının incelenmesi demektir ki, bunun da yekûnunun neye baliğ olacağını her halde muhterem arkadaşlarımız bilirler.

Ben söylemek istediğim hususları ifade etmeye gayret ettim. Sayın Selâhattin Güven arkadaşımız burada kanuna gölge düşürülmemesinden bahsettiler. Evet muhterem arkadaşlar, kanuna gölge düşürülmesin. Düşürülmesin ama, bütçeye, Devlet bütçesine de gölge düşürülmesin. Bizim için önemli olan Devlet bütçesine gölge düşürülmesidir. Sayın arkadaşım Selâhattin Güven «Komisyon Başkanı lütfetsin» diyor. Benim lütfumla olursa, benim gönlüm çok zengindir, arkadaşlar biliyorlar herkese verilmesini isterim. Ama Devlet bütçesi buna imkân vermiyor. Devlet bunu düşünmüş. 1965 bütçe imkânları şudur demiş, ortaya koymuş. Bu kadar bin emekliyi tatmin edeceğim demiş, karar vermiş ve kanun tasarısı getirmiş, Meclise sevk etmiş. Ama demiş bunu 1965 yılı imkânlarını daha önce belirli ölçülerle, belli yerlere kullandığı, kullanılması gerektiği cihetle programlandığı, plânlandığı cihetle 1965 yılı bütçe imkânları ile bunu yapamam demiş Devlet, 1966 malî yılı başından itibaren uygulayacağım demiştir.

Muhterem arkadaşlar, Sayın İnan ve Sayın İncesulu arkadaşlarımızın kanun teklifi kabul edilseydi, Hükümetin tasarısı olmasaydı, bunu da söylemek zorunda kaldım, arkadaşlarımızın teklifi kabul edilmiş olsaydı; bugün 100 lira emekli maaşı alan bir kişinin eline kanunun kabulünden sonra 105 lira geçecekti. Bu 100 lira,

200 lira oluncaya kadar aradan 5 sere geçecekti. Bunu Sayın İnan da ifade ettiler; biz dediler Hükümetin, Devletin maddi durumunu düşündük, imkân bulamadık ve imkân bulamadığımız için bu yolu tercih ettik, dediler. Bu iki arkadaşım da benim art fikir taşıdığımı bilirler. Kendi kanun tekliflerinde bunu beş yıllık bir süre içerisinde alan çok değerli arkadaşlarımız yeni bir kanun tasarısı vesilesiyle, hayır efendim, 1966 Martında olmayacak... Ne zaman olacak? 1965 in Ekiminde. Neden? Efendim, emekliler bir an önce terfi etsinler ve refaha kavuşsunlar. Olmaz arkadaşlar. Yani bugün Devletin imkânını Sayın İnan arkadaşımız en az bizim kadar bilen, hattâ bizden çok daha fazla bilen bir arkadaşımızdır. Yani neden biz komisyon olarak Türkiye'deki binlerce emeklinin aleyhinde konuşur gibi bir durum içinde kalıyoruz?.. Bunu da anlıyamadığımız değerli arkadaşlarımızın çok yüksek müsamahalarına arz ederim.

Muhterem arkadaşlarım....

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Ufak bir fedakârlık istiyor da ondan.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Devamla) — Ufak bir fedakârlık değil Sayın Zeytinolu, ufak bir fedakârlık değil. Devlete sizin deyiminizle 36 milyon, bizim ifademizle Emekli Sandığı ile birlikte 52 milyon liralık bir yük Türk Devletinin bütçesi için ufak bir fedakârlık değildir. Bu fedakârlığı hep beraber gösterirsek çok daha mânâlı olur, çok daha önemli olur.

Çok değerli arkadaşlarım; daha önce de ifade ettiğim gibi, arz ettiğim sebeplerle Hükümet tasarısının kabul edilmesini, oylarınızı Hükümet tasarısındaki yürürlük tarihine göre kullanmanızı hassaten istirham eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özek Hatiplerin konuşmaları 5 dakika ile mukayyettir.

KADRI ÖZEK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, sayın Komisyon Başkanı Sezgin arkadaşımızı dikkatle dinledim. Sizi temin ederim ki, kendilerini burada, mâzur gösterecek hiçbir eiddî şey söylediklerine kaani olamadım.

TUAGUT NİZAMOĞLU (Yozgat) — Anlıyamamışsın.

KADRI ÖZEK (Devamla) — Zarar yok anlamaya çalışırız, en az anlayışımız sizin kadardır. Sayın Nizamolu.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, arkadaşlar rica ederim.

KADRI ÖZEK (Devamla) — Öğrenecekler Sayın Başkanım, dinlemesini öğrenecekler.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Sezgin arkadaşım gayet iyi bilirler ki, Maliye'de bir prensip vardır. Bütçelerin tanziminde bu prensipten hareketle daima ehemmi mühimme tercih etmek gibi bir görüş içinde kalarak, gerektiği takdirde bütçelere ek ödenek verilmesi, münakale temini, hep bu mülâhaza ile ortaya çıkar.

Muhterem arkadaşlarım, yıllarca kendi kaderlerine terk edilmiş ve belki bir kuru ekmeği dahi satmalabilecek maddi imkâna sahip olmayan bu insanlar memleketin en güç şartları altında büyük hizmetler vermişlerdir. Binaenaleyh, bu insanların helki içlerinde bir gün dahi tahammül edemeyecek kadar maddi imkânsızlık içinde bulunan bu kişilerin bugün maddi imkânlarına yeni bir takat getiren bu kanunun tatbikatını 1966 malî yılı olarak savunmak ne hakkaniyete, ne de adalete uygun değildir. Ancak sayın arkadaşımız der ki, «biraz da bütçeyi düşünsünler». Bir bakıma bütçenin düşünülmesini savunurken, diğer taraftan bu kanunun arkadaşlarımızın vermiş oldukları 1 Eylülde meriyete girmesi hakkındaki taksir iltifat gördüğü ahvalde teknik imkânsızlık sebebiyle kanunun bihakın tatbik edilemeyeceğini savunur. Bunun bütçe imkânsızlığı ile alakası olmasa gerektir.

Bir de derler ki, Hükümet tasarısı Sayın Şefik İnan ve Sayın İncesulunun vermiş oldukları kanun teklifindeki imkânlardan daha fazla bir imkân sağlamaktadır. Sayın arkadaşlarımız tabii Hükümetlerin devamlı prensibi hepimizce malûm olan bir husustur. Ancak bu kanun tasarısı dâhi Sayın Ferid Melen zamanında hazırlanmış; ama Meclise sevki Sayın İhsan Gürsan'a nasibolmuştur. Kaldı ki, Hükümet tasarısı daha geniş imkân sağlasa dâhi zannetmesinler ki kanun teklifinde bulunan Sayın Şefik İnan ve Sayın İncesulu'nun getirmiş oldukları kanun teklifi aynen çıkmıyacaktır.

BAŞKAN — Sayın Kadri Özek bir dakikanız vardır.

KADRI ÖZEK (Devamla) — Hay hay bağlıyorum efendim. Kendilerinin ifade ettikleri gibi eğer o kanun teklifi kabul edilmiş olsaydı üç ayda bir yüzde beş artış kabul edildiğine göre her üç ayda 100 lira alan bir kimse 105 lira alacaktı. Bu husus, bu adaletsizlik bizimde gözümüzden kaçmamışdı. Hattâ sayın Komisyon Başkanı ile bu kanunla yakından ilgili bulunan Parlâmento üyesi bir kaç arkadaşımız defaatle görüştüler, temas ettiler ve zannediyorum mutabakata da vardılar. Yüzde 5 olarak çıkmıyacaktı.

BAŞKAN — Tamamdır Sayın Özek.

KADRI ÖZEK (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım, binaenaleyh istirham ediyorum, hiç olmazsa bu kanunun meriyet tarihi 1 Eylül olarak kabul edilirse yıllardan beri süren bir adaletsizliğin biran evvel önüne geçilmesi imkân dâhiline girecektir. Saygılarımla.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Soyer.

Açık oylamada oyunu kullanmamış arkadaşımız varsa lütfen kullansın.

RUHİ SOYER (Niğde) — Çok muhterem arkadaşlarım, şu dakikada yıllardan beri yokluk içinde ızdırap çeken dul anaların mekteplerde kitap alamıyan, yalınmayak mektebe giden çocuklarımızın gözü Yüce Meclisin vereceği karara çevrilmiş bulunmaktadır. Hakikaten yıllarca büyük bir adaletsizliğin sonunu beklemiş bulunan bu insanların artık ufacıklık refah saati çalmalıdır. Bu itibarlardır ki, muhterem İncesulu ve Şefik İnan arkadaşlarımızın bu büyük adaletsizliği izale için getirmiş oldukları teklifi Hükümetimiz de büyük bir hüsnüniyetle benimsemiş ve hattâ bir yarış yaparcasına, bir hüsnüniyet yarışı yaparcasına o da bir yeni teklif getirmiş bulunmaktadır. Demek oluyor ki, bunların ıstırabını biran evvel söndürmek mevzuunda tam mânasıyla bir ittifakımız mevcuttur. Hal böyle iken meriyet tarihini 1966 Martına bırakmak gibi bir karara varmak Yüce Meclisin iyi niyetiyle ve Hükümetin getirmiş olduğu iyi niyetli tasarı ile bağdaşamaz arkadaşlarım. Muhterem Komisyon Başkanının ifadesine göre 50 milyondan bahsediyorlar.

Muhterem arkadaşlarım, ben muhterem komisyon başkanımızı teskin edebilmek için kendilerine haber vereyim. Büyük bir ihtimal dâhilinde olarak, Ödenek kanunu Anayasa Mahkemesine bütün partilerin şikâyet etmiş olması itibariyle, çıkmıyacaktır. Bu itibarla bütçede bu iş için ayrılmış olan 40 milyon lira beklenmektedir, pekâlâ bu mevzuu Yüce Meclisin ufak bir kararıyla aktarılabilir ve onların ıstı-rabı biran evvel söndürülebilir sevgili arkadaşlarım.

BAŞKAN — Bir dakikanız var, Sayın Soyer lütfen bağlayınız.

RUHİ SOYER (Devamla) — Binaenaleyh, para mevcut, iyi niyet mevcut, fakir fukara mevcudolan bir yerde sosyal adaletin biran evvel kesin bir kılıç gibi yerini bulması ve bu zavallı insanların ıstıraplarını biran evvel dindirebilmek için meriyet tarihinin 1 Eylül 1965 olması üzerinde adaletçi, insanîyetli ve hakikaten sosyal adaletçi Meclisin ittifak edeceğinden emin bulunuyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yeterlik önergesi gelmiştir. Onu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Durum anlaşılmıştır. Kifayeti arz ederim.

Edirne

Nazmi Özoğul

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Aleyhinde buyurunuz Sayın Ataöv. Yalnız yeterlik aleyhinde konuşacaksınız.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, kürsüde konuşan arkadaşlarımız umumiyetle getirilmiş olan iyi niyetli bir teklif ve tasarrufların hitabettiği büyük kütlenin ıstıraplarını bir tarafa bırakarak onu siz getirmiştiniz, Hükümet getirmişti, o onu gölgelemek istiyordu aslında Üçüncü Koalisyonun eseri idi, yok yeni Hükümetin eseri idi diye o burada vatan millet nutuklarıyla tasvir buyurduğunuz emeklilerin ıstırabı üzerinden yatırım yaparak menfaat sağlamak için yapılan konuşmalar hiçte tatmin edici olmamıştır.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi üzerinde rica ederim.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — İşte yeterlik belki de kabul edilsin diyeceğim sonunda.

BAŞKAN — O zaman olmaz, yeterlik aleyhinde konuşun, lehinde konuşulamaz.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Evet, evet aleyhinde söylüyorum.

İşte kanun teklifini yapan ve senelerce Maliye Bakanlığı yapmış olan muhterem arkadaşımızın Parlâmento üyelerine yazıyla bildirdiği, neticesi milyarları bulan yekûnları gösteren ve bâzı bilgiler vererek böyle kanun tekliflerinden kaçının dediği günleri hatırlatıyorum. Ve şimdi Hükümet ve komisyonun ısrarla üzerinde durduğu ve bugünkü imkânları bizden çok daha takdir edecek olan Sayın Şefik İnan'ın, bu konuları çok iyi bildiğine göre kendi yanında oturan arkadaşların böyle mütemadiyen cömertçe tevziatta bulunmasının doğru olmadığına ikna etmesi gerektiğini hatırlatıyorum. Hattâ kifayetin aleyhinde bulunalım ki, Sayın Şefik bey söz alsın ve burada «Bu mesele komisyon başkanının söylediği gibidir. Devletin imkânları ancak buna müsaittir, biz ancak bugün bunu verebiliyoruz» desin. Yine kifayete müsaade etmeyiniz ki, Sayın Ruhi Soyler bütçedeki 40 milyonu gösterirken günün icaplarına göre ordumuzun yeniden talebettiği milyarlarca lirayı aramak için yeni imkânlar aradığımız bir sırada o, 40 milyon lirayı müstacel bir anda kullanacak imkân olarak elimizde tutalım. Yine kifayeti kabul etmeyiniz ki, bu meseleleri iyi bilenler bilhassa şu karışık zamanda, seçimlere yaklaştığımız bir zamanda, kanun maddelerinin özünü bırakıp kendi vilâyetinin meselelerini buradan dile getirmek suretiyle bir nevi yoklama hevesini harekete geçirmeyi bir tarafa bıraksınlar ve bu memleketin ana dertlerini dile getirip meselenin özlerine inerek, Hükümetin ve Devletin imkânları üzerinde durarak vicdanlarının emrine göre oylarını versinler. Yoksa bir kütleyi tatmin edelim diye buradan Devletin hazinesini avuç avuç ona buna dağıtmanın bir mânası olmadığını Hükümetin, Komisyon Sözcüsünün bilhassa plânın bütünlüğünü bozar gerekçelerini taşıyan 5 Yıllık Kalkınma Plânının burada savunuculuğunu yapan arkadaşlarımız bu mesele üzerine eğilsinler ve verebildiğimizi verelim aziz arkadaşlarımız, milletin paralarını nereye verebileceksek oraya verelim. Yoksa burada bâzı gönüller kazanmak için onları hovarda bir şekilde sarf etmiyelim. İşte bu noktaların

aydınlatılması bakımından ben yeterlik önergesinin aleyhindeyim.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarımız ikinci madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önermeleri var, bunları aykırılıkları itibariyle okutacağım. En aykırı teklif Sayın Zeytinoğlunun. Sayın Zeytinoğlu, sizin önergenizde 1 . 9 . 1965 tarihi mevcut, (Yok sesleri). Sayın Zeytinoğlu yoklar. Peki efendim, 1 . 9 . 1965 tarihinde ödemelerin yapılmasını isdihdaf ediyor. Bir diğeri yine 1 . 9 . 1965 tarihinden itibaren, bir diğer taktir de 30 Eylül 1965 tarihinden itibaren. Taktirleri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

«Madde 2. — Bu kanun gereğince yapılacak yükseltme ve ayarlamalara ait ödemeler 1 . 9 . 1965 tarihinden, diğer hükümler yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.» Şeklinde olmasını arz ve teklif ederim.

Eskişehir

Aziz Zeytinoğlu

Millet Meclisi Başkanlığına

Konuşulmakta olan 938 e 1 nei ek deki kanun tasarisının ikinci maddesindeki «yayımını takibeden malî yıl başından» ibaresinin «1 . 9 . 1965 tarihinden itibaren uygulanır» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Çanakkale

Şefik İnan

Çorum

Hilmi İncesulu

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarımın 2 nei maddesindeki yürürlük tarihinin (30 Eylül 1965 tarihinde) yürürlüğe girer şeklinde değiştirilmesini arz ederim.

Edirne

Fahir Giritlioğlu

Gerekçe :

Emeklilerin 3 aylıklarını alma tarihi 1 Ekim 1965 tir istifade etmeleri için.

Yüksek Başkanlığa

2 nei maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Emekli, dul, yetimlerden 75 yaşını doldurmuş olanlara yapılacak yükselme ve ayarla-

malara ait ödemeler kanunu yayımı tarihinden itibaren yapılır.

Konya
İhsan Kabadayı

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yüksek Meclise sunulan çok eski emeklilerin maaşlarının arttırılmasını istihdaf eden bu kanun tasarısı; Memlekete uzun yıllar feragat ve fedakârlıkla hizmet ettikleri halde yıllardan beri süregelen çok haksız ve adaletsiz bir eşitsizliğin maddi ve mânevi büyük ıstırabını çekmekte olan bir kısım mağdur emekli vatandaşlardan bugün sağ olanlarla hayata gözlerini yummuş olanların büyük Türk Milletine emanetleri olan dul ve yetimlerinin geçimlerinde pek az da olsa bir ferahlık getireceği gibi çok geç de olsa kendilerine karşı ilgi gösterilmiş olmasından dolayı mânevi bir haz duymalarını sağlayacağı cihetle son derece önemlidir. Bu bakımdan biran önce kanunlaşmasına zaruret vardır.

Ancak tasarının 2 nci maddesinde ödemelerin, kanunun yayımını takibeden malî yılbaşından itibaren uygulanacağı öngörülmüştür ki bu hal, durumlarında acele bir ferahlığı bekliyen bu mağdur insanları yeniden hayal kırıklığına uğratacağından yeni tertibe göre yapılacak ödemelerin, hiç olmazsa 1 Ekim 1965 tarihinden itibaren yapılmasının kabulü ile maddenin buna göre değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Kırklareli	Uşak
Alâeddin Eriş	Ahmet Tahtakılıç
Tekirdağ	Kars
Hayri Mumeçoğlu	Sırrı Öktem
Sakarya	Kocaeli
Yusuf Ulusoy	Nihat Erim
Maras	İzmir
Kemalî Bayazıt	Necip Mirkelâmoğlu
Trabzon	Kars
Ali Rıza Uzuner	Hasan Erdoğan
Çanakkale	İzmir
Burhan Arat	Mehmet Ali Aytaş

Kastamonu
İhsan Şeref Dura

BAŞKAN — Teker teker okutup oyunuzaya sunacağım.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Aziz Zeytin-oğlu, Sayın Hilmi İncesulu ve Sayın Şefik İnan'ın önereleri aynı mahiyettedir ve bu kanunun 2 nci maddesindeki yürürlük tarihinin 1 . 9 . 1965 tarihinden itibaren uygulanır şeklinde düzeltilmesini öngörmektedir. Her iki önerge de aynı mahiyette olduğundan ikisini birlikte oyunuzaya sunacağım.

Komisyon bu noktaya katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkanım, biraz önceki mâruzatımız, yürürlük tarihinin 1 Ekim olduğuna göre idi. Şimdi görüyoruz ki, bu tarih 1 Eylülle inmiş. Bu bir aylık zaman içinde bu dosyaların tetkikine katıyen imkân bulunmadığı cihetle katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önergeler kabul edilmiştir.

Diğer takrirleri okutuyorum:

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Anlaşılmadı efendim. Yenibaştan sayacağız, lütfen ayağa kalkmak suretiyle oylama yapalım. Kabul edenler ayağa kalksınlar... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

(Konya Milletvekili İhsan Kabadayı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Tatbikatı güç ve yeni bir adaletsizlik getireceği cihetle aleyhindedim.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, diğer bir önerge 1 Ekim 1965 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesini öngörmektedir 30 Eylül reddedildi biraz evvel. Şimdi 1 Ekim oyunuzaya sunuyorum. Bu önergeye komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKAN I İSMET SEZGİN (Aydın) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Anlaşılmadı, ayağa kalkmak suretiyle rica edeceğiz. Kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, başka değişiklik önergesi yok. İkinci maddeyi tekrar okutup oylarınıza sunuyorum.

(2 nci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — İkinci maddeyi okunan ve yazılan şekli ile oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyenler Yok. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanun tasarısının tümünün lehinde ve aleyhinde söz isteyenler. Sayın Reşit Ülker? Yok. Sayın Ali Dizman, lehte buyurun.

ALİ DİZMAN (Tokat) — Muhterem arkadaşlarım, memleket ve millete en güç şartlar altında hizmet etmiş, mahrumiyet içinde çalışmış, emekli veyahut onların dul ve yetimlerini bugünkü hayat şartlarına bir miktar olsun yaklaştıracak olan bu kanun, gerek onların, gerekse bütün Türk Milletinin sabırsızlıkla beklediği bir kanun idi. Bunun hazırlanmasında emeği geçen arkadaşlara teşekkürü bir borç bilirim. Ve bilhassa bugüne kadar yıllarca lâfla, vâitle, temenni ile bu mevzudan yana olduğu beyan edildiği halde ancak tahakkukuna cesaretle el atan ve süratte 5 - 10 yıl gibi nihai gayeye ulaştıracak uzunca bir dönemi de 3 - 4 aya sıkıştırmak suretiyle realite haline çeviren Hükümete bilhassa teşekkür eder, kanunun gerek ilgililerine ve gerekse bütün Türk Milletine hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. Bu, yaptığımız en hayırlı işlerdendir. Oyumu gönül rahatlığı ile müspet olarak kullanacağımı arz ederim.

BAŞKAN — Bu şekilde kanunun tümü üzerinde lehte ve aleyhte söz isteyen olmadığına göre müzakeresini ikmal etmiş bulunmaktayız. Kanunun tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kanunun tümü oy birliği ile kabul edilmiştir. Kanun memleket, millete,

emekli, dul ve yetimlere hayırlı ve uğurlu olsun.

Gündemin üçüncü maddesine geçiyoruz.

3. — *Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/715) (S. Sayısı: 990) (1)*

BAŞKAN — Tasarının müzakeresine geçiyoruz. Komisyon, burada. Hükümet adına kim yetkili?

TİCARET BAKANI ADINA HALK BANKASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUZAFFER DEMİRDÖĞEN — Yetki kâğıdımı takdim ettim, efendim.

BAŞKAN — Ticaret Bakanı adına Halk Bankası Genel Müdür Yardımcısı Muzaffer Demirdöğen buradadır.

Raporu okutuyorum.

Bütçe ve Plân Komisyonunun raporu

Millet Meclisi

Bütçe ve Plân Komisyonu

9 . 6 . 1965

Esas No. 1/715

Karar No. 9

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuza havale edilmiş bulunan, «Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı» ilgili Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle incelendi ve görüşüldü :

Halk Bankası Anonim Şirketi 2284 sayılı Kanunla 1933 te 3 milyon lira sermaye ile kurulmuştur. Bu sermayesi, 5652 sayılı Kanunla 1950 de 10 milyon lira olmuş, Maliye Bakanlığı da 1 milyon 200 bin lira ile katılmıştır. 1956 yılında ise sermaye 150 milyon liraya çıkarılmıştır. Maliye Bakanlığı 50 milyon lira ile katılmıştır. Bunu teminen her yıl Maliye bütçesi me 10 000 000 lira konmuştur.

Bugün Türkiye Halk Bankası sanayileşme yolunda hızla kalkınmaya muhtaç bulunan memleketimize ve umumiyetle sıfırdan işe başlayan

(1) 990 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

küçük esnafa destek olma vazifesini üzerine almış ve mühim hizmetlerde bulunmuştur. Halen bankanın nominal sermayesi 100 milyon lira olup bunun 84 999 500 lirası ödenmiş bulunmaktadır.

Kooperatifçiliğin inkişafında, istihsal vasıtalarının tesis ve temininde, kredilerle imkân dâhilinde ihtiyaçların karşılanmasıdaki faydaları malûm olan Halk Bankasının sermayesinin 300 milyon liraya çıkarılmasına, Maliye Bakanlığının 150 milyon lira ile katılmasına ve bu miktar ödeninceye kadar her yıl Maliye Bakanlığının bütçesine 10 milyon liranın konmasına mâtuf kanun tasarısı Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü
Aydın	Sakarya
İ. Sezgin	N. Bayar
Kâtip	
Nevşehir	Ankara
A. B. Numanoğlu	İ. Seçkin
	İmzada bulunamadı
Ankara	Aydın
M. Ete	O. Apaydın
İmzada bulunamadı	
Balıkesir	Bursa
A. A. Bolak	A. Türkel

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz isteyenler?... Sayın Vahyi Özarar, buyurun.

VAHYİ ÖZARAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, esnaf ve küçük sanat erbabının kerdi ihtiyacını karşılamak gayesi ile küçük sanayiciler tarafından 3 milyon lira sermaye ile kurulan Halk Bankasının, yıllardan beri mevcut malî imkânlar nisebetinde esnaf ve küçük sanat erbabının kredi ihtiyacını sağlamak gayreti içinde bulunduğu malûmunuzdur. Bu müessesenin sermayesi muhtelif tarihlerde artırılmış ise de bugünkü nominal 100 milyon lira sermaye ile ihtiyaca cevap verecek durumda olmadığı meydandadır. 1,5 milyonu aşan esnaf ve küçük sanat erbabından bu bankadan kredi sağlayanların sayısı 100 000 civarındadır. Geride 1 400 000 esnaf ve küçük sanat erbabı hiç bir bankadan 100 lira kredi sağlayacak durumda değildir. Bankanın bugün bütün halî

imkânlarını zorlayarak esnaf ve küçük sanat erbabına sağlayabildiği kredi miktarı ancak bugünkü ihtiyacın çok dunundadır. Memleketin iktisadi hayatında önemli bir mevki olan esnaf ve küçük sanat erbabının kredi ihtiyacını kısmen de olsa karşılamak maksadiyle hazırlanmış bulunan bu kanun tasarısı Yüksek Meclisin tasvibine mazhar olduğu takdirde milyonu aşan esnaf ve küçük sanat erbabının az çok kerdi ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

Bu itibarla, bu kanunun lehinde olduğumu hürmetlerimle muhterem Heyete arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Savacı.

SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlarım, bilhassa günümüzde sosyal meselelere çare aranırken bâzı uzun vâdeli tedbirler de, kısa vâdeli tedbirler arasında zikredilmektedir. İşte bu tedbirlerin esaslı bir tanesi, cemiyetimizin büyük kütlesini teşkil eden, orta sınıfın mühim bir unsurunu, lider unsurunu teşkil eden esnaf ve sanatkârların teğhizi de bu arada zikredilmektedir.

Muhterem arkadaşlarımın, yüksek malûmlarıdır ki, bugün garp memleketlerinde bilhassa halk kredisi olarak o memleketlerin hayatında, içtimai hayatında büyük rolü olan ve o memleketin istikrarında bu sınıfın teğhizinin önemi her gün biraz daha iyice anlaşılmakta ve bu istikamette cesur tedbirler ittihaz olunmaktadır. Türkiye içinde Beş Yıllık Plân bundan üç yıl evvel bu tedbirleri kendi sayfaları arasında zikretmiş. Üç yıl evvel nelerin yapılması lâzımgeldiğini saymış bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, mevcut yetersiz olan kredinin yeterli hale getirilmesi Plân da zikredilmektedir. Esnafın, küçük sanatkârların teçhizinin başa alınmasını kredi ihtiyaçlarının giderilmesini ve onların daha ileri vasıtalarla çalışır hale getirilmesini Plân zikretmiş bulunmaktadır. Yine 5 Yıllık Plân, üç yıl evvel bu sınıfa verilen kredinin çok pahalı olduğunu, % 22 ile verildiğini Plân zikretmektedir. % 22 ile verilen kredinin bu faizinin düşürülmesinin de zaruretine Plân bilhassa işaret etmiş bulunmaktadır. Şimdi bu tedbirlerin bir tanesi ittihaz olunmaktadır. O da ihtiyaca yeter kredinin karşılanması. İhtiyaç, 600 milyon Türk lirası olduğuna göre bunun ancak yarısı karşılanmaktadır. Yine Plânın emri de yerine

gelmemiş bulunmaktadır. Ama bununla beraber bu yolda, bu istikamette önemli bir adım atılmış olduğun da memnuniyetle karşılanmış bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerimin başında zikrettiğim halk kredisinin yalnız malî cephesini, yalnız bankacılık cephesini zikretmek lâzımgelir. Bunu sosyal bir mesele olarak da mütalâa etmek durumundayız. Ve Batı memleketlerinde, Batı Avrupasında gelişen halk kredisinin ağırlık kısmının sosyal kredi olması ve bu sınıfın teçhizinin o cemiyetin sosyal hayatında mühim bir istikrar unsuru olduğu bilhassa zikredilegelmektedir. Bizim bakımımızdan da bugün bilhassa uzun vâdeli tedbirlerin başında bu sınıfın teçhizi gelir ve bu sınıftan kayacak işsiz kimselerin cemiyette iş bulamaları halinde huzursuzluk unsuru olacağını, takdir buyurursunuz. Bunu önliyecek tedbir işte bu halk kredileri ile bu temel sınıfı takviye etmek, teçhiz etmek bu; sınıfın işsiz, sanatsız, vasıfsız bir sınıf olarak kalmasını bu suretle bir adım nisbetinde önlemiş olacağız.

Muhterem arkadaşlarım, bunun, Plânın öngördüğü yeterli nisbetinde olmadığını arz etmiştim. Ve Plânın öngördüğü yeterli kredi herhalde yine esfbabı mucibede zikrolunan 600 milyon lira civarında olması lâzımdır. Halbuki tasarı Halk Bankası kredisini 300 milyona çıkarmaktadır. Yani ortada yine 300 milyonluk bir diferans bulunmaktadır. Bunu mütaakıp seneler yine bir ihtiyaç olarak Yüce Heyetiniz mütalâa etmek durumunda kalacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, bugün Türkiye'de küçük sanatkâr, esnaf az para ile, az krediyle prodüktif çalışmamaktadır ve hizmetleri, çalışmaları, hâsılası rantabl olmamaktadır. Ve Türkiye'de yapılan hesaplara göre ortalama bâzı sektörlerde yüzde 30, bâzı sektörlerde yüzde 99 a çıkan bir imalât Türkiye'deki mevcut imalâtın bazan yüzde 99 unu bu sınıf, esnaf ve sanatkâr meydana getirmektedir. Bu arz ettiğim rakamlarla da bu sınıfın cemiyetimizdeki ve iktisadi hayatımızdaki önemi belirmiş bulunmaktadır. Bunların krediyle teçhizi bilhassa son zamanlarda Halk Bankasının verimli çalışmalarıyla, Halk Bankası idarecilerinin anlayışla tatbik edilen donatım kredisi fevkalâde faydalı olmaktadır. Ve kendi emeğiyle, eliyle yapıp

çok az netice alan küçük sanatkâr, eliyle madde arasına mütekâmil bir alet, mütekâmil bir makina koymak suretiyle verimi artırmaktadır ve esnaf ailesinin, sanatkâr ailesinin bu sebepten dolayı geliri artmakta ve şüphesiz bunların ayrı ayrı gelirlerinin artması da millî gelire de bu yönden müspet tesir etmektedir. Dolayısıyla sosyal hayatımızda da istikrar unsuru olan bu sınıfın teçhiz edilmesi, donatılması müspet tesir edegelmektedir. Tasarı, kâfi olmakla beraber, bugünkü mevcut imkânlar muvacehesinde ancak üç yüz milyon lira civarında bir krediyi, 300 milyona kadar bir artırmayı derpiş etmektedir ki, daha fazlasını gönlümüz istemiş olmakla beraber, bu kadarını da kâfi görmekteyiz. İnşallah önümüzdeki seneler bunu 600 milyona veya daha ilerisine çıkarmak imkânını Yüce Heyetiniz bulur ve bu sınıfı daha ziyade imkânlarla teçhiz eder.

Tasarının müspet mütalâa edilmesini saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN — Kemal Sarıbrahimoğlu.

Bir dakika Sayın Sarıbrahimoğlu.

Muhterem arkadaşlar, saat 17.00 ye gelmiştir. Bu sebeple, sözlü soruların görüşülmesi icabeder. Ancak, sözlü soruların yarın görüşülmesi hakkında bir önerge gelmiştir. Okutuyorum :

Sayın Başkanlığa

Gündemdeki işlerin çokluğu ve eski tatbikatta sözlü soruların Cuma günleri görüşüldüğü nazara alınarak sözlü soruların yarına tâliki hususunu oya arzını saygı ile teklif ederiz.

Bolu

Tokat

Ahmet Çakmak

Ali Dizman

BAŞKAN — Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Sarıbrahimoğlu.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümetimizin ve Yüksek Meclisimizin fakir Türk esnafını da düşünmüş olmasını memnuniyetle müşahade etmiş bulunmaktayım. Bu ödenek furyası içinde hakiki müstahsil ve muhtaç Türk esnafına el uzatması çöl ortasında bir vaha bulmuş gibi beni sevindirdi.

Malûm olduğu üzere Türkiye'de esnaflık ve ticaret mâzisi olmıyan bir sanat ve meslektir. Asırlar boyu dünyaya efendilik etmiş olan Türk milleti memur, âmir, kumandan, idareci ve bey olarak dünyayı idareye hasrı nefsetmiş ve sanat, ticaret ve esnaflık gibi faaliyetlere vakit bulamamıştır. Bilhassa Cumhuriyetten sonra esnaflık gelişmeye başlamış; fakat bir türlü istenen seviyeye erişememiş, gerekli teşviki görmemiş ve lâıyk olduğu yardım eline kavuşamamıştır. Halk Bankası, Halk Sandığı maalesef birçok desteklerden mahrum olmuştur. Ama bugün görmekteyiz ki ve memnuniyetle müşahede etmekteyiz ki, son derece kudretli ellerde bu banka süratle ilerlemektedir. Ve Türk esnafının ayağına hizmetleri götürmektedir. Daha yakın tarihlere kadar 2 500 lirayı geçmiyen krediler, esnaf kredisi bugün yüz bin liraya kadar çıkarılmıştır. Muhterem arkadaşlarım, hizmet erbabının tenkid edilmesi kadar ve hattâ ondan daha fazla haklı oldukları noktalarda takdir edilmesi de hizmetin nefinedir ve vefanın bir icabıdır, vefa örneğidir. Bu itibarla, bu sermaye artırımına büyük gayretleri ve liyakatlarıyla hak kazanmış ve müesseselerini kalkındırmış olan idarecilerini bu kürsüden selâmlar kendilerine teşekkür ederim. Bu kanun tasarısını Yüce Meclise sevk etmek kadirşinaslığımı gösteren Üçüncü İnönü Hükümetinin sayın üyelerini ve bu tasarıyı takabbül etmek asaletini gösteren Dördüncü Koalisyon Hükümeti üyelerini bu kürsüden tebrik ederim. Bu tasarının kabulü bundan sonra Türk esnafına daha büyük faydalar temin edecek ve inşallah süratle sermayesi milyarlara ulaşacak olan Halk Bankasının ilk ve müessir adımı olarak selâmlıyorum ve kabulünü istirham ediyorum.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Baydur, buyurunuz.

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Muhterem arkadaşlarım, memleketimizin iktisadi hayatı bakımından önemli yer tutan esnaf ve küçük sanat erbabını alâkadar eden bir kanun üzerinde konuşuyoruz. Halk Bankasının milletvekili bulunduğumuz son dört sene zarfında mütevazı bütçesiyle ve sermayesiyle ne kadar esaslı hizmet gördüğünü yakinen görmüş bulunuyoruz. Bâzı belediye ve kooperatiflerimizin delegesi olarak bulunduğum umumi kongrelerindeki memleketin muhte-

lif yerlerinden gelen arkadaşları ve delegeleri dinlemekle bu bankanın ne kadar bütün memlekete şâmil bir vazife yaptığını yakinen görmüş bulunuyorum. Bu sebeple Bankanın eski kifa-yetsiz sermayesine ilâve suretiyle 300 milyon liraya çıkarılması yerinde olmuştur. Bütçenin sıkıntılarına rağmen Maliye Bakanlığınının 150 milyon lira ile katılması şayanı takdirdir. Esnafın ve küçük sanat erbabının hayat seviyesini yükseltmekle beraber memleketimizdeki küçük sanayi in ilerlemesi büyük sanayie geçiş devresidir. önümüzdeki senelerde Ortak Pazara girmek tasavvur edildiğine nazaran şimdiden küçük sanayi erbabını yetiştirmek ve geliştirmek mecburiyetindeyiz. Bu emareleri de görmüş bulunuyoruz. Sermayenin çoğalmasının bu gayeye büyük hizmeti olacaktır. Halk Bankamız da bu mevzuu ehliyetle ve anlayışla idare etmektedir. Bu sebeple bu kanunun lehindeyim. Artan sermayenin esnaf ve küçük sanat erbabımıza biraz daha refah getirmesini çok temenni ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Ataöv, buyurun.

IHSAN ATAÖV (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, Halk Bankasının sermayesini üçyüz milyona çıkaran bu kanun tasarısı müspet hareketlerden birisidir. Çünkü bir bankanın sermayesi yükseltirken o bankanın cemiyet üzerindeki fonksiyonuna dikkat etmek lâzım. Ben Türkiye Halk Bankasının son bir yıl içerisinde Türk esnafını, Türk küçük sanat erbabını nasıl kucakına çektiğini ve Türkiye'de bir Halk Bankasının bulunduğunu efkârı umumiyeye nasıl intikal ettirdiğini görmüş bir insan olarak bu bankaya ne kadar müzahir olunursa, ne kadar takviye edilirse az bulurum. Bilhassa Esnaf Kefalet Kooperatiflerininin mütemadiyen artışı nazara alınırsa halkımızın, esnafımızın Halk Bankasıyla teşriki me-saisinin en güzel örneğini görürüz. Halk Bankası son bir yıl içerisinde büyük çapta kooperatifleşmeyi sağlamış ve bu suretle de kendi kuruluş kanununda mevcut bulunan kooperatiflerin kurulması için lüzumlu şartları heyeti umumiyesinden daha da genişleterek çok olumlu bir yola girmiştir. Bugün imkânları yani nüfusu kalabalık olmıyan bâzı kasabalarımızın Halk Bankasından istifadesini imkânsızlaştırmamış; iki, üç kazayı birleştirerek bir kaza merkezinde esnaf kefalet kooperatifini tesis ettirmek suretiyle hizmetleri en küçük kasabalara kadar götürmek gayreti içerisinde bulunmuştur. Ve bundan çok müspet so-

nuçlar alınmıştır. Bugün kurulan kooperatiflerde Halk Bankasının kapısını çalanlar yeniden üye olmak istedikleri halde imkânsızlıklar içinde kıvranmakta olanlar pekçektir. Bu kanun bir an evvel çıkacak olursa küçük kasabalarımızdan büyük şehirlerimize kadar bütün küçük esnaf ve sanatkârlarımızın arzuladıkları büyük imkânlar kavuşacaklarına inanıyorum. Bilhassa halkımızın kendi büyük zekâsı, sanatkârlarımızın büyük gayreti ile meydana getirdiği büyük tesislerden elde edilen sanat eserlerini sağlayabilmek için lüzumlu bulunan krediyi bu banka büyük bir anlayış içerisinde vermektedir. Bunun pekçok misalleri vardır. Büyük fabrikaların imal ettiği pekçok eser imkânsızlıklar içerisinde bulunan küçük kasaba esnafı tarafından da meydana getirilmeye çalışılmaktadır. Bu bankanın umumi heyet toplantısında banka üyelerinin görüşünü dinlemiş bir arkadaşınız olarak şunu ifade edeyim ki, Türkiye'de bankacılık mevzuunda büyük bir reform yapan, büyük hamleler içinde bulunan ve Türk esnafını imkânsızlıklar içinde dahi imkâna kavuşturmaya çalışan Halk Bankasının 300 milyon lira ile esnafa hizmette daha çok imkânlar girmiş olması, Meclisimizin bu son devresinin en güzel eserlerinden birisi olacaktır. Bu bakımdan Sabahattin Savaçı arkadaşımın ifade ettiği gibi, bugünkü şartlar ve imkânlar içerisinde 300 milyon liralık bir sermaye Türk küçük esnafının, sanayileşmeye doğru giden Türk halkının ihtiyacına kâfi gelmiyecek, fakat mehmaemken bu bir, iki sene içerisinde çaresizlikleri giderecektir. Gelecek yıllarda bu 300 milyonun daha büyük yekûnlara doğru gideceği ve bu taleple Büyük Meclisin karşısına gelineceğine inanıyorum. Esnafımız kendilerine kredi olarak verilen bu küçük imkânlardan büyük faydalar sağlamakta ve memlekete Türk esnafı büyük eserler kazandırmaktadır. Bu eserlerin çoğalması ve esnafımızın karakterli, ahlâklı, daha müspet yollarda çalışması imkânını sağlayacak olan Halk Bankası mensuplarına teşekkürlerimi ve bu kanunu Büyük Millet Meclisinde kabul etmek suretiyle Türk Esnafına hizmet edecek olan Yüce Heyetinize de peşinen teşekkürlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Zeytinoğlu.

Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlarımız lütfen kullansınlar.

AZİZ ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Muhterem arkadaşlarım, ikiyüzbinin üzerinde küçük es-

nafa kredi veren Halk Bankasının hakikaten bugün ihtiyacımın hiç değilse - hepsini değil ama - bir kısmını olsun temin edecek olan bu bankanın sermayesinin yüzüz milyon liraya çıkarılması hususunu hürmetle ve şükranla karşılıyorum. Esnafıktan tüccar olabilmesi bilhassa Büyük Atatürk'ün vecizelerine de uyarak yarımın güvenilir ve inanılır birer tüccar olmasını temin edecek olan bu krediyi inşaallah Halk Bankasının - bugün her ne kadar hakikaten verimli bir şekilde çalışıyorsa da - bugünküne nazaran daha yeni bir şekilde, yeni bir formül ve kolaylıkla tevzi etmesini temenni ederim. Yine bu hususta Hazineye külfet teşkil edecek olan 150 milyon lira ile iştirak eden Hükümetimize de ayrıca şükranlarımı arz ederim. Yine Hükümetimizden temennim, bu tasarımı takabbül ederek Meclise getiren ve hakikaten büyük esnaf kütlesine büyük hizmetler ifa eden bugünkü Hükümetten de ricam; bu tasarıda olduğu şekilde her sene en az taban olarak 10 milyon lira ile iştiraki inşaallah on milyon lirada kalmaz. Hükümetimizin bütçesi müsaidolduğu takdirde bu on milyonları yükseltmek suretiyle iştirak ettiği bu 150 milyon lira sermayeyi kısa bir zaman içinde kapatmasını çok temenni ederim. Çünkü on milyon lira çok azdır. Her halde ümitlemiyorum ki, on milyon lirada kalsın ama, işte iştirak ettiği bu 150 milyon lirayı bir an evvel Halk Bankasına tevdi etmek suretiyle oradan da esnafa intikalini temin ettirmesini Hükümetimizden de ayrıca istirham ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi gelmiştir. Okutuyorum. Sırada Sayın Fethi Ülkü ve Sayın Ali Rıza Uzuner vardır.

Sayın Başkanlığa

Durum aydınlanmıştır, kifayetin kabulünü arz ederim.

Edirne

Nazmi Özoğul

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir. Kanunun tümü üzerinde konuşmalar bitmiştir.

Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilik teklifi vardır. İvedilikle görüşülmesi teklifini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler...

Etmeyenler... İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum.

Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 2284 sayılı Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanununun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Merkezi Ankara'da olmak üzere 300 milyon liraya kadar sermayeli Türkiye Halk Bankası namı ile bir Anonim Şirket teşkiline Ticaret Bakanlığı yetkilidir.»

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz isteyen?

Buyurun Sayın Ülkü.

FETHİ ÜLKÜ (Tunceli) — Efendim, Ticaret Bakanlığına yetki veren bu madde münasebetiyle bir noktayı arz etmek isterim. Halk Bankası, tümü üzerinde yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı veçhile, memlekette küçük esnafı ve küçük sanatkârı himaye eden her türlü teşebbüse elkoymuş olması ile muteberdir. Bu teşebbüsü bilhassa kooperatifçilik yönü ile yaptığı yüksek malûmlarıdır. Kooperatifçilik sadece bir ticari teşekkül, bir ticari münasebet organı olarak müतालâ edildiği takdirde bu tek taraflı bir müतालâ olmuş olur. Biz kooperatifçiliği daha ziyade sosyal münasebetler müessesesi olarak müतालâ etmekteyiz. Halk Bankasının ve Ticaret Bakanlığının bu mânada işi ele alması mümkün olduğu takdirde memleket bünyesinde büyük önem ifade edecektir.

Muhterem arkadaşlarım, takdir buyurulur ki, bizde yakın senelere kadar ve halen beş ortağın bir müessese kurduğu, bir ticarethane kurduğu ve bunu birkaç sene ortaklaşa yürüttükleri çok az vârittir, çok az vâkidir. Kooperatifçilik ise işte bu yeteneği, bu kabiliyeti veren bir müessese olarak muhteremdir ve Anayasamız kooperatifçiliği bir madde halinde tedvin etmiş ve memlekette bunun yayılmasını emretmiştir. Kooperatifçilik, insanları vatandaşları yalnız bir menfaat etrafında değil, aynı zamanda gönülleri, kafaları birleştirici bir unsur olarak sosyal hayatımıza girmiş bulunmaktadır.

Aynı zamanda bilhassa büyük şehirlere akını temin eden, yahut akına imkân veren kenar yerlerde yine bu ferdi kalış yüzünden akınlar olmaktadır. Kooperatifçilik bunu da önleyici bir unsur olduğu için muhteremdir.

Muhterem arkadaşlarım; hattâ ve hattâ o kadar ileri giderek ifade etmek istiyorum ki, bugün demokrasimizin yeni icabı olarak, yeni şekli olarak koalisyon hükümetleri kurulmaktadır. Koalisyon hükümetleri hiç şüphesiz bir memleketin, bir milletin bütün işlerinin ortaklaşa yürütülmesi keyfiyetidir. Kooperatifçiliğe alışmamış, beraber iş yapmayı tecrübe etmemiş, bu yeteneği kazanmamış fertlerden ibaret olan bu memleketin siyasi partileri ve hattâ büyük meclisleri koalisyon hükümetlerini yürütmekte eğer güçlük çekiyorlarsa, itimat buyurun ki, bunda, memlekette kooperatifçiliğin, beraber iş yapma yeteneği kazanılmayışının büyük rolü vardır. O halde kooperatifçiliğe önem verdiğimiz nisbette, bu bankaya kooperatifçilik yönünden destek olduğumuz nisbette memleketin geleceğinde büyük gelişmeler göreceğimiz muhakkaktır. Bu noktadan hareket ederek diyebilirim ki; Halk Bankası kooperatifçiliği teşvik ederken bunun eğitimini de yapmalıdır. Görüyoruz, birçok yerlerde kooperatifi ancak kurmuş olan yerlere usulüne göre destek olunmaktadır. Halbuki kooperatifin kuruluş ve kuruluştan sonra yaşayışını adım adım takibedip, bunun kendi bünyesinde teşekkül edecek bir eğitim fonu tarafından ihya edilmesine taraftarım. Bu bir.

İkincisi, esnafla küçük sanat erbabının bu müessese bünyesinde tefrik edilmesini arzu etmekteyiz. Küçük sanatkâr sözü birçok bakanlıklar bünyesinde yer almıştır, hattâ teşkilâtlanmıştır. Tarım Bakanlığına giderseniz, ormanla alakalı küçük sanayi. Şimdiki Köy Bakanlığında, evvelce Sanayi Bakanlığında Küçük Sanatkârlar Genel Müdürlüğü. Millî Eğitim Bakanlığında köy kursları yine küçük sanatlarla alakalı teşkilât. Burada yani Ticaret Bakanlığı bünyesinde diyebileceğimiz şekilde Halk Bankası bünyesinde. Yine kooperatifler, küçük esnaf falan... Meselâ halıcılıkla meşgul olan, tavukçulukla meşgul olan küçük ziraat sahasında çalışan, meselâ salça ve meyvecilikle meşgul olan kimseyi esnaf mı sayacağız yoksa küçük esnaf, tarım sanatkârı mı sayacağız? Bunlar nereden

nemalanacaklardır? Ziraat Bankası ile Halk Bankası arasında bir anlaşmazlık mı olacaktır? Bunun bu mdde münasebetiyle dile gelmesi, taayyünü lâzımdır.

Diğer bir husus; şimdiye kadar Halk Bankasına dış yardımdan faydalanmak suretiyle motor, makina işleriyle alâkalı esnafa 25 bin lira çapında bir yardım yapılmakta olduğu malûmdur. Bu yardım çok mahdut konulara tahsis edilmekte olduğundan, meselâ matbaacılıkla iş-tigal eden bir kişiye böyle bir yardım için «hayı» denilmektedir. Yardım, motor tamiri ile alâkalı ve bu işle iş-tigal edenlere bu imkân sağlanmakta idi. Bunun da günün birinde dış yardım kesildiği takdirde dahi acaba kendisine Maliye Bakanlığınca yapılacak olan bu yardımdan yahut tasvibinize mazhar olan şu kanunla elde edeceği imkânlardan bu türlü esnafın da istifade edip etmeyeceğinin burada belirtilmesi lâzımdır.

Diğer bir husus da, bâzı illerimizde sadece Ziraat Bankası vardır. Tabii Ziraat Bankasının esas gayesi ziraatle iş-tigal eden zümreye mâtuftur. Halbuki orada esnaf da vardır. Ziraat Bankası bünyesinde ticari krediler de vardır ama, elbette ikinci derecede imkân sağlamaktadır. Buralarda hem rekabeti temin etmek için, hem de oradaki esnafı yerinde tesbit ve yerinde geliştirmek arzusuyla birer Halk Bankası şubesinin süratle kurulması imkânları aranmalıdır. Bâzı teşebbüsler duyulmakta ve memnuniyetle karşılanmaktadır. Bunların süratlendirilmesi elbette ki memnuniyetimizi takviye etmiş olacaktır. Kooperatifçiliğe vereceği önemle ün kazanacak olan ve bugüne kadar itibarı bilhassa kooperatifçilikten gelen bu Halk Bankasına imkân verilmiş olmasını büyük memnuniyetle karşılamaktayız. Kooperatifçiliğin memlekette kurucusu olan bu bankaya ve bilhassa isminden bahsedeceğim için beni mâzur görmenizi rica edeceğim. Kooperatifçiliğin gelişmesinde, kurulmasında büyük emekleri olan eski Umum Müdür ve halen emekli bulunan Sayın Nusret Uzgören'e şükranlarımızı ve Halk Bankası hizmeti içinde bulunan, hizmette bulunan Banka Genel Müdürlük mensuplarına başarı dilekelerimizi ifade etmek isterim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde değişiklik önergesi yok. Birinci maddeyi okunan şek-

liyle oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... 1 ne madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 2284 sayılı Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen 2 ne maddesinin (A) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«A) Maliye Bakanlığı bankaya 150 000 000 lira sermaye ile katılır. Bu miktar tamamen ödeneceye kadar her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine 10 000 000 liradan az olmamak üzere ödenek konur.

Bu sermayeye ait reyler Ticaret Bakanlığınca kullanılır.»

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Önal buyurunuz. Arkadaşlarımın lütfen maddeye munhasır konuşmalarını rica edeceğim.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Söz istedin efendim.

BAŞKAN — Yazdım efendim.

IHSAN ÖNAL (İçel) — Çok muhterem arkadaşlarım; ikinci madde münasebetiyle kısaca bir hususa temas edip bir önerge takdim edeceğim.

Bu Halk Bankası ve halk sandıklarına yapılacak bu 150 milyon lira yardım Türk Milletinin kalkınmasında ve Türk halkının refahında büyük rol oynayacaktır. Fakat ne yazık ki burada 2 ne maddede bu 150 milyon liranın, ancak her sene Maliye Bakanlığı bütçesine 10 milyon liradan az olmamak üzere, deniyor ki, çok zaman bu herhalde 10 milyon lirayı geçmeyecektir; o takdirde 150 milyon lirayı ancak 15 sene halkın hizmetine verebilecektir.

Muhterem arkadaşlarım, ben yakinen Anadolu'daki esnaf ve küçük sanatkârların derdini biliyorum. Bunlar kredisizlik ıstırabı ve imkânsızlığı içindedirler. Halbuki Anadolu'da gezer ve bu küçük esnaf ve sanatkârları yakından görür ve anlarsanız, bunlar arasında cidden gözlerimizi yaşartacak kadar ehliyetli, usta insanlar bulunduğu görürsünüz. Her şeyi yapmaya kaadirdirler, fakat en küçük bir hammadde alıp işleme imkânları ve kredileri yoktur. Kanunun esprisi hakikaten takdire şayandır. Ancak bunun böyle senede 10 milyon lira gibi bir artışla temin edilmesi tarafına gitmek bu kanundan beklenen büyük hizmeti ve neticeyi vermeyeceği kanaatindeyim. Bu itibarla ben ikinci maddenin değiştirilmesine ve bu 10 milyon lira yerine asgari 20 milyon lira olmak üzere bir artı-

şı Maliye Bakanlığının kabul etmesi şeklinde bir önerge takdim edeceğim, bu önergeye iltifat ederseniz, hakikaten ıstırap içinde olan Anadolu halkının esnaf ve küçük sanat erbabına büyük hizmet etmiş olursunuz. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Uzuner, buyurun.

ALİ RIZA UZUNER (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım; sanayileşmeye gitmenin yolu küçük esnafın ve küçük sanatkârın güçlenmesi ile kabil ve ancak mümkün olur. Benden önce konuşan sayın arkadaşımın değindiği hakikaten buradaki 10 milyon liralık kredi miktarını ben de az görmekteyim. Kalkınma plânımızda özel teşebbüsün en önemli temeli ve kolu olarak da esnaf ve küçük sanatkârlar belirtilmiş bulunmaktadır. Bunların güçlenmesi için sermayeye ihtiyaçları vardır. Burada 10 milyon lira ile hakikaten 15 senede ancak itfası mümkün olabilir. Çünkü Maliyenin imkânlarını biliyoruz, her yıl bunun asgari haddi ile konulacağı vâkı tatbikattan da sabit olmaktadır. Bendenizin vereceğim bir önerge ile ortalama bir teklif ile bu miktarın asgari 15 milyon lira olmasını istirham etmekteyim.

Değerli arkadaşlarım, bu vesile ile bir konuya bilhassa işaret etmek isterim. Bankaca mevduat ve özellikle tasarruf mevduatına gerekli ilgi gösterilmemektedir. Esnaf ve küçük sanatkârların tasarruflarının, mevduatlarının bu bankada toplanması bir türlü arzu edilen seviyeyi bulamıyor. Bunun bütün kabahatini diyelim, munhasıran bu sınıfa terk etmek biraz hatalı bir yoldur. Bankanın bu yolda daha çok gayret sarf etmesini ilgililerden bilhassa istirham etmekteyim.

Diğer bir konu, tesis ve donatım işlerine verilecek kredide rantabilite hesabedilmek suretiyle, gerçek ihtiyaç sahipleri tesbit edilmek suretiyle ve kooperatifçiliğe öncelik vermek gayretinde tatbikatın yapılması her zaman ön görülmemekte fakat bu husus nazari kalmakta olduğu doluşmakta olduğumuz yerlerde, bilhassa küçük esnaf ve sanatkârlar federasyonunda, konfederasyonunda, toplantılarında acı acı şikâyetlerle karşılaşmaktayız. Bu teşekküllerin bilhassa Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Federasyonunun devamlı gayretleri ve Hükümet ile işbirliği yapmak suretiyle bu kanunu bugün için bu seviyeye getirmiş bulunmaktadır. Gerek bu birlik-

lere ve federasyona ve gerekse bunu anlayışla kabul eden hükümetlere teşekkürü sunmayı bir vazife biliyorum. Ancak teşhis konuluyor, tedavisi için verilen ilâcın dozajı çok düşüktür, çok azdır. Ancak bu alanda sanayileşmek istiyoruz. Bunun temelinde küçük sanatkârların bulunması şarttır. Sanayileri ileri olan memleketlerin tetkikinde görülür, küçük esnaf, sanatkârlar gayet güçlü ve kuvvetlidir. Bizde ise bunlar sanayileşme hızı ile, tandansı ile ters orantılı diyemeyeceğim ama ona ayak uyduracak bir ölçüde inkişaf kaydetmektedir. Bu ilerde daha büyük meseleleri karşımıza getirecek problemidir. Ama hakikaten Maliyemizin gücünü bildiğimden bendeniz ikinci maddenin ikinci fıkrasındaki, «10 milyondan az olmamak kaydıyla ödenek konur» kısmının 15 milyon liraya çıkartılmasını arz ve teklif etmekteyim. Bu kanunun hazırlanmasında büyük gayretler gösteren bütün arkadaşlarımızı huzurunuzda tebrik ederim. Önergeyi desteklemenizi rica ediyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Giritlioğlu.

FAHİR GIRİTLİOĞLU (Edirne) — Pek muhterem arkadaşlarım, kanunun tümü üzerinde konuşan arkadaşlarım ile 1 nci madde üzerinde konuşan arkadaşlarım, bankanın iktisadi hayatımızda faydalı faaliyetlerde bulunduğu ittifak ettiler. Bendeniz de bu arkadaşlarımın fikirlerine bütün kalbimle iştirak ediyorum. Bir noktayı tebarüz ettirmek ve teslim etmek zaruretindeyiz.

Halk Bankası asıl büyük gelişmesini 1956 tarihinde kaydetmiştir. Sebebi, 1956 tarihinde geniş bir malî kaynağa kavuşmuş olmasıdır. Yine Halk Bankası son iki yıldan bu yana büyük başarılar göstermiştir. Yine sebebi; malî kaynaklarının biraz daha imkân dâhiline girmiş olmasıdır.

İkinci madde yeni imkânlar getiren bir maddedir. Bu ikinci maddeyi elimizdeki imkânlar ve önümüzdeki plânla telif etmek zorundayız. Kabul edelim ki, plânın gösterdiği hedefin yarısına bizi ulaştırmış olacaktır. Çünkü plân bu bankaya yardımın 600 milyon lira olması gerektiği şeklinde bir rakamı çizmiştir. Binaenaleyh, ikinci madde ile varabileceğimiz mesafe, plânın gösterdiği hedefin ancak yarısı mertebesinde. Hükümetin imkânları, para durumumuz bizi bâzi

kıt tedbirler almıya zorlar ve bizi mâzur gösterir. Bu yönden ikinci maddedeki hududu tenkid edemiyorum. Fakat ikinci madde ile erişilmesi lâzımgelen mertebeye ulaşmamız için geçecek 15 seneyi çok görmekteyim. Filhakika kabul edilen metne göre 10 milyondan az olmamak üzere her sene Maliyenin bir para ayıracağı prensibine varılmıştır. Kabul edelim ki, Maliyenin ananeleri daima asgari hadde kalmak şeklinde tecelli eder. Bu itibarla ayrılacak paranın 10 milyon liranın üstüne çıkmıyacağı endişesi içindeyim. Bu vaziyet karşısında istenilen hedefe ulaşamıyacağız, fakat yarı hedefe dahi ancak 15 sene sonra ulaşacağız. Bu müddeti çok uzun görmekteyim.

Bu itibarla 10 milyon liralık meblâğın 15 milyon lira olması yolunda bir önerge verdim. Bu 15 milyon lira senede verildiği takdirde Maliyenin imkânını fazla zorlamış olmiyacağız. Çünkü 5 milyon liralık bir rakam oynamaktadır. Bunu düşünerek 15 milyon lira dedim. Gönül, 20-30 milyon lira olarak tediye edilmesini ister. Fakat belki Maliyenin itirazları ile karşılırsınız. Bu hususta Maliyenin durumunu bilhassa Bütçe Komisyonumuz daha yakinen bildiklerinden eğer taleplerimiz üzerinde bir rakamla karşınıza gelirlerse elbette ki müteşekkir kalırız. Fakat olmadığı takdirde en asgari bir ölçüden lütfen 15 milyon liralık senevî tediyat yapılması hususundaki önergemizin kabul edilmesini istirham ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergelerini aykırılıkları itibariyle okutuyorum.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Söz istemişim.

BAŞKAN — Duymadım efendim. Bundan sonra daha sarih işaretle bulunun, buyurun.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Peki efendim.

Muhterem arkadaşlarım, itiraf etmek isterim ki, şayet böyle 15 senede bu paranın verileceğini bilseydim biraz evvelki heyecanı göstereceğimi zannetmiyorum, ümitetmiyorum, gösteremezdim. Yani 600 milyon liraya ihtiyaç var, vereceğimiz meblâğla 300 milyonunu karşılayabiliyoruz, daha da 15 sene bekleteceğiz. 15 sene sonra inşallah esnafın ihtiyacı 15 milyarı bulur. Yani bu kaplumbağanın yürüyüşünden de geri-

dir. Ben şahsen 15 milyon olsun, 20 milyon olsun diyen arkadaşlarımı da kıyıyorum, kusura bakmasınlar. Burada 100 milyonlar veriliyor, ne olur esnafa da verelim? Gerçi onların temsilcileri falan koridorlara gelmiyorlar, dinleyici salonunda da yoklar, gazeteleri de belki okumazlar; ama bunlar geniş bir kütledir, zavallı insanlar, verelim onlara da. Bakınız arkadaşlar, bu verilecek paranın da sürtle verilmesinde zaruret vardır, bunda fayda vardır. Boşa konuşmuyorum, açıktan atmıyorum. Bakınız arkadaşlar, bir vatandaş bana not ettirmişti. 61 günlük poliçe, yani bankalarımızı, banka idarecilerimizi kınamıyorum, nihayet ticarethanedir. Eğer imkân verirseniz biran evvel, bir gün evvel zengin olmayı ister. Bakınız 61 günlük poliçenin faiz ve masraflar olarak borçluya yüklediği külfet nelerden ibarettir.

% 9 faiz...

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Hangi banka bu efendim?

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bankada, bütün bankalarda. Sayın Komisyon Reisi acele etmesinler. Kendileri ile ilgili bir cevabı, ilgili bir hususu neticede bulamıyacaklar, arz edeyim de ondan sonra. % 9 faiz, % 12 ilâ 16 komisyon, % 3 ilâ 5 arasında Gider Vergisi, % 4 damga pulu. Tavan rakamlarla % 34, asgari rakamlarla şöyle böyle % 28 i buluyor. Bunun senelik...

KEMAL OKTAY (Kars) — Yanlış efendim.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Yanlış değil arkadaşlar. Bendenizin de bir muamele dolayısıyla, hattâ elimde kâğıdı da var idi. Bununla beraber sözlü soru mevzuu yapacaktım bu mevzuu. Sıra gelmesi mümkün olmadığı için yapmadım ve tesadüfen de bunu bugün görüşmek lüzumunu hâsıl oldu. Yoksa resmî o hani yeşil kâğıt, hepinizin gidip bankalardan para alırken verilen kâğıdı açıp bakarsanız bunların hepsi orada vardır.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın Sayın Sarnibrahimoğlu, bâzılarını siz duymamazlıktan geliniz.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, işte 61 günlük poliçeye konan bu. Benim bildiğim rakam hiçbir zaman yüzde 20 nin altında olmamaktadır ve

bankaların yaptığı muameleler de umumiyetle polişe muameleleridir. Çünkü tüccar, esnaf sıklıkta bankaya gitmektedir, ne denirse cvet demektedir. Şu döküme bakmadan «evet» demektedir, parayı alıp cebine indirmektedir. Çünkü musdar haldedir. Türk esnafı fâhiş denebileceği hattâ düpedüz fâhiş faizler ve masraflarla kredi ve sermaye temin etmek ve ihtiyacını gidermek zorunda ve durumundadır. Bugün Türk esnafının ilerleyememesi, gelişememesi ve çekirdekten yetişme kanaatkâr büyük tüccarlara özlem duymakta bulunmanız işte bu büyük faizlerin altında yatan hakikatlerde saklıdır. Bankadan polişe yapamayan veyahut sair şekillerde ağır faiz ve masraflarla para alamayan esnaf, büyük tüccarlardan, paralı kimselerden ve hattâ murabahacılığı sanatı mütade haline getirmiş olan kişilerden ağır faizlerle paralar almaktadır ve bu yüzden de esnaf gelişmemekte ve esnaflık ilerlememekte ve ananeleri itibariyle son derece yeni ve köksüz olan bu meslek yetiştirilmesi lâzım ve zaruri olan büyük tüccarları, iş adamlarını da yetiştirememektedir. Âdetta esnaflık büyük iş adamlığının da bir mektebidir. Âdetta ilkokulu, ortaokulu mertebesindedir. İşte buna gelişme imkânı vermediğimiz takdirde özel teşebbüsün değerli elemanlarla bezenmesi mümkün olmayacaktır arkadaşlar. İşte bu itibarla bendeniz 2 ne maddede 10 milyon lira rakamının 50 milyon liraya çıkarılmasını ve bu suretle de bu 150 milyon liranın hiç değilse 3 senede verilmesi için bir taktir takdim etmiş bulunmaktayım. 15 milyon lira, 20 milyon lira diyen arkadaşlarımızın da bana iltihak edeceğini ümitlemekteyim. Bu suretle hem memleket kalkınmasına hizmet ve hem de Türk esnafına ciddi bir yardım yapmış oluruz. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlarımız lütfen oylarını kullanınlar.

Komisyon adına buyurun Sayın İsmet Sezgin.

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, kanun tasarısı üzerinde görüşen değerli arkadaşlarımız Halk Bankasının sermayesinin 150 milyon liradan 300 milyon liraya çıkarılması üzerinde durdular. Memnuniyetlerini belirttiler ve olumlu sonuç verece-

ğini ifade ettiler. Kendilerine teşekkür ederim. Yalnız Sayın Önal, Sayın Uzuner, Sayın Giritlioğlu, Sayın Sarıbrahimoğlu arkadaşlarımız da küçüklükten başlamak suretiyle en az 10 milyonun, 15 milyona, 20 milyona, 50 milyona kadar çıkarılması gerektiğini ifade ettiler.

Efendim, arkadaşlarımızın yanıldıkları bir nokta var, müzaade ederseniz önce onu arz edeyim: Sayın Önal ve Uzuner arkadaşımız, ondan sonra görüşen arkadaşlarımız, «Efendim bu senede 10 milyon lira ödenirse, Halk Bankası sermayesi ancak 15 sene sonunda 300 milyona çıkacak», dediler. Kanun gerekçesinde mevcud olduğu üzere, arkadaşlarımız her halde gerekçeyi okumuşlardır, bu gerekçe bugüne kadar Hazine'nin 50 milyon lira ödemiş olduğunu ve Hazine hissesinin 150 milyon liraya çıkarılacağı cihetle Hazine'nin daha 100 milyon lira ödemesi gerektiğini açık olarak ifade etmektedir. Yani Hazine arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi 150 milyon lira değil, 100 milyon lira ödemek zorunda kalacaktır. Daha önce 50 milyon lirasını 1962 yılına kadar ödemiş bulunmaktadır. Bunu böyle kabul etmiş olsak dahi bunu 15 senede değil on senede tamamlamış olacağız.

Biz Halk Bankası sermayesinin 150 milyondan 300 milyona 10 senede çıkarılacağı anlamını Bütçe ve Plân Komisyonu olarak çıkarmıyoruz kanundan. Arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi, kanunun maddesi gayet sarihdir. Kanun diyor ki, Maliye Bakanlığı bankaya 150 milyon lira sermaye ile katılır, 50 milyon lirası daha önce ödenmiştir. Demek ki, 100 milyon lira daha ödiyecektir. Bu meblâğ tamamen ödeninceye kadar her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine 10 milyon liradan az olmamak üzere ödenek konur. Bu 10 milyon lira bir tabanı teşkil etmektedir. Yani, 10 milyon liradan az olmayacak, Hükümet de bunu her yıl bütçesini yaparken, o yılın ekonomik, sosyal durumunu dikkat nazarina alarak, bütçe imkânlarını da göz önünde bulundurarak, en az 10 milyon lira olmak üzere, bütçeye bu miktarı koyacak ve Halk Bankasını esnafa daha yararlı bir hale sokmak için bir gayretin içinde olacaktır. Hangi Hükümet olursa olsun bunu yapacaktır ve bunu yapmak zorundadır.

Arkadaşlarımızın söylemedikleri hususlar vardır. Bugün Türkiye'de 1,5 milyon esnaf vatanş vardır. Bu 1,5 milyon esnafın sadece 92

bin adedi Halk Bankası kredisinden istifade edebilmektedir. Bu 92 bin aded esnafın aldığı kredi yekûnu da 300 milyon Türk lirasıdır. Yani geriye 1 milyon 400 bin esnaf kalıyor. Arkadaşlarımız esnafa kredi vermenin, esnafa yardım etmenin üzerinde ısrarla durdular. İfade ettikleri husus karşısında çok açık bir gerçeği de ifade etmek zorunluğunu duymaktayım.

Şimdi 300 milyonun bir mâna ifade etmeyeceğini Sayın Sarıbrahimoğlu, Sayın Zeytinoglu ve Sayın Önal arkadaşlarımızın teklifleri kabul edilse dahi üç senede olacak, 300 milyona çıkacaktır. Türkiye'de mevcut bir buçuk milyon esnafa biner lira kredi vermek icabetse arkadaşlarımızın arzu ettikleri sonuca ulaşabilmek için Halk Bankasının birbuçuk milyar liralık imkânna sahibolması gerekmektedir.

Şimdi Sayın Uzuner arkadaşımız Kalkınma Plânından da bahsederek sermayeye olan ihtiyacı üzerinde durdular, bu 15 senede tamamlanacaktır dediler. Bankaca tasarruf mevduatına gerektiği ölçüde önem verilmediğini ifade ettiler. Halk Bankasının 1964 Haziranında mevduat yekûnu 45 milyon liradır, 1964 Haziran ayı gayesi itibariyle 45 milyon liradır. 1965 yılı 15 Haziran tarihi itibariyle mevduat yekûnu 83 milyon liradır. Banka hemen hemen iki misline varan mevduata sahiptir. Gene Sayın Uzuner arkadaşımız Bankanın kooperatifçiliğe gereken ölçüde yardım etmediği üzerinde durdular. Bunda da Sayın Uzuner ve diğer arkadaşlarımızı tatmin edecek bir iki rakam vermeme müsaadenizi rica edeceğim.

Son 6 ayda Halk Bankası aracılığı ile 45 aded kooperatif kurulmuştur ve 46 aded kooperatifin de kuruluş hazırlıkları bitirilmek üzere. Ayrıca bugüne kadar 10 bin nüfuslu yerlerde kurulmakta olan Halk Esnaf Kefalet Kooperatifleri, 6 bin nüfuslu kasabalara kadar indirilmek suretiyle hem kooperatifleşmeye önem verilmiş olacak hem de, daha küçük kasabalardaki esnaf vatandaşlarımızın da bu krediden istifadeleri sağlanmış olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, hepiniz biliyorsunuz bankaların müşterilerine kredi vermeleri sadece sermayelerinden ibaret değildir. Bankaların kendi öz kaynakları yanında birtakım yabancı kaynakları vardır. Bankalar müşterilerine her ne nam altında olursa olsun verdikleri kre-

dileri sermayelerinden, öz sermayelerinden değil dış kaynaklardan, yabancı kaynaklar içerisinden yapmış olurlar. Nitekim Hükümetler Halk Bankasına sadece bütçelerle her sene 8 - 10 milyon lira vermekle kalmamakta Merkez Bankasının imkânlarından 150 milyon lira civarında reeskont kaynaklarından faydalandırmak yoluna da gitmektedirler.

Efendim, Sayın Sarıbrahimoğlu, esnaflar belki de gazete okumazlar, şunu yapmazlar, bunu yapmazlar ama onlara da verelim, dedi. Sayın Sarıbrahimoğlu arkadaşımız gayet iyi bilirler, belki de gazete okurlar; ama radyoları çok iyi dinlerler. Esnaf vatandaşlarımız uyanık vatandaşlardır, hâdiseleri, olayları izlerler, bu izlemenin sonunda da o şekilde hareket ederler. Konuşmalar zabıtlara geçiyor, yanlış aksetmemesi için bütün bankaları töhmet altında bırakmamayı sağlamak amacı ile bir hususu daha söyleyeceğim; Kemal Sarıbrahimoğlu arkadaşımız birtakım rakamlar verdiler, % 9 faiz, % 12 - 16 komisyon, % 3,5 Gider Vergisi alıyorlar ve bir de % 04 Damga Vergisi varmış.

Muhterem arkadaşlarım, bir kanun vardır. Bu kanun der ki, bankalar her ne nam altında olursa olsun, komisyon ve masraf adı altında alınan faizin % 40'ından fazla şey yapamaz ve % 9 faiz bulunduğuna göre, % 9 faizin, % 40'ı oranında komisyon ve sair masraf adı altında birtakım şeyler alırlar. Bunun miktarı % 34 ü bulmaz. Belki de % 20 yi bulabilir. Bu da çoktur.

Fakat bizim vatandaşımız, bizim esnafımız, bizim tüccarımız, Sayın Sarıbrahimoğlu'nun buyurdukları gibi faiz hadlerini yüksek oluştundan değil, kredilerinin mahdudoluşundan, az oluşundan şikâyetçidir. Zira bizim vatandaşlarımız bankalara ödedikleri faizin çok daha üstünde tefecilere bir faiz vermek suretiyle para alabilirler. Eğer bankalar bu yüksek faize rağmen tüccara, sanayiciye, çiftçiye, köylüye, esnafa para verebilseler bu faizlere rıza göstereceklerdir. Ama bankalar kendilerine yeter ölçüde kredi vermek durumuna giremedikleri için diğer sahalara başvurmak zorunda kalmaktadırlar.

Muhterem arkadaşlarım, biraz evvel de ifade ettim; kanun tasarımasının ikinci maddesi en az 10 milyon lira diyor. Bu o yılın bütçe imkânlarına göre yapılacaktır. Hakikaten Sayın

Sarıbrahimoğlu ve diğer arkadaşlarımız gibi biz de bankaya 50 milyon, 100 milyon, 200 milyon birden verilsin isteriz. Fakat bu imkânların nasıl karşılanacağını da bilmekte fayda olduğuna işaret etmek isterim.

Hulâsa edeyim, en az 10 milyon lira dendiğine göre, hükümetler bunu esnafımızın içinde bulunduğu durumu arkadaşlarımız kadar bilen, idrak eden müesseselerdir, şahıslardır ve bu ifade ile 10 milyon lira muhakkak konacak değildir, belki 25 veyahut 50 milyon lira konacaktır o imkâna göre ve hükümetler diğer imkânlardan da bunları faydalandırıcaklardır. Bu sebeple Hükümet tasarısında olduğu gibi maddenin aynen kabul edilmesini çok değerli arkadaşlarımızdan rica ederim. Hepinizi saygı ile selâmlarım.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde verilmiş bulunan önereleri aykırılıkları itibariyle okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

2 nci maddedeki 10 milyon rakamının 50 milyon olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Adana

Kemal Sarıbrahimoğlu

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanununun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen ikinci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Edirne

İçel

Nazmi Özoğul

İhsan Önal

A) Maliye Bakanlığı bankaya 150 000 000 lira sermaye ile katılır. Bu miktar tamamen ödeninceye kadar her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine 20 000 000 liradan az olmamak üzere ödenek konur.

Bu sermayeye ait reyler Ticaret Bakanlığınca kullanılır.

Millet Meclisi Başkanlığına

2 nci maddede yer alan 10 milyon rakamının (15 milyon) olarak değiştirilmesini arz ederiz.

İstanbul

Edirne

Vahyi Özarar

Fahir Giritlioğlu

Sayın Başkanlığa

2 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki 10 000 000 liranın 15 000 000 liraya çıkartılmasını arz ve teklif ederim.

Trabzon

Ali Rıza Uzuner

BAŞKAN — Önergeleri teker teker okutup oyunuzu sunacağım.

(Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANINI İSMET SEZGİN (Aydın) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmamaktadır, önergeyi oyunuzun sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum :

(İçel Milletvekili İhsan Önal ve Edirne Milletvekili Nazmi Özoğul'un önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANINI İSMET SEZGİN (Aydın) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuzun sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Önerge dikkat nazara alınmak kaydıyla kabul edilmiştir, komisyon filhal katılıyor mu?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANINI İSMET SEZGİN (Aydın) — Yüce Meclis iradesini izhar ettiler, katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Önergeye komisyon filhal katıldığını beyan etti. Maddede gerekli değişikliği yapması lâzımdır. Buna göre 10 milyon rakamı 20 milyon lira olarak düzeltilecektir, değil mi efendim?

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANINI İSMET SEZGİN (Aydın) — Evet efendim.

BAŞKAN — Maddeyi buna göre tekrar okutuyorum.

(Madde 2 tekrar okundu.)

BAŞKAN — İkinci maddeyi bu değişik şekli ile oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Üçüncü maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümü üzerinde oyunu izhar sadedinde, kısa ve veeiz beyanda bulunacak?.. Sayın Ahmet Bilgin, lehinde. Buyurun.

Açık oylamada oyunu kullanmayan arkadaşlar lütfen oylarını kullanınlar.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar, Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen 1 nci maddesiyle 2 nci maddesinin (A) bendi hakkındaki kanun tasarısının müzakeresini ikmal etmiş bulunuyorsunuz. Halk Bankasının memleketimizde bugüne kadar yapmış olduğu hayırlı işleri bütün konuşan arkadaşların bu kürsüden belirtmiştir, bir kelime ilâvesini zait addederim. Yalnız şurasını arz etmek isterim ki, gösterdiğiniz bu kıymetli reylerinizle taban olarak tesbit edilen 10 milyonu 20 milyona çıkartmak suretiyle Yüksek Meclisinin bu husustaki semahati de tezahür etmiş bulunmaktadır. Bu kanunun çıkmasıyla küçük esnafımızın memlekette miktarı birbuçuk milyon bulduğu burada ifade edilmiştir. Bunların bundan tamamıyla istifade edip de refaha kavuşacakları veyahutta maksatlarına ulaşacakları iddia edilemez. Temennimiz şudur ki, taban 20 milyon olduğuna göre, temenni edilir ki, Maliyemiz daha fazla imkânlarla sahibolsun, önümüzdeki senelerde daha çok yardımlarda bulunsun ve bu 150 milyon vereceği sermayeyi iki, üç sene zarfında ikmal etmiş olması suretiyle küçük esnafımızın kalkınmasında büyük âmil olsun. Bundan hem Maliyemiz, hem de sanayimiz istifade eder. Bu hususta milletin refahına da bir miktar yardımcı olacaktır. Maliyemizin bu hususta göstereceği gayretleri bir an evvel ikmal edeceğine eminim. Kanunun millete, vatan ve küçük esnafa hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepimizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Kanun tümü itibariyle açık oylamaya tabidir. Müsaade ederseniz açık oylama muamelesini oy kupalarını gezdirmek suretiyle yapacağız. Muvafık mı efendim? (Taman, tamam, sesleri) Kupaları gezdiriniz. Birinci açık oylamada oylarını kullanmayan arka-

daşlar lütfen kullansınlar.

Gündemimizin dördüncü sırasına geçiyoruz.

4. — *Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Plân Komisyonları raporları (1/457) (S. Sayısı : 365) (1)*

BAŞKAN — Komisyon...

BÜTÇE VE PLÂN KOMİSYONU BAŞKANI İSMET SEZGİN (Aydın) — Efendim, Sayın Erol Yılmaz Akçal Bey görevlidir bu kanunun müzakeresinde.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın İçişleri Bakanı burada.

Raporu okutuyorum.

Bütçe ve Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Bütçe ve Plân Komisyonu 16.7.1963

Esas No. 1/457

Karar No. 133

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuza havale edilmiş bulunan, «Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkındaki kanun tasarısı İçişleri Bakanlığı temsilcisinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi :

Gerek coğrafi ve gerekse iktisadi bakımlardan Kaynarca ilçesinin, Kocaeli iline nazaran Sakarya iline olan yakınlığı dolayısıyla, bu ilçenin Sakarya iline bağlanması, her iki ilin il idare kurulları ve il genel meclislerince de uygun görülerek bu kanun tasarısının hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Komisyonumuza da yerinde görülen kanun tasarısı aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan

Hatay

Ş. İnal

Artvin

S. O. Avcı

Aydın

İ. Sezgin

Kâtip

Yozgat

V. Uyar

Aydın

O. Apaydın

Çanakkale

Ş. İnan

(1) 365 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Çanakkale	İzmir
Söz hakkım mahfuz	Muhallifim
R. Sezgin	N. Mirkelâmoğlu
Kars	Kırşehir
K. Okyay	Söz hakkım mahfuz
	A. Bilgin
Konya	Mardin
Söz hakkım mahfuz	Ş. Aysan
H. C. Yılmaz	
	Siirt
	Muhallifim
	A. Yaşa

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz istiyen var mı?.. Buyurun Sayın Hâldan Kısayol.

HÂLDAN KISAYOL (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, bir milletvekilinin kendi vilâyetine bağlı bir kazanın bir diğer vilâyete verilmesi veya bağlanmasında bu hareketin lehinde konuşması garip gibi görünürse de gerçekten daima yanında olmayı ve gerçeği savunmayı şiar edinmiş insanlar olarak doğruyu söylemek ve doğruyu desteklemekten elbetteki içtina bedemeyiz. Kaldı ki, en mühim âmil olarak bizzat Kaynarcalılar Sakarya vilâyetine bağlanmayı arzu etmekte ve buna mâni olunmamasını talebetmektedirler. Bu hale göre, Kaynarca coğrafi durumu, ticari, sosyal, iktisadi ve kültürel münasebetleri ve temel hizmetlerinin görülmesini temin sebebiyle Sakarya vilâyetine bağlanmak mecburiyetindedir.

Kaynarca coğrafi durumu itibariyle Sakarya topraklariyle hemen hemen çevrilmiş durumdadır. İzmit'e karayolu ile Kandıra kazası üzerinden gidilebilmektedir, 70 küsur km. lik bu karayolu yapılışı, virajları ve mevsim şartlarına göre arz ettiği durum sebebiyle motorlu vasıtalarla ancak 2,5 saatte katedilebilmekte, kışın ise zaman zaman kapanmakta veya seyahatte çok müşkülât arz etmektedir. Vilâyette halledilecek işler mevzuunda İzmit'e gitmek zaruretinde olan Kaynarcalılar çok müşkülât çekmekte ve mecbur olmadıkça İzmit'e gitmemektedirler. Buna karşılık Sakarya Vilâyet Merkezi Kaynarca'ya motorlu vasıta ile yarım saat mesafededir. 34. km. gibi yakınlığı ve yolunun da düzgünlüğü sebebiyle Kaynarcalılar Devlet kapısında görülecek işleri dışında olan bütün münasebetlerini Sakarya ile yapmaktadırlar. Kaynarca'nın ticareti tamamen Sakarya ile olmak-

ta, mal ve hizmetlerini, metalarını, iktisadi münasebetleri Sakarya'ya bağlamış bulunmaktadır. Sosyal ve kültürel münasebetler bakımından da sinema, tiyatro, kütüphane, kitap, gazete ve mecmua getirmek hususlarını da Sakarya'dan temin etmektedir.

Ayrıca kazanın temel hizmetler bakımından da İzmit'ten müşteki olduğu bir vâkiadır. Çünkü vilâyet merkezinden çok uzak oluşu ve yolunun da iyi olmayışı sebebiyle nafıa, su işleri, enerji işleri bakımından Kaynarca'ya vilâyetçe arzu edilmesine rağmen icabeden yardım yapılamamakta ve istenildiği kadar müzahir olunmamaktadır.

O halde evvelâ temel hizmetlerden tam mânâsı ile faydalanamadığı ve Hükümet kapısında görülecek işleri dışında bütün mesele ve münasebetlerini kendisine çok yakın olması itibariyle Sakarya'ya bağladığı gerçeğine dayanılarak Kaynarca kazası halkının da arzularına uyularak bu kazanın Kocaeli'nden ayrılması ve Sakarya'ya bağlanmasının yerinde ve doğru bir hareket olacağına inanıyorum. Hem bu suretle Kaynarca kazasının daha kısa zamanda kalkınacağına da eminim. Bir arkadaşımız olarak bu kadar realist davranmaktan dolayı iftihar ederken bu kabîl haklı gerçekler karşısında Muhterem Heyetinizin de daima doğruya yardımcı olacağını bildiğim için bu ve buna benzer isteklerin gerek şimdi ve gerekse gelecekte huzurlarınıza getirilişinde de aynı inanç ve samimiyetle destekleneceğine inanarak hepimizi hürmetle selâmlar. Kaynarca kazasının Sakarya'ya bağlanışının Sakarya iline hayırlı olmasını temenni ederim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen?.. Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşme teklifi vardır. İvedilikle görüşülmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... İvedilikle görüşülmesi hususu kabul edilmiştir. Maddeleri okutuyorum.

Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkında Kanun

MADDE 1. — Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesi, Sakarya iline bağlanmıştır.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Birinci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarahinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. İkinci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler. İkinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Üçüncü madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Üçüncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Üçüncü madde aynen kabul edilmiştir.

Kanunun tümü üzerinde söz istiyen?.. Buyurun Sayın Ulusoy, veciz ve kısa olacak.

YUSUF ULUSOY (Sakarya) — Efendim, bendeniz bu saatte huzurlarınıza sadece bir şükran vazifesini yapmak için çıkmış bulunuyorum. Sayın Başkanımın ikazından sonra çok kısa konuşacağım.

Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkındaki kanun tasarısı 15.5.1963 tarihinde Meclise sevk edilmiş bulunuyordu.

İçişleri, Bütçe ve Plân komisyonlarımızın kabule mazhar olan bu teklif, bir kazayı her bakımdan alâkadar eden maddesi az, mânası geniş bir kanun teklifidir.

Kaynarca ilçesi Kocaeli iline 68, Sakarya'ya 36 kilometre mesafededir. İlçe halkı her çeşit mahsulünü Adapazarı'na götürüp satmakta ve ihtiyaçlarını oradan sağlamaktadırlar. Hususiyle Adapazarı'na 36 kilometrelik yolu da her mevsimde trafiğe açıktır.

Yine bu kaza halkı sadece resmî işleri için Kocaeli'ne gitmekte, sair özel işleri için de Sakarya merkezini tercih etmektedirler.

Kocaeli ve Sakarya illeri idare kurulları ve il genel meclislerinin yetkili komisyonları kararıyla de, Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması uygun mütalâa edilmiştir.

Arz ettiğim hususlar, idari yönden sağlayacağı faydaları ve komisyonların mütalâalarını nazara alarak bu kanunu kabul etmek suretiyle Kaynarcalıların büyük arzularını is'af buyurmak lûtfunu esirgemeyen Yüce Meclisin değerli üyelerine Kaynarcalı hemşehrilerim ve nâciz şahsım adına şükranlarımı arz ederim.

BAŞKAN — Kanunun tümünü oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kanun tümü itibariyle Meclisin oybirliğiyle kabul edilmiştir.

5. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/525) (S. Sayısı : 567) (1)

BAŞKAN — İlgili komisyon burada. Raporu okutalım mı? (Okunsun, sesleri) Raporu okutuyorum.

Millî Eğitim Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Millî Eğitim Komisyonu

Esas No. : 2/525

23 . 1 . 1964

Karar No. : 12

Yüksek Başkanlığa

C. S. Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ile Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi, teklif sahibi ve ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle görüşüldü.

Köylerimizde kız ve erkek sanat kurslarının köylerde, ihdas edildikleri günden beri feragatle halk eğitimi hizmetlerine devam ettikleri, bu hizmetlerden verimli sonuçlar alındığı açıklandı. Ancak, bu kurs öğretmenlerinin bugünkü düzene göre bütün ömürlerini köye bağlamak mecburiyetinde oldukları, medeni bir hayat yaşayıp, bilgi ve görgülerini artırmaktan, çocuklarını ileri öğretim müesseselerinde okutmaktan mahrumdurlar. Daimî surette köyde ve mahdut bir program içinde bulduklarından tecrübelerine rağmen teknik gelişmeyi de kifayet derecesinde takibetmemektedirler. Bu elemanlar arasında fevkalâde kabiliyetli öğretmenlerin bulunduğu, kendileri hakkında mütalâa beyan etmeye yetkili kimseler tarafından kabul edilmektedir.

İşte, köyde başarılı hizmetler ifa etmiş, mesleğinde daha çok gelişmeye istidatlı görülmüş kurs öğretmenlerine bir imkân sağlamak

(1) 567 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna ektidir.

düşüncesi ve amacı ile bu kanunun hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Hükümetin temsilcileri; bu öğretmenlere bugüne kadar da meslekteki başarılarına göre bâzı imkânlar sağlandığını, meselâ beş yıl köyde kurs öğretmenliği yapmış olan bayan öğretmenleri imtihan ve denetleme sonunda Ankara'da açılan iki yıl süreli Kadın Meslek Okuluna kabul etmek suretiyle şehir ve kasabalardaki akşam kız sanat okullarına öğretmen yetiştirmek üzere kabul edildiklerini başarılarına göre bâzılarının gezici kurs başöğretmenliklerine tâyin edildiklerini ifade ettiler.

Ancak, bu okul öğrencilerine aylık verilmediği ve öğrencilerin orada geçirdikleri süreler kıdemlerine sayılmadığı için bu usul komisyon tarafından tatminkâr görülmedi.

Bu müessesenin kurs mahiyetinde olması ve iki senelik sürenin kurs olmasının vafına uygun bir miktar ile tâyin edilmesi uygun mütalâa edildi. Teklif bu görüş altında yeniden ele alınarak maddelere geçildi.

1. Birinci maddenin, 12 yıl köy kursları öğretmenliklerinde hizmet etmiş olan öğretmenlerin «Bu hizmetlerini başarı ile ifa ettiklerinin açıklanmasına ve bu öğretmenlerden kızların akşam kız sanat okullarına, erkeklerin ise akşam sanat okulları atelye öğretmenliklerine tâyin edilebilmeleri için» en az altı aylık bir kursu tamamlamalarına bunun sonunda meslek öğretmen okulu müfredatına uygun bir imtihan geçirmelerine lüzum olduğu komisyonumuzca belirtilmiş, bu münesebetle madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Madde 1. — Gezici köy kadın ve erkek kursları öğretmenliklerinde 12 yıldan az olmamak üzere, başarı ile hizmet etmiş sanat enstitüleri mezunları en az altı aylık bir kursu tamamlamak ve meslekî öğretmen okulu müfredatına uygun bir imtihan geçirmek şartı ile, erkekler sanat enstitülerine veya akşam sanat okulları atelye öğretmenliklerine, kızlar akşam kız sanat okullarına atanırlar.»

2. Teklifin birinci maddesinin uygulanması için gerekli yönetmeliğin bir ay içinde hazırlanması istenmiştir. Komisyonumuz bu süreyi az bulmuş ve altı ay olarak kabul etmiştir. İkinci madde de buna göre aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Madde 2. — Bu kanunun uygulanması için gerekli yönetmelik Millî Eğitim Bakanlığınca altı ay içinde hazırlanır.»

3. Teklifin dördüncü maddesindeki «Millî Eğitim Bakanlığınca» ibaresi, kanunun tekniği bakımından «Millî Eğitim Bakanı» olarak düzeltilmiştir.

Teklifin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü
Niğde	Tunceli
M. Altınsoy	F. Ülkü
Kâtip	
Sakarya	Antalya
Y. Ulusoy	İ. Ataöv
Çanakkale	Denizli
A. N. Akay	R. Şenel
Erzurum	Ordu
C. Dursunoğlu	Ş. Pehlivanoglu

BAŞKAN — Rapor üzerinde söz isteyen? Yok. Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Kanunun ivedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilikle görüşülmesi teklifini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddeleri okutuyorum.

5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Gezici köy kadın ve erkek kursları öğretmenliklerinde 12 yıldan az olmamak üzere, başarı ile hizmet etmiş sanat enstitüleri mezunları en az altı aylık bir kursu tamamlamak ve meslekî öğretmen okulu müfredatına uygun bir imtihan geçirmek şartı ile, erkekler sanat enstitüleri veya akşam sanat okulları atelye öğretmenliklerine, kızlar akşam kız sanat okullarına atanırlar.

BAŞKAN — 1 nei madde üzerinde söz isteyen? Buyurun efendim.

RUHİ SOYER (Niğde) — Muhterem arkadaşlarım, gezici köy öğretmenliğinin ne kadar cefa verici, ne kadar zor, fakat yıllardan beri hattâ asırlardan beri ihmal edilmiş olan köylülerimizin ne kadar büyük istifadesine mucibolduğunu bütün arkadaşlarım benden iyi bilirler.

Bu kadar mukaddes bir vazifeyi yapan insanların bir istikbali olmasının, bir ümitleri olmasının ve bu itibarla bu ümide doğru köylerde 12 sene koşabilmek için dizlerine derman vermesinin ne kadar yerinde olacağını takdir buyurursunuz. Bu sebeptendir ki, gezici kurs öğretmenlerinin 12 senelik bir hizmetten sonra kendilerinin imtihanında başarıya ulaştıktan sonra böyle bir istikbale kavuşmalarını temin için getirilmiş olan bu kanun tasarısı sosyal adalete, insanlığa ve köylülerimize olan hizmet bakımından en uygun bir maddedir. Bu itibarla Büyük Meclisin ittifakla tasvibine uğrayacağı kanaatindeyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde başka söz isteyen? Sayın Ataöv buyurun.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, gezici köy kursu öğretmenlerinin akşam sanat okullarına atelye öğretmeni olarak atanması imkânını sağlayan teklifin bu maddesi vesilesiyle bir iki hususu arz edeceğim. Şimdi maddenin prosedürü kabiliyetlere bir imkân tanımak. Aslında öğretmen okulunu bitirmiyor ama bunlara öğretmenlik unvanı veriliyor. Bu unvan verilirken altı aylık bir kurstan sonra teknik öğretmen okulunun müfredatı içinden bir sınavdan geçerek öğretmenlik belgesi alacaklardır. Bu ağır bir şey. Hattâ gezici köy kurs öğretmenleri içinden bu neticeyi alacak olanın çok olmayacağına kaaniim. Fakat kabiliyetlere imkân tanımak bakımından yerinde hazırlanmış bir maddedir. Yalnız gezici köy kursu öğretmenlerinin bu madde ile sağladıkları kazanç bu câmianın ıstıraplarına sureti katiyede hiç tesir etmiyor. Şimdi ben Hükümetin dikkatini çekmek için arz ediyorum. Köy kursları Köy İşleri Bakanlığına bağlanmıştır. Kasabadaki kurslar Millî Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Ömürleri boyunca köylerde bulunan kurs öğretmenlerinin bir kasabaya gelme hakkı yoktur. Çocuğunu okutmak, sıhhi durumunu öne sürmek, evliliğini mâzeret göstermek suretiyle bir kasabada vazife görmesi mümkün değildir, bugünün şartları altında... Çünkü Köy İşleri Bakanlığının kasabalarda bu arkadaşların görev yapacağı bir müessesesi, bir okulu, bir kursu yoktur. Kasabadaki öğretmenlerin de köylere gitmesi mümkün değildir. Onların köylerde vazife görmesine imkân yoktur. Çünkü bunlar da Millî Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Ben kanunun bu mad-

desi üzerinde ifade ederken Hükümetin bunu nasıl telif edeceğini, bunun için ileride bir şey düşünüyor mu, Köy İşleri Bakanlığına devredilmiş olan gezici köy kurslarının Millî Eğitim Bakanlığında kalması, ve yahut da kasabalarda bulunan kurs öğretmenlerinin de Köy İşleri Bakanlığına bağlanması ve dolayısıyla bunların bir koordine çalışmanın içine alınması imkân dâhilinde midir? Ancak şimdi köylerde bulunan kurs öğretmeni arkadaşlarımız bu sınavı verip de akşam sanat okullarına öğretmen olmak imkânını kazandıkları zaman Köy İşleri Bakanlığından Millî Eğitim Bakanlığına intikal edecekler ve Millî Eğitim Bakanlığının kadrosu içerisinde öğretmen olmak imkânını bulacaklardır. Şimdi zaten bu Köy İşleri Bakanlığına birçok müesseselerden parçalar ayrılıp bağlanırken hizmetleri nasıl dağıtıp dejenere etmiş işek şimdi önümüzdeki bu kanun vesilesiyle gayet realist bir misal önümüze gelmiş oluyor. Şimdi sayın doktorun ifade ettiği gibi öğretmen arkadaşlarımıza büyük lütuf ve Meclisimizin hibesi şeklinde gelen bu tasarı çok zor neticesi alınabilecek olan bir kazançtır. Ancak bu köy kursu öğretmenlerinin ıstıraplarını dindirebilmek için yeni bir çalışmanın içerisine girilmesi ve bu arkadaşlarımızın mutlak surette Millî Eğitim Bakanlığı bünyesi içine alınarak bunlara imkân sağlanması lâzımdır.

Şimdi ben komisyondan şunu istirham edeceğim. Bu câmianın çok önemli, hayati olan ve bir nevi kanunla kendilerine mahrumiyet mntakasında yaşamaya mahkûm ettiğimiz, aslında memleket kalkınmasında büyük rolü olan bu gezici köy kursu öğretmenlerinin bu ıstırapının sona ermesi için bir şey düşünülmekte midir? Bakanlığın bu konuda bir hazırlığı var mıdır? Bu köyde çalışan arkadaşlara her hangi bir tercih hakkı tanınacak mıdır? Bu konuda Komisyonun aydınlatmasında fayda mülâhaza ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, komisyon adına.

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FETHİ ÜLKÜ (Tunceli) — Efendim manzuru-âliniz olduğu şekilde bu teklif ile köylerde oniki yıl kadın veya erkek kurslarda hizmet etmiş bulunan öğretmenlere, devamlı surette göçebe olmaktan kurtarıp kasabada veya şehirde akşam sanat okullarında bir miktar vazife yapmak im-

kâni verilmektedir. Sayın Ataöv çok haklı olarak bir noktaya temas buyurdular. Bugün kurslar iki bakanlık arasında taksim edilmiş gibidir. Halk eğitim hizmeti daha doğrusu ikiye ayrılmış vaziyettedir. Bir kısmı Millî Eğitim Bakanlığının elinde bir kısmı da Köy İşleri Bakanlığının elinde kalmıştır. Bu iki bakanlıkta ki kurs ve öğretmenlerin nakil, tâyin ve hizmet yerlerini tesbit için iki bakanlık kendi arasında bir protokol hazırlamıştır. Buna göre birisinden diğerine kayma daima imkân dâhilinde girmektedir. Yani köyde vazife yapmakta olan köy kurs öğretmeni bu kanuna göre kasabaya gelmek hakkını kazandığı zaman onu Millî Eğitim Bakanlığı derhal oradan alabilmekte veya hut Köy İşleri Bakanlığı ona bu hakkı verip derhal Millî Eğitim Bakanlığı kadrosuna tevdi etmektedir. Esasen Köy İşleri Bakanlığının teşkilât kanunu çıkmadığı için yüksek huzurunuzda geldiği zaman bu haklı nokta enine boyuna konuşulacak ve daha katî bir esasa bağlanacaktır. Onun için aslında köylerde ve kasabalarda vazife yapmakta olan bu meslek erbabını yetiştiren Millî Eğitim Bakanlığıdır. İkinci maddede göreceğimiz şekilde hattâ bunlarla alâkalı yönetmelikte Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılacaktır. Onun için esasen Millî Eğitim Bakanlığından toplanmak suretiyle Köy İşleri Bakanlığının hizmetine tevdi edilmiş olacaktır. Hazırlanmış olan protokol birinden diğerine kaydırma imkânını vermiş bulunmaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Arar.

KÂZİM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Komisyon Sözcüsü arkadaşımız bu tasarının köylerde oniki yıl kurs hizmeti gördükten sonra mahrumiyet içinde yaşayan bu öğretmenlere bir miktar ferahlık vermek, kendilerini imkâna kavuşturmak maksadına mâtuflüğünü beyan ettiler. Doğrudur. Uzun seneler bir mahrumiyet bölgesinde çoluk ve çocuğunun tahsilden uzak, ilkokulu köyde bitirdikten sonra ortaokula gitmek imkânı bulamıyan çocuklarının istikbalini kazanmak ve biraz da 12 yıllık mahrumiyetten sonra az veya çok bir şehir hayatına kavuşması yönünden çok lüzumludur. Yalnız, Millî Eğitim Bakanlığı köylerimizin henüz ilkokullarına bile öğretmen bulamazken geziçi öğretmen gibi istikbali bu zümrenin taşıdı-

ğı sıhhat ile kaldırılmış; yani geziçi öğretmen, öğretmen de değil, bir imtihana, 12 senesini ikmal ettikten sonra bir imtihana girecek başarı halinde öğretmenliği kazanacak ve ancak öğretmenlik sıfatını o anda iktisabedecektir. Millî Eğitim Bakanlığı kendi bünyesinde bir kadro fazlalığı mı vardır ki, bu fazlalığı böyle bir hayırlı faaliyetle bir yönden diğer yöne aktarmış olsun. Yani akşam sanat enstitülerinde bir öğretmen fikdani mevcut ise bu yolu takibetmekle beraber Millî Eğitim Bakanlığının akşam sanat okullarına yeter derecede öğretmen yetiştirebilmesi için yeni yeni tedbirler almaya mecbur olduğuna işaret etmek isterim.

Konunun bir ehemmiyetli yönü de ötedenberi üzerinde durduğumuz tedrisatla ilgili, bütün müesseselerin, bütün Bakanlık camiası içerisindeki faaliyetlerinin aksaklığı ve Millî Eğitim Bakanlığı gözüyle tam bir murakabeye tabi tutulması itibariyle bir tevhide tedrisata doğru gitme yolu yani bütün bakanlıkların açtığı kurs, okul, fakülte ve buna benzer birçok okulların Millî Eğitim camiasının yani her yönü ile Millî Talim ve Terbiye Heyetinin bir mütehassis heyetin bilgisi, vukufu içinde mütalâa edilmesi ve murakabesinin de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılması gibi bir yol beklenirken son zamanlarda kurulan Köy İşleri Bakanlığı maalesef hiç de intibakî caiz olmıyan ve nasılsa her iki bakanlığın anlaşması suretiyle, bu işte hiç tecrübesi olmıyan, elemanı bulunmıyan bir bakanlığa Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinden bir parçayı koparıp vermek kanaatimce çok isabetsiz bir hareket olmuş olur. Hiç şüphesiz ki; bu mâruzatımı yaparken, bu teklifin bu kanunun aleyhinde değilim. Bu da bir zarurettir. Fakat bu münasebetle mâruzatımı Millî Eğitim Bakanlığının daha biraz evvel arz ettiğim esaslar dâhilinde yani, bir yönünü tekemmül ettirirken diyemiyorum, çünkü bundan umumi bir fayda sağlamak mümkün değildir. Nedir sağlanan fayda mahrumiyet bölgelerinde 12 sene çalışmış olan öğretmenlerimizin bir miktar refaha kavuşmasını sağlayacak mahiyette mevzii bir fayda. Yani bu öğretmenlere çektikleri sıkıntıya yeter demekten ibaret bulunmaktadır. Eğer bu biraz daha genişletilerek Millî Eğitim Bakanlığı taşıyamadığı bir yükü meşhur Maarif

nazırının dediği gibi «Şu mektepler olmasa idi, ben Maarifi ne güzel idare ederdim.» Nevinden Köy İşleri Bakanlığına açılmış olan bu kapıyı biraz daha arkasına kadar açarak köy okullarını ki - bunlar sadece ilk okuldur. - Köy okullarını da Köy İşleri Bakanlığına devrediyim, gibi bir düşünceye sahibolur ve bu yükü üzerinden atmaya çalışırsa, işte o zaman kıyamet kopacaktır. Bakanlık en büyük hatayı hiç ilgisi olmayan millî eğitiminden hiç anlamıyan yeni kurulmuş, henüz Teşkilât Kanunu yapılmamış bir bakanlığa; Millî Eğitim ile ilgili bir konuyu devretmiş olmasını kınamak için bu hususa da temas ettim. Aksi takdirde kanunun lehinde oy kullanacağım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Soyer,

RUHİ SOYER (Niğde) — Çok muhterem arkadaşlarım; bu yerinde olduğunu biraz evvel ifade ettiğim madde için tekrar söz almak mecburiyetinde kaldığım için özür dilerim. Eğer çok kıymetli arkadaşım İhsan Ataöv ve Kâzım Arar arkadaşlarım aynı mevzu üzerinde fikirlerini teksif etmemiş olsalardı belki de tekrar söz almayıcaaktım.

Muhterem arkadaşlarım; bu vesile ile Köy İşleri Bakanlığının kurulmasını ve bu işlerin, köye ait bu gibi kurs ve öğretim işlerinin Köy İşleri Bakanlığına verilmiş olmasını bir nevi Tevhidi Tedrisat Kanununa aykırılık gibi gördüler Kâzım Arar arkadaşım. Ve Köy İşleri Bakanlığı gibi henüz teşkilât kanunu çıkmamış bir bakanlığa öğretim işleri gibi hakikaten bilgi ve ihtisas işi olan bir mevzuun verilmesini taan ettiler.

Muhterem arkadaşlarım; köy bizim Memleketinizde asırlardan beri ele alınmamış mevzudur. Asırlardan beri yüz üstü bırakılmış mevzudur. asırlardan beri sadece affedersiniz, bir tecrübe şeyi gibi kanı alınmış, canı alınmış, malı alınmış fakat kendisine hiçbir şey verilmemiş mevzudur. Şimdi böyle bir mevzuu, böyle bir kütleyi kendisine muhatabolacak bir bakanlığa mazhar kılmanın büyük lüzumunu arkadaşlarımın benden daha iyi takdir edeceklerine emin olmak istiyorum. Şimdi Köy İşleri Bakanlığı Teşkilât Kanunu çıkmamış olabilir. Ama Köy İşleri Bakanlığında bir tedrisat şubesinin kurulduğu, öğretim şubesinin kuruldu-

ğu köy işlerinin köylü vatandaşlarımızın sanat mevzuunda, eğitim mevzuunda yetiştirilmesi için bir ihtisas şubesinin kurulduğu bedihidir. Bu itibarladır ki; bu mevzu Köy İşleri Bakanlığına verilmiştir. Elbette ki, Köy İşleri Bakanlığı kendisine düşen bu vazifeyi ehliyetle yapacaktır. Hiç şüphe yoktur ki, yeniden kurulan bir tesis, yepyeni kurulan bir bakanlık hele bilhassa bu Memlekette bugüne kadar yüzlerce seneden beri ihmal edilmiş yüzüstü bırakılmış 20 milyon kütleye hitabedecek olursa, elbette ki, birdenbire mevzuu tam manâsiyle ele alması, bir hamlede kavrayıp yürütmesi ondan beklenmez. Fakat bunun köy mevzuu olarak ele almasının, köyün hususiyetine göre teşkilâtlanmasının, Hükümetin bir bakanlığının Memleketimizin ne kadar büyük menfaati olduğunu ve memleketimizdeki köyde yaşayan 20 milyon kütlenin bununla ne kadar sevindiğini ve kendilerine hitabeden Köy İşleri Bakanını lâlettayin bir bakan gibi değil, kendilerine muhatap ve kendilerinin derdine çare bulacak insan gibi asırlardan beri bekledikleri bir insan gibi karşıladıklarını, muhterem arkadaşlarım eğer bakanların köy ziyaretlerinde bulunmuşlarsa, takdir buyururlar, görürler.

Muhterem arkadaşlarım, bütün köy mevzuları gibi köylülerimizin sanat yönünden eğitilmesinin, yetiştirilmesinin ne kadar büyük bir zaruret olduğunu arkadaşlarım, bilirler bu itibarladır ki, gezeici sanat öğretmenleri, köy sanat öğretmenleri de Köy İşleri Bakanlığının eğitim şubesi emrine bağlanmış bulunmaktadır. Şimdi, 20 milyon kütlenin eğitilmesi için kurulmuş olan bir tesisi kınamak değil, belki bu tesisi teşçi etmek ve bu tesisin biran evvel tekemmül etmesini istemek ve beklemek bu Meclisin başlıca vazifelerinden birisidir.

BAŞKAN — Bununla hiç ilgisi yok maddenin Sayın Soyer, çok rica ederim. Geçici köy kadın ve erkek kursları öğretmenliklerinde 12 yıldan az olmamak şartıyla başarı ile hizmet etmiş sanat enstitüleri mezunlarının mesleki okullarda öğretmenlik yapabilmelerini temin etmek istiyor, bu teklif, rica ederim madde üzerinde konuşun.

RUHİ SOYER (Devamla) — Sayın Başkan aynı mevzu üzerinde konuşuyorum. Ve madde içerisindeyim.

BAŞKAN — Şimdiye kadar konuştuklarımızın madde ile hiçbir ilgisi yoktur. İstirham ederim, maddeye giriniz.

RUHİ SOYER (Devamla) — Şimdi aynı ihtarı benim buraya çıkıp cevap mecburiyetinde kaldığım arkadaşlara yapsaydınız, ben buraya belki çıkmak mecburiyetini hissetmiyeydim.

BAŞKAN — Kim meselâ? Burada biz herkese eşit inuamele yaparız Sayın Soyer.

RUHİ SOYER (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; bu gezici köy öğretmenleri için hakikaten verilmiş bir imkândır. Yine arkadaşlarımdan bir tanesi köy öğretmenleri şehirde ve şehir öğretmenleri köyde çalışmak imkânına malik değildir dedi. Muhterem arkadaşlarım; takdir buyurursunuz ki, köyün imkânı ile, şehrin imkânı, köyün kadrosu ile şehrin kadrosu, köyün varlığı ile şehrin varlığı ve köyün mahrumiyeti ile, şehrin mahrumiyeti hiç bir zaman aynı değildir.

Bu itibarlardır ki, elbetteki; şehirde bulunan kadrolar bulunamayacak ve köyde bulunan kadrolarda da ancak o kadrolarda çalışabilen insanlar çalışacaklardır. Bu itibarla ben köy gezici öğretmenlerinin böyle bir imkâna kavuşturulması hususunda çok sevgili arkadaşım Mehmet Ali Demir'in verdiği bu teklifi yerinde ve gezici kurs öğretmenliğinde hakikaten 12 sene çürüresine ve insan üstü gayretle çalışacak bu insanların bir imkâna kavuşturulmasını ve arkadaşım Ataöv'ün dediği gibi şehirde yaşama imkânına kavuşturulması bakımından gençliğini köylere verecek olan bu arkadaşların, biraz çoluk çocuğuna kavuştuktan sonra merkezlere gelebilmeleri imkânını sağlayacak aynı zamanda da atelyede öğretmenlik, çünkü bütün 12 sene müddetle köylerde nevama atelye öğretmenliği yapacak olan bu insanların şehirlerde de atelye öğretmenliğine getirilme imkânını hazırlıyacaktır. Bu bakımdan kanun maddesi yerindedir ve ben bu kanun teklifini getiren arkadaşımıza da bu vesile ile şükranlarımı arz etmek isterim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Arar, Çok rica ediyorum, madde üzerinde konuşalım.

KÂZİM ARAR (Çankırı) — Efendim, tekrar huzurunuzu rahatsız ettiğim için özür dilerim. Sayın arkadaşım Ruhi Soyer'in, tevhidî tedrisat kelimesinden eksik bıraktığım hu-

susu yanlış manâya almaları sebebiyle bir suitefahhüm husule gelmesi için tavih mecburiyetini duydum.

Öteden beri tevhidî tedrisat dediğimiz zaman muhtelif tedrisat aklımıza gelir. Bendeniz onunla alâkalı bir tevhidî tedrisattan değil, bütün Bakanlıkların tedrisat ile ilgili işlerinin bir elden idare edilmesi mânâsında kullandım.

Gene Sayın Soyer arkadaşım bizim Köy İşleri Bakanlığına âdeta muarızmış gibi bir mânâ çıkardılar konuşmalarımızdan. Hayır, öyle bir şey demedim. Arkadaşım, Köy İşleri Bakanlığı bugünkü haliyle Millî Eğitim Bakanlığından devrolunan müessese için, öğretmenler bir şubeyi, ihtisas şubesi kurmuş ve faaliyete başlamış olduğunu ifade buyurdular. Unutmamak lâzımdır ki, her vekâlette bir muhasebe müdürlüğü kurulur ama yine Maliye Vekâletine bağlıdır. Köy İşleri Bakanlığında kurulan ihtisas şubesinin üst kademeleri Millî Eğitim Bakanlığında kalmış ve o kurulan müessese âdeta TRT gibi muhtar bir müessese yani kendisini denetleyici bilgidenden yoksun üst derecelere bağlı bulunmaktadır. Eğer Köy İşleri Bakanlığına bağlanırken Tıpkı Maliye Vekâletinin muhasebe müdürlüklerini kurduğu gibi, evet sen orada muhasebe işlerini tedvin edecek sin ama Maarife taallük eden muamelâtın murakaben ve her şeyin Millî Eğitim Bakanlığına aidolacaktır demiş olsa idi, bugüne kadar geçirdiğimiz tatbikatın ve emsalin bize ışık tutmasından ferahlık duyacaktık. Bu noktayı tavih için söz aldım. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Madde üzerinde yeterlik önergesi vardır. okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Madde üzerinde yeter görüşme yapılmıştır, kifayetin oylanmasını arz ve teklif ederim.

Bolu

Ahmet Çakmak

BAŞKAN — Yeterliğin aleyhinde Sayın Ataöv, buyurun.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Geri aldım efendim.

BAŞKAN — Geri aldınız. Söz sırası Sayın Nazmi Özogul'dadır. Buyurunuz Sayın Özogul

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — Muhterem arkadaşlar, bu saatte zamanızı alıp burada ko-

nuşmıyacaktım. Mevzuumuz gezici köy öğretmenlerinin imkânlarını temin etmektir. Bu vesile ile muhterem hatip arkadaşlarımız Köy İşleri Bakanlığına bu mevzuu aktarmışlardır.

BAŞKAN — Sayın Özoğul, çok rica ediyorum, o cevabı lütfedin de komisyon veyahut da Hükümet versin. Siz yalnız madde üzerinde, görüşünüzü söyleyiniz lütfen. Yani bir arkadaşımız hata yaptı diye sizde hata yapmak mecburiyetinde değilsiniz. Mukabele etmeyin lütfen.

NAZMİ ÖZOĞUL (Devamla) — Gezici köy öğretmenlerine bir çok imkânlar sağlanırken daha fazla imkânlar sağlamak imkânı temin edilebilirdi. Yani Köy İşleri Bakanlığının köye bağlanmasıyla veyahut Köy Bakanlığına sarfedilen milyonları, memurlarına verilen ve binalarına tahsis edilen milyonları eğer gezici köy öğretmenlerine vasıta temin etmek, onlara imkânlar temin etmekle köye gerekli yardımı sağlasaydık herhalde köylü vatandaşlar daha çok memnun olacaktı.

BAŞKAN — Gezici köy kadın ve erkek kursları öğretmenleri hakkında konuşun.

NAZMİ ÖZOĞUL (Devamla) — Onlara imkân sağlamak bakımından konuşuyorum.

BAŞKAN — Sayın Soyer'e cevap vermeyiniz, Sayın Soyer biraz mevzu dışına çıktı ve gerekli müdahaleyi gördü.

NAZMİ ÖZOĞUL (Devamla) — Kanaatime göre kanun yerindedir ve bu kanunun lehinde oy kullanmanızı istirham ediyorum. Yalnız Köy Bakanlığı hakkında sözlerimi bilâhara Köy Bakanlığı kadrosu buraya gelidiği zaman gerekli cevapları o zaman vereceğim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Ataöv buyurun.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Muhterem arkadaşlarım, madde üzerinde ilk söz aldığım zaman sayın komisyondan bir hususun açıklamasını rica ettim ve o hususun gerekçesini söylemiştim. Komisyon sözcüsü arkadaşımız hakikaten bizi tatmin edecek bir ifade ile cevaplandırmıştı. Biz de memnun olduk. Aneak Sayın Ruhi Soyer bizim görüşlerimizi ifade ederken efkârı umumiyeyi yanıltacak şekilde konuştular. O bakımdan, komisyon sözcüsü arkadaşımızla da hemfikirim.

Bu teklif Millî Eğitim Komisyonunda görüşülürken o Komisyonun bir üyesi olarak o zamanki Hükümetin muhalefetine rağmen bu madde konuşulurken, işte muhalefeti yapan Sayın Umum Müdire Hanımefendi ve diğer arkadaşımız o zaman yoktu galiba orada. Komisyonda bunun doğru olmadığını Hükümet beyan etmesine rağmen âcizane komisyon üyeleri içerisinde bu teklifi şiddetle savunan bir arkadaşımız olarak, bu teklifin yerinde olduğunu kabul eden bir arkadaşımız olarak meselemin bizatihi içerisinde bulundum. Aneak ben köy kurs öğretmenlerinin bu tip meselelerle davâlarının halledilmeyeceğini acaba bunun ilerisi için, köylerdeki arkadaşların ilerisi için düşüneceklerini sordum. Köylerde bulunan arkadaşların Köy İşleri Bakanlığına bağlı olduğu için kasabaya gelme imkânları yoktu. Şehirdeki kurs öğretmenlerinde köye gitme imkânları yoktu. Bu çelişmenin nasıl önleneceğini sordum. Bunun karşısında Sayın Ruhi Soyer kalktılar dediler ki; 20 milyon Türk köyünün derdi, Köy İşleri Bakanlığı olmasa idi bu olurmu idi? Bu nutukları bırakalım bir tarafa teşkilât olarak, şahıs olarak 20 senedir bu meselelerin üzerinde olan insanlar Türk köyünü unuttur da seçime üç ay kala Türk köyü, Türk köyü derse, bunda samimiyet olur mu?

BAŞKAN — Sayın Soyer'in sözlerine cevap vermeyiniz.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Sayın Ruhi Soyer konuşurken bizi Köy İşleri Bakanlığı teşkilâtının aleyhinde dolayısıyla Türk köylüsünün dertleri aleyhinde gösterir de ben...

BAŞKAN — Sizinle ilgisi yok ki, siz, biz diye bir şey tefrik etmeyiniz. Sizin için bir şey söylemedi ki...

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Elbette şahıslarımıza bir şey söylemeye kimsenin hakkı yoktur. Milletvekillerinin fikirlerine milletvekilleri fikirleri ile cevap verirler. Sayın Başkanlık Ruhi Soyer'e gösterdiği müsamahayı bana da gösterebilirsin.

BAŞKAN — Beyefendi ona da müdahale ettim, rica ederim. Sayın Soyer'e de iki defa müdahale ettim. Aynı hatayı niçin tekrarlamakta fayda görüyorsunuz?

IHSAN ATAÖV (Devamla) - Ama tavzih etmek mecburiyetindeyim sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ederim 1 nci maddeyi müzakere ediniz.

IHSAN ATAÖV (Devamla) - Ben komisyonla nasıl anlaşmışsam, komisyonla nasıl fikir birliğinde olduğumu ifade ettim. Fakat konuşan bir hatibin bizim fikirlerimizi başka bir istikamette, yeni bir anlayış içerisinde değerlendirmeye çalışmasına da elbette bu fikirde olmadığımızı ifade etmek de hakkımızdır.

BAŞKAN — Sayın Ataöv çok rica ederim. Sizin şahsınıza veya Hükümete ait bir beyanda bulunmuş olsa idi o zaman cevaplandırmağa hakkınız vardı. Ama ne sizin şahsınıza ve ne de Hükümet hakkında bir şey söylenmedi. Yalnız sadet dışında konuştu, sadet dışında konuşmalarını da önledik.

IHSAN ATAÖV (Devamla) - Sayın Başkanım, Köy İşleri Bakanlığındaki köy kursu öğretmenlerinin şehre gelebileceği ve şehirdeki öğretmenlerin de köye gidemeyecekleri ifadesini ben söylemedim mi? Buna karşılık Ruhi Soyer bey aynı isimleri alarak konuşmadı mı? Konuştu. Köy İşleri Bakanlığının Türk köylüsünün derdine el koyduğunu, hattâ Köy İşleri Bakanının köy köy gezdiğini söylemedi mi? Söyledi. Pekki benim bu sözü bu mânada söylemediğimi ifade etmek benim hakkım değil mi? Eğer değilse sayın Başkan, muhterem Riyaset doğrudur. deyin, nihayet bir tüzük içerisinde yetkinizi kullanın, o yetkinizin ulaşamadığı yerde bu fikirlerimi yine serd edeceğim.

BAŞKAN — Beyefendi, sizi istihdaf ederek konuşmuş olsa idi o zaman hakkınız vardı.

IHSAN ATAÖV (Devamla) - Muhterem arkadaşlarım, ben madde üzerinde ilk sözü aldığım zaman köy dâvaları üzerinde durmadım. köy dâvalarının konuşulacağı yer, Köy İşleri Bakanlığının huzurlu olup olmadığı ilgili kanunlar geldiği zaman konuşulur. Ben gezici köy kursu öğretmenlerinin istikballeri, derterleri ve dâvaları üzerinde durdum. Bu vesile ile de köy öğretmenlerinin de durumu ile Köy İşleri Bakanlığı ilgilidir, şehir öğretmenlerinin durumu ile Millî Eğitim Bakanlığı ilgilidir. Bu meseleyi koordine etmek için Hükümet olarak, komisyon olarak bir hazırlık var mıdır, dedim. Onun için ifade ediyorum ki, ben daha önce serd ettiğim

fikirlerde köyün dâvalarının bir Bakanlığın ele alıp almaması hususunu ifade etmedim, köy dâvalarının savunucusu bizi bu şekilde fikirlerimizi değerlendiren insanlar olamaz. Köy dâvalarının savunucusu bizatihi köyün içinden gelen ve o dâvaları bilen insanlar olur. Mazide, halde davranışları yaşayışları ile köy ve köylüye tatbik ettiği muameleler ile temamiyle bir ayna şeklinde belli olan insanlar burada ne söyleseler onu ne köylü dinler, ne efkârı umumiye dinler ve ne de matbuat dinler. Hiç kimse dinlemez. Gerekçeleri..(Orta sıralardan gürültüler)

BAŞKAN — Gürültü etmeyiniz. Lütfen oturunuz, müdahale etmeyin. Sayın Kılıç. Sayın Ataöv siz de esasa gelin.

IHSAN ATAÖV (Devamla) - Gerçekleri kapatıp, fikirlere başka istikamet vermek doğru değildir. Geçici köy kursu öğretmenlerin ıstıraplarından sermaye toplamak doğru değildir. Bu meselenin üzerine eğilenlerin en önündeyiz. Kanunu Hükümete rağmen Komisyonunda kabul ettirmiş bir Millî Eğitim Komisyonu karşımızdadır, sözcüsü buradadır. Biz de onun savunucularındanız. Köy kursu öğretmenlerinin dâvasını ilk gün ele aldığımız gibi sonuna kadar götüreceğiz. Köyün dâvasını alanlar da almayanlar da tarih önünde, millet önünde, Meclis önünde bellidir. Bu demogoji ile kapatılacak mevzu değildir.

BAŞKAN — Karşılıklı bir meseleyi gezici köy kadın - erkek kurs öğretmenlerinin şehre gelmesine ait bir kanun teklifindeki meseleyi âdeta köy dâvası, köy meselesi haline getirdiniz.

1nci madde üzerinde yeterlik önergesi gelmiştir, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Kifayeti müzakereyi arz ederim.

Balıkesir

Ahmet Aydın Bolak

RUHİ SOYER (Niğde) — Sataşma var Sayın Başkanım, bu hususta direniyorum.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, yeterliği oya sunayım da.

Yeterlik önergesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Ruhi Soyer, Riyaset şahsınız adına bir sataşma olduğu kanaatinde değildir. Direniyorsanız. Sataşma hususunu oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Reddedilmiştir.

Birinci maddeyi okunan ve yazılan şekilde oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanunun uygulanması için gerekli yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığınca altı ay içinde hazırlanır.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde söz istiyenler... Buyurun Sayın Giritlioğlu.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Muhterem arkadaşlarım, ben haddizatında ikinci madde üzerinde konuşmak için söz almadım. Fakat bir önerge takdim etmişim. Bu önergem ile ikinci maddenin yerine bir başka ikinci maddenin ikamesini talebetmekteyim. Talebettiğim husus şudur: Ankara'da 1963 tarihinde Kadın Meslek Okulu ismi altında bir okul açılmıştır. Bunlar gezici kurs öğretmenlerinden başarı gösteren kimseleri iki yıl tahsil ettiren bir okuldur. Bu okulun hukukî statüsü yoktur. Filhakika öğreniyoruz ki, bu okuldan mezun olanlar ilçelerde ve il merkezlerinde öğretmenlik, Akşam Sanat Okullarında öğretmenlik yapmaktadırlar. Fakat hukukî statüleri yoktur. Elimizdeki kanun tasarisından faydalanarak Kadın Meslek Okulları mezunlarına da bir hukukî statü yaratma imkânını düşündüm. Şöyle ki, «Kadın Meslek Okulu mezunları 1'nci madde hükmünden otomatikman istifade eder.» şeklinde bir 2'nci maddeyi vaz'ettiğimiz takdirde hakikaten seçilmek suretiyle ve imtihanlara tabi tutulmak suretiyle bu okula alınan ve bu okulda iki yıl tahsil görüp, iki yıldan sonra da imtihana tabi tutulup mezun olan kimseler kurs görmek suretiyle öğretmen olanlara nazaran daha tercihli öğretmenlik vasfı alacaklarından dolayı birinci maddenin şümulüne otomatikman sokulmuş bulunsun, hem de bu okulun bir hukukî temeli kurulmuş bulunsun. Verdiğim önerge kanuna bir ikinci maddenin eklenmesi suretiyle bu konuyu halleder bir önerge'dir. Komisyon ve Heyeti Umumiyece lütfen kabulünü istirham ederim.

BAŞKAN — Açık oylamaya katılmıyan arkadaşlar lütfen oylarını kullansınlar.

Sayın Ruhi Soyer, ikinci madde hakkında buyurunuz.

RUHİ SOYER (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, birinci madde üzerindeki konuşmalarımın bazı arkadaşlarım tarafından yanlış anlaşılmasından üzüntü duydum.

Samimiyetle ifade etmek isterim ki, ben bu konuşmalarımında hiç kimseyi itham etmedim, esasen de parlömanter terbiyem hiç kimseyi itham altında bırakmaya ve hiç kimseye tariz etmeye müsait değildir.

İkinci madde de Fahir Giritlioğlu arkadaşımızın yapmış olduğu teklif ve düşünceleri gayet yerindedir. Ben bu kurulmuş olan kadın meslek okulunda yetişmiş ve senelerce gezici öğretmenlik yapmış birçok mezununu gördüm. Bu meslek okulları mezunları hakikaten şehir kız sanat okullarında atelye hocalığını rahat rahat yapabilecek evsafa insanlardır.

BAŞKAN — Sayın Soyer, bu madde çok teknik bir maddedir, rica ediyorum madde üzerinde görüşünüz. Bu kanunun uygulanması için gerekli yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığınca 6 ay içinde hazırlanır. Maddenin esası bundan ibarettir.

RUHİ SOYER (Devamla) — Bu itibarlardır ki, Millî Eğitim Bakanlığı ve Köy İşleri Bakanlığı müştereken yapacakları ve o şekilde verecekleri bir statü bunları daha ziyade istikbale kavuşturabilir. Binaenaleyh, Giritlioğlu arkadaşımızın verdiği önergenin tasvilbedilmesini rica ederim, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Komisyon adına Sayın Ülkü, buyurun efendim.

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FETHİ ÜLKÜ (Tunceli) — Efendim, Sayın Giritlioğlu arkadaşımızın bahis buyurdıkları kadın Meslek Okulu Ankara'da bir iki seneden beri faaliyetine devam etmektedir. Hakikaten bu okul kurs öğretmenlerini almakta, iki sene tedrisat yaptıktan sonra akşam kız sanat okullarına öğretmen olarak tâyinini sağlamaktadır. Ancak bu okullara gelen öğretmen arkadaşlar yani köyde hizmet etmiş ve başarı kazanmış olan öğretmen arkadaşlar bu okula geldikleri zaman aylık almamakta ve burada okuduğu 2 yıl da kıdemine sayılmamaktadır. Halbuki kurs mahiyetinde olursa bu arkadaşlar hem ücret alacaklar ve hem de geçirdikleri müddet kıdemlerine sayılmış olacaktır. Yani sanki köyde geçirdiği yıllar, mahrumiyet yetmiyormuş gibi bir de bu arkadaşlara küçük bir imkân sağlamak için seni iki sene şu statü içinde muhafaza edeceğim, okul dediğim şu müessesede okuyacaksın, ama tıpkı Gazi Terbiye Enstitüsünde olduğu gibi okuduğun

müddet kıdemlerine sayılmıyacaktır ve memuriyetten gelmiş, olmalarına rağmen oralarda geçirmiş olduğu bu 2 yıl zarfında, kırk para alamıyacaktırlar. Ancak üç beş kuruş artırabilenler veya ailesi tarafından destek gören kurs öğretmenleri bu okula gelecek, aksi halde gelmeyecektir. Halbuki kabiliyeti müsellemler görülen öğretmen 12 yıl köyde kaldıktan sonra kurs mahiyetinde olacak ve açılacak olan kursa geldiği takdirde kendisine hem aylık verilecek ve hem de geçirdiği süre kıdemine sayılacaktır. Böylelikle bu meslek erbabına bir faide sağlanmış olacaktır. Aradaki fark bu noktadır. Esasen buyrukları gibi bu okul bir kanuna, bir statüve bağlı değildir, Bakanlık mucibi ile çıkmıştır. Bunu okul hüviyetinden çıkarıp kurs hüviyetine kullandırmaktan ibarettir. Sırf bu öğretmen arkadaşlarımızın menfaati yönündendir.

BAŞKAN — İkinci madde üzerine verilmiş bulunan değişiklik önergesini okutuyorum.

RUHİ SOYER (Niğde) — Komisyon sözcüsünden sonra bir şey arz etmek istiyordum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki maddenin 2 nci madde olarak metne alınmasını arz ederim.

Edirne

Fahir Giritlioğlu

Madde 2 :

Kadın Meslek okullarından mezun olanlar, 1 nci madde hükmünden faydalanırlar.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?..

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FETHİ ÜLKÜ (Tunceli) — Arz ettiğim sebepler dolayısıyla katılmıyoruz.

FAHİR GIRİTLİOĞLU (Edirne) — Önergeyi geri alıyorum, efendim.

BAŞKAN — Sayın Giritlioğlu önergesini geri almıştır. Maddevi yazılı olduğu şekilde oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kanun tümü itibariyle kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar, gündemin 6 ncı maddesini müzakereye başlayacağız.

6. — *Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in bakıye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/821) (S. Sayısı: 1019) (1)*

BAŞKAN — Lütfen Komisyon yetkilileri yerlerini alsınlar.

Dilekçe Komisyonu adına Sayın Özarda buyurunuz.

Adalet Komisyonu adına Sayın Naci Güray buyurunuz.

FAHİR GIRİTLİOĞLU (Edirne) — Usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Açık oylamada oylarını kullanmayan arkadaşlar lütfen kullansınlar.

FAHİR GIRİTLİOĞLU (Edirne) — Pek muhterem arkadaşlar, devremizin son haftasında enteresan bir usuli muamele ile karşı karşıya bulunmaktayız. Gündemde sıra ile beş veya altı, yahut yedi tane af tasarısı vardır. Bunlar Hükümetten gelmiştir. Bunlar Dilekçe Komisyonundan gelmiştir ve bu devre içerisinde Dilekçe Komisyonu kanaliyle getirilmiş af tekliflerini veya diğer tabiri ile af tasarılarını Mecliste şahsan ben ilk defa görmekteyim. Binaenaleyh, ilk tatbikatın iyi örneğini vermek zorundayız. Kanaatimce Umumi Heyetin halletmesi lâzımgelen bir konu vardır ki, bu konuyu Başkanlık Divanı halletmiştir. Başkanlık Divanının hallediş tarzının kanuna ve usule aykırılığı dolayısıyla sizlerin hakemliğine müracaat etmek bakımından kürsüye çıktım.

Dilekçe Komisyonunun yetkisini tanzim eden, tâyin eden 140 sayılı Kanunun 13 ncü maddesidir ki; «Dilekçe Komisyonu muttali olduğu her hangi bir meseleden dolayı re'sen veya talep üzere özel af tasarısını hazırlar, Meclise sunar.»

(1) 1019 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Dilekçe Komisyonuna bir talep vukubulunca, Dilekçe Komisyonu bunu ele alır, af, ilgili talepleri incelemek mecburiyetindedir 13 ncu maddeye göre ret veya kabul eder. Kabul ettiği takdirde bir Af kanunu tasarısını hazırlamakla mükelleftir. Ondan sonra bu tasarımı da Umumi Heyete göndermek mecburiyetindedir.

Nitekim Talât Aydemir konusunda da Dilekçe Komisyonuna böyle bir teklif vâkı olmuştu. Fakat reddedilmişti.

Muhterem arkadaşlar, gündemde bulunan 7 tane konu ile ilgili teklifleri Dilekçe Komisyonu benimsemiş ve tasarımı hazırlamıştır. Dilekçe Komisyonunun hazırlamış bulunduğu af tasarısını Büyük Millet Meclisinin tetkikine sunulmak üzere Başkanlığa gönderdiği vakit Başkanlık bunu Adalet Komisyonuna göndermiştir. Yani Başkanlığın noktai nazarına göre Adalet Komisyonunun da ayrıca bir tasarı hazırlaması gerektiği kanaati vardır. Dilekçe Komisyonu, öğrenebildiğime göre, Başkanlığın bu tutumuna itiraz etmiştir. Fakat Başkanlık Divanı bu itirazı reddetmiştir. Adalet Komisyonu dahi öğrenebildiğime göre hayır bu bizim yetkimiz dâhilinde değildir doğrudan doğruya Dilekçe Encümeninin hazırladığı tasarı Büyük Millet Meclisine sunulur demıştır, fakat Başkanlık kabul etmemiştir. Noktai nazarım odur ki 140 sayılı Kanunun 13 ncu maddesinin açık hükmü hiçbir tefsire muhtacolmıyacak şekilde tatbik edilmelidir. Ne diyor 13 ncu madde? «Af teklifi ile karşılaşan Dilekçe Encümeni bu teklifi uygun gördüğü takdirde hazırlıyacağı af kanun tasarısını Millet Meclisine sunar» diyor. Şu durum karşısında Adalet Encümeninin araya girmesi için hiçbir surette 140 sayılı Kanunda hüküm yoktur. Başkanlığın kendiliğinden, re'sen olmuş olduğu bu karar gereğince Dilekçe Komisyonunun yetkisi içerisine giren konular Adalet Komisyonundan da geçmiş bulunmaktadır. Bugün usul hakkındaki konuşmam suretiyle ilerideki tatbikatının temelini atmanın bir imkânını bulacağımı zannediyorum. Bu mevzuu halletmek Başkanlık Divanına ait değildir. Bu mevzuu halletmek doğrudan doğruya Millet Meclisine aittir. Kanunun tatbikindeki aksaklığı Meclis kararı ile düzeltmelidir. Binaenaleyh, Dilekçe Komisyonunun gerekçeleri vardır, hazırladığı tasarısı vardır. Buna mukabil

ilâveten Adalet Komisyonunda gerekçesi vardır ve hazırladığı tasarısı vardır. Ve şimdi iki komisyon bir arada oturmaktadır. Noktai nazarım odur ki, Dilekçe Komisyonunun hazırladığı tasarı müzakerenin esası olmalıdır. Ve buradaki toplulukta Dilekçe Komisyonu bizim muhatabımız olmalıdır. Buna göre bir kararın itti-haz edilmesi için şimdi Riyasette bulunan Başkanvekilimizin Meclis Umumi Heyetine durumu aksettirmesini ve Meclis Umumi Heyetinin vereceği karara göre hareket edilmesinin esas tutulmasını istirham ederim.

BAŞKAN — Sayın Balım, usul hakkında, buyurunuz.

ALİ İHSAN BALIM (İsparta) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, gündemde üstüste 7 tane özel kişiye ait af kanun tasarıları yer almış durumdadır. Kanaatim odur ki, Dilekçe Encümenince ve bilâhara Adalet Encümenince affa lâyıık görülen bu mahkûmların durumunda olan belki yüzlerce, belki de binlerce mahkûm daha vardır. Bunların cezalarının affı muktezi tasarı-larda dermeyan edilen mütalâalardan pekâlâ faydalanabilecek daha pek çok aynı durumda mahkûm vardır. Belki bunlardan çok daha fazla affa lâyııktırlar.

Sayet biz böyle münferit şekilde katillerin cezalarının affına gidersek, kanaatimce adaletsiz bir muamele içine girmiş olacağız. O bakımdan... (Usul hakkında sesleri.)

BAŞKAN — Usul hakkında konuşuyorsunuz, Sayın Balım.

ALİ İHSAN BALIM (Devanla) — Evet, usul hakkında konuşuyorum. Müsterih olunuz, sizin tuttuğunuz mahkûm affedilsin veya edilmemesin demiyorum. Umum hakkında konuşuyorum.

Bu bakımdan ben Dilekçe Komisyonunun bu şekilde münferiden âdi suçlardan bâzı mahkûmların cezalarının affına dair üst üste 7 tane böyle kanun tasarısıyla huzuruza gelmesini usul bakımından uygun bulmuyorum. Eğer bir af kanunu çıkarılacaksa bu umumî bir kanun şeklinde tedvin edilmesi çok daha adalete uygun olurdu. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, evvelimde usul bakımından söz almış bulunan Sayın Giritlioğlu'na cevap vermek isterim. Şimdiye kadar yapmış olduğumuz tatbikat bir af istendiği takdirde Dilekçe Karma Komisyonuna

bu affin uygun mütalâa edilip edilmediğine karar verilmektedir. Şayet uygun mütalâa edilmişse o zaman bu mütalâa ile birlikte Adalet Komisyonu tarafından bir tasarı hazırlanmaktadır. O bakımdan şimdiye kadar Dilekçe Komisyonu tarafından affa lâyük görülen her şahıs hakkında yapılan özel af kanunları Adalet Komisyonuna gönderilmiş ve Adalet Komisyonunun raporu üzerinde görüşmeler cereyan etmiştir. Şimdi bunu tatbik edecek ve değiştirecek mahiyetinde bir hareketin, bu Mecliste yalnız bir karara varmamız ihtimaline binaen, yapılmasını doğru bulmuyorum. Eğer bu mevzuda muhterem arkadaşımız ısrar ederlerse ileride bu tatbikatin çok daha iyi bir hale gelmesi için yeni bir mesele olarak Meclise getiririz. Mecliste hallederiz. Ancak Riyaset Divanının bu hususta uzun boylu görüş teatisinden sonra varmış olduğu karar bu mahiyettedir. Ve şimdiye kadar yapmış olduğumuz bütün özel af tekliflerinde hep bu şekilde hareket etmişizdir. Şimdi değiştirecek şekilde bir hareket edersek belki mâlûl halde bırakırız. Kaldı ki, yapılan işlemde Dilekçe Karma Komisyonunun hazırladığı bir tasarıya ilâveten ve inzımanen Adalet Komisyonu da bir tasarı hazırlamış olduğu için bir nakise değil âdeta bir fazlalık olarak meydanda bir mesele var. Bu fazlalığı da bertaraf ettiğimiz takdirde belki yapılan af kanunlarının bir nakise ile mâlûl olması ihtimali vardır. O bakımdan ben rica edeyim, şimdi bu tatbikatı devam ettirelim. Nihayet vukubulan hâdise belki Adalet Komisyonunun lüzümü olmadığı halde buna inzımanen bir tasarı hazırlamış olmasıdır. Onu mâzur görelim.

Şimdi rapor üzerinde söz istiyen?.. Yok. Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilikle görüşülmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. **Hendek Kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in, bakıye cezasının affı hakkında Kanun**

MADDE 1. — İzmit 15 Kor. As. Mahkemesinin 962/22 esas, 962/57 karar ve 5 . 11 . 1962 günlü As. Yargıtay 1 nci Ceza Dairesinin 12 . 3 . 1963 tarih ve 963/10 esas, 963/50 Karar sayılı ilâmiyle kesbi katiyet eyliyen hük-

mü neticeten iki sene 9 ay 10 gün ağır hapis ve müebbeden memuriyetten men'ine dair cezalarına mahkûm edilmiş olan Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1320 doğumlu Faik Özer'in bu cezasından arta kalan kısmı hukukî neticeleriyle birlikte affedilmiştir.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz istiyenler?.. Yok. Birinci madde üzerinde bâzi maddi hatalar olduğu komisyon tarafından ifade ediliyor. Bu bakımdan verilmiş bulunan önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Birinci maddede bâzi maddi hataları vardır, bu bakımdan maddenin aşağıdaki şekilde tashih edilerek kabulünü arz ve teklif ederim.

Aydın

Reşat Özarda

MADDE 1. — İzmit 15 Kor. As. Mahkemesinin 5 . 11 . 1962 gün ve 1962/22 esas, 962/57 Karar sayılı ve As. Yargıtay 1 nci Ceza Dairesinin 12 . 3 . 1963 tarih ve 963/10 esas, 963/50 Karar sayılı ilâmiyle tasdik olunup kesinleşen hükmü ile neticeten 2 sene 9 ay 10 gün ağır hapis ve müebbeden memuriyetten memnuiyet cezalarına mahkûm edilmiş olan Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu, 1329 doğumlu Faik Özer'in bu cezasından arta kalan kısmı hukukî neticeleriyle birlikte affedilmiştir.

BAŞKAN — Değişiklik önergesi komisyon tarafından verilmiştir.

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Suçun nevi nedir efendim?

BAŞKAN — Çok uzun sürdüğü için okutmadık. Bunlar daha önce dağıtılmış bulunduğu için arkadaşlarımız tarafından biliniyor kabul ediyoruz. Çok uzun sürdüğü için okutmuyoruz. Arzu ederseniz okuturuz.

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No: 1/821

Karar No: 81

Yüksek Başkanlığa

Kandıra ilçesi Askerlik Şubesinde 1961 yılında sivil memur olarak çalıştığı sırada harb mâlûlü iken ölen Halit Aktaş'ın kanuni mirasçılara 5755 sayılı Kanun ile muaddel 1485 sayılı

Kanuna tevfikân vârislerine verilecek tütün ikramiyesi tutarı 15 945 lira 80 kuruşun verilmesinde vazifesi esnasında vârislere mânevi cebir suretiyle irtikâba tam teşebbüs suçundan 15 nei Kor. Askerî Mahkemesinin 962/22 esas ve 962/57 Karar sayısı ile 5 Kasım 1962 tarihinde iki sene 9 ay 10 gün ağır hapis ve memuriyetten müebbeden mahrumiyetine dair verilen mahkûmiyet kararı her türlü münderecattan geçmiş olmakla kesinleştiği ve cezanın infazına başlanıldığı anlaşılmıştır.

Suçlu Faik Özer'in ilgili bakanlıktan celbedilen gerekçeli hüküm maznun vekilinin özel af talebi ve sair evrak ve Karma Komisyonu raporu Komisyonumuzca tetkik olundu.

Hükme sebeb olan maddi olay ölü Halit Aktaş'ın tütün ikramiyesini almaya hak sahibi olan vâris Hâmit Aktaş'ın bu paranın ödenebilmesi için şubede memur Faik Özer'in 3 - 4 bin lira istediği bu sebeple işi uzattığı ve şöylece irtikâba tam teşebbüs suçunu işlediğinin kabulü suretiyle fiilin Türk Ceza Kanununun 209 neu maddesince irtikâba tam teşebbüs halinde teşekkül ettiğinin mahkemece kabulünden ibarettir.

Suç isnat ve ihbar edenin Hâmit Aktaş olduğu tütün ikramiyesinde hissesi ise 3 986 lira olduğu paralar 15 . 5 . 1961 günü ödenmiş olup ölüm ise 8 . 12 . 1960 tarihinde vukubulduğu, aradaki bu zamanın ise şube ile Millî Savunma Bakanlığı arasında yazışmanın tabî bir neticesi olduğu gecikme yapılmadığı gerekçeli hükümde belirtilmiştir.

Olayda muhbir Hâmit Aktaş'tan başka mahkûmun para istediğine ve mânevi cebir yapıldığına dair şahit veya delil yoktur. Üstelik Faik Özer şubede sadece bir evrak memurudur. Şubenin başkanı her türlü askerî ve idari işlemleri ifa ve icraya mezun yegâne zat olup bunlardan sorumludur. Ve sivil memur başkanın emrinde olup tek başına şubeye dair bir işlemi kendi yetkisiyle başlayıp imzasıyla ikmal ve intacedebilecek durumda olamaz.

Mahkemenin vermiş olduğu hüküm hürmete sayandır. Aklımıza hiçbir zaman mahkeme kararını tenkid geçmez. Mahkeme kararına müdahale etmeden olayda suçun tekevvününün imkânsız olacağı belirtilmeye çalışılmış ve şöylece mahkûmiyete mâruz bırakılan Mustafaoğlu Faik Özer'in, 12 . 8 . 1964 gününden beri infaz edi-

len 2 yıl 9 ay 10 gün ağır hapisle müebbeden memuriyetten mahrumiyet cezasının özel af âtiyetiyle kaldırılmasında şahsi ve sosyal faydalar mülâhaza edilerek oybirliğiyle affa lâayık görülmüştür.

Bu sebeple cezasının infaz edilmekte olduğundan af kanunu tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi mütalâasıyle Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.

Adliye Komisyonu	Sözcüsü ve bu rapor
Başkanı	Kâtibi
İstanbul	Elâzığ
İ. H. Tekinel	A. Güray
Çanakkale	Erzincan
R. Sezgin	S. Perinçek
İmzada bulunamadı	
Giresun	İçel
A. Cüceoğlu	M. Arıkan
İmzada bulunamadı	
İçel	Kayseri
C. Kılıç	A. Aras
	Manisa
	H. Okçu

BAŞKAN — Birinci maddedeki komisyon tarafından verilmiş bulunan değişiklik önergesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değişiklik önergesi kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verildiğine göre filhal komisyon tarafından katılmış sayılmaktadır. Maddeyi bu değişiklikle oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü hakkında söz isteyen? Yok. Tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

7. — *Bolu ilinin Mengen kazası Pazarköy nüfusuna kayıtlı Alioğlu Hayriye'den doğma 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in cezalarının*

affi hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/864) (S. Sayısı: 1025) (1)

BAŞKAN — Rapor üzerinde söz istiyen?
TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Komisyon raporu okunsun efendim.

BAŞKAN — Peki efendim. Komisyon raporunu okutuyorum.

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

18.6.1965

Esas No: 1/864

Karar No: 83

Yüksek Başkanlığa

Bolu ilinin Mengen kazası Pazarköyü nüfusuna kayıtlı Alioğlu, Hayriye'den doğma, 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in cezalarının affı hakkında Dilekçe Karma Komisyonunun 2 . 6 . 1965 tarih ve 11 Karar sayılı mazbatası ile affı kabul edildiğine dair mazbatası komisyonumuza havale edilmiş olmakla tetkik ve müzakere edildi.

Hayrettin Hami Demiralp'in 1958 - 1959 yıllarında Gerede Belediye Başkanı ve Gerede Güzelleştirme Derneği Başkanı bulunduğu sırada ve bu tarihler içinde, Gerede'nin mesire yeri bulunan Esentepe'de dernek adına bir motel inşaatına giriştiği, eldeki mahdut imkânlarla ikmali mümkün olmayan bu tesis için yardım kampanyası açarak ve bu cümleden olarak kaza köylerinin bazılarında zatî ihtiyaç fazlası ve odundan ayrılmış keresteleri bâzı eşhastan asgari ücretlerle satınaldığı ve bu hareketiyle binnetice :

Gerede Sulh Ceza Mahkemesince;

1. 1962/1192 esas, 25 . 9 . 1963 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 147/1475 sayı, 28 . 1 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen bir ay hapis 50 lira ağır para cezası,

2. 1963/1078 esas, 28 . 12 . 1963 tarihli ve Yargıtaya müracaat edilmemekle kesinleşen bir ay hapis ve 50 lira ağır para cezası,

3. 1962/785 esas, 24 . 7 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 16383/18034 sayı ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis 50 lira ağır para cezası,

4. 1963/1517 esas 29 . 5 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 16385/18033 sayı

ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis ve 50 lira ağır para cezası,

5. 1962/758 esas, 19 . 7 . 1963 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 32824/195 sayı ve 15 . 1 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen bir ay hapis ve 50 lira ağır para cezası,

6. 1964/17 esas, 27 . 4 . 1964 tarihli ve Yargıtaya müracaat edilmemekle kesinleşen bir ay hapis 50 lira ağır para cezası,

7. 1962/845 esas, 29 . 5 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 16832/18035 sayı ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis 50 lira ağır para cezası,

Ki, cem'an yekûn 4 ay 21 gün hapis ve 350 lira ağır para cezasına mahkûmiyetine karar verilmiştir. Dilekçenin Bakanlıktan celbolunan dâva dosyaları, gerekli hüküm, temyiz onama ilâmları ve özel af talebiyle müstenidatı sair evrak ve dosyası incelendi :

Hükme sebebolan maddi hâdise; yukarıda belirtildiği şekilde köylülerden zatî ihtiyaç fazlası veya odundan ayrılmış kereste almasıdır.

Halbuki; ilâmların ve dosyadaki evrakın tetkikinde görüldüğü üzere, dilekçi Belediye Başkanı iken beldesine hizmet arzusu ve bir eser yaratmak gayesiyle (Gerede Güzelleştirme Derneği) ni kurmuş, başkanlığını deruhte etmiş ve mesire yerleri olan Esentepe'ye bir motel inşaatına giriserek turistik ihtiyacı karşılamak, turistlere imkân sağlamak ve dolayısıyla Gerede'ye menfaat temin etmek istemiştir. Bu hareketiyle şahsan bir kuruluşluk menfaat sağlamadığı dosya ve ilâmlarla sabit bulunmuştur.

Kaldı ki, dilekçenin durumu Dernek Başkanı olarak (muvafaktır, tediyesi uygundur) şeklinde ita âmiri olarak imzadan ibarettir ve hükmü mesnet olan suç zabıtları da iki - üç sene sonra bu makbuzlardan tanzim olunmuştur.

Bu durumda; yapılan hareket ve varılan neticeye göre hükmedilen cezaların affı halinde mahkûm ve cemiyet için içtimai bir fayda hâsıl olacağı teemmül olunarak özel af âtîfetinden istifade ettirilmesi komisyonumuzca oy birliğiyle kararlaştırılmış ve adı geçene ait hazırlanmış olan kanun tasarısı, cezasının halen infaz halinde bu-

(1) 1025 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

lunması sebebiyle öncelik ve ivedilikle görüşül-
mek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu

Başkanı	Sözcü
İstanbul	Elâzığ
İ. H. Tekinel	N. Güray
İçel	İçel
M. Arıkan	C. Kılıç
	İmzada bulunamadı
Çanakkale	Erzincan
R. Sezgin	S. Perinçek
Kayseri	Kayseri
A. Aras	M. Göker

BAŞKAN — Rapor üzerinde söz isteyen?
Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilikle görüşülmesi teklifini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... İvedilikle görüşülmesi kabul edilmiştir.

Bolu ilinin Mengen kazası Pazarköy nüfusuna kayıtlı Alioğlu, Hayriye'den doğma 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in cezalarının affı hakkında Kanun

MADDE 1. — Gerede Sulh Ceza Mahkemesinin :

962/1192 esas 25 . 9 . 1963 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 147/1475 sayı ve 28 . 1 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen bir ay hapis 50 lira ağır para cezası, 963/1078 esas 28 . 12 . 1963 tarihli ve Yargıtaya müracaat edilmemekle kesinleşen 1 ay hapis 50 lira ağır para cezası, 962/785 esas 24 . 7 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 16383/18034 sayı ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis 50 lira ağır para cezası, 963/1517 esas, 29 . 5 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 16385/18033 sayı ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis 50 lira ağır para cezası, 962/758 esas, 19 . 7 . 1963 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin 32824/195 sayı ve 15 . 1 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen bir ay hapis 50 lira ağır para cezası, 964/17 esas ve 27 . 4 . 1964 tarihli ve Yargıtaya müracaat edilmemekle kesinleşen bir ay hapis 50 lira ağır para cezası, 962/845 esas, 29 . 5 . 1964 tarihli ve Yargıtay 3 ncü Ceza Dairesinin

16382/18035 sayı ve 4 . 12 . 1964 tarihli ilâmiyle kesinleşen 7 gün hapis 50 lira ağır para cezası ki cem'an yekûn 4 ay 21 gün hapis ve 350 lira ağır para cezasına mahkûm edilmiş bulunan Bolu ili Mengen kazası Pazarköy nüfusuna kayıtlı Alioğlu, Hayriye'den doğma 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in bu cezaları bütün hukukî neticeleriyle birlikte affedilmiştir.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz isteyenler?.. Buyurunuz Sayın Özal.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, benmeniz daha ziyade hukukçu arkadaşlarımızın bu husustaki görüşlerine oyumuzu kullanmadan evvel katiiyetle lüzum olduğu kanısındayım. Hakikaten Meclisimizin bir af yetkisi, bir âtîfet inkâm vardır. Bundan faydalanılması, faydalandırılması elbette mümkündür. Ama şimdi okunan metinden anladığımıza göre muhtelif zamanlarda muhtelif kereler mahkûm edilmiş, kaza mercilerince tasdik edilerek kesinleşmiş hükümleri bütün neticeleriyle kaldırırken her halde âtîfetin sebeplerini, suçluluğun kaldırılmasına mütedair munzam sebepleri de bilmemiz gerekir. Yoksa benmeniz hukukçu arkadaşlarımız mâzur görsünler, sanki Adalet Bakanlığında getirilmiş olan dosyaların tetkiki suretiyle mahkemenin verdiği kararı yerinde görmemek gibi bir üslûp ve bir ifade ile karşı karşıya bulunduğumuz kanısındayım. Meclisin böyle bir yetkisi olmadığını arkadaşlarımız elbette bildikleri için, belki benim anlayışım hatalıdır. Fakat mahkemeden dosyayı celbetmek, verilmiş olan hükmü sanki yerinde görmüyor muş gibi bir ifade kullanmak ve ondan sonra da kesinleşmiş olan mahkeme kararlarına karşı Meclisin bir âtîfet hakkını, hükmü değiştirmiş gibi bir yanlış bir şekilde tatbik etmek elbette doğru görülmez. Bu bakımdan ben arkadaşlarımızın bilhassa Adalet Komisyonundaki arkadaşlarımızın bu âtîfetinin nedenleri üzerinde bir açıklama yapmasını oy kullanmadan evvel zarurî görmekteyim. Her hal ve kârda hukukçu arkadaşlarımızın Meclisi bizim gibi oy kullanmak mecburiyetinde bulunup da bu işin hukukî cephesini bilmiyen insanları aydınlatmasını rica ediyorum. Yaptığımız iş çok basit bir iş değildir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Şenyurt, buyurun.

ADNAN ŞENYURT (Erzurum) — Muhte-

rem arkadaşlarımız, Türk mahkemeleri tarafından ittihaz edilmiş olan bir kararın kaldırılması Yüce Meclis tarafından bahis konusu edilirken Yüksek Meclisin bu hakkını kullanırken gayet titiz ve dikkatli bulunması mecburiyeti vardır, kanısındayım. Biraz önce burada görüşlerini belirten Sayın Özal arkadaşım gayet güzel ifade ettiler. Bu şekilde bir âtifet yoluna giderken bunun nedenlerini, hükmün gerekçesini ve delilleri münakaşa etmeksizin göstermek, irae etmek yerinde ve lüzumlu bir hareket olur. Halbuki Muhterem Komisyon tarafından tanzim edilmiş bulunan raporda, kaldı ki, şu veya bu şekilde birtakım ibareler, ifadeler kullanmakla mahkeme hükmünün yeter delillere istinad ettirilmediği veya yanlış ittihaz edilmiş olduğu şeklinde bir ifade tarzı kullanılmaktadır. Sayın Özal'dan önce konuşan diğer bir sayın üye arkadaşımız bu gibi münferit özel af tekliflerinin veya özel af tekliflerinin, özel affa müncer olan hareketlerin dikkatle, teenni ile üzerinde durulması iktiza ettiğini ve prensibolarak içtimai bakımdan her hangi bir fayda mülâhaza ediliyorsa topyekûn bu gibi af'ların ele alınmasının daha doğru olacağını ifade ettiler. Hakikaten bu şekilde bir hareket ve bu şekilde bir adım atılırsa bunun sonunu almak mümkün olmaz ve birtakım yanlış kararların verilmesi çok mümkün olur. O sebeple, Sayın Özal'ın teklifine bendeniz de iştirak ediyorum. Sayın Komisyonun bunun nedenlerini, esbabı mucibesini ve hükme medar olan gerekçeye ve bunun münakaşasına gitmeksizin âtifetin sebeplerini izah etmesini bendeniz de istirham ediyorum, ama nâçizane kanaatimi ilâve ediyorum, bu rapor muvacehesinde bunu ifade etmek komisyon müşkülât çekecektir. Arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Güray, Komisyon adma,

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NACİ GÜRAY (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlarımız, Anayasa Yüksek Meclise umumi, özel ve kısmi af çıkarma salâhiyetini vermiştir. Af çıkarmak için bir şahsın mahkûm olması, mahkeme kanalımdan geçip kesinleşmesi icabeder. Biz komisyon olarak mahkemenin takdirine taallük eden hususlara dokunmadık. Esasen dokunma-

ya da salâhiyetimiz yoktur. Ancak af talebiyle karşımıza gelen vatandaşın bu affa lâyük olup olmama keyfiyetini inceledik. Şimdi huzurunuzda bulunan 1025 sayılı kanun tasarısında affı istenen şahsa niçin affedilmesi kararına komisyonda vardır ve huzurunuzda getirdik, bunu izah edeceğim. Evvelâ bu şahıs kasdi bir suç işlememiştir, şahsi bir menfaat temin etmemiştir. Kendisi dernek başkanıdır, köylülerin zatî eşyalarından fazla olan kısımları bedeli mukabilinde almış ve motel yaptırmıştır. Bugün hükümetlerin, 1961 senesinden bugüne kadar gelmiş hükümetlerin ve gelecek hükümetlerin takibedecekleri ve üzerinde ehemmiyetle durdukları bir tek yol vardır. Turistik tesisler yapmak, turist celbetmek... Bu arkadaş da şahsi menfaati dışında sırf memleket menfaatine, memleketini güzelleştirmek için motel yapmak, gelen turistlerin istirahatini temin etmek için bir yola sapmıştır. Ama bu usulsüz hareket etmiştir ve bu usulsüz hareketinden dolayı da aynı suçtan, turistik motel yaptırmak hâdisesinden dolayı muhtelif köylülerin zatî eşyalarından fazla kısmını bedeli mukabilinde almıştır. Bu bakımdan aynı hâdisede birden fazla suç işlemek keyfiyeti hiçbir zaman hüsnüniyetle hareket eden bu şahsın affedilmemesinin bir delili olmamalıdır. Ve Yüksek Meclis bilâkis, bu şekilde her ne kadar kanunu bilmemek mâzeret sayılmaz ise de, bilmeden hüsnüniyetle hareket eden bu şahısları affetmeli. Anayasanın esasen koymuş olduğu bu özel affın maksada ve muradı da budur, kanaatindeyiz. Şunu bilhassa hulâsaten arz edeyim ki, mutazarrır olan yoktur. Memleket menfaati bahis mevzuudur. Suç işliyende bir kasıt unsuru yoktur. Affa elyaktır, Komisyon Yüksek Heyetinizden bu kanunun lehinde oy kullanmanızı istirham etmektedir.

BAŞKAN — 1 nei madde üzerinde başka söz istiyen?.. Yok. 1 nei maddeyi kanunda yazılı şekilde oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 1 nei madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz isteyen?.. Yok. Tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

AHMET AYDIN BOLAK (Balıkesir) — Sayın Başkanım, raporları okumakla vakit kaybediyoruz, zannederim, bunun için diğerlerinin raporları okunmasa.....

8. — *Gaziantep ilinin Kürkçüler mahallesi nüfusunda kayıtlı ve halen aynı mahallede oturur Münevver'den doğma, 1340 doğumlu Mehmetoğlu Ahmet Ulak'ın hapse tahvil edilmiş olan bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/819) (S. Sayısı : 1020) (1)*

BAŞKAN — Efendim, raporun okunması veya okunmaması için İctüzüğün 108 ne maddeğine göre Heyeti Umumiyenin kararı lâzımdır. Sayın Aydın Bolak raporun okunmasına lüzum olmadığı iddiasında. İctüzüğün 108 ne maddesine göre raporun okunmaması Heyeti Umumiyenin kararına bağlıdır. Bu raporun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Meclis raporun okunmasına lüzum olmadığı kanaatinde.

Sayın arkadaşlar, bu raporlar daha önce matbu olarak üyelere dağıtılmıştır, arkadaşların irtılama sevk edilmiştir.

Rapor üzerinde söz isteyenler?.. Yok. Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilik teklifini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İvedilik teklifi kabul edilmiştir.

(1) 1020 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Münevver'den doğma 1340 doğumlu Mehmetoğlu Ahmet Ulak'ın hapse tahvil edilmiş olan bakiye cezasının affı hakkında Kanun

MADDE 1. — 8 . 2 . 1952 tarih ve 951/834 esas, 952/7 karar sayısıyla ile Gaziantep Asliye Ceza Mahkemesince verilen hüküm Yargıtay 5 ne Ceza Dairesinin 22 . 4 . 1952 tarih ve 1233 sayılı ilâmiyle tasdik ve kesinleşen hükmü ile altı ay hapis ve 14 350 lira ağır para cezasına mahkûm edilen Gaziantep ilinin Kürkçüler mahallesi nüfusunda kayıtlı Mehmetoğlu, Münevver'den doğma 1340 doğumlu Ahmet Ulak'ın geçirdiği trafik kazası sonunda fizyolojik vazifesini kendi kendine yapamıyacak, daimî mâlûliyete dâçar olması sebebiyle infazı mümkün olmayan hapse tahvil edilmiş, cezası affedilmiştir.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. Birinci maddayı oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 1 ne madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 2 ne madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. 2 ne maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 2 ne madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunun tatbikine Adalet Bakanı memurdur.

BAŞKAN — 3 ne madde üzerinde söz isteyen?.. Yok. 3 ne maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 3 ne madde aynen kabul edilmiştir.

Tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Tümü kabul edilmiştir.

9. — *Ağır hapse ve müebbeten âmme hizmetlerinden mahrumiyet cezasına mahkûm Coşkun Coşkuner'in, affına dair kanun tasarısı (1/672) (S. Sayısı : 1018) (1)*

BAŞKAN — Bu tasarının görüşülmesine başlıyoruz. («Rapor okunsun» sesleri) Raporun okunmasını arkadaşlar talebediyorlar. Raporun

(1) 1018 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

okunup okunmamasını oyunuzla sunuyorum... Kabul edenler... Etmeyenler... Raporun okunması kabul edilmiştir. Rapor okunacaktır.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NACİ GÜRAY (Elâzığ) — Komisyon bu maddeyi geri alıyor.

BAŞKAN — Bu affa ait maddeyi komisyon geri istemektedir...

ALİ İHSAN BALIM (İsparta) — Efendim, raporun okunması kabul edildikten sonra mı geri istiyor?.

BAŞKAN — Bilmiyorum Beyefendi o bizi alâkadar etmez, komisyon talebediyor. Şimdi yalnız komisyonun talebi değildir. Heyeti Umumiye mal olmuş bir madde olduğu için, komisyonun talebinin Heyeti Umumiye tarafından tasvihiyle ancak komisyona gidebilir. Bu bakımdan komisyonun bu kanun tasarısının geri verilmesi hususundaki teklifini oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Rapor okunup müzakeresi iera edilecektir.

Açık oylamada oyunu kullanmayan arkadaşlarınız var mı?.. Yok. Öylama işlemi bitmiştir. Oy kupalarımı kaldırınız.

Raporu okutacağım.

Adalet Komisyonunun raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

15 . 6 . 1965

Esas No. : 1/672

Karar No. : 80

Yüksek Başkanlığa

İstanbul 2 nci Ağır Ceza Mahkemesinin 14 . 7 . 1959 tarih ve 959/57 esas ve 959/126 sayılı kararıyla T. C. Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 414/1, 418/259 ve 31, 33 ncü maddelerine ayrılarak neticeten 6 sene 3 ay süre ile ağır hapis cezası ile mahkûmiyetine ve müebbeten âmme hizmetlerinden mahkûmiyetine karar verilen ve işbu kararın Temyiz Mahkemesince onanmasıyla kesinleşmesi üzerine halen infazda bulunan Ahmedoğlu 1927 yılında Malatya'da İsmet'ten doğma Coşkun Coşkun'er'in 5 . 12 . 1960 tarihinde Millî Birlik Komitesi Başkanlığına gönderdiği dilekçe ile özel talebinde bulunulmuş olduğundan T. B. M. M. Dilekçe Karma Komisyonunun buna dair özel

afri tazammun eden kanun teklifi ve gerekçesi Komisyonumuzca okunup incelendi :

Mahkemenin mahkûmiyet kararı Temyiz Mahkemesi 5 nci Ceza Dairesinin 5 . 2 . 1959 tarih ve 7320 esas ve 651 karar sayılı ilâmı ile bozulmuş ise de mahallî mahkeme eski hükümde ısrar etmiş bulunduğundan işbu ısrar kararı ceza heyeti umumiyesinin 14 . 12 . 1959 tarih ve 5/82 esas, 80 sayılı kararı ile ekseriyetle onanmıştır. Vâkı tashihi karar talebi dahi aynı suretle reddolunmuştur.

Tarihî tekâmülü içerisinde görülmüştür ki, genel ve özel aflar yaygın bir husumetin izalesi suretiyle umumi huzurun avdeti için çıkarıldığı gibi, mer'î kanunlara intibakı sağlamak ve çok vakit de âmme viedanında mâkes bulan bir adli hata olduğu zehabını bertaraf etmek için başvurulmuş bir hukuk müessesesi olmuştur.

Tetkik konusu hâdisede, mahkûm Coşkun Coşkun'er'in suç tarihinde 15 yaşını bitirmiyen İlhan Keskin'in mağduriyetini müstelzim şekilde mânevi cebirle ırzma geçtiği iddia olmuş ve mahkeme mağdurenin şahadetini samimî telâki ederek, olayın sübut veya ademisübutuna tesir edecek olan ifade mübayenetlerini olayın verdiği teessür ve heyecan halinin tabii bir tezahürü ve sonucu olarak takdir edip böylece değerlendirerek kabul etmiştir.

Mağdurenin adli tahkikat üzerine safahat arz eden ifadeleri şöylece bir tehalüf içinde seyretektedir.

1. Hazırlık tahkikatında, önceden tanıştıkları ve kendisine dans öğreten maznunun, mutfakta yakalıyarak yukarı çıkardığını ve karyolanın üstüne attığını, bundan sonrasını bilmediğini ve son olarak sakın kimseye söyleme seni öldürürüm dediğini,

2. Sorgu hâkimliğinde, kahve ile odaya girdikten sonra, kahveyi sehpa üzerine koyup kendisini yatağa yatırdığını ve mukavemet göstermediğini ve alacağım diye birkini izale ettiğini söylemek suretiyle birincide tehdit, ikincide rızadan bahsedilişi düşünülen mübayenetin önemi karşısında özel surette değer taşımaktadır.

3. Hazırlıkta, birden kapıdan girdi demiş olmasına karşılık, sorgu hâkimliğinde pencereden girdiğini söylemiş bulunması ve maznunun ginişliğini ifade eden beyanları arasındaki aykı-

rılık ile şahit Cemil'in pencereden girdiğini gördüğü şahsın maznun olmadığı yolundaki şahadeti arasındaki uygunluk ve kısmen aykırılık ve diğer şahitlerin bu tarz tevali eden beyanları ile şahit Abdülkadir Yazıcı, Aysel Aşılmaz ve Mehmet Bozarlan'ın beyanlarında geçen mağdurenin annesinin yalan şahadette bulunulmayı sağlamak amacıyla vâkı vaitlerinin açıklanması ve mağdurenin pek çok defa تنها yerlerde yabancı şahıslarla gezerken görüldüğünün bildirilmesi karşısında mahkemenin itibar ettiği delillerin gayrisamimî olduğu kanaati içerisinde, delillerin takdir edilmişinde fahiş hata bulunduğu fikri galip gelmektedir.

Cumhuriyet Savecisi aynı kanaatin sahibi olarak bu delilleri mahkûmiyete elverir ciddiyette bulmamış ve suçlunun beraetini istemiştir.

Şu durum karşısında, mahkûmiyet kararının verilmişinde adlî bir hata bulunduğu kanaati hâsıl olduğundan mahkûm Coşkun Coşkuner'in af ve atıfete lâyük görüldüğüne oy birliği ile karar verilmiştir.

Bu sebeple Dilekçe Karma Komisyonunun özel af kanun teklifinin kabulüne ivedilik ve öncelikle görüşülmesi teklifi ile Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.

Adalet Komisyonu	Sözcü ve bu rapor
Başkanı	Kâtibi
İstanbul	Elâzığ
İ. H. Tekinel	N. Güray
Çanakkale	Erzincan
R. Sezgin	S. Perinçek
İmzada bulunamadı	
Giresun	İçel
A. Cüceoğlu	C. Kılıç
İmzada bulunamadı	
İçel	Kayseri
M. Arıkan	A. Aras
	Manisa
	H. Okçu

BAŞKAN — Sayın Bilgin, buyurun rapor üzerinde.

TURAN BİLGİN (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, raporun okunmasından sonra durum aydınlanmıştır. Bu raporda, mahkemenin kararı münakaşa edilmekte, Mahkeme-i Temyizin en yüksek kurullarının vermiş olduğu karar, âdetâ delillerin yanlış takdir edildiği şeklinde Mah-

kemei Temyizin dahi deliller üzerinde sözü olmaması icabederken, bu delillerin takdiri hususu dahi münakaşa edilmekte ve hakikaten vahim olan bir suçun affı istenmektedir. Meselenin aslına girmiyeceğim, fakat raporun umumi havası itibariyle ve bir de Anayasanın Türkiye Büyük Millet Meclisine tanıdığı özel veya umumi afları doğrudan doğruya kullanma yetkisini yaparken, sosyal fayda mefhumunu da nazarı itibara almak ve bilâkis bu gibi afların, bu kabîl suçlara yapılabilecek atıfetin bir atıfet olmayacağını, bilâkis suçu teşvik edecek bir mahiyet alabileceğini de nazarı dikkate alarak muhterem arkadaşlarımızın bu raporun tümünün maddelere geçilmeden evvel reddedilmesini istirham ediyorum.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Raporun aleyhinde söz isteyenler?.. Sayın Ali İhsan Balım, aleyhinde. Sayın Akkan, aleyhinde. Sayın Kaya, aleyhinde. Sayın Soyer, aleyhinde. Lehinde olan var mı efendim? («Yok, yok» sesleri.)

Sayın Kaya, vaz mı geçtiniz?..

Sayın Akkan, vaz mı geçtiniz?..

Sayın Soyer, vaz mı geçtiniz?..

Sayın Balım, vaz mı geçtiniz?..

ALİ İHSAN BALIM (Isparta) — Hayır.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

DİLEKÇE KARMA KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ REŞAT ÖZARDA (Aydın) — Söz istemiştin.

BAŞKAN — Sayın Balım'a söz verdim, çağırırım ondan sonra.

ALİ İHSAN BALIM (Isparta) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzu fazla işgal edecek değilim. Fakat raporda komisyonun adlî hatadan bahsetmesi gerçekten bizleri komisyon me-saisinin ciddî olarak yapılıp yapılmadığı hususunda tereddüde sevk edecek mahiyettedir. Zira bu ırza geçme olayı üzerine verilen ceza bir defa Temyiz Mahkemesinden geçmiş hattâ Heyeti Umumiyede tasdik edilmiş, bilâhara tashihi karar yapılmış, o zaman da mahkemenin verdiği karar üzerinde ısrar edilmiştir. Binaenaleyh, bütün bunlardan sonra komisyonun hâlâ bir adlî hatadan bahsedebilmesi bence büyük eürrettir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özarda.

DİLEKÇE KARMA KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ REŞAT ÖZARDA (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, bir hususu şurada açıklamak mecburiyetindeyim. Dilekçe Karma Komisyonuna her sene binlerce af talebi yapılmaktadır. Komisyon bunları imkân nisbetinde incelemekte, 1 000 müracaattan 999 unu reddederse, bunların içerisinde ancak âzalar üzerinde bu şahsın atıfete, affa lâyık olduğu hakkında bir kanaat hâsıl olanların ferdi ve içtimai fayda bakımından affını günlerce tezekkür edip ancak viedani bir kanaatle neticeye varmaktadır.

Şimdi suçun mahiyeti ağır; yalnız dosyayı tetkik ettiğimiz zaman dâvaya bakan Üçüncü Ağır. Ceza Reis Vekili diğer âzaların iltizamkâr hareket ettiklerini beyan ederek bu dâvaya tarafsız bir şekilde bakılmıyacağını beyan ederek dâvaya bakmaktan istinkâf ediyor. Bunun üzerine mahkeme âzaları topyekûn dâvaya bakmaktan istinkâf ediyor ve dâva da başka bir mahkemeye intikal ediyor ve dâva birkaç defa el değişiyor ve nihayet verilen karar, Temyiz Mahkemesine gidiyor. Temyiz Mahkemesi Birinci ilgili Dairesi ittifakla ve uzun bir esbabı mucibe ile ve bu kararın baştan başa muallal olduğu esbabı mucibesiyile kararı ittifakla reddediyor. Bu, mahallî mahkemeye gittikten sonra yine aynı mahkeme ısrar kararı veriyor. Bu defa Temyizde mahkemenin takdiridir diye bir - iki rey farkı ile bu tasdik ediliyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar; bir hâdise ki, faili yüksek mühendis genç bir insan. Diğer tarafta bu maznun muhtelif kimselerle düşüp kalktığı mahkemeye sabit. Kararında zikrediyor bunları. Mahkeme kararında tenakuzlar var. Zikrediyor bunları ve sonra bu mahkeme bakmıyor, çeşitli tesirler oluyor diyor. Reisi çekiliyor, ötekiler istinkâf ediyor ve nihayet aynı karar bilâhara tasdik olunan karar Yüksek Temyiz Mahkemesince ittifakla, mesnetsizdir kararı hakikate uymuyor diye reddediliyor. Elbette ki böyle bir karar bu dosyayı ve talebi tetkik eden heyet üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırır ve böyle bir şüphe ve tereddüt ile bir genç insanın uzun seneler ağır hapse mahkûm olup yatmasının tevli dedeceği mazeret elbette ki affedilme-

siyle cemiyetin daha fazla nef'ine olacağı mütalâasına varmıştır. Bu bakımdan şunu peşinen arz edeyim ki, bu kararlar hiçbir zaman Dilekçe Karma Komisyonunda tetkik edilirken kimsenin tesiri altında kalınmadan, orada sizler namına vazife gören arkadaşların tam bir viedani kanaatlerine dayanılarak verilmektedir. Çünkü bu gibi meseleler günlerce inceden inceye incelenmektedir. Burada, 1964 senesinde çıkmış olan karar üzerinden 1,5 sene geçmiştir. Günün gününe Fahir Giritlioğlu arkadaşımın izah ettiği gibi çıkarılan kararlar doğrudan doğruya Meclise gelse, dosyaları buraya getirip size uzun uzun, saatlerce bunlar üzerinde izahat vermek imkânı olabilir. Bu bakımdan yanlış bir fikre ve kanaate sahibolmamanızı ve komisyonun bu dosya üzerinde bu maznunun affı eihetine giderken tam bir viedani kanaatle hareket ettiğine de emin olmanızı istirham ediyorum. Karar sizindir.

BAŞKAN — Rapor üzerinde görüşme bitmiştir. Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler. Maddelere geçilmesi reddedilmiştir. Dolayısıyla ağır hapse ve müebbeten âmme hizmetlerinden mahrumiyet cezasına mahkûm Coşkun Coşkuner'in affına dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu reddedilmiştir.

10. — *Antalya Milletvekili Nihat Su'nun, mahkûm Alioğlu Ali Kurna'nın affı hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu.* (2/782) (S. Sayısı : 1000) (1)

BAŞKAN — Raporu okutalım mı efendim?.. («Lüzum yok» sesleri.)

RUHİ SOYER (Niğde) — Okunsun da vukuf peyda edelim efendim.

BAŞKAN — Beyefendi şimdi bu bir talep ve oy meselesidir. Siz, lüzum var, diyorsunuz; bir kısım arkadaşlar ise yok diyor. Daha evvel bu matbu evraklar dağıtılmış bulunmaktadır.

(1) 1000 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Raporun okunup okunmamasını oyunuzda sunuyorum. Raporun okunmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Raporun okunması kabul edilmemiştir.

Rapor üzerinde söz isteyenler?.. Yok. Maddelere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilikle görüşülme teklifini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İvedilik teklifi kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum.

Sarıyer ilçesi Yeniköy bucağından Alioğlu, Saniye'den doğma 1341 doğumlu Ali Kurna'nın bakıye cezasının affı hakkında Kanun

MADDE 1. — İstanbul 1 nci Ağır Ceza Mahkemesinin 13 . 2 . 1964 tarih ve esas 963/269, karar 964/15 sayılı ve Yargıtay 7 nci Ceza Dairesinden verilen 3 . 7 . 1964 tarih ve 5158/6917 ilâmiyle tasdik olunup kesinleşen hükmü ile neticeten on ay süre ile ağır hapis, on ay süre ile ihracat tacirliğinden men ve 33 750 lira ağır para cezasına mahkûm edilmiş olan Sarıyer ilçesi Yeniköy bucağı, Sait Halim Paşa Caddesi cilt 3, sayfa 124, hane 98 nüfusunda kayıtlı Alioğlu, Saniye'den doğma 1341 doğumlu Ali Kurna'nın işbu cezalarının tamamı affedilmiştir.

BAŞKAN — Birinci madde üzerinde söz isteyenler?.. Yok. Birinci maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — İkinci madde üzerinde söz isteyenler?.. Yok. İkinci maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İkinci madde aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Üçüncü madde üzerinde söz isteyenler?.. Yok. Üçüncü maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kanunun tümü kabul edilmiştir.

11. — *Senirkent kazasının Yassıviran köyü halkından Mehmetoğlu Emine'den doğma 1322 doğumlu Ahmet Ateş'in mahkûm olduğu cezasının affına dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu. (1/512) (S. Sayısı : 1005) (1)*

BAŞKAN — Raporun okunup okunmaması hususunu oylarınıza arz edeceğim. Raporun okunması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Anlaşılmadı, tekrar oyunuzda sunacağım. Raporun okutulması hususunu oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

ALİ İHSAN BALIM (Isparta) — Tümü üzerinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, tümü üzerinde Sayın Balım.

ALİ İHSAN BALIM (İSPARTA) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, özel affın, Anayasanın derpiş ettiği özel affın komisyonların takdiri ile gerçekten nasıl âmme menfaatine dahi halel verecek şekilde istimal edilebileceğinin tipik örneklerinden birisi de budur. 24 seneye mahkûm olmuş evlât katili bir babayı şimdi affedeceksiniz. Esbabı mucibesi, şayet dosya üzerine eğilmiş olsaydınız şunu görecektiniz. İnkılâptan sonra verilmiş bir dilekçe.. Ben o köyde C.H.P. si ocak başkanı olduğum için adalet mekanizması benim aleyhime yürüdü, beni nâhak yere mahkûm ettiler. Binaenaleyh affımı diletim. Bütün dilekçe bundan ibarettir. Bunun içerisinde muhakkak ki fevkalâde uluvvî cenabı olan rakik komisyonumuz çok güzel lâflar koymuş. Efendim, bu şahıs, yani öldürülen, köyce de pek iyi tanınmamış bir evlâtmış, binaenaleyh, onun temizlenmesi cemiyetin de nef'ine olmuş. Cemiyet bundan fazla derecede münfail değilmiş.

BAŞKAN — Sayın Balım, bir dakikanızı rica ederim. Konuşmanız uzun sürecekse Meclisi kapatacağım, bu bakımdan söylüyorum.

ALİ İHSAN BALIM (Devamla) - Hayır.

BAŞKAN — Konuşunuz, Meclisi kapatacağım da bu bakımdan söylüyorum. Eğer rapor üzerinde görüşmeniz uzun sürecekse o zaman zaten Meclisi kapatacağım.

(1) 1005 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

ALİ İHSAN BALIM (Devamla) - Hayır.

Ayrıca bir baba olarak bu evlâf katili olmanın yeter derecede ızdırabını çekmiş, binaenaleyh, affa lâyıkmış. Bu gerekçe ile 24 seneye mahkûm olan bir mahkûmun affı kabilsen, hukukî isen, vicdani isen bir söz söylemeyeceğim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; saat 20 ye gelmiştir; Meclisimizce daha önce kararlaştırılan saat hulûl etmiştir.

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarisının yapılan açık oylamasına 221 arkadaşımız katılmış; (220) kabul, 1 çekinse oy çıkmıştır, gerekli çoğunluk sağlanamadığı için oylama gelecek birleşimde tekrarlanacaktır.

Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarisının açık oylamasına 67 arkadaşımız katılmış; 67 kabul oyu çıkmıştır. Gerekli çoğunluk sağlanamadığı cihetle oylama işlemi gelecek birleşim tekrar edilecektir.

Muhterem arkadaşlarım, vakit çok gecikmiş, saat 20 yi bulmuştur. Bu sebeple Meclisin daha önce vermiş bulunduğu karar gereğince, meclisin kapatılması icabeder. Birleşimi yarın, 9 Temmuz 1965 Cuma günü saat 14.30 da toplanacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısından sonra toplanmak üzere kapatıyorum.

Kapanma Saati : 20.05

Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarrusuna verilen oyların sonucu

(Yeter sayı yok.)

Üye sayısı : 450

Oy verenler : 221

Kabul edenler : 220

Reddedenler : 9

Çekinseler : 4

Oya katılmıyanlar : 214

Açık üyelikler : 15

[Kabul edenler]

ADANA

Yusuf Aktimur
Kasım Gülek
Ahmet Keramüftüoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN

Arif Atalay
AFYON KARAHİSAR
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AGRI

Nevzat Güngör
Rıza Polat

AMASYA

Reşat Arpacıoğlu
İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANKARA

İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Nihat Berkkan
Mustafa Kemal Erkovan
Muhlis Ete
İsmail Gence
İhsan Köknel
Emin Paksüt
Ferhat Nuri Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

İhsan Ataöv
Hasan Fehmi Boztepe
Rafet Eker

Nazmi Kerimoğlu

ARTVIN

Sabit Osman Avcı

AYDIN

Orhan Apaydın
Hilmi Aydınçer
Melâhat Gedik
Mustafa Şükrü Koç
Reşat Özarda
İsmet Sezgin

BALIKESİR

Cihat Bilgehan
Mithat Şükrü Çavdaroğlu
Fennî İslimyeli
Ahmet İhsan Kırımlı
Süreyya Koç
Mehmet Tiritöğlu
Cihat Turgut

BİLECİK

Şadi Binay
BİTLİS
Müştak Okumuş

BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Ahmet Çakmak
Turgut Çulha
Kemal Demir

BURDUR

Nadir Yavuzkan

BURSA

Edip Rüştü Akyürek
İbrahim Öktem

Ahmet Türkel

İsmail Yılmaz

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay
Şefik İnan

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Rahmi İnceler
Şaban Keskin

ÇORUM

Nuri Ahıskaloğlu
Muzaffer Dündar
Hilmi İncesulu
Faruk Küreli
Necmi Ökten
İhsan Tombuş

DENİZLİ

Hüdaî Oral
DIYARBAKIR

Adnan Aral
Recai Iskenderoğlu
Vefik Pirinçioğlu
Alp Doğan Şen

EDİRNE

Nazmi Özoğul

ELAZIĞ

Naci Güray
Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli
Sadık Perinçek

ERZURUM

Nihat Diler
Cevat Dursunoğlu
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt

ESKİŞEHİR

Celâlettin Uzer
Aziz Zeytinioğlu
GAZİANTEP
Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoğlu
Nizamettin Erkmen
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Ali Köymen

GÜMÜŞANE

Necmeddin Küçüker
Sabahattin Savaei

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Bahri Bahadır

İÇEL

Mazhar Arıkan
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç
Sadık Kutlay
İhsan Önal

İSPARTA

Ali İhsan Bahm
Lokman Başaran

İSTANBUL

Ferruh Bozbeyle
Nurettin Bulak
Ratip Tahir Burak
Tahsin Demiray
Orhan Eyüboğlu
Muhiddin Güven

Ali Coşkun Kırca
Hilmi Oben
Şahabettin Orhon
Vahyi Özarar
Selim Sarper
İsmail Hakkı Tekinel
Reşit Ülker

İZMİR

Osman Sabri Adal
Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytaş
Şeref Bakşık
İhsan Gürsan
Ziya Hanhan
Saim Kaygan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Mustafa Uyar

KARS

Necmettin Akan
Lâtif Aküzüm
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Kaya
Sırrı Öktem
Bahtiyar Vural
Rıza Yalçın

KASTAMONU

İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay

KAYSERİ

Mehmet Göker
Vedat Âli Özkan

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ

Fikret Filiz
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir
Halil Özmen

KOCAELİ

Şahabettin Bilgisu
Süleyya Sofuoğlu

KONYA

İhsan Kabadayı
Kadirca Kafi
Rüştü Özal
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz
Sait Sina Yücesoy

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay
Ali Erbek
Mehmet Kesen

MALATYA

Nurettin Akyurt
Halit Ziya Özkan

MANİSA

Süleyman Çağlar
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Hilmi Okçu

Yakup Yakut

Nahit Yenişehirlioğlu

MARAŞ

Kemalî Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya
Enver Kaplan

MARDİN

Esat Kemal Aybar

MUĞLA

Adnan Akarca
Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin

MUŞ

Sami Öztürk
NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka
NİĞDE

Ruhi Soyer

ORDU

Ferda Güley
Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Arif Hikmet Güner

SAKARYA

Ekrem Alican
Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Mehmet Başaran
Nurettin Ceritoğlu

Fevzi Ceylân

Fevzi Geveci

Hâmit Kiper

Hüseyin Özalp

SİİRT

Cevdet Aydın

SİVAS

Adil Altay
Rahmi Çeltekli

İbrahim Göker

Ahmet Kangal

TEKİRDAĞ

Turhan Kut

Hayri Mumeçuoğlu

TOKAT

H. Ali Dizman

TRABZON

Ali Şakir Ağanoğlu

Selâhattin Güven

Nazmi Öktem

Ahmet Şener

Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ

Fethi Ülkü

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıkçoğlu

İbrahim Bulanalp

Ahmet Tahtakılıç

VAN

İhsan Bedirhanoglu

Muslih Görentaş

Şükrü Kösereisoglu

YOZGAT

Mustafa Kepir

Turgut Nizamoglu

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak

Feyzi Fırat

Ramiz Karakaşoglu

Sadık Tekin Müftüoglu

Mehmet Ali Pestilci

Yusuf Ziya Yücebilgin

[Çekinser]

ADANA

Kemal Sarıbrahimoğlu

[Oya katılmıyanlar]

ADANA

Hasan Aksay
Ali Bozdoğanoglu
Mehmet Geçioğlu (İ.)
Cavit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin

ADIYAMAN

Mahmut Deniz
Mehmet Özbay
Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR

Halûk Nur Bâki
Veli Başaran

Hasan Dinçer (B.)

Şevki Güler

Mehmet Turgut (B.)

Asım Yılmaz

AĞRI

Kerem Özcan

AMASYA

Mustafa Kemal Karan

ANKARA

Osman Bölükbaşı

Fuat Börekçi (İ.)

Bülent Ecevit

İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
 İbrahim İmirzalıoğlu
 Mehdi Mihçioğlu
 Zühtü Pehlivanlı (İ. Ü.)
 İlyas Seçkin
 Ahmet Üstün
ANTALYA
 Etem Açıva
 Ömer Eken
 Nihat Su
ARTVİN
 Nihat Ata
 Saffet Eminağaoğlu
AYDIN
 Nedim Müren
BALIKESİR
 Ahmet Aydın Bolak
 Kava Bulut
 Gökhan Evliyaoğlu
 Cevat Kanpulat
BİLECİK
 Orhan Tuğrul
BİNGÖL
 M. Sıddık Aydar
 Halit Rıza Ünal
BİTLİS
 Nafiz Giray
BOLU
 Kâmil İnal
 Fuat Ümit
BURDUR
 Fethi Çelikbaş
 Mehmet Özbey
BURSA
 Hikmet Akalın
 Sadrettin Çanga
 Ekrem Paksoy
 Cevdet Perin
 Mustafa Tayyar
 Ziya Uğur
 Baha Cemal Zağra
ÇANAKKALE
 Burhan Arat
 Süreyya Endik
 Refet Sezgin
ÇANKIRI
 Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM
 Abdurrahman Güler
DENİZLİ
 Sinan Bosna
 Mehmet Çobanoğlu
 İsmail Ertan
 İbrahim Kocatürk
 Remzi Şenel
 Âtîf Şohoğlu
DIYARBAKIR
 Şehmus Arslan
 Yusuf Azizoglu
 Hilmi Gündoğan
EDİRNE
 Talât Asal
 Süleyman Bilgen (İ. Ü.)
 İlhami Ertem
 Fahir Giritlioğlu
ELÂZİĞ
 Nurettin Ardıçoğlu
 Hürrem Müftügil (İ.)
 Kemal Satır
ERZİNCAN
 Zeynel Gündoğdu
 Naci Yıldırım
ERZURUM
 Ertuğrul Akça
 Turhan Bilgin
 Gıyasettin Karaca
 Tahsin Telli
ESKİŞEHİR
 Şevket Asbuzoğlu
 İbrahim Cemalılar
 Ertuğrul Gazi Sakarya
 Seyfi Öztürk (B.)
GAZİANTEP
 Osman Orhan Bilen
 Muzaffer Canbolat
 Ali İhsan Göğüş
 Hüseyin İncioğlu (İ.)
 Kudret Mavitan
 Süleyman Ünlü
GİRESUN
 Mustafa Kemal Çilesiz
 Naim Tirali
GÜMÜŞANE
 Halis Bayramoğlu
 Nureddin Özdemir
HATAY
 Ali Muhsin Bereketoğlu

Abdullah Cilli
 Ahmet Sırrı Hocaoglu
 Şekip İnal (B.)
 Sâki Zorlu
İÇEL
 Mehmet Ali Arslan
 Burhan Bozdoğan (İ.)
İSPARTA
 Sadettin Bilgiç
İSTANBUL
 İbrahim Abak
 Ziya Altinoğlu
 Cihad Baban
 Suphi Baykam
 Ömer Zekâi Dorman
 (B.)
 Saadet Evren
 Fahrettin Kerim Gökay
 Ahmet Oğuz
 Oğuz Oran
 Naci Öktem
 İlhami Sancar
 Hüsamettin Tiyandaş
 Sabri Vardarlı
 Abdurrahman Yazgan
 Mâlik Yolaç
 Zeki Zeren
İZMİR
 Muzaffer Döşemeci
 Ali Naili Erdem (B.)
 Arif Ertunga
 Nihad Kürşad
 Şinasi Osma
 Lebit Yurdoğlu
KARS
 Kemal Okyay
KASTAMONU
 Fethi Doğançay
 Ali Özdikmenli
 İsmail Hakkı Yılanlıoğlu
KAYSERİ
 Abdülbalim Aras
 Turhan Feyzioğlu
 Hüsamettin Gümüspala
 Mehmet Sağlam
 Bahri Yazır
 Mehmet Yüceler
KIRKLARELİ
 Mehmet Alâeddin Eriş

KOCAELİ
 Nihat Erim
 Hâldan Kısayol
KONYA
 Kemal Ataman
 Selçuk Aytan
 İrfun Baran (B.)
 Ahmet Gürkan
 Ömer Kart
 Mekki Keskin (Bşk. V.)
 Abdüssamet Kuzucu
 Faruk Sükan (B.)
KÜTAHYA
 Rauf Kıray
 Sezai Sarpaşar
 Sadrettin Tosbi
MALATYA
 H. Avni Akşit
 Mehmet Delikaya
 Ahmet Fırat
 İsmet İnönü
MANİSA
 Neriman Ağaoğlu
 Muammer Erten
 Şevket Raşit Hatipoğlu
 Nusret Köklü
 Hurrem Kubat
MARAŞ
 Kemal Bağcıoğlu
 Ali Hüdaiyoğlu
 Adnan Karaküçük
MARDİN
 Mehmet Ali Arıkan
 Şevki Aysan
 Vahap Dizdaroğlu
 Seyfi Güneşan
 Talât Oğuz
MUĞLA
 İlhan Tekinalp
MUŞ
 Sait Mutlu
NEVŞEHİR
 Ramazan Demirsoy
 Ali Baran Numanoglu
NİĞDE
 Mehmet Altınsay (B.)

Asım Eren
Haydar Özalp
Oğuzdemir Tüzün

ORDU

Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy
Ata Bodur
Orhan Naim Hazinesar
Ata Topaloğlu

RİZE

Fuad Sirmen (Başkan)
Cevat Yalçın

SAKARYA

Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Muslihittin Güner
Hami Tezkan

SAMSUN

Ali Fuat Alişan

Bahri Cömert
Kâmrân Evliyaoğlu
İlyas Kılıç
Osman Şahinoğlu

SİİRT

Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa

SİNOP

Mahmut Alicanoğlu
Mustafa Kaptan
Cemil Karahan
Haşim Tarı

SİVAS

Rahmi Güney
Sebati Hastaoğlu
Cevad Odyakmaz
Güner Sarısözen

Reşat Turhan
Tahsin Türkay
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı
Orhan Öztrak

TOKAT

Sabahattin Baybura
Mehmet Kazova
Zeyyat Kocamemi
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON

Ekrem Dikmen
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu
URFA

Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı (İ.)
Kadri Eroğan

Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
Celâl Öncel

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan
(B.)

İsmet Kapısız
Celâl Sungur
Veli Uyar

ZONGULDAK

Kenan Esengin

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Kocaeli	1
Çanakkale	1	Manisa	1
Erzurum	1	Muş	1
Hatay	1	Trabzon	1
İsparta	1	Zonguldak	2
İstanbul	1		
İzmir	2		
Kastamonu	1	Yekûn	15

Üye sayısı : 450
 Oy verenler : 67
 Kabul edenler : 67
 Reddedenler : 0
 Çekinseler : 0
 Oya katılmıyanlar : 368
 Açık üyelikler : 15

[Kabul edenler]

ADANA Yusuf Aktimur Kasım Gülek Kemal Sarıbrahimoğlu AFYON KARAHİSAR Hasan Dinçer AMASYA Nevzat Şener ANKARA Raif Aybar İhsan Köknel ANTALYA İhsan Ataöv Nazmi Kerimoğlu AYDIN Hilmi Aydınçer Melâhat Gedik Reşat Özarda İsmet Sezgin BALIKESİR Ahmet Aydın Bolak Fennî İslimyeli BOLU Ahmet Çakmak BURDUR Nadir Yavuzkan BURSA Ahmet Türkel	ÇANAKKALE Ahmet Nihat Akay ÇANKIRI Kâzım Arar ÇORUM Necmi Ökten EDİRNE Nazmi Özoğul ELÂZİĞ Naci Güray Ömer Faruk Sanaç ERZURUM Nihat Diler Şerafettin Konuray GAZİANTEP Mithat San GÜMÜŞANE Sabahattin Savacı HATAY Bahri Bahadır İÇEL İhsan Önal İSPARTA Ali İhsan Balım İSTANBUL Nurettin Bulak Muhiddin Güven Hilmi Oben	İZMİR Ziya Hanhan Kadri Özek KARS Necmettin Akan Hasan Erdoğan Kemal Güven KASTAMONU İhsan Şeref Dura Sabri Keskin Osman Zeki Oktay KIRKLARELİ Fikret Filiz KIRŞEHİR Ahmet Bilgin KOCAELİ Hâldan Kısayol KONYA İhsan Kabadayı Kadircan Kaflı Rüştü Özal Fakih Özlen Sait Sına Yücesoy KÜTAHYA Ahmet Bozbay MALATYA Nurettin Akyurt	MUĞLA Hilmi Baydur NİGDE Ruhi Soyer RİZE Arif Hikmet Güner SAKARYA Ekrem Aliean Yusuf Ulusoy SAMSUN Nurettin Ceritoğlu Fevzi Geveci TEKİRDAĞ Hayri Mumeuoğlu TOKAT H. Ali Dizman TUNCELİ Fethi Ülkü VAN İhsan Bedirhanoğlu Şükrü Kösereisoğlu YOZGAT Turgut Nizamoğlu ZONGULDAK Fezvi Fırat Sadık Tekin Müftüoğlu
---	--	---	---

[Oya katılmıyanlar]

ADANA Hasan Aksay Ali Bozdoğanoğlu Mehmet Geçioğlu (İ.) Ahmet Karamüftüoğlu Melih Kemal Küçüktepepınar	Cavit Oral Ahmet Savrun İbrahim Tekin Ahmet Topaloğlu (B.) ADIYAMAN Arif Atalay Mahmut Deniz	Mehmet Özbay Ali Turanlı AFYON KARAHİSAR Halûk Nur Bâki Veli Başaran Şevki Güler Mehmet Turgut (B.)	Asım Yılmaz Şükrü Yüzbaşıoğlu AĞRI Nevzat Güngör Kerem Özcan Rıza Polat
--	---	--	---

AMASYA

Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan
İsmail Sarıgöz

ANKARA

İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman (B.)
Nihat Berkkan
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi (İ.)
Bülent Ecevit
Mustafa Kemal Erko-
van

Muhlis Ete
İsmail Gence
İbrahim Sıtkı Hatip-
oğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
Mehdi Mihçioğlu
Emin Paksüt
Zühtü Pehlivanlı (İ. Ü.)
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün
Ferhat Nuri Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

Etem Ağva (İ.)
Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken
Rafet Eker
Nihat Su

ARTVIN

Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç
Nedim Müren

BALIKESİR

Cihat Bilgehan (B.)
Kaya Bulut
Mithat Şükrü Çavdar-
oğlu
Gökhan Evliyaoğlu
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Süreyya Koç

Mehmet Tiritioğlu
Cihat Turgut

BİLECİK

Şadi Binay
Orhan Tuğrul
BİNGÖL

M. Sıddık Aydar
Halit Rıza Ünal
BİTLİS

Nafiz Giray
Müştak Okumuş
BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Turgut Çulha
Kemal Demir
Kâmil İnal
Fuat Ümit

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey
BURSA

Hikmet Akalın
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin

Mustafa Tayyar
Ziya Uğur
İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra
ÇANAKKALE

Burhan Arat
Şefik İnan
Refet Sezgin
ÇANKIRI

Rahmi İnceler
Şaban Keskin
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM

Nuri Ahıskaloğlu
Muzaffer Dünder
Abdurrahman Güler

Hilmi İncesulu
Faruk Küreli
İhsan Tombuş
DENİZLİ

Sinan Bosna
Mehmet Çobanoğlu
İsmail Ertan

İbrahim Kocatürk
Hüdayi Oral
Remzi Şenel
Âtîf Şohoğlu
DİYARBAKIR

Adnan Aral
Şehmus Arslan
Yusuf Azizoglu (İ.)
Hilmi Gündoğan
Recai İskenderoğlu
(B.)
Vefik Pirinçcioğlu

Alp Doğan Şen
EDİRNE

Talât Asal
Süleyman Bilgen (İ. Ü.)
İlhami Ertem
Fahir Giritlioğlu
ELÂZİĞ

Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil (İ.)
Kemal Satır

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli
Zeynel Gündoğdu
Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM

Ertuğrul Akça
Turhan Bilgin
Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli
ESKİŞEHİR

Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Ertuğrul Gazi Sakarya
Seyfi Öztürk (B.)

Celâlettin Uzer
Aziz Zeytinoğlu
GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İnceoğlu
Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü
GİRESUN
Ali Cüceoğlu

Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Ali Köymen
Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçüker
Nureddin Özdemir
HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan
HATAY

Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Şekip İnal (B.)
Sâki Zorlu
İÇEL

Mazhar Arıkan
Mehmet Ali Arslan
Burhan Bozdoğan (İ.)
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç
Sadık Kutlay

İSPARTA

Lokman Başaran
Sadettin Bilgiç

İSTANBUL

İbrahim Abak
Ziya Altınoğlu
Cihad Baban
Suphi Baykam
Ferruh Bozbeyle
(Bşk. V.)
Ratip Tahir Burak
Tahsin Demiray
Ömer Zekâi Dorman
(B.)
Saadet Evren
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay
Ali Coşkun Kırca
Ahmet Oğuz
Oğuz Oran
Şahabettin Orhon
Naci Öktem
Vahyi Özarar
İlhami Sancar
Selim Sarper

Ismail Hakkı Tekinel
Hüsametdin Tiyansan
Reşit Ülker
Sabri Vardarlı
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç
Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal
Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytas
Şeref Bakşık
Muzaffer Döşemeci
Ali Naili Erdem (B.)
Arif Ertunga
İhsan Gürsan
(B.)

Saim Kaygan
Nihad Kürşad
Necip Mirkelâmoğlu
Şinasi Osma
Mustafa Uyar
Lebit Yurdoğlu

KARS

Lâtif Aküzüm
Kemal Kaya
Kemal Okyay
Sırrı Öktem
Bahtiyar Vural (İ.)
Rıza Yalçın

KASTAMONU

Fethi Doğançay
Ali Özdikmenli
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ

Abdülhalim Aras
Turhan Feyzioğlu
Mehmet Göker
Hüsametdin Gümüşpala
Vedat Âli Özkan
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR

Memduh Erdemir
Halil Özmen

KOCAELİ

Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman
Selçuk Aytan
İrfan Baran
(B.)

Ahmet Gürkan
Ömer Kart
Mekki Keskin (Bşk. V.)
Abdüssamet Kuzucu
Fakih Özfakih
Faruk Sükan (B.)
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz

KÜTAHYA

Ali Erbek
Mehmet Kesen
Rauf Kıray
Sezai Sarpaşar
Sadrettin Tosbi

MALATYA

H. Avni Akşit
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat (İ.)
İsmet İnönü
Halit Ziya Özkan

MANİSA

Neriman Ağaoğlu
Süleyman Çağlar
Muammer Erten
Şevket Raşit Hatipoğlu
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu

Nusret Köklü
Hurrem Kubat
Hilmi Okçu
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAS

Kemal Bağcıoğlu
Kemalî Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan

Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneşan
Talât Oğuz

MUĞLA

Adnan Akarca
Cevdet Oskay
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk
NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka
Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE

Mehmet Altınsoy (B.)
Asım Eren
Haydar Özalp
Oğuzdemir Tüzün

ORDU

Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy (İ.)
Ata Bodur
Ferda Güley

Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoglu
Ata Topaloğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)
Cevat Yalçın

SAKARYA

Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Muslihittin Gürer
Hami Tezkan

SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Mehmet Başaran
Fevzi Ceylân
Bahri Cömert
Kâmran Evliyaoğlu
Hamit Kiper
İlyas Kılıç
Hüseyin Özalp
Osman Şahinoğlu

SIIRT

Cevdet Aydın
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa

SİNOP

Mahmut Alicanoğlu
Mustafa Kaptan
Cemil Karahan
Haşim Tarı

SİVAS

Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Cevad Odyakmaz
Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Turhan Kut
Fethi Mahramlı
Orhan Öztrak

TOKAT

Sabahattin Baybura
Mehmet Kazova
Zeyyat Kocamemi
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON

Ali Şakir Ağanoğlu
Ekrem Dikmen
Selâhattin Güven
Nazmi Ökten
Ahmet Şener
Kâmuran Ural
Ali Rıza Uzuner
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu
URFA

Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı
(İ.)
Kadri Eroğan

M. Meclisi B : 142 8 . 7 . 1965 O : 1

Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
Celâl Öncel
UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkoglu
İbrahim Bulanalp

Ahmet Tahtakılıç
VAN
Muslih Görentaş (İ. Ü.)
YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
(B.)

İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur (İ.)
Veli Uyar
ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak

Kenan Esengin
Ramiz Karakaşoglu
Mehmet Ali Pestilci
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Kocaeli	1
Çanakkale	1	Manisa	1
Erzurum	1	Muş	1
Hatay	1	Trabzon	1
İsparta	1	Zonguldak	2
İstanbul	1		
İzmir	2		
Kastamonu	1	Yekûn	15

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

142. BİRLEŞİM

8 . 7 . 1965 Perşembe

Saat :

I

A BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL
GÖRÜŞME

1. — Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın, Bilecik ili İnönü bucağının Eskişehir iline bağlanması sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/780)

2. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, Rum Ortodoks Patriği Athenagoras'ın dış memleketlere seyahate çıktığından ve Papa ile temaslarda ve müzakerelerde bulunduğundan naberdar olunup olunmadığına dair İçişleri ve Dışişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/824)

3. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, İzmir'den Çeşme ilçesine giden turistik asfalt yolun yarım kalan kısmının en kısa zamanda yapılması için ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/871)

4. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, İzmir'in Çeşme ilçesi Ilıca plâjlarında Turizm Bankası tarafından yapımına başlanan otelin en kısa zamanda bitirilmesi ve işler duruma getirilmesi için ne düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/872)

5. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, Çeşme Limanında yıllarca önce inşasına başlanan ve yarım kalmış olan iskelenin en kısa zamanda bitirilmesi için ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/873)

6. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Erbaa ve Taşova ilçelerini birbirine bağlayan Kaleboğazı köprüsünün ne zaman tamir edileceğine dair, Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6 882)

7. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Almus ortaokulunun, 1964 yılı içinde, hiz-

mete açılıp açılmıyacağına dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/907)

8. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Atatürk'ün resimlerinin posta pullarından kaldırılması sebebine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/920)

9. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, ayçiçeğinin maliyetinden aşağı fiyatla satılmasına soya yağı ithalinin sebeb olup olmadığına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/926)

10. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Toprak Mahsulleri Ofisinin, Edirne ilinde çok düşük fiyatla buğday alımı yaptığı hususunda ne düşünüldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/927)

11. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Keşan'ın Altıntaş köyü ile Malkara'nın Teberut ve Davuteli köyleri arasındaki sınır anlaşmazlığını halleden kararnamenin uygulanmaması sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/928)

12. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, ortaokulu bitirme sınavlarında bir dersten sınıfta kalan kaç öğrenci bulunduğuna dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/934)

13. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, gece üniversiteleri ve gece yüksek okulları açılması hakkındaki plânın neden kurulamadığına dair Milli Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/938)

14. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Adapazarı Belediye Meclisince, bâzı mahalle, bulvar ve caddelerin, 27 Mayıs Devriminden sonra konan adlarının değiştirildiği hakkındaki nesriyatın doğru olup olmadığına dair Adalet ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/943)

15. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1961 - 1962 yılında Cahit Özden'e 170 bin liraya kiraya verilen Enez dalyanlarının kirasının sene sonunda 17 bin liraya düşürülmesi sebebine dair, Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/945)

16. — Niğde Milletvekili Asım Eren'in, Ekim ve Kasım 1964 ayları içinde kaç tren kazası olduğuna dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu. (6/993)

17. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, yabancı memleketlere işçi gönderilmesi içinde, bütün muamelelerin açık bir şekilde ilân edilmesi gibi bir usul konulmasının düşünümlüp düşünülmediğine dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/994)

18. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, vilâyetçe işten el çektirilen, Havsa ilçesinin Abaylar köyü muhtarının, bu işle ilgili, müracaat ve dilekçelerine cevap verilmediği hakkındaki söylentilerin doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1000)

19. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Turhal ilçesinin Pazar bucağına bağlı Gendigelen köyünün 5 Km. mesafelik yolunun yapımına başlanmaması sebebine dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu (6/1011)

20. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Edirne'nin ova yollarının, rampalarla, Devlet yoluna bağlanmasının hangi teşkilâtın görevi olduğuna dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu. (6/1013)

21. — Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, aşırı sol cereyanlarla mücadelede bugünkü mevzuatın yeterli olup olmadığına dair Adalet ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/1016)

22. — Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonunun siyasetle uğraştığı iddiası karşısında Bakanlığın harekete geçip geçmediğine dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/1017)

23. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın'ın Köşk nahiyesinin Batısından almakta olan Köşk Çayının ıslahının biran evvel ele alınması üzerinde ne düşünüldüğüne dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/1027)

24. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Türkiye'de mevcut borsaların ıslahı konusunda bir tedbir alınmasının düşünümlüp düşünülmediğine dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/1044)

25. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Yüksek İslâm Enstitüsünün kuruluş gayesinin ne olduğuna dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1045)

26. — Aydın Milletvekili M. Şükrü Koç'un, Mendere Havzasının en verimli topraklarından olan Söke ovasının ıslahı için 1965 yılında alınacak tedbirlerin neler olacağına dair Köy İşleri ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarından sözlü sorusu (6/1071)

27. — Konya Milletvekili Fakih Özlen'in, Devletin gizli olması gereken bilgilerini Son Havadis Gazetesine veren sorumlular hakkında herhangi bir işlem yapıp yapılmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1072)

28. — Hatay Milletvekili Sırrı Hocaoğlu'nun, Millî Emniyet raporlarının istiyen herkese, yayımlanmak üzere verilip verilmeyeceğine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/1073)

29. — Erzincan Milletvekili Zeynel Gündoğdu'nun, Erzincan Zلزelesinden harabolan şehir ve köylerin imarı ve Fay hattı dışına çıkarılmaları için alınacak tedbirlerin neler olduğuna dair Başbakanından sözlü sorusu (6/1074)

30. — Ankara Milletvekili Burhan Apaydın'ın, Başbakanın hangi maksat ve gaye tahatında ve ne gibi fayda sağlamak düşüncesiyle geziye çıktığına ve Başbakan Vekiline dair Başbakanından sözlü sorusu (6/1075)

31. — Mardin Milletvekili Seyfi Güneşan'ın, Mardin'in Mityat ilçesinde bir lise veya sanat okulu açılmasının düşünümlüp düşünülmediğine dair, Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1076)

32. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İzmir Adalet Gazetesinin 14 . 6 . 1965 tarihli ve 159 numaralı sayısında yayınlanan yazıların 38 sayılı Kanuna aykırı olup olmadığına dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/1077)

33. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, genellikle turistlere satılan her çeşit ziynet ve hediyelik eşya üzerine ayar ve damga konulması hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi ve Ticaret Bakanlarından sözlü sorusu (6/1078)

34. — Ankara Milletvekili Burhan Apaydın'ın, bu ayın yirmidördünde Cezayir'de toplanacak Asya - Afrika Devletleri Konferansına iştirak edildiği takdirde, zirve toplantısında

Türkiye'nin kim tarafından temsil edileceğine dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/1079)

35. — Adana Milletvekili Ahmet Karamüftüoğlu'nun, Karaisalı ilçesinin Karsantı bucağına bir sulh mahkemesi teşkilâtı kurulmasının düşünüldüğü düşünülmediğine dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/1080)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

× 1. — Umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve İmar ve İskân, İçişleri ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/706) (S. Sayısı : 865) [Dağıtma tarihi : 23 . 2 . 1965]

2. — Çanakkale Milletvekili Şefik İnan ile Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu'nun, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önce 11 Ağustos 1325 (1909) tarihli Askerî Tekaüt ve İstifa Kanunu ile Memurini Mülkiye Teğmen Kanunu ve tadilatı ile, 11 Haziran 1930 tarihli ve 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekaüt Kanunu ve tadilatı gereğince kendilerine emekli, âdi mâlûl, vazife mâlûlü, dul ve yetim maası bağlanmış olanların aldıkları aylıklarının ayarlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/599) (S. Sayısı : 938 ve 938 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 10 . 4 . 1965]

× 3. — Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 6854 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesi ile ikinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Maliye, Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/715) (S. Sayısı : 990) [Dağıtma tarihi : 11 . 6 . 1965]

4. — Kocaeli iline bağlı Kaynarca ilçesinin Sakarya iline bağlanması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Plân komisyonları raporları (1/457) (S. Sayısı : 365) [Dağıtma tarihi : 16 . 8 . 1963]

5. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5965 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Ko-

misyonu raporu (2/525) (S. Sayısı : 567) [Dağıtma tarihi : 28 . 1 . 1964]

6. — Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/821) (S. Sayısı : 1019) [Dağıtma tarihi : 17 . 6 . 1965]

7. — Bolu ilinin Mengen kazası Pazarköy nüfusuna kayıtlı Alioğlu Hayriye'den doğma 1341 doğumlu Hayrettin Hami Demiralp'in cezalarının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/864) (S. Sayısı : 1025) [Dağıtma tarihi : 21 . 6 . 1965]

8. — Gaziantep ilinin Kürkçüler mahallesi nüfusunda kayıtlı ve halen aynı mahallede oturur Münevver'den doğma, 1340 doğumlu Mehmetoğlu Ahmet Ulak'ın hapse tahvil edilmiş olan bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/819) (S. Sayısı : 1020) [Dağıtma tarihi : 17 . 6 . 1965]

9. — Ağır hapse ve müebbeten âmme hizmetlerinden mahrumiyet cezasına mahkûm Coşkun Coşkuner'in, affına dair kanun tasarısı (1/672) (S. Sayısı : 1018) [Dağıtma tarihi : 17 . 6 . 1965]

10. — Antalya Milletvekili Nihat Su'nun, mahkûm Alioğlu Ali Kurna'nın affı hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/782) (S. Sayısı : 1000) [Dağıtma tarihi : 12 . 6 . 1965]

11. — Senirkent kazasının Yassıviran köyü halkından Mehmetoğlu Emine'den doğma 1322 doğumlu Ahmet Ateş'in mahkûm olduğu cezasının affına dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/512) (S. Sayısı : 1005) [Dağıtma tarihi : 12 . 6 . 1965]

12. — Rize ilinin Canlıhemşin kazası, Murat köyünden Ahmetoğlu Hatice'den doğma 1932 doğumlu Mustafa Demirci'nin bakiye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/790) (S. Sayısı : 1006) [Dağıtma tarihi : 12 . 6 . 1965]

13. — Maraş Milletvekili Kemalî Bayazıt ve 3 arkadaşının, TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğüne bağlı sağlık teşkilâtında çalışan tabip, diş tabibi ve eczacıların 472 ve 224 sayılı kanunların imkânlarından faydalanmalarına dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/866) (S. Sayısı : 1027) [Dağıtma tarihi : 22.6.1965]

× 14. — Askerî Tıp Fakültesi kurulması hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/866) (S. Sayısı : 1032) [Dağıtma tarihi : 29 . 6 . 1965]

× 15. — Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/805) (S. Sayısı : 1031) [Dağıtma tarihi : 28 . 6 . 1965]

× 16. — Deniz iş kanunu tasarısı ile İzmir Milletvekili Saim Kaygan ve 11 arkadaşının Deniz iş kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/562, 2/314) (S. Sayısı : 1029) [Dağıtma tarihi : 26 . 6 . 1965]

× 17. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca ve 6 arkadaşının, gecekonduların düzenlenmesi hakkında, Konya Milletvekili İhsan Kabaday ile Ankara Milletvekili Ahmet Üstün'ün, Gecekonduların ıslah, tasfiye ve önlenmesi hakkında ve İstanbul Milletvekili Vahyi Özarar ve 3 arkadaşının, 6785 sayılı İmar Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (2/605, 2/620 2/411) (S. Sayısı : 930) [Dağıtma tarihi 31 . 3 . 1965]

18. — Niğde Milletvekili Oğuzdemir Tüzün'ün 2197 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin yürürlükten kaldırılmasına ve Aksaray'ın tekrar il haline getirilmesine dair kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonları raporları (2/697) (S. Sayısı : 985) [Dağıtma tarihi : 1 . 6 . 1965]

19. — Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü uçucu personeline verilecek uçus tazminatı hakkında kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Plân komisyonları raporları (1/718) (S. Sayısı : 1004) [Dağıtma tarihi : 11 . 6 . 1965]

20. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Tarım Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Tarım ve Plân komisyonları raporları (1/782) (S. Sayısı : 1001) [Dağıtma tarihi : 11 . 6 . 1965]

21. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer ve 107 arkadaşının, 262 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Milli Savunma, Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/287) (S. Sayısı : 1010) [Dağıtma tarihi : 15 . 6 . 1965]

22. — Köy enstitüleri ile ilköğretmen okullarının birleştirilmesi hakkındaki Kanunun 5 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun tasarısı ve Milli Eğitim ve Plân komisyonları raporları (1/717) (S. Sayısı : 1017) [Dağıtma tarihi : 17 . 6 . 1965]

23. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa muvakkat bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/477) (S. Sayısı : 385) [Dağıtma tarihi : 9 . 9 . 1963]

24. — Bolu Milletvekili Fuat Ümit ve 4 arkadaşı ile Artvin Milletvekili Saffet Eminagağoğlu ve Yozgat Milletvekili Celâl Sungur'un, Devlet hizmetlerinde iken lise veya lise muadili meslekî bir okuldan sonra bir yüksek okul veya fakülteden mezun olanlar ile yine memuriyetleri sırasında akademik derece alanlara yahut ikinci bir yüksek tahsili ikmal edenlere bir derece kıdem verilmesi hakkındaki kanun teklifleri ve Amasya milletvekilleri Nevzat Şener ve İsmail Sarıgöz'ün, memurların tahsil müessesesinde talebe olmayacaklarına dair 4007 sayılı Kanun ile bu kanunun birinci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki 4214 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair 183 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ile Bolu Milletvekili Kâmil İnal'ın, 3656 ve 3659 sayılı kanunların jümülü dâhilinde vazife görmekte iken müktesep barem derecesini değiştirecek bir üst tahsil yapanların terfi ve kıdemleri hakkındaki kanun teklifi ve Maliye, Milli Eğitim ve Plân komisyonları raporları (2/91, 2/93, 2/104, 2/464) (S. Sayısı : 451) [Dağıtma tarihi : 20.9.1963]

× 25. — Adana Milletvekili Kemal Sarıbahimoğlu ve iki arkadaşının, Ziraat alet ve makinaları ile kimyevi gübre ve ilâçların ithalât ve memlekette satışının munhasıran Türkiye Zirai Donatım Kurumu tarafından yapılmasına ve bu maddelerin Gümrük Vergisi, resim ve harclardan muafiyetine dair kanun teklifi ile Geçici Komisyon raporu (2/731) (S. Sayısı : 784) [Dağıtma tarihi : 26 . 12 . 1964]

26. — Ordu Milletvekili Ferda Güley ve Edirne Milletvekili Nazmi Özogul'un, 657 sayılı Harita Müdürü Umumiyesi Kanununun 3 ncü maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna

3 ncü bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Millî Savunma komisyonları raporları (2/515) (S. Sayısı : 740) [Dağıtma tarihi : 15 . 7 . 1964]

27. — Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 29 arkadaşının, Maliye Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında 5 . 6 . 1936 tarihli ve 2996 sayılı Kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/859) (S. Sayısı : 1011) [Dağıtma tarihi : 15 . 6 . 1965]

28. — Rize Milletvekili Erol Yılmaz Akçal ve 13 arkadaşının, Dışişleri Bakanlığı kuruluş Kanununa bir ek ve bir geçici madde eklenme-

sine dair kanun teklifi ve Dışişleri ve Plân komisyonları raporları (2/864) (S. Sayısı : 1021) [Dağıtma tarihi : 18 . 6 . 1965]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK
İŞLER

Dönem : 1
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : **947**

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ve Sayıştay Başkanlığı 1963 yılı Kesinhesabı hakkında Meclis Hesapları İnceleme Komisyonu raporu (5/108)

TBMM 1963 YILI KESİN HESAP CETVELİ
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI 1963 YILI KESİN HESAP CETVELİ
CUMHURBAŞKANLIĞI 1963 YILI KESİN HESAP CETVELİ

**CETVELLER TARANAMADIĞINDAN ASILLARI CİLDİN İÇİNDE
MEVCUTTUR.**

Dönem : 1
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 946

Türkiye Büyük Millet Meclisi Saymanlığının Aralık 1964 ve Ocak - Şubat ayları hesabı hakkında Hesapları İnceleme Komisyonu raporu (5/107)

Hesapları inceleme Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Hesapları İnceleme Komisyonu
Esas No. : 5/107
Karar : 10

29 . 4 . 1965

Yüksek Başkanlığa

14 798 973	86	Aralık 1964 başında bankada mevcut para.
+ 10 329 222	88	Aralık 1964 Ocak - Şubat 1965 aylarında Ziraat Bankasının aldığı para
-----	-----	-----
25 128 196	74	Toplam
17 090 787	19	Aralık 1964 Ocak - Şubat 1965 aylarında Ziraat Bankasının harcadığı para
-----	-----	-----

8 037 409 55 Mart 1965 başında bankada mevcut para.

T. B. M. Meclisi Saymanlığının Aralık 1964, Ocak - Şubat 1965 aylarına ait hesapları incelendi.

Aralık 1964 de Ziraat Bankasındaki 14 798 973,86 liralık mevcudu ile Aralık 1964, Ocak - Şubat 1965 aylarında Hazine'den 10 329 222,88 lira alınarak bankadaki hesaba yatırılan meblâğın cem'an 25 128 196,74 lira olduğu, mevcuttan sarf olunan 17 090 787,19 lira tenzil edildikten sonra Mart 1965 başında bankadaki kasa mevcudunun 8 037 409,55 liradan ibaret bulunduğunu Saymanlıktaki defterler ve sarf evrakının kanun ve mevzuata uygun olduğu görülmüştür.

Umumi Heyetin ittilâna arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Afyon Karahisar
V. Başaran

Başkanvekili
Gümüşane
N. Özdemir

Sözcü
Amasya
M. K. Karan

Kâtip
Kütahya
S. Sarpaşar

Denetçi
Erzurum
T. Bilgin

Konya
A. Kuzucu

Ankara
F. N. Yıldırım

Konya
A. Gürkan
İmzada bulunamadı

Tokat
B. Şeyhoğlu

Dönem : 1
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 914

Türkiye Büyük Millet Meclisi Saymanlığının 1964 yılı Eylül, Ekim, Kasım ayları hesabı hakkında Hesapları İnceleme Komisyonu raporu

Hesapları İnceleme Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Hesapları İnceleme Komisyonu
Esas No. 5/103
Karar No. : 6

2 . 3 . 1965

Yüksek Başkanlığa

6 148 995	73	Eylül 1964 başında bankada mevcut para.
+ 25 158 610	59	Eylül, Ekim, Kasım 1964 aylarında Ziraat Bankasının aldığı para.
<hr/>		
31 307 606	32	Toplam.
16 508 632	46	Eylül, Ekim, Kasım 1964 aylarında Ziraat Bankasının harecadığı para.
<hr/>		
14 798 973	86	Aralık 1964 başında bankada mevcut para.

T. B. M. Meclisi Saymanlığının Eylül, Ekim, Kasım 1964 aylarına ait hesapları incelendi.

Eylül 1964 te Ziraat Bankasındaki 6 148 995,73 liralık mevcudu ile Eylül, Ekim, Kasım 1964 aylarında Hazineden 25 158 610,59 lira alınarak bankadaki hesaba yatırılan meblâğın ceman 31 307 606,32 lira olduğu, mecuttan sarf olunan 16 508 632,46 lira tenzil edildikten sonra Aralık 1964 başında bankadaki kasa mevcudunun 14 798 973,86 liradan ibaret bulunduğunu Saymanlık-taki defterler ve sarf evrakının kanun ve mevzuata uygun olduğu görülmüştür.

Umumi Heyetin ıttılama arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Afyon K.
V. Başaran

Başkan V.
Gümüşane
N. Özdemir

Sözcü
Amasya
M. K. Karan

Kâtip
Kütahya
S. Sarpaşar

Denetçi
Erzurum
T. Bilgin

Üye
Konya
A. Kuzucu

Üye
Ankara
F. N. Yıldırım

Üye
Konya
A. Gürkan

Üye
Tokat
B. Şeyhoğlu

**Türkiye Büyük Millet Meclisi Saymanlığının 1964 yılı Haziran,
Temmuz ve Ağustos ayları hesabı hakkında Hesapları İnceleme
Komisyonu raporu (5/93)**

Hesapları İnceleme Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Esas No. : 5/93
Karar No. : 2

27 . XI 1964

Yüksek Başkanlığa

17 359 091,82 Haziran 1964 başında bankada mevcut para.
7 110 185,35 Haziran, Temmuz, Ağustos. 1964 aylarında Ziraat Bankasının aldığı para.

24 469 277,17 Toplam.
18 320 281,44 Haziran, Temmuz, Ağustos. 1964 aylarında Ziraat Bankasının harcadığı para.

6 148 995,73 Eylül 1964 başında bankada mevcut para.

T. B. M. Meclisi Saymanlığının Haziran, Temmuz, Ağustos 1964 aylarına ait hesapları incelendi.

Haziran 1964 te Ziraat Bankasındaki mevcudu ile Haziran, Temmuz, Ağustos 1964 aylarında Hazineden alınarak bankadaki hesaba yatırılan meblâğın cem'an 24 469 277,17 lira olduğu mevcuttan sarf olunan miktar tenzil edildikten sonra Eylül 1964 başında bankadaki kasa mevcudunun 6 148 995,73 liradan ibaret bulunduğu Saymanlıktaki defatir ve evrakı sarfiyatın kanun ve mevzuata uygun olduğu görülmüştür.

Umumi Heyetin ittilasına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Afyon K.
V. Başaran

Denetçi
Erzurum
T. Bilgin

Başkan V.
Gümüşhane
N. Özdemir

Üye
Konya
A. S. Kuzucu
İmzada Bulunamadı

Üye
Muş
S. Mutlu
İmzada bulunamadı

Sözcü
Amasya
M. K. Karan

Üye
Ankara
F. N. Yıldırım

Üye
Tokat
B. Şeyhoğlu

Kâtip
Kütahya
S. Sarpaşar

Üye
Konya
A. Gürkan

Dönem : 1

Toplantı : 4 MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 527 ye 2 nci ek

Siyasi partiler kanunu tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (Millet Meclisi 1/560, 2/378, 2/591; Cumhuriyet Senatosu 1/551)

(Not : Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 649)

*Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 5117 - 1/551*

3 . 7 . 1965

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 20 . 5 . 1965 gün ve 7049 - 39932 sayılı yazınıza karşılıktır :

Siyasi Partiler Kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 21 . 6 . 1965, 22 . 6 . 1965, 23 . 6 . 1965, 24 . 6 . 1965, 25 . 6 . 1965, 28 . 6 . 1965, 29 . 6 . 1965, 30 . 6 . 1965, 1 . 7 . 1965, 2 . 7 . 1965 tarihli 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108 ve 109 ncu birleşimlerinde değiştirilerek açık oyla kabul edilmiş, dosya ilişikte sunulmuştur.

Arz ederim.

Saygılarımla

Enver Aka

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Not :

Açık oya arz edilen maddeler :

*2, 8, 13, 15, 16, 18, 19, 22, 25, 26, 27, 30, 33, 36, 37, 40, 50, 52, 54, 56, 65, 74, 77, 97, 128, 134, 135,
Geçici : 1, 2, 3, 4, değişen madde numaraları ve tümü.*

Geçici Komisyon raporu

*Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/560
Karar No. : 3*

3 . 7 . 1965

Yüksek Başkanlığa

Siyasi Partiler kanunu tasarısını incelemekle görevli Geçici Komisyonumuz 3 Temmuz 1965 günkü Birleşiminde Cumhuriyet Senatosunca bu tasarı üzerinde yapılan değişiklikleri inceleyerek aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. 2 nci maddenin son fıkrası Senatoça çıkarılmıştır. 135 nci maddenin 2 nci fıkrası ve genel hukuk yorumu kuralları muvacehesinde çıkarılan bu fıkra haşiv teşkil ettiğinden Komisyonumuz değişikliğe katılmaktadır.

2. Komisyonumuz 8 nci maddede Senatoça yapılan tasrihleri uygun telâkki etmektedir.

3. Komisyonumuz Senatoca tanzim edilen 13 neü maddede 5 nei fıkrası ile 7 nei fıkrasını tenakuz halinde görmüş ve bu değişikliğe katılamamıştır.

4. Komisyonumuz 15 nei maddenin 2 nei bendinin ilk fıkrasında yapılan tadili Türkçe kurallarına aykırı görmüş ve bu maddedeki değişikliğe katılamamıştır.

5. Komisyonumuz bir ilden seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin mensub oldukları partinin o ildeki bütün ilçe kongrelerinde tabii üye olmalarını antidemokratik bulmuş ve ayrıca ikinci bendin ilk fıkrasında yapılan değişikliği Türkçe kurallara aykırı saymıştır.

6. Komisyonumuz Senatoca 18 nei maddeye son fıkra olarak ilâve edilen hükmü yazılış tarzı itibariyle Siyasi Partiler Kanunu ile ilgili görememiştir.

7. Komisyonumuz 19 neu maddenin çıkarılmasını ziyadesiyle mahzurlu saymaktadır.

9. Komisyonumuz, 22 nei maddenin çıkarılmasını da ziyadesiyle mahzurlu saymıştır.

10. Komisyonumuz, 25 nei maddede yapılan ibare değişikliğine katılmakla beraber, bu maddenin numarasında yapılan değişikliğe katılamamaktadır.

11. Komisyonumuz, 26 nei maddenin metinden çıkarılmasının bu konuyu tamamiyle tanzimsiz bırakacağından endişe etmektedir. Senatoda bu maddenin çıkarılmasına âmil olan mülâhazalarda gerçek payı mevcud olsa dahi, bu maddenin tayyı neticesinde konu tamamiyle tanzimsiz kalacaktır.

12. — Komisyonumuz, Senatoca metne 27 nei madde olarak eklenen metne katılamamaktadır. Gerçekten, gerçi Geçici Komisyonumuz, önseçimlere bütün partililerin katılmasını prensip itibariyle uygun bulmakta ise de, bu prensibin tatbik usul ve şekilleri kanunda tanzim edilmeksizin muhafazasının bir temenniden ileri gidemeyeceği ve kanunlarda temenni hükümlerinin yer almasının kanun tekniğine aykırı olacağı ve esasen önümüzdeki seçimlerde önseçimi bu tarzda uygulamanın imkânsız olması mülâhazalarıyla bu ek maddeye katılamamıştır.

13. Komisyonumuz, Senatonun 33 neü maddede yaptığı ibare değişikliğine katılmakla beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamaktadır.

14. — Komisyonumuz, 36 nei maddede «bir ay» ibaresinin «otuz gün» olarak değiştirilmesini uygun görmekle beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamaktadır.

15. Komisyonumuz, 37 nei maddede yapılan değişikliği faydalı mütalâa etmekle beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamıştır.

16. Komisyonumuz, 40 nei maddede yapılan değişikliklerin maksadı daha iyi ifade ettiğine kanaat getirmekle beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamıştır.

17. Komisyonumuz, 50 nei maddedeki kelime değişikliğinin maddeye gerçek vuzuhunu verdiği kanısında olmakla beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamaktadır.

18. Komisyonumuz, 52 nei maddeye eklenen son bendle mutabık olmakla beraber madde numarasındaki tadile katılmamaktadır.

19. Komisyonumuz, 56 nei maddeye eklenen son fıkrayı uygun bulmakla beraber madde numarasındaki tadile katılmamaktadır.

20. Komisyonumuz, 54 neü maddenin son fıkrasında yapılan tadili kanun tekniğine uygun bulmuş, ancak madde numarasındaki değişikliğe katılamamıştır.

21. Komisyonumuz, 65 nei maddenin 13 neü bendinde yapılan değişikliği gerçeklere aykırı bulmuştur.

22. Komisyonumuz, Senatoca kabul edilen 74 neü madde metniyle mutabık olmakla beraber madde numarasındaki tadile katılamamaktadır.

23. — Komisyonumuz, 77 nei maddedeki tadili Türkçe kurallara aykırı bulmuştur.

24. Komisyonumuz, 97 nei maddedeki tadile kanun tekniği bakımından iştirak etmekle beraber madde numarasındaki değişikliğe katılamamaktadır.

25. Komisyonumuz, 128 nei maddenin, seçim kanunlarında son defa yapılmakta olan değişikliklerle mütenazır hale sokulabilmesini teminetme bakımından, bu maddedeki değişikliğin reddedilmesi gerektiği kanısındadır.

26. Komisyonumuz, 134 neü maddenin çıkarılmasını, hüküm itibariyle kesinleşmiş olan 20 nei maddeyle kabili telif görmemiştir. Gerçekten, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 16 nei maddesi, munhasıran bir yasama meclisinin iç faaliyetiyle ilgili bir konuyu düzenlemiş değildir. Bu itibarla, Senato İçtüzüğü'nün bu hükmü mahiyeti itibariyle bir İçtüzükte yer alamaz. Kaldı ki, Anayasanın 57 nei maddesi, partilerin iç faaliyetlerinin ve bu arada, partilerin (velev Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olsunlar) partilerinin hümi şahsiyeti ve parti organlarıyla (ve bu şıkta partinin Parlâmento içindeki iradesini izhar edici organlarından olan «müşterek grup» la yani Türkiye Büyük Millet Meclisi grupuyla) münasebetlerinin düzenlenmesinin kanunla yapılmasını da ayrıca sarahatle emretmektedir. Bu durumda, Senato İçtüzüğü'nün bu hükmüyle bir içtüzükte aslında mahiyeti icabı içtüzük hükmü vasfını değil, fakat kanun hükmü vasfını taşıyan bir hüküm sevk edilmiş ve bir yetki saptırmasında bulunulmuştur. Her ne kadar bu kanunun 20 nei maddesiyle Senato İçtüzüğü'nün bu hükmünün esasen ilga edildiği ve bu kanunun 134 neü maddesinin bu sebeple haşiv sayılabileceği ileri sürülebilirse de, Senatoda bu kanunun 20 nei ve 134 neü maddelerinin müzakeresinde hâkim olan karşılıklığın, ilerde türlü yanlış tefsirlere sebebiyet verebileceği de mütalâa edilmiştir. Bu sebeplerle Komisyonumuz bu maddenin çıkarılmasına katılmamaktadır.

27. Komisyonumuz, 135 nei maddenin matla bındaki tadile katılmamaktadır.

28. Komisyonumuz, 137 nei maddenin geçici bir madde olmasına katılmaktadır.

29. Komisyonumuz, 138 nei maddenin de geçici bir madde olmasına katılmaktadır.

30. Komisyonumuz, bu sebeplerle metne ilâ ve edilen «Onuncu kısım» ile başlığına aynen katılmaktadır.

31. Komisyonumuz, Senato'ca eklenen 27 nei maddeye katılmadığından eklenen 1 nei geçici maddeye de katılmamaktadır.

32. Komisyonumuz, 2 nei geçici maddenin muhtevasına katılmakta, ancak madde numarasına katılmamaktadır.

33. Komisyonumuz, 3 neü geçici maddenin muhtevasına katılmakta, ancak madde numarasına katılmamaktadır.

34. Komisyonumuz, 4 neü geçici maddenin muhtevasına katılmakta, ancak numarasına katılmamaktadır.

35. Komisyonumuz, 139 neu maddede yapılan numara değişikliklerine katılmamaktadır.

36. Komisyonumuz, Senatonun muhteva itibariyle aynen bıraktığı hükümlerin madde numaraları değişse bile hüküm itibariyle kesinleştiği kanaatiyle, madde numaralarında (muhteva değişmeksizin) yapılan tadillerin hiçbirisine katılmamaktadır.

Anayasanın 7 nei geçici maddesinin ilk fıkrasına tabi bir kanun tasarısı bahis konusu olduğundan, diğer bütün işlere takdimen öncelikle görüşülmesi ricasiyle Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon Başkanı

Tekirdağ

H. Mumcuoğlu

Sözcü

İstanbul

C. Karca

Bu rapor Kâtibi

Çanakkale

B. Arat

Çorum

H. İncesulu

Giresun

A. Cüceoğlu

Kırşehir

H. Özmen

Van

Ş. Kösereisöğlü
İmzada bulunamadı

Aydın

Söz hakkım mahfuz
O. Apaydın

Artvin

26 ve 27 nei maddeler hakkında
söz hakkım mahfuzdur.

S. O. Avcı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Siyasi Partiler Kanunu

Siyasi parti niteliğinde dernekleri kurma yasağı

MADDE 2. — Dernekler, belli bir siyasi partiyi desteklemek veya desteklememek yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği veya mahallî idareler veya muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde belli adayları desteklemek veya desteklememek yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla kurulamaz.

İşçi ve İşveren Sendikaları Birlikleri, Federasyonları ve Konfederasyonları hakkındaki 15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun hükümleri saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Üyelik ve organlarda görev alma

Partilere üye olamayacak kimseler

MADDE 8. — Türk vatandaşı olmıyanlar, reşit olmıyanlar, kısıtlı olanlar, kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlar, lise veya eşidi veya daha alt kademedeki öğrenim kurumlarında öğrenci olanlar, memurlar ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ve özel kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bankaların ve teşekküllerin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar, siyasi partilere üye olamazlar.

Kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlardan, memnu haklarının iadesine 9 Temmuz 1961 tarihinden önce karar verilmiş olanlar hakkında, yukardaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim üyesi yardımcıları, memurların 1 nci fıkra gereğince tabi olduğu yasaklamanın dışındadır; ancak, bunların siyasi partilerde genel merkezdeki karar ve yönetim görevleri dışında görev almaları mümkün değildir.

Genel başkan

MADDE 13. — Parti genel başkanı, parti tüzüğüne göre seçilir.

Partiyi temsil yetkisi genel başkana aittir. Parti adına dâva açma yetkisi ve dâvada hususî yetkisi, genel başkana veya ona izafeten bu yetkileri kullanmak üzere parti tüzüğünün göstereceği parti mercilerine aittir.

Parti genel başkanı, merkez karar ve yönetim organlarının tabii başkanıdır.

Parti tüzüğü, genel başkana görevinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında yardımcılık veya vekillik etmek üzere, genel başkan yardımcısı, genel başkanvekili veya genel sekreter gibi adlarla gerekli gördüğü sayıda yardımcı mercileri öngörebilir. Bunların ne suretle seçileceğini parti tüzüğü gösterir.

Hükümete katılmıyan siyasi partiler arasında en fazla milletvekiline sahibolan partinin genel başkanına, ana muhalefet partisi lideri sıfatıyla, (Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ödenek ve yolluğu da dâhil olmak üzere) Başbakanın aldığı ödenek ve yolluğa eşit ödenek ve yolluk

CUMHURİYET SENATOSUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Siyasi Partiler Kanunu

Siyasi parti niteliğinde dernekleri kurma yasağı

MADDE 2. — Dernekler, belli bir siyasi partiyi desteklemek veya desteklememek yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği veya mahallî idareler veya muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde belli adayları desteklemek veya desteklememek yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak amacıyla kurulamaz.

İKİNCİ BÖLÜM

Üyelik ve organlarda görev alma

Partilere üye olamayacak kimseler

MADDE 8. — Türk vatandaşı olmıyanlar, reşit olmıyanlar, kısıtlı olanlar, kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlar, lise veya eşidi veya daha alt kademedeği öğrenim kurumlarında öğrenci olanlar, memurlar ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ve özel kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bankaların ve teşekküllerin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ile aylıklı ve yevmiyeli memurları ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görev alanlar, siyasi partilere üye olamazlar.

Kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlardan, memnu haklarının iadesine 9 Temmuz 1961 tarihinden önce karar verilmiş veya 9 Temmuz 1961 tarihinden önce memnu haklarının iadesine hak kazandığı yetkili mahkeme tarafından bu konuda sonradan verilen kesin karar ile tevsik edilmiş bulunanlar hakkında, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim üyesi yardımcıları, memurların 1 nci fıkra gereğince tabi olduğu yasaklamının dışındadır; ancak, bunların siyasi partilerde genel merkezdeki karar ve yönetim görevleri dışında görev almaları mümkün değildir.

Genel Başkan

MADDE 13. — Parti Genel Başkanı, parti tüzüğüne göre seçilir.

Partiyi temsil yetkisi Genel Başkana aittir. Parti adına dâva açma yetkisi ve dâvada husumet yetkisi, Genel Başkana veya ona izafeten bu yetkileri kullanmak üzere parti tüzüğüne göstereceği parti mercilerine aittir.

Parti Genel Başkanı, merkez karar ve yönetim organlarının tabii başkanıdır.

Parti tüzüğü, Genel Başkana görevinin yerine getirilmesinde ve yetkilerinin kullanılmasında yardımcılık veya vekillik etmek üzere, genel başkan yardımcısı, genel başkanvekili veya genel sekreter gibi adlarla gerekli gördüğü sayıda yardımcı mercileri ön görebilir. Bunların ne suretle seçileceğini parti tüzüğü gösterir.

Hükümete katılmıyan siyasi partiler arasında Millet Meclisinde 45 ten az olmamak üzere en fazla milletvekiline sahibolan partinin genel başkanına, ana muhalefet partisi lideri sıfatıyla, Devlet Protokolünde Başbakanın sonra ve Bakanlar Kurulunun diğer üyelerinden önce yer verilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

ödenir ve kendisine bir resmî taşıt aracı ayrılır. Ana muhalefet partisi lideri, Devlet protokolünde Başbakanın sonra ve diğer Bakanlar Kurulu üyelerinden önce yer alır.

Ana muhalefet partisi liderine ayrılan resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasında, Başbakanın ait resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasına dair kanuni kayıtlamalar uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İl ve ilçe teşkilâtı

İl teşkilâtı

MADDE 15. — 1. İl kongresi, sayısı binden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerce seçilen delegelerden kuruludur. İl başkanıyla il yönetim ve disiplin kurulları üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir; ancak, geçici il yönetim kurulu üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, il kongrelerine delege seçilemezler.

İl kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İl yönetim kurulu, il başkanının başkanlığında olmak üzere, parti tüzüğünün göstereceği sayıda - il başkanı dâhil - yedi ilâ onbeş üyeden kurulur.

İl yönetim kurulunun il kongresince nasıl seçileceği, merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim organının nasıl kurulacağı parti tüzüğünde gösterilir. İşten el çektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde il kongresi toplanarak yeni daimî il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İl teşkilâtı arasında bir il disiplin kurulu bulunur. İl başkanıyla il disiplin kurulunun, nasıl seçileceği ve il disiplin kurulunun üye sayısı, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri, parti tüzüğünde belirtilir.

İlçe teşkilâtı

MADDE 16. — 1. İlçe kongresi, ilçe çevresindeki muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyelerinin parti tüzüğü ile düzenlenen şekilde seçtikleri sayısı altı yüzü aşmayan delegelerden kuruludur. İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu ve - varsa - ilçe disiplin kurulu üyeleri, ilçe kongresinin tabii üyeleridir; ancak, geçici ilçe yönetim kurulu üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

Partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ilçe kongrelerine delege seçilemezler.

İlçe kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İlçe yönetim kurulu, ilçe başkanının başkanlığında olmak üzere - ilçe başkanı dâhil - beş ilâ onbir üyeden kurulur.

İlçe yönetim kurulunun ilçe kongresinde nasıl seçileceği, il yönetim kurulunca veya merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı, parti tüzüğünde gösterilir. İşten el çektirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde ilçe kongresi toplanarak yeni daimî ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Hükümete katılmıyan siyasi partilerin Millet Meclisinde sahib oldukları milletvekili sayısı kırkbeşten fazla ve sayıca eşitse, son milletvekili genel seçimlerinde aldıkları muteber oy sayısı tercih sebebi olur. Bu oylar da eşitse, aralarında kura çekilir.

Anamuhalefet partisi liderine ayrılan resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasında, Başbakan'a ait resmî taşıt aracının seçimlerde kullanılmasına dair kanuni kayıtlamalar uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İl ve ilçe teşkilâtı

İl teşkilâtı

MADDE 15. — 1. İl kongresi, sayısı binden fazla olmamak üzere, parti tüzüğüne göre ilçe kongrelerince seçilen delegelerden kuruludur. O seçim çevresinin partili, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile il yönetim ve disiplin kurulları başkan ve üyeleri, il kongresinin tabii üyeleridir; ancak, geçici il yönetim kurulu üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İl kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İl yönetim kurulu, asıl ve yedeklerinin il başkanının başkanlığında olmak üzere, parti tüzüğünün göstereceği sayıda - il başkanı dâhil - yedişer ilâ onbeşer asıl ve yedek üyeden kurulur.

İl yönetim kurulunun il kongresince nasıl seçileceği, merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim organlarının nasıl kurulacağı parti tüzüğünde gösterilir. İşten el çektirme kararının il yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak birbuçuk ay içinde il kongresi toplanarak yeni daimî il yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde il kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

3. İl teşkilâtı arasında bir il disiplin kurulu bulunur. İl başkanıyla il disiplin kurulunun, nasıl seçileceği ve il disiplin kurulunun üye sayısı, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Bu maddede yazılı kurulların görev ve yetkileri, parti tüzüğünde belirtilir.

İlçe teşkilâtı

MADDE 16. — 1. İlçe kongresi, ilçe çevresindeki muhtarlık bölgelerinde partiye kayıtlı bulunan parti üyelerinin parti tüzüğü ile düzenlenen şekilde seçtikleri sayısı altı yüzü aşmıyan delegelerden kuruludur. O seçim çevresinin partili Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile ilçe yönetim ve varsa disiplin kurulu başkan ve üyeleri, ilçe kongrelerinin tabii üyeleridir; ancak, geçici ilçe yönetim kurulu üyelerine tabii üyelik hakkı tanınmaz.

İlçe kongresi, iki yıldan fazla olmamak üzere, parti tüzüğünün göstereceği süreler içinde toplanır.

2. İlçe yönetim kurulu, asıl ve yedeklerinin ilçe başkanının başkanlığında olmak üzere - ilçe başkanı dâhil - beşer ilâ onbire asıl ve yedek üyeden kurulur.

İlçe yönetim kurulunun ilçe kongresinde nasıl seçileceği, il yönetim kurulunca veya merkez yönetim organınca ne gibi hallerde ve nasıl işten el çektirileceği ve geçici yönetim kurulunun nasıl kurulacağı, parti tüzüğünde gösterilir. İşten el çektirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlayarak birbuçuk ay içinde ilçe kongresi toplanarak yeni daimî ilçe yönetim kurulunu seçer. Bu süre içerisinde ilçe kongresi için yeni delegeler seçilmiş değilse kongre eski delegelerle toplanır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

3. İlçe başkanının seçimi ve ilçe teşkilâtı kurullarının görev ve yetkileri, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Siyasi partilerin illerin merkez ilçelerinde teşkilât kurmaları, kanunların uygulanması bakımından zorunlu sayılamaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis grupları

Grup kurma hakkı

MADDE 18. — Türkiye Büyük Millet Meclisinde en az on üyeye sahibolan siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında;

En az on Cumhuriyet Senatosu üyesine sahibolan siyasi partiler, Cumhuriyet Senatosunda;

En az on milletvekiline sahibolan siyasi partiler, Millet Meclisinde siyasi parti grubu kurma hakkına sahiptirler.

Bir siyasi partinin grup kurduğu, o partinin genel başkanlığı tarafından ilgili yasama meclisinin başkanlığına yazıyla bildirilir. Bu yazıya parti grubunun içyönetmeliğinin eklenmesi lâzımdır.

Grup içyönetmeliği

MADDE 19. — Bir partinin grup içyönetmeliği, grubun ilk kuruluşunda partinin merkez karar organı tarafından yapılır. İçyönetmelik, daha sonra, ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu tarafından değiştirilebilir.

İçyönetmelikte, partinin yasama meclislerindeki gruplarının aynı partinin organları olarak ahenk ve iş birliği içinde çalışmasını sağlayıcı tedbirler hükme bağlanır.

Bir partinin grup içyönetmeliğinin parti tüzük veya programına aykırı olduğu merkez karar organınca ileri sürülür ve bu iddia grupça dikkate alınmazsa genel kongre, delege tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile parti tüzüğü veya programına aykırı hükümleri iptal eder.

Grup genel kurulu

MADDE 20. — Bir siyasi partinin bir yasama meclisindeki grubunun genel kurulu, o mecliste ki üyelerinden kuruludur.

Bir siyasi partinin mensubu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu genel kurulunu teşkil ederler.

Yasama meclisleri başkan ve başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi parti gruplarının toplantılarına katılamazlar.

Grup yönetim ve disiplin organları

MADDE 21. — 1. Grupların yönetim organlarının kuruluşu, görev ve yetkileri, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyönetmeliğinde belirtilir.

2. Grupların disiplin organlarının hangi hallerde merkez disiplin organları ile bir arada çalışacakları, parti tüzüğünde belirtilir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

3. İlçe başkanının seçimi ve ilçe teşkilâtı kurullarının görev ve yetkileri, parti tüzüğünde gösterilir.

4. Siyasi partilerin illerin merkez ilçelerinde teşkilât kurmaları, ilçeler hakkındaki hükümlere tabidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis grupları

Grup kurma hakkı

MADDE 18. — Türkiye Büyük Millet Meclisinde en az on üyeye sahibolan siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında;

En az on Cumhuriyet Senatosu üyesine sahibolan siyasi partiler, Cumhuriyet Senatosunda;

En az on milletvekiline sahibolan siyasi partiler, Millet Meclisinde siyasi parti grubu kurma hakkına sahiptirler.

Bir siyasi partinin grup kurduğu, o partinin genel başkanlığı tarafından ilgili yasama meclisinin başkanlığına yazı ile bildirilir. Bu yazıya parti grubunun iç yönetmeliğinin eklenmesi lâzımdır.

Hiçbir siyasi partiye mensubolmayan üyeler de, Anayasanın munhasıran siyasi parti gruplarına tanıdığı haklara sahibolmamak şartıyla, kendi aralarında gruplar kurabilirler. Bu grupların üye sayısı da ondan az olamaz.

(Cumhuriyet Senatosunca Millet Meclisinin 19 ncu maddesi tayıyedirilmiştir.)

Grup genel kurulu

MADDE 19. — Bir siyasi partinin bir yasama meclisindeki grubunun genel kurulu, o mecliste ki üyelerinden kuruludur.

Bir siyasi partinin mensubu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu genel kurulunu teşkil ederler.

Yasama meclisleri başkan ve başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi parti gruplarının toplantılarına katılamazlar.

Grup yönetim ve disiplin organları

MADDE 20. — 1. Grupların yönetim organlarının kuruluşu, görev ve yetkileri, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyönetmeliğinde belirtilir.

2. Grupların disiplin organlarının hangi hallerde merkez disiplin organları ile bir arada çalışacakları, parti tüzüğüne belirtilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Grup başkanı

MADDE 22. — Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun ve üyesi bulunduğu yasama meclisindeki grubun da başkanıdır.

Partinin Genel Başkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi değilse, grup başkanlıkları konusu, parti tüzüğüne uygun olarak grup içyönetmeliği ile düzenlenir.

Diğer grup organları

MADDE 23. — Parti tüzüğü veya grup içyönetmeliği, grup denetçilikleri gibi organlar ve merciler kurulmasını da öngörebilir.

Seçimlerde gizli oy

MADDE 24. — Grup genel kurullarında yapılacak seçimler gizli oyla olur.

Grup ve Hükümet ilişkileri

MADDE 25. — Parti tüzüğünde veya grup içyönetmeliğinde Bakanlar Kuruluna yahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grubu Genel Kurulundan gayri bir parti organı veya merciiine bırakan hüküm bulunmaz.

Hükümete katılacak Bakanlar Kurulu üyelerinin parti gruplarında ve diğer parti organlarında seçim yoluyla tesbiti mümkündür.

Grup kuramayan partilerin disiplini

MADDE 26. — Grup kurma hakkına sahip olmayan siyasi partilerin yasama meclislerinde parti disiplinini nasıl sağlayacakları, partinin merkez karar organınca düzenlenir.

Gruplarla diğer parti organları arasında işbirliği

MADDE 27. — Siyasi parti gruplarının merkez karar ve yönetim organları ile âhenk içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirler, parti tüzüğünde hükme bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

Mahallî idareler meclislerinde gruplar

Partinin il genel meclisi grubu

MADDE 28. — Partili il genel meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne göre merkez karar organınca tesbit edilir.

Partinin belediye meclisi grubu

MADDE 29. — Partili belediye meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne göre merkez karar organınca tesbit edilir.

Partili belediye başkanı bu grubun tabii üyesidir. Ancak, partili belediye başkanı bu grubun kararıyla bağlı olmaz.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

(Millet Meclisinin 22 nci maddesi Cumhuriyet Senatosunca tayıyedilmiştir.)

Diğer grup organları

MADDE 21. — Parti tüzüğü veya grup içyönetmeliği, grup denetçilikleri gibi organlar ve merciler kurulmasını da öngörebilir.

Seçimlerde gizli oy

MADDE 22. — Grup genel kurullarında yapılacak seçimler gizli oyla olur.

Grup ve Hükümet ilişkileri

MADDE 23. — Parti tüzüğünde veya grup içyönetmeliğinde Bakanlar Kuruluna yahut bir Bakanlar Kurulu üyesine Millet Meclisinde veya grupta güven veya güvensizlik oyu verilmesi konusunda karar alma yetkisini Millet Meclisi Grubu Genel Kurulundan gayri bir parti organı veya merciinde bırakan hüküm bulunamaz.

Hükümete katılacak Bakanlar Kurulu üyelerinin parti gruplarında ve diğer parti organlarında seçim yoluyla tesbit mümkün değildir.

(Millet Meclisinin 26 nci maddesi Cumhuriyet Senatosunca tayıyedilmiştir.)

Gruplarla diğer parti organları arasında işbirliği

MADDE 24. — Siyasi parti gruplarının merkez karar ve yönetim organları ile âhenk içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirler, parti tüzüğünde hükme bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

Mahalli idareler meclislerinde gruplar

Partinin il genel meclisi grupu

MADDE 25. — Partili il genel meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne merkez karar organınca tesbit edilir.

Partinin belediye meclisi grupu

MADDE 26. — Partili belediye meclisi üyelerinin kuracakları gruplar ve bunların kurulları, parti tüzüğüne göre merkez karar organınca tesbit edilir.

Partili belediye başkanı bu grupun tabii üyesidir. Ancak, partili, belediye başkanı bu grupun kararıyla bağlı olmaz.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin:

YEDİNCİ BÖLÜM

Adayların tesbiti

11 yoklamaları

MADDE 30. — Siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, parti tüzük ve yönetmeliklerine göre tesbit edecekleri üyelerinin katılımıyla seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonucunda seçerler.

Merkez yoklaması

MADDE 31. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi, parti tüzüğüne göre, merkez karar organı veya merkez yönetim organı ve yahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu yönetim kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongrece alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayları gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu listelerde kaçınıcı sırada bulunacaklarını serbestçe tesbit eder. Bu fıkradaki işlemler tamamlanmadan önce, ilgili il yönetim kurulunun istişarî mütalâası alınır.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adaylar, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca tesbit edilebilir.

Her hangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanamıyan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içersinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca gösterilir.

Parti tüzüğü bir merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Önseçimde uygulanacak kurallar

MADDE 32. — 30 ncu maddede söz konusu önseçimlerde 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları, 3, 7 ilâ 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bendleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129 ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 169, 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 nci maddeleri ile 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 11 nci maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 71 nci maddesinin 1 ilâ 4 ncü bendleri, 75, 77, 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 nci maddeleri, ilçe seçim kurullarınca, işbu maddede söz konusu önseçimlerde uygulanır. Aynı ka-

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

YEDİNCİ BÖLÜM

Adayların tesbiti

Önseçim

MADDE 27. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayların, her seçim çevresinde parti seçmen kütüğüne kayıtlı bulunan bütün parti üyelerinin katılabilecekleri bir önseçimle tesbit edilir.

Bu husustaki esaslar, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve Milletvekilleri Seçimi kanunlarında belirtilir.

İl yoklamaları

MADDE 28. — Siyasi partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, parti tüzük ve yönetmeliklerine göre tesbit edecekleri üyelerinin katılmasıyla seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonucunda seçerler.

Merkez yoklaması

MADDE 29. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi, parti tüzüğüne göre, merkez karar organı veya merkez yönetim organı ve yahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu yönetim kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongrece alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayları gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu listelerde kaçınıcı sırada bulunacaklarını sebestce tesbit eder. Bu fıkradaki işlemler tamamlanmadan önce, ilgili il yönetim kurulunun istişari mütalâası alınır.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adaylar, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca tesbit edilebilir.

Her hangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanamıyan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmıyan sayıda aday, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca gösterilir.

Parti tüzüğü bir merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Önseçimde uygulanacak kurallar

MADDE 30. — 28 nci maddede söz konusu önseçimlerde 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları, 3, 7 ilâ 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bendleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129 ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 169, 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 nci maddeleri ile 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 11 nci maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 71 nci maddesinin 1 ilâ 4 ncü bendleri, 75, 77, 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 nci maddeleri, ilçe seçim kurullarınca, işbu maddede söz konusu önseçimlerde uygulanır. Aynı kanun

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

nunun 147 ve 148 nci maddeleriyle 9 ncu geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu önseçimlerde kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında uygulanır.

Önseçim ve merkez yoklaması adaylığı

MADDE 33. — Bir önseçim veya merkez yoklamasında aday olabilmek için, adaylığı kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme ve aday olma yeterliğine sahip bulunmak gereklidir.

Aynı kimse, önseçim ve merkez yoklamasında değişik siyasi partilerde aday olamaz. Çeşitli siyasi partilerden önseçim adayı olan bir kimse için, Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını istiyerek inceler. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın birden fazla siyasi partiye adaylık için başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin başvurduğu bütün siyasi partilerle ilgili olarak adaylığı ve parti üyeliği son bulur.

İl ve ilçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleriyle ilgili önseçimlerde görev yaptıkları seçim çevresinde ve merkez yoklamasında aday olabilmek için, önseçim gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar.

Siyasi partilerin genel başkanlıkları, bir önseçimde kendi partilerinden aday olanların listesini, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirin, kanuna göre önseçimin yapılacağı günden en az beş gün önce saat 17.00 ye kadar bir alındı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olması şarttır. Bu bildiriden sonra adaylıktan çekilme, önseçim sonuna kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler, önseçim sonunda aday seçilmiş iseler, çekilmeleri hükmü ifade eder ve onların yerlerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.

Adaylık şartları

MADDE 34. — Belli bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmak, aynı zamanda yapılacak başka bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmayı engellemez.

Belli bir seçim için bir seçim çevresindeki önseçimde veya merkez yoklamasında aday olan kimse, ancak diğer bir tek seçim çevresindeki önseçimde aday olabilir.

İlçe seçim kurulu

MADDE 35. — Önseçimlerle ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesiyle 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe seçim kurulunun belli bir partinin önseçimiyle ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatıyla, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği iki parti temsilcisi de katılırlar.

30 ncu madde gereğince yapılacak önseçimlerde o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Önseçimin yapılacağı gün ve yer ilçe seçim kurulunca tesbit edilerek mütat vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur.

Önseçim bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti seçmen kütüğü

MADDE 36. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önseçime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önseçimden bir ay önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının kapısına asılarak yedi gün süreyle ilân olunur. Kütüklere, ilgili parti üyeleri tarafından yazıyla itiraz edilebilir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

nun 147 ve 148 nci maddeleriyle 9 ncu geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu önseçimlerde kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında uygulanır.

Önseçim ve merkez yoklaması adaylığı

MADDE 31. — Bir önseçim veya merkez yoklamasında aday olabilmek için, adaylığı kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme ve aday olma yeterliğine sahip bulunmak gereklidir.

Aynı kimse, önseçim ve merkez yoklamasında değişik siyasi partilerde aday olamaz. Çeşitli siyasi partilerden önseçim adayı olan bir kimse için, Yüksek Seçim Kurulu parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını istiyerek inceler. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın birden fazla siyasi partiye adaylık için başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin başvurduğu bütün siyasi partilerle ilgili olarak adaylığı ve parti üyeliği son bulur.

İl ve ilçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleriyle ilgili önseçimlerde görev yaptıkları seçim çevresinde aday olabilmek için, önseçim gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar.

Siyasi partilerin genel başkanlıkları, bir önseçimde kendi partilerinden aday olanların listesini, seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirin, kanuna göre önseçimin yapılacağı günden en az beş gün önce saat onyediye kadar bir alındı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olması şarttır. Bu bildiriden sonra adaylıktan çekilme, önseçim sonuna kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibiler, önseçim sonunda aday seçilmiş iseler, çekilmeleri hüküm ifade eder ve onların yerlerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.

Adaylık şartları

MADDE 32. — Belli bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmak, aynı zamanda yapılacak başka bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmayı engellemez.

Belli bir seçim için bir seçim çevresindeki önseçimde veya merkez yoklamasında aday olan kimse ancak diğer bir tek seçim çevresindeki önseçimde aday olabilir.

İlçe seçim kurulu

MADDE 33. — Önseçimlerle ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesiyle 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe seçim kurulunun belli bir partinin önseçimiyle ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatıyla, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği iki parti temsilcisi de katılırlar.

28 nci madde gereğince yapılacak önseçimlerde o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Önseçimin yapılacağı gün ve yer ilçe seçim kurulunca tesbit edilerek mütat vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur.

Önseçim bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.

Parti seçmen kütüğü

MADDE 34. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önseçime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önseçimden otuz gün önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilgili partiler ilçe yönetim kurulu başkanlıkları kapılarına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur. Kütüklere, ilgili

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından, parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilmez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. 2 nci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Önseçimde propaganda kayıtlaması

MADDE 37. — Önseçimlere katılan adaylar için propaganda yapmak amacıyla açık hava toplantıları ve - örf ve âdete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç - kapalı salon toplantıları tertip lenemez; duvar ilânı, el ilânı ve diğer nevi matbualarla propaganda yapılamaz.

İl seçim kurulu, her bir siyasi parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbualar bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek olan bu matbualar adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Adaylar, mensuboldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında millî, mahallî yahut meslekî çapta her hangi bir vaitte bulunmazlar.

Müşahitler

MADDE 38. — Önseçim sırasında siyasi partilerin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Önseçimde aday olanlar müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar.

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi

MADDE 39. — Önseçim günü oy verilmesine başlanmazdan önce veya oy verme sırasın da ilçe seçim kuruluna dâhil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o ilçe seçim kurulunda sandık alanı çerçevesinde parti seçmeni yeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimseyle tamamlanır.

Oy puslası

MADDE 40. — 1. Her ilçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy puslası bulundurur. Bu puslanın üzerinde, purlaya yazılması zorunlu aday sayısına eşit adedde sıra numarası alt alta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısıyla yazmaları şarttır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

parti üyeleri tarafından yazı ile itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından, parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir; itiraz, üç gün içinde karara bağlanır; itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilmez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. 2 nci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin adı yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Önseçimde propaganda kayıtlaması

MADDE 35. — Önseçimlere katılan adaylar için propaganda yapmak amacı ile açık hava toplantıları ve - örf ve âdete göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç - kapalı salon toplantıları tertiplenemez; duvar ilânı, el ilânı ve diğer nevi matbuularla propaganda yapılamaz.

İl seçim kurulu, her bir siyasi parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek veya sanat hayatlarında i derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbuular bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek olan bu matbuular adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Adaylar, mensuboldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında millî, mahallî yahut meslekî çapta her hangi bir vaitte bulunamazlar ve Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar.

Müşahitler

MADDE 36. — Önseçim sırasında siyasi partilerinin birer müşahidi kendi partilerine ait sandık başı işlemlerini takibetmek üzere hazır bulunabilirler. Önseçimde aday olanlar müşahit sıfatıyla sandık başında bulunamazlar.

Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi

MADDE 37. — Önseçim günü oy verilmesinö başlanmazdan önce veya oy verme sırasın da ilçe seçim kuruluna dâhil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu cihet tutanağa geçirilir ve eksiklik o ilçe seçim kurulunda sandık alanı çevresinde parti seçmeni yeeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimseyle tamamlanır.

Oy puslası

MADDE 38. — 1. Her ilçe seçim kurulu, sanlık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy puslası bulundurur. Bu puslaanın üzerinde, puslaya yazılması zorunlu aday sayısına eşit adedde sıra numarası alt alta basılmış olur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu sıra numaralarının hizasına bizzat el yazısıyla yazmaları şarttır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Parti seçmeninin okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği partili olmıyan kurul üyesi tarafından tesbit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendireceği partili olmıyan kurul üyesi, partili seçmenin istediği ve aynı partinin mensubu bir şahısla; partili seçmen böyle bir kimseyi gösterememişse, o partinin kuruldaki asıl veya yedek temsilcilerinden biri veya onlar da yoksa partinin müşahidi ile birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul başkanı veya görevlendirmiş olduğu kurulun partili olmıyan üyesi, önce, soyadlarının alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmene tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin sözle ifade edeceği adayın adını yine adayın sözle ifade edeceği sıra numarasının hizasına el yazısıyla yazar ve puslanın altını imzalar. Partili seçmen, üzerinde aday adlarının yazılı olduğu bir listeyi kurul başkanına veya görevlendirmiş olduğu partili olmıyan kurul üyesine yahut kuruldaki parti temsilcisine veyahut parti müşahidine vermek suretiyle, orada yazılı adların oy puslasına yazılmasını isterse, bu istek reddedilir.

Sandık başına gelen parti seçmenine, ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi, özel filigranlı oy puslasını, ilçe seçim kurulu başkanlığının mührü ile mühürledikten sonra verir.

2. Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından merkez yoklamasıyla gösterilecek aday sayısının düşülmesiyle bulunacak sayının yarısından bir fazlası miktarınca aday adının oy puslasına yazılması şarttır.

Özel filigranlı oy puslalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu puslalar muteber değildir.

Özel filigranlı oy puslalarındaki sıra numaralarının hizasına yazılmış olmıyan fazla aday adları ve aynı hizaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adlarından ilk yazılı olandan sonra gelenler, hesaba katılmaz.

Bu bendin yukardaki fıkraları gereğince o seçim çevresinde oy puslasına yazılması zorunlu bulunan sayıya eşit sayıda önseçim adayı bulunması veya bu sayıdan az önseçim adayı bulunması takdirinde oy puslasına, yukardaki fıkralar gereğince yazılması gerekenden bir eksikliğine eşit sayıda aday adı yazılır.

Kurulca okunamıyan adlar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy puslası, gerektiğinden daha az sayıda ad ihtiva eden pusla gibi işlem görmez.

Kimliğin tesbiti

MADDE 41. — Oy vermek o önseçime katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi gösteremiyenlerden yahut belgenin sahibi olduğunda tereddüdedilenlerden parti hüviyet cüzdanı veya o da yoksa nüfus hüviyet cüzdanı istenebilir. Ancak, ilçe seçim kurulu başkanıyla ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğinde ittifak ettikleri veyahut kendilerince tanınan o partiye mensup iki seçmen marifetiyle seçmenin kimliğini tesbit ettikleri takdirde, parti seçmen kütüğünde adı bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tanıklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 42. — İlçe seçim kurulu önüne gelen seçmen önseçime katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyleyerek kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanununun 91 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Parti seçmeninin okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği partili olmıyan kurul üyesi tarafından tesbit edilmesi takdirinde, kurul başkanı veya görevlendireceği partili olmıyan kurul üyesi, partili seçmenin istediği ve aynı partinin mensubu bir şahısla; partili seçmen böyle bir kimseyi gösterememişse, o partinin kuruldaki asıl veya yedek temsilcilerinden biri veya onlar da yoksa partinin müşahidi ile birlikte kapalı hücreye girerler. Kurul başkanı veya görevlendirmiş olduğu kurulun partili olmıyan üyesi, önce, soyadlarını alfabetik sırasına göre düzenlenen listeyi partili seçmene tam olarak okur ve ondan sonra partili seçmenin sözle ifade edeceği adayın adını yine adayın sözle ifade edeceği sıra numarasının hizasına el yazısıyla yazar ve puslanın altını imzalar. Partili seçmen, üzerinde aday adlarının yazılı olduğu bir listeyi kurul başkanına veya görevlendirmiş olduğu partili olmıyan kurul üyesine yahut kuruldaki parti temsilcisine veyahut parti müşahidine vermek suretiyle, orada yazılı adların oy puslasına yazılmasını isterse, bu istek reddedilir.

Sandık başına gelen parti seçmenine, ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi, özel filigranlı oy puslasını, ilçe seçim kurulu başkanlığının mührü ile mühürledikten sonra verir.

2. Belli bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından merkez yoklaması ile gösterilecek aday sayısının düşülmesiyle bulunacak sayının yarısından bir fazlası miktarınca aday adının oy puslasına yazılması şarttır. Şu kadar ki, o seçim çevresinde seçilecek aday sayısı iki olduğu takdirde bir aday adı yazmak mümkündür.

Özel filigranlı oy puslalarında gösterilen sayıdan daha az aday sayısının yazılı olduğu puslalar muteber değildir.

Özel filigranlı oy puslalarındaki sıra numaralarının hizasına yazılmış olmıyan fazla aday adları ve aynı hizaya birden fazla yazılmış olan fazla aday adlarından ilk yazılı olanından sonra gelenler, hesaba katılmaz.

Bu bendin yukardaki fıkraları gereğince o seçim çevresinde oy puslasına yazılması zorunlu bulunan sayıya eşit sayıda önseçim adayı bulunması veya bu sayıdan az önseçim adayı bulunması takdirinde oy puslasına, aday sayısından bir eskiği kadar sayıda aday ismi yazılır.

Kurulca okunamıyan adlar hesaba katılmaz; ancak, bu takdirde, oy puslası, gerektiğinden daha az sayıda ad ihtiva eden pusla gibi işlem görmez.

Kimliğin tesbiti

MADDE 39. — Oy vermek o önseçime katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi gösteremiyenlerden yahut belgenin sahibi olduğunda tereddüdedilenlerden parti hüviyet cüzdanı veya o da yoksa nüfus hüviyet cüzdanı istenebilir. Ancak, ilçe seçim kurulu başkanıyla ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğinde ittifak ettikleri veyahut kendilerince tanınan o partiye mensup iki seçmen marifetiyle seçmenin kimliğini tesbit ettikleri takdirde, parti seçmen kütüğünde adı bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tanıklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 40. — İlçe seçim kurulu önüne gelen seçmen önseçime katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seçmen sıra numarasını başkana söyleyerek kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 91 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncü fıkraları hükümleri uygulanır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Zarfların açılması

MADDE 43. — İlçe seçim kurulu başkanı, sayım ve döküm işlerine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Kuruldaki her siyasi partinin temsilcilerinin yedekleri, sayım ve döküm işlerinde kendi partileriyle ilgili olarak kurula yardımcı olurlar. Bir partinin kuruldaki asıl ve yedek temsilcileri, diğer bir partinin sayım ve döküm işleriyle görevlendirilemezler.

Görevli üye, sandıktaki zarfları teker teker alarak başkana veya başkanın görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesine verir. Zarfı başkan veya bu üye açar ve içinden çıkan oy puslasını herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Oy puslasının muteber olup olmadığı ve hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüdü varsa, her siyasi parti için o siyasi partinin kuruldaki temsilcileriyle kurulun başkanı ve diğer üyeleri bu konuyu karara bağlarlar. Oylarda eşitlik halinde, başkanın oyu esastır. Bu karar tutanağa geçirilir ve muteber sayılan ve hesaba katılmasına karar verilen oylar cetvele işlenir. Daha sonra, oyların sayım ve dökümüne devam olunur.

Sayım ve dökümün sonunda, muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslaları ayrıca paketlenerek saklanır.

Oy puslası okundukça cetvel kayıtçısı olan kurul üyesi, önündeki cetvele gerekli işareti koyar. Bu işaret konduktan sonra oy puslası torbaya atılır.

Oy puslalarını, ilgili siyasi partinin müşahitleriyle adaylar görebilirler. Bunlara sayım masası başında yer verilir. Ancak, masa başında aynı parti için birden fazla müşahit bulundurulamaz.

Muteber olmıyan zarf ve puslalar

MADDE 44. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. İlçe seçim kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve ilçe seçim kurulu başkanlığının çift mührünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy puslaları;
2. 40 ncı maddenin 1 nci bendinin 1 nci fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmamış olan oy puslaları;
3. İlçe seçim kurulu başkanlığının mührünü taşımayan oy puslaları;
4. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş olan oy puslaları;
5. 40 ncı maddenin 1 nci bendinin 3 ncü fıkrası gereğince okuma - yazma bilmiyen parti seçmeniyle birlikte kapalı hücreye giren görevlinin attığı imza dışında -imzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları; ve
6. Aynı zarftan zarfın atıldığı sardıkla ilgili olmıyan başka siyasi partilerin önseçim adaylarını kısmen veya tamamen ihtiva eden tarzda tertiplenmiş olarak çıkan oy puslaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolara çıkaran oy puslalarının tamamı.

Aynı partiye aidolup tamamıyla aynı adları taşıyan oy puslalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar, tek bir pusla sayılır.

Sayımın ilânı ve sonucu

MADDE 45. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayım cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 105 nci maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncu bendi ile son fıkrası haric olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında, o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların aldıkları oyların toplamları rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak, ilgili siyasi partinin temsilcisi ve kurul başkanı tarafından imzalanır.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Zarfların açılması

MADDE 41. — İlçe seçimi kurulu başkanı, sayım ve döküm işlerine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Kuruldaki her siyasi partinin temsilcilerinin yedekleri, sayım ve döküm işlerinde kendi partileriyle ilgili olarak kurula yardımcı olurlar. Bir partinin kuruldaki asıl ve yedek temsilcileri, diğer bir partinin sayım ve döküm işleriyle görevlendirilemezler.

Görevli üye, sandıktaki zarfları teker teker alarak başkana veya başkanın görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesine verir. Zarfı başkan veya bu üye açar ve içinden çıkan oy puslasını herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Oy puslasının muteber olup olmadığı ve hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüdü olursa, her siyasi parti için o siyasi partinin kuruldaki temsilcileriyle kurulun başkanı ve diğer üyeleri bu konuyu karara bağlarlar. Oylarda eşitlik halinde, başkanın oyu esastır. Bu karar tutanağa geçirilir ve muteber sayılan ve hesaba katılmasına karar verilen oylar cetvele işlenir. Daha sonra, oyların sayım ve dökümüne devam olunur.

Sayım ve dökümün sonunda, muteber sayılmayan ve hesaba katılmayan oy puslaları ayrıca paketlenerek saklanır.

Oy puslası okundukça cetvel kayıtcısı olan kurul üyesi, önündeki cetvele gerekli işareti koyar. Bu işaret konduktan sonra oy puslası torbaya atılır.

Oy puslalarını, ilgili siyasi partinin müşahitleriyle adaylar görebilirler. Bunlara sayım masası başında yer verilir. Ancak, masa başında aynı parti için birden fazla müşahit bulundurulamaz.

Muteber olmayan zarf ve puslalar

MADDE 42. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. İlçe seçim kurulunca partili seçmene verilen tek biçim ve renkteki ve ilçe seçim kurulu başkanlığının çift mührünü taşıyan zarftan başka zarfa konulmuş oy puslaları ;

2. 38 nci maddenin 1 nci bendinin 1 nci fıkrasında gösterilen şekilde Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmamış olan oy puslaları ;

3. İlçe seçim kurulu başkanlığının mührünü taşımayan oy puslaları ;

4. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş olan oy puslaları ;

5. 38 nci maddenin 1 nci bendinin 3 ncü fıkrası gereğince okuma - yazma bilmiyen parti seçmeniyle birlikte kapalı hücreye giren görevlinin attığı imza dışında - imzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları ; ve

6. Aynı zarftan zarfın atıldığı sandıkla ilgili olmayan başka siyasi partilerin önseçim adaylarını kısmen veya tamamen ihtiva eden tarzda terbiplenmiş olarak çıkan oy puslaları ve aynı zarftan değişik partilere aidolarak çıkan oy puslalarının tamamı.

Aynı partiye aidolup tamamıyla aynı adları taşıyan oy puslalarının aynı zarftan birden fazla çıkması takdirinde, bunlar, tek bir pusla sayılır.

Sayımın ilânı ve sonucu

MADDE 43. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayım cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 105 nci maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncu bendi ile son fıkrası haric olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında, o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların aldıkları oyların toplamları rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak, ilgili siyasi partinin temsilcisi ve kurul başkanı tarafından imzalanır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İtiraz hakkı

MADDE 46. — Kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmıyan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden öncekimde aday olanlar yahut o siyasi partilerin teşkilât kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

İl seçim kurulunda birleştirme

MADDE 47. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakları her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirmede il seçim çevresindeki :

1. Parti seçmeni sayısı;
2. Oy kullanan parti seçmenlerinin sayısı;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oy puslalarının sayısı;
4. Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslalarının sayısı;
5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oy puslalarının genel toplamı;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan herbirinin aldıkları oy sayısı, rakam ve yazıyla bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların çokluğuna göre seçilmiş olanlar belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçildikleri anlaşılmalara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıtaıyla Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ayrıca, parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensuboldukları siyasi parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sıraya o siyasi partinin 31 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tesbit eder. Parti tüzüğüünün merkez yoklama kurulunu öngörmüş olması halinde, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Son işlemler

MADDE 48. — Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini süratle ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıkları, 31 nci madde ve parti mevzuatı gereğince merkez yoklaması ile seçilen parti adaylarını aday listelerine ekliyerek seçim çevrelerine göre düzenleyeceği parti adayı cetvellerini, kanun hükümleri gereğince Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.

Evrakın saklanması ve sonuçların ilânı

MADDE 49. — Hesaba katılan ve katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy puslaları; sayım ve döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez.

Önseçimin ve tutanağın iptali

MADDE 50. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılmalara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresindeki önseçimin, önseçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 38 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

İtiraz hakkı

MADDE 44. — Kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmayan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden öncekimde aday olanlar yahut o siyasi partilerin teşkilât kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

İl seçim kurulunda birleştirme

MADDE 45. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakları her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirme o il seçim çevresindeki :

1. Parti seçmeni sayısı;
2. Oy kullanan parti seçmenlerinin sayısı ;
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oy puslalarının sayısı ;
4. Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslalarının sayısı ;
5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oy puslalarının genel toplamı ;
6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan her birinin aldıkları oy sayısı, rakam ve yazıyla bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların çokluğuna göre seçilmiş olanlar belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçtikleri anlaşılanlara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikiser örnek en çabuk vasıtayla Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ayrıca, parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensub oldukları siyasi parti, telgrafla ve - varsa - ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sıraya o siyasi partinin 29 ncu maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tesbit eder. Parti tüzüğüünün merkez yoklama kurulunu öngörmüş olması halinde, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Son işlemler

MADDE 46. — Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini süratle ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıkları, 29 ncu madde ve parti mevzuatı gereğince merkez yoklaması ile seçilen parti adaylarını aday listelerine ekliyerek seçim çevrelerine göre düzenleyeceği parti aday cetvellerini, kanun hükümleri gereğince Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.

Evrakın saklanması ve sonuçların ilânı

MADDE 47. — Hesaba katılan ve katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy puslaları; sayım ve döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilmez.

Önseçim ve tutanağın iptali

MADDE 48. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde, yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçtikleri anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresindeki önseçimin, önseçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 29 ncu maddenin 1 nci fıkrasında ya-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

organ veya kurul tarafından tesbit edilir. Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, bu yetkiyi merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine önseçimle aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukarıdaki fıkrası uygulanır.

Belli bir önseçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra önseçimle ve adaylarla ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz; bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.

Mahalli seçimler yoklaması

MADDE 51. — Kanuna göre mahalli idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde, siyasi partilerin bu adayları nasıl seçecekleri ve yoklamaların nasıl yapılacağı parti tüzük ve yönetmelikleriyle düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin işleri

Disiplin cezaları

MADDE 52. — 1. Siyasi partilerin disiplin organlarınınca verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, geçici çıkarma ve partiden kesin olarak çıkarma cezalarıdır.

2. Bir partiye mensup bir Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılması partiden çıkarılmayı ve partiden çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir. Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılan parti üyesi, mensubolduğu Yasama Meclisindeki parti grubu üyeliğinden de çıkarılmış olur.

Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupundan veya bir Yasama Meclisindeki grupundan geçici olarak çıkarma hakkında verilen cezalar, o üyenin ceza süresince gruplardan her hangi birisinin çalışmalarına katılmamasını gerektirir.

Geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyesi, faaliyetine katılmıyacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz ve bu organlardan istemde bulunamaz. Ancak bu hüküm, geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyesinin, parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyelerine parti içinde hiçbir görev verilemez.

3. Hangi disiplin organlarının hangi disiplin cezalarını vermeye yetkili oldukları parti tüzüğünde gösterilir.

4. Partinin hangi organ ve mercilerince kimler hakkında ve hangi disiplin organında disiplin cezası isteminde bulunulabileceği ve disiplin cezasına karşı hangi üst disiplin organına hangi şartlarla itirazda bulunulabileceği, kanunda belirtilmeyen hallerde, parti tüzüğüyle düzenlenir.

Disiplin organları üyelerinin seçimi ve nitelikleri

MADDE 53. — Partinin disiplin organları üyeleri, en az iki ve en çok dört yıl için seçilirler.

Bu kimseler, partiye bir hizmet bağıyla bağlı olamazlar ve partiden hiçbir suretle gelir sağlanamazlar.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

zlı organ veya kurul tarafından tesbit edilir. Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine önseçimle aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukarıdaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra önseçimle ve adaylarla ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz; bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alırsa bile uygulanmaz.

Mahalli seçimler yoklaması

MADDE 49. — Kanuna göre mahalli idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde, siyasi partilerin bu adayları nasıl seçecekleri ve yoklamaların nasıl yapılacağı parti tüzük ve yönetmelikleriyle düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin işleri

Disiplin cezaları

MADDE 50. — 1. Siyasi partilerin disiplin organlarınınca verilebilecek cezalar, uyarma, kınama, geçici çıkarma ve partiden kesin olarak çıkarma cezalarıdır.

2. Bir partiye mensup bir Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesinin o partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılması partiden çıkarılmayı ve partiden çıkarılması da Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir. Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu üyeliğinden çıkarılan parti üyesi, mensubolduğu Yasama Meclisindeki parti grubu üyeliğinden de çıkarılmış olur.

Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupundan veya bir Yasama Meclisindeki grupundan geçici olarak çıkarma hakkında verilen cezalar, o üyenin ceza süresince gruplardan her hangi birisinin çalışmalarına katılmamasını gerektirir.

Geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyesi, faaliyetine katılmıyacağı parti organlarına hiçbir teklif yapamaz. Ancak bu hüküm, geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyesinin, parti tüzüğüne, programına, partinin diğer mevzuatına ve organlarının bağlayıcı kararlarına uyması zorunluğunu ortadan kaldırmaz. Geçici çıkarma cezasına uğrayan parti üyelerine parti içinde hiçbir görev verilemez.

3. Hangi disiplin organlarının hangi disiplin cezalarını vermeye yetkili oldukları parti tüzüğünde gösterilir.

4. Partinin hangi organ ve mercilerince kimler hakkında ve hangi disiplin organında disiplin cezası isteminde bulunulabileceği ve disiplin cezalarına karşı hangi üst disiplin organına hangi şartlarla itirazda bulunulabileceği, kanunda belirtilmiyen hallerde, parti tüzüğüyle düzenlenir.

5. Disiplin organlarınınca parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç otuz gün içinde ilgiliye tebliğ olunur.

Disiplin organları üyelerinin seçimi ve nitelikleri

MADDE 51. — Partinin disiplin organları üyeleri, en az iki ve en çok dört yıl için seçilirler.

Bu kimseler, partiye bir hizmet bağıyla bağlı olamazlar ve partiden hiçbir suretle gelir sağlıyamazlar.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Disiplin organlarının çalışması

MADDE 54. — Disiplin organları, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile karar verirler.

Disiplin organlarına sevk edilen parti üyelerinin yazılı veya sözlü olarak savunma haklarını nasıl kullanacaklarını ve savunmalarını hazırlamak için yeter sürenin nasıl tanınacağını parti tüzüğü düzenler.

Disiplin organları, sevk yazısında istenilen disiplin cezasından daha ağırını veremezler; daha hafifini vermek veya hiç ceza vermemek yetkisine sahiptirler.

Disiplin işlerinde yetkisizlik

MADDE 55. — Siyasi partilerin genel kongreleri de dâhil olmak üzere kongreler, disiplin organlarına sevk yetkisine sahip bulunan parti organ ve mercilerinin kararları ile disiplin organlarınca verilen disiplin cezaları hakkında görüşme yapamaz ve bu konularda karar alamazlar.

Disiplin cezalarına itiraz

MADDE 56. — Siyasi partilerin disiplin organlarınca kesin olarak verilen disiplin cezalarına karşı, cezaya çarptırılan parti üyesi, ancak, disiplin organına sevk eden organın veya disiplin organının yetkisizliği yahut alınan kararların kanuna veya parti tüzüğüne veya yönetmeliğine şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiasıyla itiraz edebilir. Bu itirazlar, kararın usulüne uygun olarak tebliğinden itibaren bir ay içinde, disiplin organının bulunduğu mahallin asliye hukuk mahkemesine yapılır. Mahkeme, bu esaslara aykırı olarak yapılan itirazları dikkate almaz. Mahkeme, bu itirazları, diğer işlerden önce evrak üzerinde inceler ve karara bağlar.

Disiplin cezalarına karşı yapılan itirazlar hakkında asliye hukuk mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Disiplin konusunda tedbir kararı

MADDE 57. — Partiden çıkarmayı veya geçici çıkarmayı gerektiren hâllerde, disiplin cezası verilmesi için sevk kararı almaya yetkili olan parti organları, tedbir niteliğinde olmak üzere, disiplin organına sevk edilen üyeyi, parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilirler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Parti defterleri

Tutulacak defterler ve kayıtlar

MADDE 58. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - yardımcı kolları ve kurulları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilânço ve kesinhesap defteri sadece merkez yönetim organınca tutulur.

Karar defteri, ilgili organın ve kurulun kararlarını tarih ve numara sırasıyla ihtiva eder. Karar altları, kararın alınmasında oylamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetlerinin altı başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Gelen ve gönderilen evrak, tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak defterlerine kay-

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Disiplin organlarının çalışması

MADDE 52. — Disiplin organları, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile karar verirler.

Disiplin organlarına sevk edilen parti üyelerinin yazılı veya sözlü olarak savunma haklarını nasıl kullanacaklarını ve savunmalarını hazırlamak için yeter sürenin nasıl tanınacağını parti tüzüğü düzenler.

Disiplin organları, sevk yazısında istenilen disiplin cezasından daha ağırını veremezler.

Disiplin işlerinde yetkisizlik

MADDE 53. — Siyasi partiler genel kongreleri de dâhil olmak üzere kongrelere, disiplin organlarına sevk yetkisine sahip bulunan parti organ ve mercilerinin kararları ile disiplin organlarınca verilen disiplin cezaları hakkında görüşme yapamaz ve bu konularda karar alamazlar.

Disiplin cezalarına itiraz

MADDE 54. — Siyasi partiler disiplin organlarınca kesin olarak verilen disiplin cezalarına karşı, cezaya çarptırılan parti üyesi, ancak, disiplin organına sevk eden organın veya disiplin organının yetkisizliği yahut alınan kararların kanuna veya parti tüzüğüne veya yönetmeliğine şekil ve usul bakımından aykırı bulunduğu iddiasıyla itiraz edebilir. Bu itirazlar, kararın usulüne uygun olarak tebliğinden itibaren bir ay içinde, disiplin organının bulunduğu mahallin asliye hukuk mahkemesine yapılır. Mahkeme, bu esaslara aykırı olarak yapılan itirazları dikkate almaz. Mahkeme, bu itirazları, diğer işlerden önce evrak üzerinde inceler ve karara bağlar.

Disiplin cezalarına karşı yapılan itirazlar hakkında asliye hukuk mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Disiplin organlarınca verilecek cezaların hangi parti organı tarafından ve ne şekilde affedileceğini siyasi partilerin tüzükleri gösterir.

Disiplin konusunda tedbir kararı

MADDE 55. — Partiden çıkarmayı veya geçici çıkarmayı gerektiren hallerde, disiplin cezası verilmesi için sevk kararı almaya yetkili olan parti organları, tedbir niteliğinde olmak üzere, disiplin organına sevk edilen üyeyi, parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Parti defterleri

Tutulacak defterler ve kayıtlar

MADDE 56. — Her kademedeki parti organları ile - varsa - yardımcı kolları ve kurumları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilânço ve kesinhesap defteri sadece merkez yönetim organınca tutulur.

Karar defteri, ilgili organın ve kurulun kararlarını tarih ve numara sırasıyla ihtiva eder. Karar altları, kararın alınmasında oylamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetlerinin altı başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Gelen ve gönderilen evrak, tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak defterlerine kay-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

dedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan harcamaların da ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sıra ile ve müsbit evrakı belirtecek şekilde geçirilir.

Üye kayıt defterleri ve gelir ve gider defterlerinin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları noterce tasdik olunur.

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve il kademesinde ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organlarının ve kurullarınınca tutulmasında fayda görülen diğer defterleri parti tüzüğü ve yönetmelikleri gösterir.

Üye kayıt defterlerinin parti genel merkezinde özetinin nasıl tutulacağı bir parti yönetmeliğiyle belirtilir.

ONUNCU BÖLÜM

Teşkilâtla ilgili diğer hükümler

Kongrelerle ilgili Genel Hükümler

MADDE 59. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 18, 19, 20, 21, 23 ve 24 nci maddeleri hükümlerinden bu kanun hükümlerine aykırı olmayanlar, siyasi partilerin genel kongreleriyle her kademedeki kongreleri ve yardımcı kademelerindeki kongreleri için de uygulanır.

İbra için oya katılamıyacak olanlar

MADDE 60. — Değişik kademelerdeki kongrelerde tabii üye olarak bulunan karar veya yönetim organları veya kurulları üyeleri, mensuboldukları organ veya kurulun ibrası için yapılan oylamalara katılamazlar.

İl ve İlçe Teşkilâtı Merkezleri

MADDE 61. — Siyasi partilerin il ve ilçe teşkilâtına dâhil kurulların kuruluş yeri ilgili il veya ilçenin merkezidir.

Bağdaşamayan görevler

MADDE 62. — 1. Bir siyasi partinin disiplin kurullarında görev alanlar, - Kongre, Türk'ye Büyük Millet Meclisindeki gruplar il genel meclisi ve belediye meclislerindeki gruplar üyelikleri hariç - partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamazlar.

2. Bir siyasi partinin belli bir disiplin kurulunda görev alan bir kimse, bir diğer disiplin kurulunda görev alamaz.

3. Bir siyasi partinin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan bir kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Organlarda görev alanlar

MADDE 63. — Her kademedeki parti organları ile varsa devamlı nitelikteki yardımcı kollar kurullarına ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine seçilenler ile parti tüzüğünde belirtilen bir parti makamına getirilenlerin adları, soyadları, doğum yerleri ve tarihleri, meslek veya sanat-

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

dedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan harcamaların da ne gibi işlere ve yerlere harca edildiği ilgili defterlere sıra ile ve müsbit evrakta belirtecek şekilde geçirilir.

Üye kayıt defterleri ve gelir ve gider defterlerinin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları noterce tasdik olunur.

Partiye giriş işlemleri gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve 1 kademelerinde ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organlarının ve kurullarınca tutulmasıyla fayda görülen diğer defterleri parti tüzüğü ve yönetmelikleri gösterir.

Üye kayıt defterlerinin parti genel merkezinde özetinin nasıl tutulacağı kâr parti yönetmeliğiyle belirtilir.

ONUNCU BÖLÜM

Teşkilâtla ilgili diğer hükümler

Kongrelerle ilgili genel hükümler

MADDE 57. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 18, 19, 20, 21, 23 ve 24 ncü maddeleri hükümlerinden bu kanun hükümlerine aykırı olmıyanlar, siyasi partilerin genel kongreleriyle her kademede ki kongreleri ve yardımcı kademelerindeki kongreleri için de uygulanır.

İbra için oya katılmıyacak olanlar

MADDE 58. — Değişik kademelerdeki kongrelerde tabii üye olarak bulunan karar veya yöneti morganları veya kurulları üyeleri, mesuboldukları organ veya kurulun ibrası için yapılan oylamalara katılamazlar.

İl ve ilçe teşkilâtı merkezleri

MADDE 59. — Siyasi partilerin il ve ilçe teşkilâtına dâhil kurulların kuruluş yeri ilgili il veya ilçenin merkezidir.

Bağdaşamıyan görevler

MADDE 60. — 1. Bir siyasi partinin disiplin kurullarında görev alanlar, - Kongre, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki gruplar il genel meclisi ve belediye meclislerindeki gruplar üyelikleri hariç - partinin diğer organ, kurul ve görevleriyle bulunamazlar.

2. Bir siyasi partinin belli bir disiplin kurulunda görev alan bir kimse, bir diğer disiplin kurulunda görev alamaz.

3. Bir siyasi partinin il ve ilçe yönetim kurullarından birinde üye olan bir kimse, diğer bir il veya ilçe yönetim kurulunda üye olamaz. İl ve ilçe başkanları hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Organlarda görev alanlar

MADDE 61. — Her kademede ki parti organları ile varsa devamlı nitelikteki yardımcı kollar kurullarına ve köy ve mahallelerde ki parti görevliliğine seçilenler ile parti tüzüğünde belirtilen bir parti makamına getirilenlerin adları, soyadları, doğum yerleri ve tarihleri, meslek veya sanat-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

ları ve ikametgâhları, o mahallin en büyük mülkiye âmirliğine seçim veya atanmadan başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirilir.

Merkez organlarında görevlendirilenler ile merkezdeki parti makamlarına getirilenler için bu bildiri İşleri Bakanlığına verilir.

Kamu yardımı dernek sayılmayış

MADDE 64. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 37 nci maddesi hükmü siyasi partiler için uygulanamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Mali hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Gelirler

Gelir kaynakları

MADDE 65. — Siyasi partilerin sağlayabilecekleri gelirlerin çeşitleri aşağıda gösterilmiştir :

1. Parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat;
2. Partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat;
3. Adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat;
4. Parti yayınlarının satış bedelleri;
5. Parti bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışından sağlanan gelirler;
6. Parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar;
7. Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler;
8. Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler;
9. Partinin tertiplemediği piyango gelirleri;
10. Parti mamelekenden elde edilen gelirler;
11. Bağışlar;
12. Krediler;
13. Kanuna veya yasama meclisleri içtüzüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlar.

Yukardaki 1 ilâ 6 nci, 8 nci, 9 ncu ve 11 ilâ 13 ncu bendlerde yazılı gelirlerden hiçbir suretle vergi, resim ve harc alınmaz. Yukardaki 7 nci bendde yazılı parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa, bu gelirler hakkında da aynı hüküm uygulanır. Yukardaki 10 ncu bendde yazılı gelirlerden partinin sahibolduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahiboldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahiboldukları taşınmaz mallardan sağladıkları gelirler, vergi, resim ve harclara ilişkin hükümlere tabidir; 10 ncu bendde yazılı diğer gelirler hiçbir vergi, resim ve harca tabi değildir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

ları ve ikametgâhları, o mahallin en büyük mülkiye âmirliğine seçim veya atanmadan başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirilir.

Merkez organlarında görevlendirilenler ile merkezdeki parti makamlarına getirilenler için bu bildiri içişleri Bakanlığına verilir.

Kamı yararına dernek sayılmayış

MADDE 62. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 37 nci maddesi hükmü siyasi partiler için uygulanamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Malî hükümler

BİRİNCİ HÜKÜM

Gelirler

Gelir kaynakları

MADDE 63. — Siyasi partilerin sağlayabilecekleri gelirlerin çeşitleri aşağıda gösterilmiştir :

1. Parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat;
2. Partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat;
3. Adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat;
4. Parti yayınlarının satış bedelleri;
5. Parti bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışından sağlanan gelirler;
6. Parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar;
7. Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler;
8. Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler;
9. Partinin tertiplemediği piyango gelirleri;
10. Parti mamelekenden elde edilen gelirler;
11. Bağışlar;
12. Krediler;
13. Kanuna göre Devletçe sağlanan yardımlar.

Yukardaki 1 ilâ 6 nci, 8 nci, 9 ncu ve 11 ilâ 13 ncü bendlerde yazılı gelirlerden hiçbir suretle vergi, resim ve harc alınmaz. Yukardaki 7 nci bendde yazılı parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa, bu gelirler hakkında da aynı hüküm uygulanır. Yukardaki 10 ncu bendde yazılı gelirlerden partinin sahip olduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahib oldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahib oldukları taşınmaz mallardan sağladıkları gelirler, vergi, resim ve harclara ilişkin hükümlere tabidir; 10 ncu bendde yazılı diğer gelirler hiçbir vergi, resim ve harca tabi değildir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Üye aidatı

MADDE 63. — 1. Partiye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir. Bu miktar beş lirayı aşamaz.

2. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödenmek üzere, bir aidat yükümünü partiye girişinde kabul etmek zorundadır. Bu aidatın yıllık miktarı bin ikiyüz lirayı aşamaz. Üyelik aidatının alt ve üst miktarları parti tüzüğünde gösterilir.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirerek artırabilir.

Aidatı alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödiyecek durumda olmadığını tesbit ederse, aidat yükümünü asgari hadde kadar azaltabilir.

Parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödemiş olması, bu kimsenin, partinin her kademedeki kongrelerine dileğe seçilmesini, ilçe kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanmasını ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelliyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkarma ve geçici çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz. Parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödemiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayacağını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklamalara aday olarak katılmasını yasaklayan hükümler de koyabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aidatı

MADDE 67. — Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödiyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu kararıyla belli edilir.

Adaylıkla ilgili gelirler

MADDE 68. — 65 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı özel aidat parti yönetmelikleriyle düzenlenir.

Satış bedelleri

MADDE 69. — 65 nci maddenin 4, 5 ve 6 ncü bendlerinde gösterilen satış bedelleri, partinin merkez yönetim organının kararıyla düzenlenir.

Lokal işletme gelirleri

MADDE 70. — Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanır.

Başlıklar

MADDE 71. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar, - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil - Kamu İktisadi Teşebbüsleri, özel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkrafta zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Üye aidatı

MADDE 64. — 1. Partiyeye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir. Bu miktar beş lirayı aşamaz.

2. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödemek üzere, bir aidat yükümünü partiye girişinde kabul etmek zorundadır. Bu aidatın yıllık miktarı bin ikiyüz lirayı aşamaz. Üyelik aidatının alt ve üst miktarları parti tüzüğünde gösterilir.

Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirilerek artırabilir.

Aidatı alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödiyecek durumda olmadığını tesbit ederse, aidat yükümünü asgari hadde kadar azaltabilir.

Parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödemiş olması, bu kimsenin, partinin her kademesindeki kongrelerine delege seçilmesini, ilçe kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanılmasını ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelliyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkarma ve geçici çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz. Parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödemiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayacağını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklamalara aday olarak katılmasını yasaklayan hükümler de koyabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aidatı

MADDE 65. — Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödiyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grupu kararıyla belli edilir.

Adaylıkla ilgili gelirler

MADDE 66. — 63 ncü maddenin 3 ncü bendinde yazılı özel aidat parti yönetmelikleriyle düzenlenir.

Satış bedelleri

MADDE 67. — 63 ncü maddenin 4, 5 ve 6 ncü bendlerinde gösterilen satış bedelleri, partinin merkez yönetim organının kararıyla düzenlenir.

Lokal işletme gelirleri

MADDE 68. — Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanır.

Bağışlar

MADDE 69. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar, - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil - Kamu İktisadi Teşebbüsleri, özel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, Kamu İktisadi Teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkrada zikri geçen kurum,

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

işçi, işveren ve Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları ile dernekler, siyasi partilere, hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında, siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar.

Yukardaki fıkranın dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin her bininin bir siyasi partiye aynı yıl içersinde beş bin liradan fazla kıymette bağışta bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili vekiline aidolduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.

Krediler

MADDE 72. — Siyasi partiler, 71 nci maddenin 1 nci fıkrasında zikredilen daire, idare, teşebbüs, banka, kurum, müesseze, kuruluş, sendika, birlik, federasyon, konfederasyon ve derneklerden hiçbir suretle kredi alamazlar.

Amaç dışı taşınmaz mallar

MADDE 73. — Siyasi partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahiboldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, siyasi partiler için uygulanmaz .

Devletçe yardım

MADDE 74. — Bir önceki milletvekili genel, seçimlerinde muteber oyların Türkiye çapında :

1. Yüzde beşinden onuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl beş yüz bin lira ;
 2. Yüzde onbirinden yüzde yirmisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl bir milyon lira ;
 3. Yüzde yirmibirinden yüzde otuzuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon lira ;
 4. Yüzde otuzbirinden yüzde kırkına kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon beş yüz bin lira ;
 5. Yüzde kırkbirinden yüzde ellisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon lira ;
 6. Yüzde ellisinden fazla oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon beş yüz bin lira ; ve
 7. Bir önceki genel milletvekili seçimlerine katılmamış olan siyasi partilerden Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik toplantısında gruplu olanlara her yıl beş yüz bin lira Hazinece ödenir.
- Bu ödemenin malî yıl başlangıcını takibeden ilk hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Gelir makbuzları

MADDE 75. — Siyasi partilerin gelirleri siyasi parti tüzel kişiliği adına makbuz karşılığında alınır. Makbuzlar, partinin merkez yönetim organınca basıtırılır ve teşkilâta dağıtılır.

Parti teşkilât kademeleri, kullandıkları makbuzların dip koçanlarını, merkez yönetim organına iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dip koçanları dolayısıyla, teşkilât kademeleri, merkez yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımları ile dip koçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının parti genel merkezinde saklanma süresi beş yıldır.

Gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dip koçanında açıkça belirtilir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren ve Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları ile dernekler, siyasi partilere, hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları

Yukarıdaki fıkranın dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde beş bin liradan fazla kıymette bağışta bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili vekiline aidolduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.

Krediler

MADDE 70. — Siyasi partiler, 69 ncu maddenin 1 nci fıkrasında zikredilen daire, idare, teşebbüs, banka, kurum, müessese, kuruluş, sendika, birlik, federasyon, konfederasyon ve derneklerden hiçbir suretle kredi alamazlar.

Amaç dışı taşınmaz mallar

MADDE 71. — Siyasi partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler. Partiler, amaçları içinde olmak şartıyla sahib oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirler.

28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, siyasi partiler için uygulanmaz.

Devletçe yardım

MADDE 72. — Bir önceki milletvekili genel seçimlerinde muteber oyların Türkiye çapında :

1. Yüzde beşinden onuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl beş yüz bin lira;
2. Yüzde onbirinden yüzde yirmisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl bir milyon lira;
3. Yüzde yirmibirinden yüzde otuzuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon lira;
4. Yüzde otuzbirinden yüzde kırkına kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon beş yüz bin lira;
5. Yüzde kırkbirinden yüzde ellisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon lira;
6. Yüzde ellisinden fazla oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon beş yüz bin lira; Hazinece ödenir.

Bu ödemenin malî yıl başlangıcını takibeden ilk hafta içinde tamamlanması zorunludur.

Gelir makbuzları

MADDE 73. — Siyasi partilerin gelirleri siyasi parti tüzel kişiliği adına mekbuz karşılığında alınır. Makbuzlar, partinin merkez yönetim organınca bastırılır ve teşkilâta dağıtılır.

Parti teşkilât kademeleri, kullandıkları makbuzların dip koçanlarını, merkez yönetim organına iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dip koçanları dolayısıyla, teşkilât kademeleri, merkez yönetim organına karşı malî sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımları ile dip koçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dip koçanlarının parti genel merkezinde saklanma süresi beş yıldır.

Gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dip koçanında açıkça belirtilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İKİNCİ BÖLÜM

Partilerin harcamaları

Harcamada usul

MADDE 76. — Bir siyasi partinin bütün harcamaları, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır.

Harcamalara ait müsbet evrak, kademelerce beş yıl süreyle saklanır.

Yüz liraya kadar (yüz lira dâhil) harcamaların müsbet evrak ile tevsiki zorunlu değildir. Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların yetkili yönetim organının veya merciin kararına dayanması şarttır.

Parti teşkilâtı, bağlı buldukları üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

Mali sorumluluk

MADDE 77. — Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağta girişilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez yönetim organınca tesbit olunur. Bu esaslara aykırı olarak bu yardımcı kollar ve teşkilât kademelerince girişilen bağit ve yükümlerden parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; bu takdirde, sorumluluk, bağta girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mali hükümlerin mücyideleri

Hazinece el koyma

MADDE 78. — 71 nci maddede bağışlar hakkında konan esaslara aykırı olarak gelir sağladığı Anayasa Mahkemesince tesbit edilen siyasi partilerin bu suretle elde ettikleri gelirler, Hazineye gelir kaydedilir ve taşınmaz mallar Hazine adına tapuya tescil ettirilir.

72 nci madde hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan krediler üzerine, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece el konulur ve krediyi verene karşı Hazine hiçbir yüküm altına girmez.

73 nci maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahip olduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve bu mahkemenin göstereceği süre içinde bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

75 nci maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelirler Hazineye gelir kaydedilir.

Müsbet evrak ile tevsiki gerektiği halde tevsik edilemeyen parti harcamaları miktarınca parti mâmelekinin aktif unsurları Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye gelir kaydedilir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

İKİNCİ BÖLÜM

Partilerin harcamaları

Harcamada usul

MADDE 74. — Bir siyasi partinin bütün harcamaları, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır.

Harcamalara ait müsbet evrak, kademelerce beş yıl süreyle saklanır.

Yüz liraya kadar (yüz lira dâhil) harcamaların müsbet evrak ile tevsiki zorunlu değildir. Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların yetkili yönetim organının veya merciin kararına dayanması şarttır.

Parti teşkilâtı, bağlı buldukları üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

Mali sorumluluk

MADDE 75. — Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yardımcı kollar ile il ve ilçelerdeki teşkilât kademeleri ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağta girilmesine ve yüküm yüklenilmesine ilişkin esaslar, merkez yönetim organınca tesbit olunur. Bu esaslara aykırı olarak bu yardımcı kollar ve teşkilât kademelerince girilen bağt ve yükümlerden parti tüzel kişiliği hiçbir suretle sorumlu tutulamaz; bu takdirde, sorumluluk, bağta girilen veya yükümü yüklenen kişi veya kişiye aittir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mali hükümlerin müeyyideleri

Hazinece el koyma

MADDE 76. — 69 ncu maddede bağışlar hakkında konan esaslara aykırı olarak gelir sağladığı Anayasa Mahkemesince tesbit edilen siyasi partilerin bu suretle elde ettikleri gelirler, Hazineye gelir kaydedilir ve taşınmaz mallar Hazine adına tapuya tescil ettirilir.

70 nci madde hükmüne aykırı olarak siyasi partilere sağlanan krediler üzerine, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazinece el konulur ve krediyi verene karşı Hazine hiçbir yüküm altına girmez.

71 nci maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin taşınmaz mallara sahibolduğu anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesinin kararıyla ve bu mahkemenin göstereceği süre içinde bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir.

73 ncu maddede belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelirler Hazineye gelir kaydedilir.

Müsbet evrak ile tevsiki gerektiği halde tevsik edilemeyen parti harcamaları miktarınca parti mâmelekinin aktif unsurları Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye gelir kaydedilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

DÜRDÜNCÜ BÖLÜM

Parti içi mali denetim

Parti bütçesi ve kesinhesabı

MADDE 79. — Siyasi partinin bütçesi ve kesinhesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır.

Siyasi partinin merkez karar organı, ayrıca düzenleyeceği bilânçoyu genel kongrenin onayına sunar.

Siyasi partilerin malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı parti tüzüklerinde belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Anayasa Mahkemesinin denetimi

Gelir ve giderleri bildirme

MADDE 80. — Siyasi partiler, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderleri gösteren kesinhesap ve bilânçoyu, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcılığının incelemesi

MADDE 81. — Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesinhesap ve bilânçonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi partiden her zaman isteyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri sonucunda, o siyasi partinin gelirlerinin bir kısmının veya mâmelek unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bu hususu Anayasa Mahkemesinden ister.

Anayasa Mahkemesinin incelemesi

MADDE 82. — Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, cvrak üzerinde inceleme yapar; gerekli görürse, kendisine verilen kesinhesap ve bilânçoda yer alan bilgilerin tevsikini isteyebilir; siyasi partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmaları yapabilir ve bu maksatlarla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilir; her hangi bir siyasi partiye mensubolmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri caizdir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığından yazılı mütalâa isteyebilir ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilir.

Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar verir; kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla de bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Parti içi malî denetim

Parti bütçesi ve kesinhesabı

MADDE 77. — Siyasi partinin bütçesi ve kesinhesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır.

Siyasi partinin merkez karar organı, ayrıca düzenleyici bilânçoyu genel kongrenin onayına sunar.

Siyasi partilerin malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı parti tüzüklerinde belirtilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Anayasa Mahkemesinin denetimi

Gelir ve giderleri bildirme

MADDE 78. — Siyasi partiler, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderleri gösteren kesinhesap ve bilânçoyu, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcılığının incelemesi

MADDE 79. — Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesinhesap ve bilânçosunun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi partiden her zaman istiyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri, sonucunda, o siyasi partinin gelirlerinin bir kısmının veya mâmelek unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kanısına varırsa, bu hususu Anayasa Mahkemesinden ister.

Anayasa Mahkemesinin incelemesi

MADDE 80. — Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, evrak üzerinde inceleme yapar; gerekli görürse, kendisine verilen kesinhesap ve bilânçoda yer alan bilgilerin tevsikini istiyebilir; siyasi partilerin genel merkezinde ve teşkilâtında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmalar yapabilir ve bu maksatlarla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilir; her hangi bir siyasi partiye mensubolmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri caizdir.

Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığından yazılı mütalâa istiyebilir ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilir.

Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar verir; kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla de bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

DÖRDÜNCÜ KISIM

Parti yasaklamaları

BİRİNCİ BÖLÜM

Cumhuriyetin korunması

Devlet şeklinin korunması

MADDE 83. — Siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini değiştirmek amacını güdemezler.

Millî egemenliğin korunması

MADDE 84. — Siyasi partiler, Türk Milletine aidolan egemenliğin, belli bir kişiye, zümreye veya aileye yahut sınıfa bırakılması amacını güdemezler.

Sultanlık unvan ve nişanlarının yasaklanması

MADDE 85. — Siyasi partiler, 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair Kanun ile yasak edilen sultanlığa ait lâkap, unvan, nişan ve madalyaları ihya etmek amacını güdemezler.

İKİNCİ BÖLÜM

Millî Devlet niteliğinin korunması

Bağımsızlığın korunması

MADDE 86. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin milletlerarası hukuk alanında eşitlik ilkesine dayanan tüzel kişiliğini ortadan kaldırmak yahut milletlerarası hukuk gereğince munhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlara diğer milletlerarası kuruluşların ve tüzel kişilerin karışmasını sağlamak amacını güdemezler.

Ülke bütünlüğünün korunması

MADDE 87. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin ülke bütünlüğünü bozmak amacını güdemezler.

Devlet teklifi ilkesinin korunması

MADDE 88. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet teklifi ilkesini değiştirmek amacını güdemezler.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi

MADDE 89. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

Siyasi partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

DÖRDÜNCÜ KISIM

Parti yasaklamaları

BİRİNCİ BÖLÜM

Cumhuriyetin korunması

Devlet şeklinin korunması

MADDE 81. — Siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini değiştirmek amacını güdemezler.

Millî egemenliğin korunması

MADDE 82. — Siyasi partiler, Türk Milletine aidolan egemenliğin, belli bir kişiye, zümreye veya aileye yahut sınıfa bırakılması amacını güdemezler.

Sultanlık unvan ve nişanlarının yasaklanması

MADDE 83. — Siyasi partiler, 26 Teşrinisani 1934 tarihli ve 2590 sayılı Efendi, bey, paşa gibi lâkap ve unvanların kaldırıldığına dair Kanun ile yasak edilen sultanlığa ait lâkap, unvan, nişan ve madalyaları ihya etmek amacını güdemezler.

İKİNCİ BÖLÜM

Millî devlet niteliğinin korunması

Bağımsızlığın korunması

MADDE 84. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin milletlerarası hukuk alanında eşitlik ilkesine dayanan tüzel kişiliğini ortadan kaldırmak yahut milletlerarası hukuk gereğince munhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlara diğer milletlerarası kuruluşların ve tüzel kişilerin karışmasını sağlamak amacını güdemezler.

Ülke bütünlüğünün korunması

MADDE 85. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin ülke bütünlüğünü bozmak amacını güdemezler.

Devlet teklifi ilkesinin korunması

MADDE 86. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet teklifi ilkesini değiştirmek amacını güdemezler.

Azınlık yaratılmasının önlenmesi

MADDE 87. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

Siyasi partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayrı dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı

MADDE 90. — Bölge veya ırk esasına veya adına dayanan siyasi parti kurulamaz. Siyasi partiler, her hangi bir bölgenin veya ırkın diğerlerine hâkim veya diğerlerinden imtiyazlı olması amacını güdemezler.

Eşitlik ilkesinin korunması

MADDE 91. — Siyasi partiler, Türk vatandaşları arasında kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din veya mezhep ayırımı gözetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelere yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler.

Belli kişi, aile, zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Lâik Devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması

Lâiklik ilkesinin korunması

MADDE 92. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini değiştirmek amacını güdemezler.

Halifeliğin istenemeyeceği

MADDE 93. — Siyasi partiler, Halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemezler.

Lâik Devlet düzeninin korunması

MADDE 94. — Siyasi partiler, Devletin sosyal, iktisadi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi yahut şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edici ve kötüye kullanıcı faaliyetlerde bulunamazlar.

Din farklılığına dayanma yasağı

MADDE 95. — Din veya mezhep veya tarikat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

Partilerin dinî gösteri yapamaması

MADDE 96. — Siyasi partiler, her hangi bir şekilde dinî tören tertipliyemez veya parti sıfatıyla bu gibi törenlere katılamazlar.

Devlet protokolünce düzenlenen cenaze törenleri ile bir parti üyesinin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer partinin üyesinin veya siyasi haklarına sahip bir bağımsız şahsiyetin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile anma törenleri ve bayramlaşmalar, yukardaki fıkrada yer alan yasağın istisnasıdır.

Atatürk Devrimlerinin korunması

MADDE 97. — Siyasi partiler, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesine erdirmek ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini korumak amacını güden :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerine;

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Bölgecilik ve ırkçılık yasağı

MADDE 88. — Bölge veya ırk esasına veya adına dayanan siyasi parti kurulamaz.

Siyasi partiler, her hangi bir bölgenin veya ırkın diğerlerine hâkim veya diğerlerinden imtiyazlı olması amacını güdemezler.

Eşitlik ilkesinin korunması

MADDE 89. — Siyasi partiler, Türk vatandaşları arasında kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din veya mezhep ayırımı gözetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelere yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler.

Belli kişi, aile, zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Lâik Devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunması

Lâiklik ilkesinin korunması

MADDE 90. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini değiştirmek amacını güdemezler.

Halifeliğin istenemeyeceği

MADDE 91. — Sayısi partiler, Halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemezler.

Lâiklik Devlet düzeninin korunması

MADDE 92. — Siyasi partiler, Devletin sosyal, iktisadi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi yahut şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edici ve kötüye kullanıcı faaliyetlerde bulunamazlar.

Din farklılığına dayanma yasağı

MADDE 93. — Din veya mezhep veya tarikat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

Partilerin dinî gösteri yapamaması

MADDE 94. — Siyasi partiler, her hangi bir şekilde dinî tören tertipliyemez veya parti sıfatıyla bu gibi törenlere katılamazlar.

Devlet protokolünce düzenlenen cenaze törenleri ile bir parti üyesinin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer partinin üyesinin veya siyasi haklarına sahip bir bağımsız şahsiyetin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile anma törenleri ve bayramlaşmalar, yukardaki fıkrada yer alan yasağın istisnasıdır.

Atatürk Devrimlerinin korunması

MADDE 95. — Siyasi partiler, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesine erdirmek ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini korumak amacını güden :

1. 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerine;

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında Kanun hükümlerine;
3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile birtakım unvanların men ve ilgasına dair Kanunun hükümlerine;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile kabul edilen evlenme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medeni nikâh esasına ve aynı kanunun «Evlendirme memuru merasimin hitamı üzerine derhal karı ve kocaya bir evlenme kâğıdı verir. Evlenme kâğıdı ibraz edilmeden evlenmenin dinî merasimi yapılamaz. Bununla beraber, evlenmenin tamamıyeti dinî merasimin icrasına mütevakkıf değildir.» hükmünü sevk eden 110 ncu maddesine;
5. 1 Teşrinisâni 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin kabul ve tatbiki hakkındaki Kanunun hükümlerine;
6. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın kabulü hakkındaki Kanunun hükümlerine;
7. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bâzı Kisvelerin giyilemeyeceğine dair Kanunun hükümlerine; ve
8. Bu kanunların amacına aykırı amaçlar güdemezler.

Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması

MADDE 98. — Siyasi partiler, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına dair olup Anayasanın 153 ncü maddesinde ifadesini bulan Atatürk Devrimlerinin temel amacını korumak için konulmuş bulunan Anayasanın 154 ncü maddesindeki prensip hükmüne aykırı amaçlar güdemezler.

Cumhuriyetin Büyük Kurucusuna saygı

MADDE 99. — Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı ve Türkiye Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hâtırasını kötölemek veya küçük düşürmek amacını güdemezler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Demokratik düzenin ve meşruluk temelinin korunması

Demokratik düzenin korunması

MADDE 100. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve hürriyetlerine dayanan hukuk devleti niteliğini ve tek dereceli genel oy ilkesine bağlı çok partili demokratik düzenini tanımayan amaçlar güdemezler.

Temel hak ve ödevlerin korunması

MADDE 101. — Siyasi partiler, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanınamamak amacını güdemezler.

Anayasanın meşruluk temelinin korunması

MADDE 102. — Siyasi partiler, Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikle ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçla gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 Devrimini, yapılması gerekli olmıyan veya haksız veya gayrimeşru bir hareket olarak göstermek amacını güdemezler.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

2. 25 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisası hakkında kanun hükümlerine;
3. 30 Teşrinisâni 1341 tarihli ve 677 sayılı Tekke ve zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklar ile birtakım unvanların men ve ilgasına dair Kanunun hükümlerine;
4. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile kabul edilen evlenme akdinin evlendirme memuru tarafından yapılacağına dair medeni nikâh esasına ve aynı kanunun «Evlendirme memuru merasimin hitamı üzerine derhal karı ve kocaya bir evlenme kâğıdı verir. Evlenme kâğıdı ibraz edilmeden evlenmenin dinî merasimi yapılamaz. Bununla beraber, evlenmenin tamamıyeti dinî merasimin icrasına mütevakkıf değildir.» hükmünü sevk eden 110 ncu maddesine;
5. 1 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1353 sayılı Türk Harflerinin kabul ve tatbiki hakkındaki Kanunun hükümlerine;
6. 20 Mayıs 1928 tarihli ve 1288 sayılı Beynelmilel Erkamın kabulü hakkındaki Kanunun hükümlerine;
7. 3 Kânunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı Bâzı Kisvelerin giyilemeyeceğine dair Kanunun hükümlerine; ve
8. Bu kanunların amacına aykırı amaçlar güdemezler.

Diyanet İşleri Başkanlığının yerinin korunması

MADDE 96. — Siyasi partiler, Diyanet İşleri Başkanlığının genel idare içinde yer almasına dair olup Anayasanın 153 ncu maddesinde ifadesini bulan Atatürk Devrimlerinin temel amacını korumak için konulmuş bulunan Anayasanın 154 ncu maddesindeki prensip hükmüne aykırı amaçlar güdemezler.

Cumhuriyetin Büyük Kurucusuna saygı

MADDE 97. — Siyasi partiler, Türk Milletinin Kurtarıcısı ve Türk Cumhuriyetinin Kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hâtırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemezler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Demokratik düzenin ve meşruluk temelinin korunması

Demokratik düzenin korunması

MADDE 98. — Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve hürriyetlerine dayanan hukuk devleti niteliğini ve tek dereceli genel oy ilkesine bağlı çok partili demokratik düzenini tanımayan amaçlar güdemezler.

Temel hak ve ödevlerin korunması

MADDE 99. — Siyasi partiler, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanınamamak amacını güdemezler.

Anayasanın meşruluk temelinin korunması

MADDE 100. — Siyasi partiler, Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikle ve Anayasanın 4 ncu geçici maddesinin 3 ncu fıkrasında yazılı amaçla gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 Devrimini, yapılması gerekli olmayan veya haksız veya gayrimeşru bir hareket olarak göstermek amacını güdemezler.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

27 Mayıs 1960 Devriminin anlamının korunması

MADDE 103. — Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 Devriminin Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikten ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçtan gayrisaikleri ve amaçları da olduğunu yahut 27 Mayıs 1960 Devriminin amacına ulaşmadığını veyahut bu devrimin belli siyasi parti veya partiler lehinde yapıldığını ileri süremezler. *27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olma iddiasının yasak edilmesi*

MADDE 104. — 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin adını taşıyan yahut bunların devamı olduğunu gösterecek bir ad alan siyasi partiler kurulamaz.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilere ait her çeşit işaret, rumuz ve alâmetleri veya bunlara açıkça benzeyen işaret, rumuz ve alâmetleri kullanamazlar.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olduklarını ileri süremezler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Genel yasaklamalar

Ahlâk ve âdabın korunması

MADDE 105. — Genel ahlâk ve âdaba aykırı amaçlar güden siyasi partiler kurulamaz.

Kullanılması yasak parti adları

MADDE 106. — Komünist, anarşist, faşist, nasyonal - sosyalist adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla siyasi parti kurulamaz.

Askerî nitelikte partilerin kurulamaması

MADDE 107. — Siyasi partiler, askerliğe, savunma veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı eğitim ve öğretim faaliyetlerine girişemezler.

Siyasi partiler, üyeleri için üniforma ve devamlı olarak hariçte takılacak kol bağı ihdas edemezler.

BEŞİNCİ KISIM

Siyasi partilerin kapatılması

Görevli savcılık ve yetkili mahkeme

MADDE 108. — Siyasi partiler aleyhine kapatma dâvaları Anayasa Mahkemesinde görülür.

Bu dâvalarda savcılık görevi, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yerine getirilir. 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanunun 35 nci maddesi bu halde de uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olay ve fiillerin araştırılması ve soruşturulmasında ve dâvanın açılması ve yürütülmesinde, Cumhuriyet savcularına ve sorgu

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

27 Mayıs 1960 Devriminin anlamının korunması

MADDE 101. — Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 Devriminin Anayasanın Başlangıç kısmının 2 nci fıkrasında yazılı saikten ve Anayasanın 4 ncü geçici maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı amaçtan gayrisaikleri ve amaçları da olduğunu yahut 27 Mayıs 1960 Devriminin amacına ulaşamadığını veyahut bu devrimin belli siyasi parti veya partiler lehinde yapıldığını ileri süremezler.

27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olma iddiasının yasak edilmesi

MADDE 102. — 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin adını taşıyan yahut bunların devamı olduğunu gösterecek bir ad alan siyasi partiler kurulamaz.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilere ait her çeşit işaret, rumuz ve alâmetleri veya bunlara açıkça benzeyen işaret, rumuz ve alâmetleri kullanamazlar.

Siyasi partiler, 27 Mayıs 1960 tan 15 Ekim 1961 e kadar yargı organlarınca kapatılmış siyasi partilerin devamı olduklarını ileri süremezler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Genel yasaklamalar

Ahlâk ve âdabın korunması

MADDE 103. — Genel ahlâk ve âdaba aykırı amaçlar güden siyasi partiler kurulamaz.

Kullanılması yasak parti adları

MADDE 104. — Komünist, anarşist, faşist, nasyonal - sosyalist adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla siyasi parti kurulamaz.

Askerî nitelikte partilerin kurulamaması

MADDE 105. — Siyasi partiler, askerliğe, savunma veya sivil savunma hizmetlerine hazırlayıcı eğitim ve öğretim faaliyetlerine girişemezler.

Siyasi partiler, üyeleri için üniforma ve devamlı olarak hariçte takılacak kol bağı ihdas edemezler.

BEŞİNCİ KISIM

Siyasi partilerin kapatılması

Görevli savcılık ve yetkili mahkeme

MADDE 103. — Siyasi partiler aleyhine kapatma dâvaları Anayasa Mahkemesinde görülür.

Bu dâvalarda savcılık görevi, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yerine getirilir. 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki Kanunun 35 nci maddesi bu halde de uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olay ve fiillerin araştırılması ve soruşturulmasında ve dâvanın açılması ve yürütülmesinde, Cumhuriyet savcılarında ve sorgu hâkim-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

hâkimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak, Anayasa ve kanunların sadece hâkimler tarafından kullanılabilceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

Dâva, Anayasa Mahkemesinde duruşmalı olarak görülür. Bu konuda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun son tahkikatla ilgili hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı kendisi veya yardımcılarını eliyle yürütür.

Anayasa Mahkemesince verilen kapatma kararı kesindir.

Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu

MADDE 109. — Bu kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere bir Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu kurulmuştur.

Bu kurul, Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından kurulur. Bunların en kıdemlisi Kurulun Başkanıdır. Kurulun toplantı yeter sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur; karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur; oyların eşitliği halinde Başkanın oyu esastır. Başkanın özürü veya izinli olması, takdirinde, en kıdemli üye ona vekillik eder.

Dördüncü kısma aykırılık halinde dâva açılması

MADDE 110. — Bir siyasi partinin bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı amaçlar gütmesi veya faaliyette bulunması sebebiyle bu kanunun 108 nci maddesi gereğince kapatılması için Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dâva açılması :

1. Re'sen; veya,
2. Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra Adalet Bakanlığının yazılı istemi üzerine; veya hut,
3. Son milletvekili genel seçimlerine katılmış olup da Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında grubu olan ve ilk genel kongre toplantısını yapmış olan bir siyasi partinin merkez karar organının üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile alınan karara dayanan parti genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin yazılı isteminde yeterli deliller bulunduğu kanısına Cumhuriyet Başsavcılığının varması üzerine olur.

Cumhuriyet Başsavcılığının istemde yeterli deliller bulunduğu kanısına varmıyarak dâva açılmıyacağını istemde bulunan siyasi parti genel başkanlığına yazıyla bildirmesinden başlayarak yedi gün içinde bu siyasi partinin genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna yazıyla itirazda bulunma hakkı vardır. Kurul, itirazı uygun görmezse, dâva açılmaz; uygun görürse, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesine dâva açmakla yükümlüdür.

4. Bu maddenin 2 nci ve 3 ncü bendleri hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine dair her hangi bir seçimin Yüksek Seçim Kurulunca Resmî Gazete ile ilân edilecek başlangıç tarihinden veya genel milletvekili seçimlerinin yenilenmesine dair Millet Meclisinin Anayasanın 69 ncu maddesinin ilk fıkrası uyarınca alacağı kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından veya genel milletvekili seçimlerinin Anayasanın 108 nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından yenilenmesi halinde bu konuda Cumhurbaşkanı'nın Başbakanla birlikte çıkaracağı ortak kararnamenin Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak oy verme gününün ertesi gününe kadar uygulanamaz.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

lerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak, Anayasa ve kanunların sadece hâkimler tarafından kullanılabileceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

Dâva, Anayasa Mahkemesinde duruşmalı olarak görülür. Bu konuda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun son tahrifatla ilgili hükümleri uygulanır.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı kendisi veya yardımcıları eliyle yürütür.

Anayasa Mahkemesince verilen kapatma kararı kesindir.

Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu

MADDE 107. — Bu kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere bir Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulu kurulmuştur.

Bu kurul, **Yargıtay Ceza Daireleri Başkanlarından** kurulur. Bunların en kıdemlisi Kurulun Başkanıdır. Kurulun toplantı yeter sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğudur; karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur; oyların eşitliği halinde Başkanın oyu esastır. Başkanın özlü veya izinli olması takdirinde, en kıdemli üye ona vekâlet eder.

Dördüncü kısma aykırılık halinde dâva açılması

MADDE 108. — Bir siyasi partinin bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı amaçlar gütmesi veya faaliyette bulunması sebebiyle bu kanunun 108 nci maddesi gereğince kapatılması için Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dâva açılması :

1. Re'sen; veya,
2. Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra Adalet Bakanlığının yazılı istemi üzerine; veya,
3. Son milletvekili genel seçimlerine katılmış olup da Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında grupu olan ve ilk genel kongre toplantısını yapmış olan bir siyasi partinin merkez karar organının üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile alınan karara dayanan parti genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin yazılı isteminde yeterli deliller bulunduğu kanısına Cumhuriyet Başsavcılığının varması üzerine olur.

Cumhuriyet Başsavcılığının istemde yeterli deliller bulunduğu kanısına varmayarak dâva açmayacağını istemde bulunan siyasi parti genel başkanlığına yazıyla bildirmesinden başlayarak yedi gün içinde bu siyasi partinin genel başkanının yahut partiyi genel başkana izafeten veya vekâleten mahkemelerde temsil yetkisine sahip parti merciinin Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna yazıyla itirazda bulunma hakkı vardır. Kurul, itirazı uygun görmezse, dâva açılmaz; uygun görürse, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesine dâva açmakla yükümlüdür.

4. Bu maddenin 2 nci ve 3 nci bendleri hükümleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine dair her hangi bir seçimin Yüksek Seçim Kurulunca Resmî Gazete ile ilân edilecek başlangıç tarihinden veya genel milletvekili seçimlerinin yenilenmesine dair Millet Meclisinin Anayasanın 69 ncu maddesinin ilk fıkrası uyarınca alacağı kararın Resmî Gazetede yayımlanmasından veya genel milletvekili seçimlerinin Anayasanın 108 nci maddesi gereğince Cumhurbaşkanı tarafından yenilenmesi halinde bu konuda Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Birlikte çıkaracağı ortak kararnamenin Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak oy verme gününün ertesi gününe kadar uygulanamaz.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Dördüncü kısmın hükümlerine aykırılık dolayısıyla kapatma

MADDE 111. — Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :

1. Parti tüzüğünün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenliyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olması ; veya

2. Parti genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildirimler yayınlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukardaki 2 nci bendde sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemişse, Cumhuriyet Başsavcılığı, bu fiili işliyen organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektirilmesini ve bu fiili işliyen parti üyesi veya üyelerinin - işbu bendde sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dâhil olsun veya olmasın - partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti, bu istem aleyhine, Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna, istemi aldığı tarihten başlayarak onbeş gün içinde yazıyla itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili siyasi partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve - varsa - vekillerini dinler; gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip veya naipler eliyle yapabilir; tanık çağırabilir ve 82 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabilir. Kurul, itirazı en çok altmış gün içinde karara bağlar ve kararını ilgili siyasi partinin genel başkanlığına yazıyla bildirir. Kurul bu itirazı reddetmişse, söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektirilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasi partinin yetkili organlarınca, Kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak otuz gün içinde karar verilmediği takdirde, söz konusu fiillerin bu bendde belirtilen nitelikte fiiller olduğunun, 110 ncu madde uyarınca açılacak dâva sonucunda Anayasa Mahkemesince tesbit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 56 nci madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukardaki (A) fıkrası gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkartılan veya çıkartılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebeb olan parti üyeleri, çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazıyla bildirilmesinden başlayarak beş yıl süreyle başka hiçbir siyasi partiye alınamaz, parti kurucusu olamaz ve seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler; aksi takdirde, bu gibileri üye kaydeden veya parti kurucusu olarak kabul eden veyahut seçimlerde listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fıkrası hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bend gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimsenin işlediği fiil ayrıca cezai kovuşturmaya konu teşkil etmiş olup da takipsizlik veya muhakemenin men'i veya kesin beraet kararına bağlanmışsa, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendiliğinden geri döner ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veyahut parti listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelliyen yasaklar da kalkar.

C) Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulunun, yukardaki (A) fıkrası uyarınca siyasi parti tarafından yapılan itirazı kabul etmesi halinde, Kurulun bu kararı kesin olup, bu takdirde, itiraza konu olan fiil dolayısıyla Anayasa Mahkemesine kapatma dâvası açılmaz. Kurulun, itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil için hiçbir ceza kovuşturması yapılamaz; daha önce başlamış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Dördüncü kısmın hükümlerine aykırılık dolayısıyla kapatma

MADDE 109. — Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı :

1. Parti tüzüğü'nün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenliyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı olması ; veya

2. Parti genel kongresince yahut merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması yahut genelge veya bildirimler yayınlanması takdirinde verilir.

3. A) Yukarıdaki 2 nci bendde sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii, kurulu, yardımcı kol organı veya bir parti üyesi tarafından bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiillerin bu kanunun bu hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra işlenmesi takdirinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemişse, Cumhuriyet Başsavcılığı, bu fiili işliyen organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına işten el çektilmesini ve bu fiili işliyen parti üyesi veya üyelerinin - işbu bendde sayılan organ, merci, kurul veya yardımcı kol organına dâhil olsun veya olmasın - partiden kesin olarak çıkarılmasını, ilgili siyasi partinin genel başkanlığından yazı ile ister. İlgili siyasi parti, bu istem aleyhine, Parti Yasaklamaları İnceleme Kuruluna, istemi aldığı tarihten başlayarak onbeş gün içinde yazıyla itirazda bulunabilir. Kurul, bu itiraz üzerine, delilleri topladıktan sonra, Cumhuriyet Başsavcılığını, ilgili siyasi partinin temsilcisini ve söz konusu fiili işlediği ileri sürülen parti üyesini ve üyelerini ve - varsa - vekillerini dinler : gereken soruşturmaları doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip veya naipeler eliyle yapabilir ; tanık çağırabilir ve 80 nci maddede yazılı niteliklere sahip bilirkişi atayabilir. Kurul, itirazı en çok altmış gün içinde karara bağlar ve kararını ilgili siyasi partinin genel başkanlığına yazıyla bildirilir. Kurul bu itirazı reddetmişse, söz konusu organ, merci, kurul veya yardımcı kol organının işten el çektilmesine ve fiili işlediği ileri sürülen parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasına, ilgili siyasi partinin yetkili organlarınca, Kurulun yazılı bildirisinin alınmasından başlayarak otuz gün içinde karar verilmediği takdirde, söz konusu fiillerin bu bendde belirtilen nitelikte fiiller olduğunun, 108 nci madde uyarınca açılacak dâva sonucunda Anayasa Mahkemesince tesbit edilmesi halinde, ilgili siyasi parti kapatılır.

Bu bend uyarınca alınan partiden kesin olarak çıkarma kararları hakkında 54 nci madde hükümleri uygulanmaz.

B) Yukarıdaki (A) fıkrası gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkartılan veya çıkartılmayıp da bir siyasi partinin kapatılmasına sebeb olan parti üyeleri, çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının kendisine yazıyla bildirilmesinden başlayarak beş yıl süreyle başka hiçbir siyasi partiye alınamaz, parti kurucusu olamaz ve seçimlerde parti listelerinde bağımsız aday gösterilemezler ; aksi takdirde, bu gibileri üye kaydeden veya parti kurucusu olarak kabul eden veyahut seçimlerde listesinde bağımsız aday olarak gösteren siyasi partiler hakkında da (A) fıkrası hükümleri uygulanır.

Bir siyasi parti üyesinin o partiden bu bend gereğince kesin olarak çıkarılması halinde bu kimsenin işlediği fiil ayrıca cezai kovuşturmaya konu teşkil etmiş olup da takipsizlik veya muhakemenin men'i veya kesin beraet kararına bağlanmışsa, o kimsenin parti üyeliği hakkı kendiliğinden geri döner ve bu kimsenin başka siyasi partilerde üye veya kurucu olmasını veyahut parti listelerinde bağımsız aday olarak gösterilmesini engelliyen yasaklar da kalkar.

C) Parti Yasaklamaları İnceleme Kurulunun, yukarıdaki (A) fıkrası uyarınca siyasi parti tarafından yapılan itirazı kabul etmesi halinde, Kurulun bu kararı kesin olup, bu takdirde, itiraza konu olan fiil dolayısıyla Anayasa Mahkemesine kapatma dâvası açılmaz. Kurulun, itirazı kabul etmesi takdirinde, itiraz konusu olan fiil için hiçbir ceza kovuşturması yapılamaz ; daha önce başlamış ceza kovuşturması ve tahkikatlar sona erer.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kanunsuz siyasi faaliyetlere mihrak olma sebebiyle kapatma

MADDE 112. — Bir siyasi partinin bu kanunun 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 100, 102 ve 103 nci maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukardaki fıkrada yazılı fiillerin mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi;

a) 111 nci maddenin 3 nci bendinin uygulanması sonucunda bu fiillerin o partinin üyelerince kesif bir şekilde işlenmiş olduğunun; ve

b) Bu fiillerin kesif olarak işlenmesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarınca tasvibedildiğinin sübuta ermesiyle olur.

Bu madde gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dâva, ancak re'sen Cumhuriyet Başsavcılığınca açılabilir.

Diğer sebeplerle dâva açılması

MADDE 113. — Bir siyasi partinin siyasi partilerle ilgili kanunların bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri, dışında kalan emredici hükümlerine aykırılık hâl'nde olması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazıyla başvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse, bu aykırılığın giderilmesini ilgili siyasi partiye ihtar eder.

Bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararının yazılı olarak ilgili siyasi partinin genel başkanlığına bildirilmesinden başlayarak altı ay içinde bu aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığının re'sen dâva açması üzerine, Anayasa Mahkemesince, bu siyasi partinin kapatılmasına karar verilir.

İdari mercilerin, savcuların ve mahkemelerin görevi

MADDE 114. — 111, 112 ve 113 nci maddelerde söz konusu fiil veya hâllere bilgi edinmiş idari merciler, mahallî Cumhuriyet Savcılığına derhal ve yazılı olarak bilgi verirler. Mahkemeler dahi, bu gibi fiil veya hâllere bilgi edindikleri zaman, durumu, derhal, mahallî Cumhuriyet Savcılığına yazıyla bildirirler.

Cumhuriyet Savcılıkları, yukardaki fıkrada söz konusu fiil ve hâllere dair edindikleri bilgileri, derhal Adalet Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına yazıyla bildirirler.

Kapatılan partinin malları

MADDE 115. — Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasi partinin bütün malları Hazineye geçer.

Kapatma kararı Hükümet eliyle uygulanır.

ALTINCI KISIM

Siyasi partilerin kapanması

Kapanma kararı

MADDE 116. — Bir siyasi partinin kapanması hakkında genel kongrece alınacak karar için yetersayı, hazır bulunan genel kongre üyelerinin üçte ikisidir. Bu karar gizli oyla alınır.

Siyasi partinin kapandığı, genel başkanlık tarafından, genel kongrece kapanma kararının alınışından başlayarak yedi gün içinde, İçişleri Bakanlığına yazıyla bildirilir.

Siyasi partinin tüzel kişiliği bu yazının İçişleri Bakanlığınca alınmasıyla sona erer.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Kanunsuz siyasi faaliyetlere mihrak olma sebebiyle kapatma

MADDE 110. — Bir siyasi partinin bu kanunun 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 98, 100 ve 101 nci maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi takdirinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesince kapatılır.

Bir siyasi partinin yukardaki fıkrada yazılı fiillerin mihrakı haline geldiğinin sübuta ermesi;

a) 109 ncu maddenin 3 ncü bendinin uygulanması sonucunda bu fiillerin o partinin üyelerince kesif bir şekilde işlenmiş olduğunun; ve

b) Bu fiillerin kesif olarak işlenmesinin o partinin merkez karar organı veya merkez yönetim organı veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupları genel kurulları yahut bu grupların yönetim kurullarınca tasvibedildiğinin sübuta ermesiyle olur.

Bu madde gereğince bir siyasi partinin kapatılması hakkında dâva, ancak re'sen Cumhuriyet Başsavcılığınca açılabilir.

Diğer sebeplerle dâva açılması

MADDE 111. — Bir siyasi partinin siyasi partilerle ilgili kanunların bu kanunun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümleri dışında kalan emredici hükümlerine aykırılık halinde olması sebebiyle, o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine ve Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazıyla bağvurulur.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse, bu aykırılığın giderilmesini ilgili siyasi partiye ihtar eder.

Bu konulaki Anayasa Mahkemesi kararının yazılı olarak ilgili siyasi partinin genel başkanlığına bildirilmesinden başlayarak altı ay içinde bu aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığının re'sen dâva açması üzerine, Anayasa Mahkemesince, bu siyasi partinin kapatılmasına karar verilir.

İdari mercilerin, savcuların ve mahkemelerin görevi

MADDE 112. — 109, 110 ve 111 nci maddelerde söz konusu fiil veya hâllere bilgi edinmiş idari merciler, mahallî Cumhuriyet Savcılığına derhal ve yazılı olarak bilgi verirler. Mahkemeler dahi, bu gibi fiil veya hallere bilgi edindikleri zaman, durumu, derhal, mahallî Cumhuriyet Savcılığına yazıyla bildirirler.

Cumhuriyet Sevcilikları, yukardaki fıkrada söz konusu fiil ve hallere dair edindikleri bilgileri, derhal Adalet Bakanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına yazıyla bildirirler.

Kapatılan partinin malları

MADDE 113. — Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasi partinin bütün malları Milliye neye geçer.

Kapatma kararı Hükümet eliyle uygulanır.

ALTINCI KISIM

Siyasi partilerin kapanması

Kapanma kararı

MADDE 114. — Bir siyasi partinin kapanması hakkında genel kongrece alınacak karar için yeter sayı, hazır bulunan genel kongre üyelerinin üçte ikisidir. Bu karar gizli oyla alınır.

Siyasi partinin kapandığı, genel başkanlık tarafından, genel kongrece kapanma kararının alınışından başlayarak yedi gün içinde, İçişleri Bakanlığına yazıyla bildirilir.

Siyasi partinin tüzel kişiliği bu yazının İçişleri Bakanlığınca alınmasıyla sona erer.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kapanan siyasi partinin malları

MADDE 117. — 116 ncı madde uyarınca kapanan bir siyasi partinin malları, genel kongresinde hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, ancak bir diğer siyasi partiye veya kamu yararına çalışan bir derneğe devredilebilir. Aksi halde, kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

Kapanma kararlarının uygulanması, genel kongrenin görevlendirdiği bir tasfiye kurulu eliyle ve Hükümetin gözetim ve denetimi altında olur.

Kapanma kararını veren genel kongre, parti mallarının tasfiye kurulunca, kapanmanın İçişleri Bakanlığına bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde kurulacak bir siyasi partiye devredileceğine dair kararı birinci fıkra uyarınca alabilir. Kararda öngörülen siyasi parti bu süre içinde kurulmazsa kapanan partinin bütün malları için birinci fıkra hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Anayasa Mahkemesince tutulacak sicil için istenen bilgilerin verilmemesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 118. — 7 nci madde gereğince tutulacak siyasi partiler sicili için istenen bilgi ve belgeleri vermiyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Oylamada gayrimeşru fiiller

MADDE 119. — Siyasi parti kongrelerinin seçimleri ve kararları için yapılan oylamalarla ilçe kongrelerine delege seçimi ve partilerin köy ve mahalle bölgelerindeki görevlileri ile yedeklerinin seçimi için yapılan oylamalara ve bu oylamaların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Önseçimlerle ilgili olarak kanunda yer alan ceza hükümleri saklıdır.

Parti defter ve kayıtlarıyla ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 120. — 58 nci maddede yazılı defter ve kayıtları tutmayan veya kaybeden parti sorumluları ile bu defter ve kayıtları tahrif edenler, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Organlarda görev alanların resmî makamlara bildirilmesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 121. — 63 ncü maddede yazılı bildirim yükümünü yerine getirmeyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Aynı hüküm, her kademede kongrelerle köy ve mahallelerdeki parti görevlileri ve yedeklerinin ve ilçe kongreleri delegelerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallin en büyük mülkiye âmirliğine bildirmeyen parti sorumluları hakkında da uygulanır.

Önseçimlerde propaganda suçu

MADDE 122. — Önseçimlerde 37 nci maddeye aykırı olarak propaganda yapanlar hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve yüz liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükümlenir.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Kapanan siyasi partinin malları

MADDE 115. — 114 nci madde uyarınca kapanan bir siyasi partinin malları, genel kongresinde hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, ancak bir diğer siyasi partiye veya kamu yararına çalışan bir derneğe devredebilir. Aksi halde, kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

Kapanma kararlarının uygulanması, genel kongrenin görevlendirdiği bir tasfiye kurulu eliyle ve Hükümetin gözetim ve denetimi altında olur.

Kapanma kararını veren genel kongre, parti mallarının tasfiye kurulunca, kapanmanın içişleri Bakanlığına bildirilmesinden başlayarak üç ay içinde kurulacak bir siyasi partiye devredileceğine dair kararı birinci fıkra uyarınca alabilir. Kararda öngörülen siyasi parti bu süre içinde kurulmazsa kapanan partinin bütün malları için birinci fıkra hükümleri uygulanır.

YEDİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Anayasa Mahkemesince tutulacak sicil için istenen bilgilerin verilmemesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 116. — 7 nci madde gereğince tutulacak siyasi partiler sicili için istenen bilgi ve belgeleri vermeyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Oylamada gayrimeşru fiiller

MADDE 17. — Siyasi parti kongrelerinin seçimleri ve kararları için yapılan oylamalarla ilçe kongrelerine delege seçimi ve partilerin köy ve mahalle bölgelerindeki görevleri ile yedeklerinin seçimi için yapılan oylamalara ve bu oylamaların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Önseçimlerle ilgili olarak kanunda yer alan ceza hükümleri saklıdır.

Parti defter ve kayıtlarıyla ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 118. — 56 nci maddede yazılı defter ve kayıtları tutmayan veya kaybeden parti sorumluları ile bu defter ve kayıtları tahrif edenler, üç aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

Organlarda görev alanların resmî makamlara bildirilmesine ilişkin ceza müeyyidesi

MADDE 119. — 61 nci maddede yazılı bildirim yükümünü yerine getirmeyen parti sorumluları, yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilirler.

Aynı hüküm, her kademedeki kongrelerle köy ve mahallelerdeki parti görevlileri ve yedeklerinin ve ilçe kongreleri delegelerinin seçimi için yapılacak toplantıların gün ve yerlerini kongre veya toplantıdan yedi gün önce mahallin en büyük mülkiye âmîrlğine bildirmeyen parti sorumluları hakkında da uygulanır.

Önseçimlerde progapada suçu

MADDE 120. — Önseçimlerde 35 nci maddeye aykırı olarak progapanda yapanlar hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve yüz liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmlenir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Gayrimişru bağış ve krediler

MADDE 123. — 71 nci madde hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bu bağışı kabul eden parti sorumlusu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

72 nci maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu hakkında da yukardaki fıkra hükmü uygulanır.

Mali bilgilerin verilmemesi

MADDE 124. — 80 nci maddede hükümlerine kasden aykırı hareket eden parti sorumlusu hakkında bin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Tekerrür halinde, ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası da verilir.

Mali incelemede bilgi verilmemesi

MADDE 125. — 81 nci veya 82 nci maddede gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı maddeler gereğince istenen bilgileri kasden vermeyen parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Askerî nitelikteki partilerle ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 126. — 107 nci maddenin ilk fıkrasında yazılı fiilleri işleyenler, beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

107 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmüne aykırı hareket edenler, bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm edilirler.

Genel ceza müeyyideleri

MADDE 127. — Bu kanunda 28 Haziran 1933 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa yapılan atıflar hakkında söz konusu kanunda yer alan ceza müeyyideleri, siyasi partiler ve sorumluları hakkında da uygulanır.

SEKİZİNCİ KISIM

Değiştirilen, uygulanmayan ve kaldırılan hükümler

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 128. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçim Kanununun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

Madde 15. — Siyasi partiler, aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını, Siyasi Partiler Kanunu ve kendi tüzükleri hükümleri dairesinde yapılacak önseçimlerle oy verme gününden önceki kırkıncı gün tesbit ederler.

Siyasi partilerin yetkili organ veya kurul veya mercilerince aday gösterilmesi ve adayların sırasının tesbit edilmesi konusunda Siyasi Partiler Kanunu ile parti tüzüklerinde ve yönetmeliklerinde yer alan hükümler saklıdır.

Cumhuriyet Senatesunun kabul ettiği metin

Gayrimişru bağış ve krediler

MADDE 121. — 69 ncu madde hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bu bağışı kabul eden parti sorumlusu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

70 nci maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

Mali bilgilerin verilmemesi

MADDE 122. — 78 nci madde hükümlerine kasden aykırı hareket eden parti sorumlusu hakkında bin liradan onbin liraya kadar ağır para cezasına hükümlenir.

Tekerrür halinde, ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası da verilir.

Mali incelemede bilgi verilmemesi

MADDE 123. — 79 ncu veya 80 nci madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen parti sorumluları ile aynı maddeler gereğince istenen bilgileri kasden vermeyen parti sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükümlenir.

Askerî nitelikteki partilerle ilgili ceza müeyyidesi

MADDE 124. — 105 nci maddenin ilk fıkrasında yazılı fiilleri işleyenler, beş yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler.

105 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmüne aykırı hareket edenler, bir aydan üç aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm edilirler.

Genel ceza müeyyideleri

MADDE 125. — Bu kanunda 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununa yapılan atıflar hakkında söz konusu kanunda yer alan ceza müeyyideleri, siyasi partiler ve sorumluları hakkında da uygulanır.

SEKİZİNCİ KISIM

Değiştirilen uygulanmıyan ve kaldırılan hükümler

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

MADDE 126. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçim Kanununun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Siyasi partilerin adaylarını tesbit etmeleri

Madde 15. — Siyasi partileri aday listelerini ve adaylarının listedeki sıralarını, Siyasi Partiler Kanunu ve kendi tüzükleri hükümleri dairesinde yapılacak önseğimlerle oy verme günüünden önceki kırkikinci gün tesbit ederler

Siyasi partilerin yetkili organ veya kurul veya mercilerince aday gösterilmesi ve adayların sırasının tesbit edilmesi konusunda Siyasi Partiler Kanunu ile parti tüzüklerinde ve yönetmeliklerinde yer alan hükümler saklıdır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Anayasa Mahkemesiyle ilgili hükümler

MADDE 129. — 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 43 nci maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir :

6. Mali denetim yapılan veya kapatılması istenen siyasi parti ile veyahut kapatma isteminde bulunan Bakanlar Kurulu veya aynı Bakanlar Kuruluna katılan siyasi partilerden biriyle veya kapatma isteminde bulunan siyasi parti ile, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmeden önceki beş yıl içerisinde üyelik ilişkisi bulunuyorsa, bu dâva ve işlere bakamazlar.

Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinin uygulanmayacağı

MADDE 130. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesi siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki Kanunun uygulanmayacak hükümleri

MADDE 131. — 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 nci maddeleri hükümleri siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Kaldırılan kanun hükümleri

MADDE 132. — 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5830 sayılı Kanunun 1 nci ve 2 nci maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Cemiyetler Kanununa Ek Kanunun kaldırılması

MADDE 133. — 4 Temmuz 1960 tarihli ve 8 sayılı Kanun ve bu Kanunu değiştiren 30 Nisan 1963 tarihli ve 228 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünde kaldırılacak hüküm

MADDE 134. — 27 Aralık 1963 tarihli Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 16 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

DOKUZUNCU KISIM

Son hükümler

Genel hükümler

MADDE 135. — Medenî Kanun ile Cemiyetler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri siyasi partiler hakkında da uygulanır.

15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1 nci maddesinin üçüncü bendi, 16 nci maddesi, 30 nci maddesinin ikinci bendi ve 31 nci maddesinin onuncu bendi hükümleri saklıdır.

Eski aidat borçları

MADDE 136. — Siyasi parti üyelerinin mensuboldukları partilere aid olup da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ödenmemiş aidat borçları, 66 nci maddenin 2 nci bendinin 4 nci fıkrasının 2 nci cümlesi hükmünün uygulanmasında dikkate alınmaz.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

Anayasa Mahkemesiyle ilgili hükümler

MADDE 127. — 22 Nisan 1962 tarihli ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 43 nci maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir :

6. Malî denetim yapılan veya kapatılması istenen siyasi parti ile veyahut kapatma isteminde bulunan Bakanlar Kurulu veya aynı Bakanlar Kuruluna katılan siyasi partilerden biriyle veya kapatma isteminde bulunan siyasi parti ile, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmeden önceki beş yıl içerisinde üyelik ilişiği bulunuyorsa, bu dâva ve işlere bakamazlar.

Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinin uygulanmayacağı

MADDE 128. — 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesi siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki Kanunun uygulanmayacak hükümleri

MADDE 129. — 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 nci maddeleri hükümleri siyasi partiler hakkında uygulanmaz.

Kaldırılan kanun hükümleri

MADDE 130. — 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5830 sayılı Kanunun 1 nci ve 2 nci maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Cemiyetler Kanununa Ek Kanunun kaldırılması

MADDE 131. — 4 Temmuz 1960 tarihli ve 8 sayılı Kanun ve bu kanunu değiştiren 30 Nisan 1963 tarihli ve 228 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(Millet Meclisinin 134 nci maddesi Cumhuriyet Senatosunca tayıy edilmiştir.)

DOKUZUNCU KISIM

Son hükümler

Diğer kanunların uygulanacak hükümleri

MADDE 132. — Medeni Kanun ile Cemiyetler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmıyan hükümleri siyasi partiler hakkında da uygulanır.

15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununun 1 nci maddesinin üçüncü bendi, 16 nci maddesi, 30 ncu maddesinin ikinci bendi ve 31 nci maddesinin onuncu bendi hükümleri saklıdır.

Eski aidat borçları

MADDE 133. — Siyasi parti üyelerinin mensuboldukları partilere aidolup da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ödenmemiş aidat borçları, 64 nci maddenin 2 nci bendinin 4 nci fıkrasının 2 nci cümlesi hükmünün uygulanmasında dikkate alınmaz.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İlk önseçimler için tedbirler

MADDE 137. — Bu kanunun 30 ncu maddesi ile 32 ilâ 50 nci maddelerinin, bu maddelerin yürürlüğe girmesini takibedecek ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçimleriyle ilgili olarak yapılacak önseçimlerde uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler, işbu maddelerde yer alan temel kurallar ve bu temel kuralların ruhuna uygun olarak Yüksek Seçim Kurulunca tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu amaçla, işbu maddelerde yer alan süreleri gerekli gördüğü tarzda düzenlemek yetkisine sahiptir.

Partilerin kanuna uyma süresi

MADDE 133. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut siyasi partiler bu kanunun yürürlüğe girmesinden başlayarak sekiz ay içerisinde tüzük ve programları ile yönetmeliklerini ve diğer parti mevzuatını merkez karar organlarının kararı ile ve gruplar içyönetmeliklerini de Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu genel kurulu kararı ile bu Kanun hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut siyasi partilerin tüzük, program, gruplar içyönetmeliği, yönetmelik ve diğer mevzuatının hükümleri, yukarıdaki fıkra uyarınca değiştirilinceye kadar yürürlükte kalır.

ONUNCU KISIM

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 28 ilâ 49 ncu maddeleri; 27 nci madde gereğince, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve milletvekilleri seçimi kanunlarında değişiklik yapılınca kadar uygulanır.

İlk Devlet yardımı

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yayımı tarihinden sonra 72 nci madde uyarınca yapılacak ilk ödemeler, bu kanuna göre Genel Bütçe Kanununa ek ödenek konulmasına dair kanunun yürürlüğe girmesinden başlayarak bir hafta içinde tamamlanır.

Yukarıdaki fıkra uyarınca ve bir defaya munhasır ve mahsus olmak üzere, bu kanunun yayımından önceki Genel Milletvekili Seçimine katılmamış olan ve bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisinde grupu olan siyasi partilere beşyüz biner lira ödenir.

İlk önseçimler için tedbirler

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun 28 nci maddesi ile 30 ilâ 48 nci maddelerinin, bu maddelerin yürürlüğe girmesini takibedecek ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçimleri ile ilgili olarak yapılacak önseçimlerde uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirler, işbu maddelerde yer alan temel kurallar ve bu temel kuralların ruhuna uygun olarak Yüksek Seçim Kurulunca tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu amaçla, işbu maddelerde yer alan süreleri gerekli gördüğü tarzda düzenlemek yetkisine sahiptir.

Partilerin Kanuna uyma süresi

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yayımlandığı tarihte mevcut siyasi partiler bu kanunun yayınlanmasından başlayarak 8 ay içerisinde Tüzük ve programları ile yönetmeliklerini ve

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Yürürlüğe giriş

MADDE 139. — Bu kanunun 1 ilâ 4 ncü, 30 ilâ 51 nci, - son fıkrası hariç - 74 ncü, 83 ilâ 115 nci maddeleri, 122, 126, 128, 129, 131 ve 137 ilâ 140 ncı maddeleri yayınlandığı tarihte; ve diğer hükümleri işbu kanunun yayınlandığı günden başlayarak sekiz ay sonra yürürlüğe girer.

74 ncü maddenin 7 nci bendi, bu kanunun yayımını takibeden ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçiminden sonra uygulanmaz.

Yürütme

MADDE 140. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin

diğer parti mevzuatını merkez karar organlarının kararı ile ve gruplar içyönetmeliklerini de Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulu kararı ile bu kanun hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Bu kanunun yayınlandığı tarihte mevcut siyasi partilerin tüzük, program, gruplar içyönetmeliği, yönetmelik ve diğer mevzuatının hükümleri yukarıdaki fıkra uyarınca değiştirilinceye kadar yürürlükte kalır.

Yürürlüğe giriş

MADDE 134. — Bu kanunun 1 ilâ 4 ncü, 28 ilâ 49 ncü, 72 ncü, 81 ilâ 113 ncü maddeleri, 120, 124, 126, 127, 129 ve geçici 2 ilâ 135 nci maddeleri yayınlandığı tarihte, ve diğer hükümleri, işbu kanunun yayınlandığı günden başlayarak 8 ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 135. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyonun tavsiyeleri

Kanun başlığı — Kesinleşmiştir.

Birinci kısım başlığı — Kesinleşmiştir.

Madde 1. — Kesinleşmiştir.

Madde 2. — Senatoca yapılan değişikliğin benimsenmesi tavsiye olunur.

Madde 3 ilâ 7. — Kesinleşmiştir.

Madde 8. — Senatoca yapılan değişikliğin benimsenmesi tavsiye olunur.

Madde 9 ilâ 12. — Kesinleşmiştir.

Madde 13. — Senatoca yapılan tadilin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 14. — Kesinleşmiştir.

Madde 15. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 16. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 17. — Kesinleşmiştir.

Madde 18. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 19. — Senatoca bu maddenin çıkarılmasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 20 ve 21. — Sadece madde numarasındaki değişikliğin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 22. — Senatoca bu maddenin çıkarılmasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 23 ilâ 25. — Sadece madde numaralarındaki değişikliğin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 26. — Senatoca maddenin çıkarılmasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 27 ilâ 29. — Sadece madde numaralarının benimsenmemesi tavsiye olunur.

~~Yeni madde 27. — Senatoca eklenecek bu maddenin benimsenmemesi tavsiye olunur.~~

Madde 30 ilâ 64. — Sadece madde numaralarındaki değişikliğin benimsenmemesi tavsiye olunur.

~~Madde 65. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.~~

Madde 66 ilâ 76. — Sadece madde numaralarındaki değişikliğin benimsenmesi tavsiye olunur.

Madde 77. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

~~Madde 78 ilâ 127. — Sadece madde numaralarındaki tadilin benimsenmemesi tavsiye olunur.~~

Madde 128. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 129 ilâ 133. — Sadece madde numaralarındaki tadilin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 134. — Senatoca maddenin çıkarılmasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 135. — Senato tadilinin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 136. — Sadece madde numarasındaki değişikliğin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 137. — Senatoca maddenin tayyının benimsenmesi tavsiye olunur.

Madde 138. — Senatoca maddenin tayyının benimsenmesi tavsiye olunur.

Onuncu kısım ile başlığının — Senatoca eklendiği şekilde benimsenmesi tavsiye olunur.

Yeni geçici madde 1. — Benimsenmemesi tavsiye olunur.

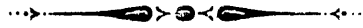
Yeni geçici madde 2. — Sadece numarasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Yeni geçici madde 3. — Sadece numarasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Yeni geçici madde 4. — Sadece numarasının benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 139. — Senatoca yapılan tadillerin madde numaraları bakımından benimsenmemesi tavsiye olunur.

Madde 140. — Senatoca yapılan değişikliğin benimsenmemesi tavsiye olunur.

Dönem : 1

Toplantı : 4 MİLLET MECLİSİ

S. Sayısı : 456 ya 2 nci ek

Millî İstihbarat Teşkilâtı kanunu tasarısının Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen ve Millet Meclisince benimsenmiyen maddeleri hakkında Karma Komisyon raporu ile Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metinleri (Millet Meclisi 1/451; Cumhuriyet Senatosu 1/525)

(Not : Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 626)

Karma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Karma Komisyonu
Esas No : 1/451
Karar No. : 5

1 . 7 . 1965

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Genel Kurulunun 30 . 6 . 1965 tarihli 137 nci Birleşiminde benimsenmemiş bulunan Millî İstihbarat Teşkilât kanunu tasarısının 12 nci maddesinin Karma Komisyonumuzda yapılan müzakeresi neticesinde Millet Meclisi metninin aynen kabulüne karar verilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Aydın Milletvekili
H. Aydınçer

Sözcü
Balıkesir Milletvekili
S. Koç

İçel Senatörü
C. T. Okyayuz

Ordu Senatörü
E. Ayhan

**Millet Meclisinin kabul ettiği
metin**

MADDE 12. — MİT, Müsteşarı, Millî Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanır.

Müsteşarlığa bir askerî şahıs atandığı takdirde, bu şahıs görevi süresince Silâhlı Kuvvetler makamları tarafından bir denetim ve teftişe tabi tutulamaz.

Millî Emniyet Hizmetleri, İstihbarat ve Psikolojik Savunma başkanları, MİT Müsteşarının teklifi üzerine Millî Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanır.

MİT Müsteşarı bulunmadığı zaman kendisine MAH Başkanı vekâlet eder.

MİT Müsteşarı ile MAH, İstihbarat, Psikolojik, İdari İşler başkanları ve MİT fiilî kadrosuna dâhil 13 ncü maddede unvanları yazılı memuriyetlerle uzman müşavirler, uzman ve uzman yardımcılıkları kadrolarına atanacaklar hakkında 3656 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi hükmü uygulanır.

**Cumhuriyet Senatosunun kabul
ettiği metin**

MADDE 12. — MİT Müsteşarı, Millî Güvenlik Kurulunun göstereceği en az iki aday arasından Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanır.

Müsteşarlığa (bir askerî şahıs atandığı takdirde bu şahıs görevi süresince Silâhlı Kuvvetler makamları tarafından bir denetim ve teftişe tabi tutulamaz.

MİT Müsteşarı ve Yardımcısı ile MAH, İstihbarat, Psikolojik Savunma, İdari İşler Başkanları ve MİT fiilî kadrosuna dâhil 13 ncü maddede unvanları yazılı memuriyetlerle uzman müşavirler, uzman ve uzman yardımcılıkları kadrolarına atanacaklar hakkında istisnai memurluklara ait hükümler uygulanır.

**Millet Meclisi Karma Komisyo-
nunun kabul ettiği metin**

**Millî İstihbarat Teşkilât Kanunu
tasarısı**

MADDE 12. — MİT, Müsteşarı, Millî Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanır.

Müsteşarlığa bir askerî şahıs atandığı takdirde, bu şahıs görevi süresince Silâhlı Kuvvetler makamları tarafından bir denetim ve teftişe tabi tutulamaz.

Millî Emniyet Hizmetleri, İstihbarat ve Psikolojik Savunma başkanları, MİT Müsteşarının teklifi üzerine Millî Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanır.

MİT Müsteşarı bulunmadığı zaman kendisine MAH Başkanı vekâlet eder.

MİT Müsteşarı ile MAH, İstihbarat, Psikolojik, İdari İşler başkanları ve MİT fiilî kadrosuna dâhil 13 ncü maddede unvanları yazılı memuriyetlerle uzman müşavirler, uzman ve uzman yardımcılıkları kadrolarına atanacaklar hakkında 3656 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi hükmü uygulanır.